

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Електронне видання

**УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ВІЙНИ:
МІЖ ТРАДИЦІЄЮ
І НОВОЮ РЕАЛЬНІСТЮ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Харків
2023**

УДК 130.2:[7.046:81]"364"

Організаційний комітет конференції:

А. П. Гетьман (голова), В. М. Пивоваров (заст. голови),
Ю. А. Меліхова, О. А. Лисенко, О. В. Прудникова, Л. М. Сідак,
Т. О. Слюсаренко, О. В. Уманець, О. А. Шумейко

Технічний редактор: О. В. Разумовська

За достовірність наданих матеріалів відповідають автори

Українська культура в умовах війни: між традицією і новою реальністю: тези доп. студент. наук. конф. (м. Харків, 23–24 березня 2023 р.) / [редактор-укладач Ю. А. Меліхова]. Харків, 2023. 277с.

Збірник містить тези доповідей учасників студентської наукової конференції «Українська культура в умовах війни: між традицією і новою реальністю», у яких досліджено питання війни як соціального явища, визначено міфологічні складові війни, показано роль міфотворчості в моделюванні сучасної соціокультурної реальності, розглянуто питання освіти, використання української мови як чинника формування української національної ідентичності особистості.

УДК 130.2:[7.046:81]"364"

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2023

ПЕРЕДМОВА

Національний юридичний університет України імені Ярослава Мудрого щорічно проводить студентські наукові конференції, присвячені актуальним питанням суспільного буття.

До трагічних подій повномасштабного вторгнення російських військ в Україну кафедра культурології організувала проведення студентської наукової конференції «УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ВІЙНИ: МІЖ ТРАДИЦІЄЮ І НОВОЮ РЕАЛЬНІСТЮ», у якій взяли участь здобувачі вищої освіти рівня бакалавра.

На обговорення винесено великий перелік актуальних тем, які є новими та відображають сучасне суспільне життя, зокрема молоді. Науково-практична конференція мала декілька напрямів дослідження.

Студенти досліджували питання війни як соціальне явище, відзначили її гібридний характер, виділили міфологічні складові війни, показали роль міфотворчості в моделюванні сучасної соціокультурної реальності.

Низка питань стосувалася мовної та мовленнєвої культури, використання української мови як чинника формування української національної ідентичності особистості, метафоричного напрямку розвитку мови.

У матеріалі «Образ героя: трансформація історичних наративів у сучасній українській культурі» подано образ поета Олександра Ірванця через його воєнну тематику творчості, яка демонструє особливий жанр воєнної поезії в талановитому відтворенні.

Не оминули автори питання літератури, мистецтва, музики, кінематографа у воєнний час, їх теми й образи, розвиток альтернативної музики. Показовим є те, що дослідники-початківці замислюються над більш загальними питаннями трансформації культуротворчих процесів в Україні під час війни, їм відновлювати зруйноване, і культурний аспект тут має

пріоритетне значення для уникнення повторення подібних трагедій.

Тези доповіді «Пісня як символ духовної консолідації українського суспільства під час війни», як і теми виступів багатьох інших, є підтвердженням незламності української нації в боротьбі з російським агресором, мужності та стійкості Збройних сил України, надихають на нові творчі звершення, вселяють віру в невідмінну нашу ПЕРЕМОГУ!

*Василь Пивоваров,
завідувач кафедри культурології,
доцент, кандидат філологічних наук*

ЧАСТИНА I ВІЙНА І МІФОТВОРЧІСТЬ

*Тайсія Андрєєва,
факультет юстиції,
1 курс, 3 група*

ВІЙНА ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ МІФОЛОГІЇ

Суспільне життя є невід'ємною частиною будь-якої міфологічної системи, яка осмислює більшість аспектів людського існування та соціальних відносин.

Проблема впливів міфологічної свідомості на соціальну активність людини та становлення і функціонування цікавила Е. Кассіра, М. Еліаде, К. Леві-Стросса, В. Тернера, О. Забужко, В. Півоева та ін.

Для цілісного розуміння функціонування сучасної міфологічної свідомості необхідно звернутися до концепту війни.

Війна – це міфологічний сюжет, тісно пов'язаний із соціальною міфологією. Він не лише розкриває соціальну складову міфологічного мислення, але й стимулює його, є наслідком активної діяльності людини.

Із цього приводу Е. Кассіра зазначав, що «...навіть у примітивних суспільствах, де міф панує над усією сукупністю соціального життя, він тим не менш не завжди діє однаково і не завжди проявляється з однаковою силою. Міф досягає апогею, коли людина лицем до лица зіштовхується з несподіваною та небезпечною ситуацією» [2].

Соціальний аспект боротьби прослідковується у героїчних міфах, характерних, як для первісних суспільств, так і для сучасних цивілізацій. Наприклад, героїчна ініціація, де крім обов'язкового вигнання героя, його блукання світом, подолання різноманітних перешкод є боротьба із демонічними духами-супротивниками. Це можна простежити і на прикладі міфологізації лицарства. Провідне місце займали війни, які

забезпечували захоплення нових володінь та військової здобичі. При цьому воєнні, а частіше просто загарбницькі дії, набували форми героїчного міфу, як в оповідях, так і в їх ритуалізації. «Войовники-королі старожитності вважали своїм покликанням побивання чудовиськ. Як по правді, то ця формула блискучого героя, що виходить супроти дракона, служила і служить великим засобом самовиправдання для всіх хрестових походів» [3, с. 322].

Усі національні епоси містять опис досягнень давніх героїв та царів, які сприяли возвеличенню нації, зміцненню національного духу, становленню державності тощо. Також для того, щоб укріпити позиції етносу або консолідувати спільноту, міфологія використовує конструювання образу іноземного ворога, боротьба з яким цементує етнос і зумовлює високий ступінь консолідації (міф про заклятого ворога) [4].

Сучасна Україна є державою-воїном. Цю війну називають гібридною, коли активно задіяна міфотворчість, дезінформація, фейки тощо.

Саме міфи – ефективний інструмент маніпуляції свідомістю. «Сам по собі міф мало що означає. Але введений у свідомість людей та глибоко там закріплений, міф здатний довгий час (за наявності певних причин) підмінювати собою реальність. Людині вже не потрібно пізнавати світ – вона бере готову заготовку. Небезпека в тому, що заготовку хтось готував...» [1, с. 196].

Міфотворчістю у сучасних умовах, як правило, займаються засоби масової інформації, які користуються найбільшим впливом на суспільство. Процес розповсюдження соціальної інформації на великі аудиторії значно спростився з розвитком технічних засобів: преси, радіо і телебачення, відеозаписів, кіно, інформаційних комп'ютерних систем тощо. Така масова комунікація стала особливим видом соціального спілкування, що здійснюється в масштабах всього суспільства, виступає важливою передумовою соціального розвитку і організації, насамперед завдяки нав'язуванню масам міфологічного способу сприйняття світу.

Зазвичай маніпуляція через ЗМІ відбувається за допомогою визначених засобів, але важливо наголосити, що для

більшій достовірності сучасна людина потребує раціоналізації міфологічних уявлень. Щоб вірити, вона мусить знайти обґрунтування своїм учинкам чи діям лідера. Сучасна людина потребує наукового підґрунтя, яке неможливо застосувати у міфах, тому часто використовуються свідомо хибні речі як маніпуляція науковими матеріалами, фальсифікація та фабрикація. Усе це при одночасному застосуванні наукового інструментарію набуває форми достовірності.

Міфотворчість активно підтримується ідеологіями, оскільки дозволяє контролювати масову свідомість, програмувати поведінку людей, створювати образи ворогів та друзів, об'єднувати людей у спільноту. Зрозуміло, що сучасна міфотворчість, як і маніпуляція, не завжди може шкодити, але й бути корисною.

Список використаних джерел

1. Кара-Мурза С. Маніпуляція свідомістю. Київ: Алгоритм, 2009. 528 с.

2. Кассирер Е. Техніка сучасних політичних міфів. URL: <https://redpsychology.wordpress.com/2016/08/25>

3. Кемпбел Дж. Герой із тисячею облич. Київ: Альтернативи, 1999. 392 с.

4. Шнирельман В. Національні символи, етноісторичні міфи і етнополітика. URL: <http://www.gumer.info/authors.php>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Франц Бельський,
факультет прокуратури,
1 курс, 10 група*

МІФОТВОРЧІСТЬ У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

При очевидній військовій, економічній, політичній, інформаційно-психологічній агресії РФ, в українському суспільстві досі підігрується міф про «внутрішньо-український»

конфлікт. Крім того, для РФ Україна є колицкою слов'янської цивілізації, а історія Київської Русі – «ідентифікаційним кодом» православ'я, тому без знищення української державності шлях до «відродження Російської імперії» закритий. Основним інструментом вирішення проблеми, що заважає відродженню «імперії» є гібридна війна. Механізмом реалізації своєї мети РФ обрала міфотворчість як засіб формування вигідного образу світу у масовій свідомості українського суспільства.

До аналізу проблематики використання міфів в умовах війни зверталися як світові науковці, так і українські дослідники, зокрема О. Ауліна, О. Дарморіз, І. Завадський, М. Калдор, К. Клаузевиц, Г. Почепцов, С. Расторгуєв, Х. Хофмайстер та ін. З метою пояснення особливостей війни, вони використовують поняття: гаряча, холодна, інформаційна, інформаційно-психологічна, гібридна, мережева, консцієнтальна та ін. Але практично всі наголошують на тому, що з розвитком суспільства акцент протистояння переноситься зі знищення збройних сил противника на війну з масовою свідомістю населення [1, с. 9].

Отже, одним із прийомів, що використовується РФ у гібридній війні, є спроба переконати українців, що правди не існує. Заради цього засоби масової інформації виконують завдання «перегріти» інформаційне середовище, викидають безліч варіантів тлумачення фактів. Згодом на цьому фоні вибирається один із варіантів для обґрунтування власної версії картини розвитку подій.

Найбільш фундаментальним, з точки зору впливу на ситуацію в Україні, є міф про єдність українського та російського народу. Насправді вся історія Росії від назви до останніх подій суцільний міф. Намагання приписати початок «руської цивілізації» до Хрещення Русі-України також міф, метою якого є легітимізація влади фіно-угорських племен на території сучасної України. Пізніше частина території Русі була захоплена монголами та практично не зазнала впливу західних еволюційних процесів, особливо Реформації та Просвітництва, залишившись з феодальним мисленням та вірою на відміну від України. Пропагандистська машина Радянського Союзу зовсім знищила всі натяки на цивілізований розвиток країни,

консервуючи ідеологію побудовану на міфі про «доброго царя та поганих бояр», який був сформований при пануванні монголо-татар впродовж більше ніж 200 років [2, с. 245].

На цьому наголошують і сучасні російські вчені, наприклад, В. Полосіин пише, що «Руська людина повинна по краплині вичавлювати з себе візантійський вірус політичного СНІДу – вірус раба та холопа, що покірно очікує «доброго царя-батьошку» [3, с. 432].

Стрімке зближення та інтеграція різних соціальних та етнічних спільнот загострює питання визначення своєї національної ідентичності [2, с. 8]. М. Портер, враховуючи сучасні процеси глобалізації, ставить питання більш жорстко: або «країна добровільно набуде продуктивної економічної культури через зміну старих вірувань, настанов і цінностей, які перешкоджають процвітанню, чи таку зміну буде запроваджено примусово. Питання не стільки в тому, чи зміниться економічна культура країни, скільки в тому, коли і як швидко вона зміниться» [4, с. 37].

Україна приречена на швидкі зміни, якщо усвідомить сучасні світові тенденції розвитку. Одним із таких варіантів могла бути міфологізація подій 2014 року, революції Гідності, провал створення «Малоросії». Орієнтація на майбутнє та максимальна увага впровадженню новацій, всебічна підтримка свободи як фундаментальної риси українського народу може стати каталізатором реалізації творчого потенціалу країни. На цьому шляху постають два основних завдання: руйнувати російське міфологічне минуле та будувати сучасне уявлення про незалежне Українське майбутнє.

Отже, на основі аналізу особливостей використання міфів у російсько-українській гібридній війні можна стверджувати: сучасна війна – це війна за масову свідомість; поширеною формою створення хибної соціальної реальності у об'єкті інформаційного впливу є фейк як квазіміф; перспективним для побудови сучасного міфу є події 2014 року та міфологізація подій революції Гідності. Тому системне використання міфології може суттєво підвищити ефективність боротьби із зовнішніми інформаційними впливами.

Список використаних джерел

1. Полосін В. С. Міф. Релігія. Держава: Дослідження політичної міфології. Київ: Акцент, 1999. 440 с.
2. Портер М. Настанови, цінності, вірування і мікроекономіка. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2008. № 53. С. 35–46.
3. Хантінгтон С. Зіткнення цивілізацій. Мінськ: ОО «Видавництво АСТ», 2003. 603 с.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Владислав Бідонько,
факультет прокуратури,
1 курс, 5 група*

МІФИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО ЧАСУ

За всю свою історію снування, людство небагато часу жило у мирі. На жаль, конфлікти і війни стали частиною буття, завдяки яким відстоюються території, ідеї, інтереси. Власне їх причини у кожному конкретному випадку можуть бути різними, але насправді, коріння одне – бажання панувати та підкорювати.

Міф, казка, історії та міфотворчість загалом, як все це може стосуватись такого жажливого явища як війна? Змалечку людина сприймає міфи, як небувалі історії, що дають змогу завдяки знанням із минулого, відповісти на питання сьогодення.

На жаль, від збройних конфліктів потерпають люди. Якою б сильною та незламною була людина, у неї рано чи пізно з'являється страх. У всіх він різний. Для когось найбільшим страхом є втрата рідних та близьких людей, а хтось боїться самотності та смерті. Саме в часи війни на допомогу приходять міфи.

Яскравим прикладом для підтвердження цих міркувань буде міф про привида Києва. В перші дні війни російська армія швидко просувалася до столиці. Аби підтримати загальний

бойовий дух та спокій серед українського суспільства мережами розповсюджувалася інформація міфологічна за характером. Так з'явилася міська легенда про привида Києва, пілота МіГ-29, який в перші 30 години російського вторгнення здобув 6 повітряних перемог у небі над Києвом: збив два літаки Су-36, два Су-25 та по одному Су-27 і МіГ-29. Привиди описують як українського пілота-аса, що насправді є узагальненим образом пілотів 40-ї бригади тактичної авіації. 25 лютого на Твіттер-каналі Ukrainelive з'явилася відео польоту Привиди Києва на літаку. Втім, насправді це виявилось фрагментом із відеогри Digital Combat Simulator World.

Також в Інтернеті поширювалися фотографії з інформацією про те, що привид Києва – це Володимир Абдонов. Насправді то було зображення канадійського пілота. Наступного дня, 26 лютого, колишній президент України теж опублікував твіт із фотографією пілота-винищувача з посиланням на те, що це привид Києва. Але згодом з'ясувалося, що ця фотографія була опублікована Міністерством оборони ще в 2019 році.

Отже, на прикладі цієї історії, переконуємося у дієвості таких методів для підтримання боєздатності в умовах війни.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Владислав Гречка,
факультет прокуратури,
1 курс, 15 група*

СУЧАСНА МІФОЛОГІЯ ВІЙНИ

Міфи виникли у дописемний період і побутували впродовж століть в усній словесності. Вони стосувалися будь-яких аспектів людського життя і супроводжували людство й до наших часів. Це не могло не торкнутися сьогодення, а саме війни, яку розв'язала російська федерація проти нашої держави України.

Прикладом використання сучасної міфології у російсько-українській війні може бути прообраз українського військового льотчика-аса «Привид Києва», який за легендою на своєму винищувачі «Міг-29» Повітряних Сил України в лютому 2022 року в перші тридцять годин із моменту початку російського вторгнення в боях за Київ, виконуючи службові обов'язки, начебто, збив шість російських ворожих літаків. Ця історія активно поширювалася засобами масової інформації, як вітчизняними, так і закордонними, набрала широкого розголосу по всій країні та світу в цілому, була на вустах майже не в кожного. Мало не щодня інформація про нові досягнення та кількість збитих повітряних суден окупанта оновлювалася і росла в позитивній прогресії. Загалом число за даними різних джерел перевищило сорок одиниць.

Отже, прообраз «Привид Києва» став для українського народу національною легендою та супергероем сучасності. Як стверджують військові експерти – це хоч можливо, але малоймовірно. У джерелах походження цього міфу не було надано жодних подробиць, конкретно підтверджених фактів, доказової бази, які б свідчили про реальне існування та достовірність інформації і наявність цієї значущої, величної постаті в реальному житті.

Пізніше, а саме 30-го квітня Командування Повітряних Сил Збройних Сил України повідомило на своїй офіційній сторінці у Фейсбуці «Привид Києва» – це збірний образ пілотів 40-ї бригади тактичної авіації Повітряних Сил, які захищають небо столиці, тобто цією публікацією вони безпосередньо підтвердили міфологічний нарис походження прообразу, що цієї людини як конкретної особи не існує і ніколи не існувало.

Для чого ж тоді це було зроблено? Насамперед щоб підняти моральний дух пригніченого війною українського народу, суспільства, військовослужбовців, усіх, хто відстоює та захищає цілісність, суверенітет і незалежність нашої держави. З особистого прикладу можу сказати, коли я в перші дні війни, перебуваючи у своєму місті, організовуючи та заохочуючи містян до оборони рідного краю, патрулюючи цілодобово вулиці і райони населеного пункту та чергуючи на блокпостах разом з працівниками Національної поліції і

військовослужбовцями Збройних сил України, дізнавалися про такі високі досягнення наших співвітчизників, це не аби як надихало та зміцнювало бойовий дух. Напевно, у загарбників це викликало навпаки, зворотні відчуття, побоювання, сумніви у своїх силах, підірвав морального та бойового духу, що в результаті на рівні свідомості залишало свій відбиток і призводило до помилок на полі бою та поразки в цілому.

Міфотворчість є невід'ємною частиною буття українського народу, що супроводжує його навіть в такий нелегкий час і виступає своєрідним проявом національної єдності та незламності духу.

Список використаних джерел

1. Привид Києва. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Привид_Києва.
2. Привид Києва. Як народилась легенда, яка підняла дух українців. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61291455>
3. «Привид Києва»: Пілот МіГ-29 за 30 годин здобув 6 повітряних перемог над окупантом. URL: <https://www.5.ua/ukrayina/pryvud-kyieva-pilot-mih-29-za-30-hodyn-zdobuv-6-povitrianykh-peremoh-nad-okupantom-269346.html>

Науковий керівник: доц., к. філос. н. Л. М. Сідак

*Юлія Журавльова,
факультет слідчої та детективної діяльності,
1 курс, 1 група*

РОЛЬ МІФОТВОРЧОСТІ У МОДЕЛЮВАННІ СУЧАСНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Міф – це фундамент будь-якої культури, який багато в чому визначає сприйняття часу, простору і причинно-наслідкових зв'язків, впливає на специфіку мови. Одвічні питання міфології, а саме –

божественне і священне, життя і творення, смерть і безсмертя, потойбічне і надприродне, – завжди пов'язані з вічністю.

У сучасному світі міфотворчість набула неабияких обертів. Міф стає засобом соціальних технологій: керування, маніпуляції, впливу в різних сферах, від інформаційних воєн до звичайної реклами. Як бачимо, міф багато в чому залежить від культурного контексту доби, хоча і є засобом соціальної самоідентифікації індивідів і суспільства.

Так, на думку, Л. Воєводиної, «міф засадничо є джерелом масової енергії, її згустком, він здатний мобілізувати групи людей до певних дій: чи це виконання релігійного ритуалу, революційний рух, вибори президента чи здійснення престижної покупки під дією реклами чи привабливості лейбла» [2, с. 56]. Отже, вплив міфу багатоаспектний, хоч і може залишатися ірраціональним.

За свідченням О. Донченко та Ю. Романенко, українському народу, більше ніж іншим етносам, властиве міфологічне мислення [1, с. 126], адже, як відомо, що міфологеми – це ефективні механізми адаптації в складних умовах, а український народ за всю свою історію легких і не знає. Тому за допомогою міфів долалися перепони, переборювалися негаразди, перемагалися вороги. Звісно, не обходилося без гіперболізації фактів і явищ суспільного життя, проте міф сприймався як реальність, над якою не замислювалися.

В умовах війни, яка триває в Україні, міфотворчість виявляється у низці щойно створених міфологем. Наприклад, «Привид Києва» – міф про супергероя-пілота, який захищає небо столиці та завжди з'являється там, де його ніхто не очікує. Міфологізується й історія про прикордонників-захисників острова Зміїний, які на вимогу росіян здатися, вказали напрямок російському кораблю. Це ж станеться і з безстрашним героєм полку «Азов» Миколою Троїцьким на псевдо «Акела-одеський вовк».

А скільки ще міфів створить народ про героїв цієї війни? І це закономірно, адже історичні події, героїчні постаті стають особливо значущими для нащадків тоді, коли вписуються в структуру національного міфу [3, с. 104]. Можливо, не вдасться уникнути певної кумироманії, але в умовах великої війни це цілком виправдане явище.

Отже, міфічні форми мислення та образи – це реальність, яку не можливо проігнорувати. Адже розраховувати лише на логіку фактів, на раціональне знання під час війни – це означає програти ворогу, який повсякчас створює і використовує політичну міфологію (псевдоміфи) як засіб військової агресії. Тому без міфів не може існувати жоден політичний проєкт, особливо, звернений у майбутнє з використанням минулого («один народ», «спільна колиска», «новоросія» тощо). Але тільки змістовність, концептуальна оформленість міфу є засобом духовно-етичного виміру політики. Псевдоміф, побудований на брехні, грає деконструктивну роль, деформує свідомість народу.

Список використаних джерел

1. Вусатюк А.О. Феномен соціальної міфології у сучасному науковому дискурсі України. Центр гуманітарної освіти Національної академії наук України. 2014. Том 20 № 2. С. 125-129 DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.20.10605>
2. Грабовська І. М. Національні міфи в контексті сучасних українських реалій (філософсько-світоглядний аналіз). Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя: ДС Міланік, 2007. 142 с.
3. Кемпбел Дж. Герой із тисячею облич. Київ: Альтернативи, 1999. 392 с.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Діана Зибцева,
факультет прокуратури,
1 курс, 5 група*

МІФИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНУ ДУМКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема гібридної війни росії з Україною є актуальною вже більше 8 років. Очевидно, що агресор представляє військову,

психологічну, політичну, інформаційну загрозу. Метою РФ є змусити світ повірити у власно вигадані міфи стосовно українців.

З давнини сутність «війни» полягала в тому, аби захопити країну неушкодженою без застосування збройних сил. Методи сучасної війни інші – війна з населенням, а саме інформаційна. Сутність у тому, аби засобами масової інформації залякати людей та зламати дух і жагу до перемоги. Основне завдання мас-медіа – переграти інформаційне середовище ворога. Люди повинні мати інформаційний вибір.

Одним із найрозповсюдженіших міфів в РФ є міф про єдність українського та російського народу. Так звані «братні народи» виникли у період пізнього сталінізму після Другої світової війни. Але ця позиція до кінця не сприймається ніким окрім росіян. Коротко кажучи, вони самі повірили у міф, який створили.

Основним аспектом у руйнуванні старого міфу є формування нового уявлення про місце українського суспільства у світовій цивілізації майбутнього. Тобто, щоб сформувати щось нове, потрібно починати аналізувати історію з початку створення старого міфу. Точкою відліку можуть бути події Революції Гідності у 2014 році (як початок нової національної історії), героїзація учасників АТО (як суспільної опори і символу віри у перемогу).

Повномасштабна війна 2022 року стала символом незламності українського духу. Той факт, що добровольці йдуть боронити Україну, отримують на полі бою поранення або, навіть, гинуть, неабияк сприяє формуванню нових міфів.

Отже, наявність міфів дуже суттєво впливає на думку суспільства як позитивно так і негативно. Економічний розвиток країни також на пряму залежить від використання міфології. Тому у майбутньому ретельна розробка сучасної міфологічної системи стане поштовхом для подальших наукових розвідок.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Богдан Манько,
факультет юстиції,
1 курс, 5 група*

ВОЄННА МІФОТВОРЧІСТЬ: ВПЛИВ НА СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ

Відомо, що культура найбільш яскраво й ефективно розвивається під час соціальних потрясінь чи будь-яких нестабільних подій у державі та світі.

Проявом та ілюстрацією цього є створення різноманітного «культурного матеріалу»: коміксів, міфів та легенд про героїв нашого часу.

Передусім це стосується міфотворчості. Цей елемент культури кардинально розширює світогляд нації, створює підґрунтя до роздумів й подальшого розвитку певної міфічної ситуації, навчає перевіряти інформацію, дізнаватись її з авторитетних джерел, щоб не потрапити під згубний вплив пропаганди. Міфотворчість з давніх часів була джерелом знань про звичаї та традиції, ілюструвала прекрасні й засуджувала ганебні риси народу, тому її вплив, хоч і применшений у сучасному соціокультурному просторі, існує й розвивається, набуваючи нових ознак.

Міфологія пояснює багато речей, які ми не завжди усвідомлюємо. Саме тому міфи здавна поширювались між близькими людьми. Наразі можна спостерігати вплив соціальних мереж, які активно сприяють сучасній міфотворчості.

На початку війни, коли авіація повітряних сил України мужньо захищала країну, було створено багато міфів про «Привида Києва». Досі ширяться чутки, що таких «привидів» цілий батальйон. Так чи інакше ця міфічна постать закарбувалась у пам'яті народу, вона вкотре проілюструвала, що Україна – сильна, вільна, незалежна держава, здатна відстоювати свої права на територіальну цілісність й суверенітет; що українці – хоробрі, цілеспрямовані, віддані, мають честь та гідність.

Не можна заперечити, що від міфів, створених у народі, є й згубний вплив, формуючи неправдиві міфи про існування «укракоцистів» тощо.

Отже, сучасні міфи пов'язані з війною. Вона впливають на світосприйняття народу, ілюструють позитивну практику подолання будь-яких проблем, вирішення надскладних питань, мотивують до досягнення нових вершин. Тому воєнна міфотворчість робить неабиякий вклад у перемогу.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Вадим Острий,
факультет прокуратури,
1 курс, 12 група*

ПОЛІТИЧНИЙ МІФ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

Сучасні війни – це конфлікти нового зразку, що використовує звичайні та особливі інструменти впливу (економічні, політичні, інформаційні тощо), які переповнені каскадом різноманітних міфів, їх видів, форм та елементів. Нове покоління війн має дуалістичний характер дій, що виявляється не лише у ліквідації збройних сил противника, а й у спрямованому впливі на масову свідомість населення. Доречними видаються слова китайського філософа Сунь-дзи, який говорив, що «мистецтво війни полягає в тому, щоб захопити чужу державу неушкодженою; зруйнувати ворожу країну – гірший сценарій» [3, с. 19].

Війна – кризовий період суспільного розвитку, де міфотворчість стає системною характеристикою поглядів. Міфологічний світогляд воєнного часу наповнюється образами, що мають позитивні та негативні символи, ідеї, знаки, тим самим будуючи фундамент нової ціннісної моделі.

Важливо наголосити, що міфи нового часу повністю втратили свій архаїчний зміст. Міфи сучасної цивілізації є цілеспрямованим продуктом людської діяльності (створені

штучно), що забезпечують нав'язування цінностей, тим самим намагаються пояснити світ, закликаючи суспільство діяти у певний спосіб відповідно до ситуації.

Віддзеркаленням у свідомості людей нової дійсності та найважливіших суспільних цінностей є особливий вид міфу – політичний міф. У «Політологічному енциклопедичному словнику» дається таке визначення поняття «політичний міф»: «Стійке духовне утворення зі штучно створеною уявою про реальні соціально-політичні феномени й дії, навмисно або ненавмисно прикрашені різними умоглядними висновками, вигадками, фантазією... містить у собі перекручений і містифікований образ конкретної політичної й економічної ситуації, характеризується наявністю ілюзій (нездійснених надій, мрій) і утопій (нереальних, не здійснених на практиці планів соціальних перетворень)».

Політична міфологія – це особливий вид інструменту, залучений в інформаційних війнах, що відбиває переважно ірраціональну дійсність та є продуктом ідеологічного виробництва конкретними суб'єктами творення. Суб'єктами формування політичних міфів виступають політичні організації та угруповання, органи державної влади, окремі особистості тощо. Наявність суб'єкта творення дає підстави міркувати, що міфи мають за собою підкріплену мету, можливість згуртувати та мобілізувати народну активність, або виступати рушійною силою у підпорядкуванні народної маси суб'єкту виробництва міфів.

Варто зауважити, що в повсякденному житті головним джерелом політичних міфів є засоби масової інформації. Проте в умовах війни вони втрачають функцію самостійного виробництва міфів та підпорядковуються політичній системі, корегуючи курс інформаційних потоків на фронт для військових та політичних цілей, відзначають факт наявного міфу шляхом поширення у медіапросторі необхідної політичної інформації, однак самостійно не утворюють їх.

Війна демонструє використання політичних міфів як вплив на свідомість людей, що спирається на особливості менталітету суспільства. Політичні міфи формують громадську думку та використовують її для воєнно-політичних рішень. Наприклад, сформовані ілюзії в російському суспільстві про

наявність панівних нацистських сил у державному апараті управління України, та подальше використання його як достатній привід для початку повномасштабної війни. Афішування та використання конкретних словесних конструкцій російською пропагандою, таких як «нацисти», «народ Донбасу потребує допомоги», «агресивне розширення НАТО» має підґрунтя про міф «народний ворог, якого потрібно здолати», пробуджує у суспільства шлях до почуттів, емоцій, до повного сприйняття міфів щодо героїчної місії у боротьбі проти зла, що надалі не потребує аргументації. Тобто державна влада використовує міфи як засіб маніпулювання народними масами для консолідації навколо політичної еліти, використовуючи ілюзорну систему координат свідомості для виправдання агресивних дій.

Крім консолідації, політичні міфи можуть розколувати суспільство. Наприклад, в Україні протягом багатьох років за участю російської пропаганди насаджувалася міфічна концепція «триєдності руського народу», суть якої в повному запереченні існування української державності, українців як нації, що призвело до розколу в суспільстві на прихильників та противників цієї концепції.

Сучасна російсько-українська війна формує нове інформаційне поле, сповнене політичними міфами, часом уривчастими, нелогічними, незавершеними, що позначають певний момент в умовах війни. Вони забезпечують відсутність альтернативної думки для критичної оцінки та аналізу ситуації.

Важливу роль у побудові суспільної реальності в умовах війни, крім політичних міфів, відіграють міські міфи. Міські міфи – короткі історії про незвичайні та виняткові події. Правдоподібність міських міфів опирається на архетипові образи, пристосовані до конкретних місця й часу. Наприклад, в українському суспільстві сформувалась міська легенда про «Привида Києва» – українського льотчика вищого класу, що збив велику кількість ворожих літаків в перші дні війни.

Загалом міфи є ефективним механізмом пристосування в складних умовах. За допомогою міфів спочатку віртуально, а потім і в реальній дійсності долають негаразди та перемагають ворогів. Роль міфів слабне, коли індивідуальна свідомість домінує

над масовою, посилюються критичні настрої в суспільстві та розвиваються незалежні ЗМІ.

Отже, міфи в умовах війни утворюють нову форму свідомості у сприйнятті реальності, через що людина починає демонструвати примітивні форми мислення і поведінки, стає вразливою до маніпулювання. Часто міфи спотворюють історичні події та утворюють хибні уявлення про соціально-політичну реальність, стають методом виправдання агресивних дій та намірів, що зумовлює руйнування гуманістичних ідей та цінностей.

Список використаних джерел

1. Пробийголова Н.В. Міф як засіб політичного маніпулювання в процесі проведення виборів: *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія*. 2010. Вип. 14, С. 41–44.
2. Остапенко М.А. Політична культура суспільства. Київ : МАУП, 2008. 96 с.
3. Сунь-Дзи Ч. Мистецтво війни. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 108 с.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Костянтин Панчук,
факультет прокуратури,
1 курс, 15 група*

МІФОТВОРЧІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Міфи під час війни – важливий елемент духовного стану народу, що воює, адже під час війни необхідно підтримувати не тільки бойовий дух солдат, а й витримку й віру в перемогу усіх громадян держави, які фактично є тилом самої армії. Отже, видається актуальним питання міфотворчості в умовах війни.

Творцем міфів зазвичай є народ. Звичайно, в окремих випадках творцем міфів може бути якась конкретна особа чи група осіб (наприклад, паблік новин, телеканал, тобто медійна

одиниця. Якщо говорити про російські псевдоміфи, тобто розповіді, які змушують думати, діяти так, як це вигідно тим, хто їх видумав, то це робить пропаганда та ТБ під проводом влади.

Під час війни відкрита та поширювана міфологія контролювана, бо під час війни діє спеціальний правовий стан: права і свободи громадян обґрунтовано обмежені. Звичайно вплив міфу залежить від мети, котру поставили собі творці міфів. Та якщо міф, наприклад про «привида Києва», спрямований на те, щоб показати непереможність української армії, то такий міф досяг своєї початкової мети. Бувають випадки, коли міф провалився й завдав ще більшої шкоди, морального удару по суспільству. Інше справа, коли міф, створений випадково, не має ніякої мети. Міфи про «привида Києва», «кіборгів» створені народом задля увічнення пам'яті героїчних борців української незалежності. І це не поодинокі випадки, є багато локальних міфів про тих чи інших бійців. Для суспільства це зіграло ключову роль для віри у перемогу. Ці героїчні вчинки показали всім, що ми непереможний народ та готові протистояти навіть сильному ворогу. Також це увіковічило пам'ять наших воїнів для наступних поколінь на сотні років вперед.

У наш час є й невдалі приклади міфів, але з боку ворога. Міф про «другу армію світу» росія використовувала для залякування усього миру, але він провалився та показав зворотне. Також згадується міф про «біолабораторії та біоптахів», звісно, він не був нічим підкріплений, мабуть, орієнтований лише на внутрішнього, «зомбованого» глядача. Метою цього міфу було показати «підступність українців й особливу жорстокість по відношенню до мирних росіян».

Давній міф, з радянської міфології, про «визволення». Його історія починається з «визволення України від німецьких загарбників», а насправді Україна та українці отримали лише зміну тоталітарного режиму, продовжився гніт, голод, рабський труд українців. Метою цього міфу – легітимізація замкнення українського народу у «тюрмі народів» та використання українців та України взагалі в корисних цілях. Цей міф створений тотальною радянською пропагандою, яка поширювалася й на українців, щоб затьмарити їх національну самосвідомість міфом про «радянський народ». У нього є

успіхи, тому що навіть вже у ХХІ ст., коли багато злочинів радянського режиму вже розкрито, деякі люди старшого покоління уперто вважають, що «жилося краще». Можливо, це зумовлено одним з архетипів українців про домінування минулого над майбутнім, але видання злочинів як чогось позитивного, з боку СРСР, дало свої негативні плоди навіть зараз.

Упродовж десятиліть радянських людей переконували, що «ніхто не забутий, ніщо не забуде». Проте радянська влада вважала ветеранів просто вже «переробленим матеріалом», який виконав своє завдання і більше не потрібний. Цей міф був спрямований навіть не на ветеранів, а на «наявність» поваги з боку влади до героїв, які захистили світ від нацизму. В суспільстві ветерани стали героями – так. Але далі цього нікуди не пішло.

Отже, проблема війни та міфотворчості має багатолітню як позитивну, так і негативну історію для сучасної України. Важливою порадою для майбутніх поколінь та майбутньої історії України є те, що всі українці повинні зрозуміти, що ні під яким режимом не буде свободи. Важливим фактором міфу є те, що він повинен базуватися на реальних подіях та містити в собі лише благородну мету, в усіх інших випадках (брехня, наклеп тощо) міф є безглуздим, оскільки може завдати тяжкого удару суспільству.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Ірина Пивовар,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

СЛЕНГ ВІЙНИ: МОВНА ЛАБОРАТОРІЯ НА «БЕНКЕТІ» МЕТАФОР І ЕКСПРЕСІЇ

Мабуть немає українця, який би не чув слів «байрактарити», «джавелініти», «стінгерити» чи «хаймарсити». Це новітні сленгізми, що мають воєнну лексично-графічну маркованість і є структурними «компонентами» сленгу військових

який, на думку В. Балабіна, визначається як «ненормативна, неформальна, стилістично занижена мова, що використовується з метою здійснення певних мовленнєвих функцій (експресивної, оцінювальної, корпоративної тощо)» [1, с. 211].

Загалом сленг визначають як неофіційну, живу та вкрай динамічну лексику, яку використовують люди певних професійних, соціальних чи вікових груп.

Проблематика сленгу є предметом постійного наукового пошуку (адже сленг постійно змінюється). Відомими є дослідження Г. Іванової, У Потятиника, О. Клименко, В. Балабіна та ін. [2, с. 113].

Ставлення до сленгу серед науковців неоднозначне: від доволі прихильного через невичерпний мовотворчий потенціал, до категоричного заперечення, акцентованого на негативному впливі на мовлення.

Однак мова постійно реагує на зміни в бутті людини, особливо такі радикальні, як війна. Вона є не лише засобом комунікації, а й «ієрогліфами, в які людина вкладає світ і свою уяву». Зміст одних зрозумілий, наприклад, «джавелінити» – боротися з ворогом, застосовуючи відповідну техніку. Інші ж мають специфічне «кодування», як, наприклад, слово «база». Воно походить від американського «base», що використовується для позитивної оцінки чого-небудь. Зараз в мові багатьох українців слово «база» означає не просто щось позитивне, але й антиросійське. Так, «базою» називають, наприклад, обіцянку Бориса Джонсона дати більше зброї, яку він не зволікаючи виконує.

Цікавими є і «4.5.0 – все спокійно», тобто небезпеки немає; «аналоговнет» – щось, що позиціонується як унікальне, а насправді є недолугим; «наволонтерити» – дістати те, що здавалося неможливим; «чорнобайти» – наступати на одні й ті саме граблі, «піксель» – українська камуфляжна військова форма тощо. Ці слова стали дуже популярними, їх вживають не лише військові, журналісти й користувачі соцмереж, а й політики, оскільки вони влучно характеризують дійсність і демонструють гумор, іронію народу, що бореться.

На особливу увагу заслуговують і скоромовки. Особливо режисерки Поліни Коробейник. Їх створення – це реакція на війну, її перебіг та проблеми. Наприклад, «Українські волонтери

волонтерять-волонтерять, всі червоні хрести переволонтерять, всіх без бронешилетів забронешилетять, без тепловізорів затепловізорять, а недобайрактарених забайрактарять, усі збори і банки закривають і збирають, що й долари не міняють».

Отже, аналізуючи місце сленгу в сучасному мовному дискурсі, слід звернутися до таких функціонально-стилістичних сфер, як ЗМІ, художні тексти й живе розмовне мовлення. Сленг війни простежується у всіх сферах життя сучасного українського суспільства, хоча він не завжди пов'язаний із неологізмами, а часом із креативною адаптацією старих лінгвістичних форм. Як правило, локалізовані сленгові вирази існують не довго, але за умови формування сприятливих факторів, можуть поширюватися і врешті стати частиною української мови. Поживемо – побачимо.

Список використаних джерел

1. Ковальчук Ю.А. Сленг як соціокультурний феномен. *Науковий вісник ХДУ. Серія : Германістика та міжкультурна комунікація.* 2020. № 1. С. 210–215 DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2020-1-32>

2. Пилипей Ю.А. Сленг: етапи його розвитку та місце у сучасному світі. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Філологія.* 2018. № 36. С. 112–114 https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/2190/3/Sleng_etapy_jogo.pdf

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Дарина Побочій,
факультет юстиції,
1 курс, 9 група*

ВІЙНА ЯК КОНЦЕПТ СОЦІАЛЬНОЇ МІФОЛОГІЇ

Ще здавна суспільне життя людини є невід'ємною частиною будь-якої міфологічної системи, за допомогою якої вона

осмислює усі аспекти існування й соціальні відносини. Враховуючи те, що групове існування для особи має визначальну роль, то й осмислення соціуму й усіх його похідних міфологічною свідомістю є одним з основних елементів. Ще з первісних часів соціальні міфи, які пояснювали походження та розшарування суспільства, специфіку соціальних відносин, появу соціальних інституцій тощо, були синкретично вплетеними у загальну міфологічну картину.

Згодом соціальне буття стає більш організованим й складнішим, ускладнюється і соціальна міфологія, а з XIX ст. з'являються міфи нового типу, які використовуються для впливу на маси. Отже, міф стає фундаментом будь-якої ідеологічної системи та головним чинником впливу на суспільну активність, а соціальна міфологія бере участь у формуванні національної, класової чи станової самосвідомості [1, с. 33].

Соціальний міф сучасного світу відрізняється від первісних міфів тим, що раніше він виникав спонтанно, як форма колективної свідомості, для пояснення та легітимації різних соціальних явищ та процесів, а в умовах сучасності він слугує ідеологічним підґрунтям для маніпуляції суспільною свідомістю. Розуміючи природу міфу, науковці багато уваги приділяють розгляду впливів міфологічної свідомості на соціальну активність людини та становлення і функціонування суспільства. Зокрема такий аналіз соціального міфу присутній у працях Ж. Сореля, М. Еліаде, К. Леві-Стросса, К. Леві-Брюля, О. Забужко, В. Півоева та ін. Тему війни автори в своїх дослідженнях розглядають доволі побіжно, хоч в них і стверджується її важливість для міфологічної свідомості, а Є. Мелетинський навіть виділяє війну серед головних міфологічних сюжетів [1, с. 33]. Зважаючи на те, що для цілісного розуміння функціонування міфологічної свідомості сьогодення (визначальна роль та існування якої дослідниками не піддається сумніву) необхідний всебічний аналіз усіх концептів міфологічної свідомості, то звернення до концепту війни є необхідним та актуальним, що посилюється великою кількістю військових дій на планеті.

З перших днів широкомасштабного вторгнення Росії в Україну починає формуватися новий потужний культурний пласт українського героїчного епосу. Це сучасна патріотична поезія та пісні, які виникають як реакція українців на військові події та героїзм українського народу [2, с. 1]. В українському суспільному інформаційному дискурсі у контексті виявлення міфологічно-символічних аспектів сучасного російсько-українського протистояння можна виділити цілу низку міфологічно забарвлених наративів: антеїстичний наратив боротьби самої природи або тварин із окупантами; активізації прадавніх «місць сили» українців, які стають пасткою для загарбників; актуалізації боротьби за українців прадавніх богів і героїв, які тисячоліття тому захищали території сучасної України [2, с. 1].

Отже, війна – це міфологічний сюжет, який тісно переплетений із соціальною міфологією. Він не лише розкриває соціальну потенцію міфологічного мислення, але й є його стимулом, так як наслідком стає активна і агресивна діяльність людини. Е. Кассирер наголошував, що «навіть у примітивних суспільствах, де міф панує над всією сукупністю соціального життя, він тим не менш не завжди діє однаково і не завжди проявляється з однаковою силою. Міф досягає апогею, коли людина лицем до лица зіштовхується з несподіваною та небезпечною ситуацією» [1, с. 33].

Список використаних джерел

1. Вітюк І. Міфопоетичний символізм Російсько-Української війни у медіапросторі: містично-міфологічні наративи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2022. С. 67-70.

2. Дарморіз О.В. Актуальні проблеми філософії та соціології: війна як концепція соціальної міфології. Львів, 2017. 134 с.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О.Слюсаренко

*Поліна Скрипаль,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 3 група*

МІФ ЯК ЗАСІБ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Дедалі частіше в мовленні українців з'являються поняття, як «фейк», «міф» та «пропаганда». Усі вони є складовими інформаційної війни, яка у XXI ст., на жаль, стала одним із основних способів функціонування державної політики. Тому все більш актуальним стає питання дослідження інформаційного простору як складової маніпулятивної політики. Вивчення міфу є набагато складнішим, ніж здається з першого погляду, оскільки з удосконаленням інноваційних технологій відрізнити міф від правди майже неможливо.

Міф у контексті інформаційної війни набуває нової форми політичного міфу. Саме він є підґрунтям ідеології, яка може нав'язуватися народам у вигляді пропаганди і різними способами вживлюватися у свідомість мас. І тут важливим є те, що в інформаційному середовищі міф – могутня зброя, спрямована саме на маси, а не на індивіда. Якщо більша частина суспільства довіряє або наслідує певні тенденції, впроваджені політичною силою, то складається картинка правдивості та реальності.

Німецький і американський філософ Е. Кассіпер пише: «Міф – це страшна сила, яка дає всі можливості для підкорення вождями своїх народів». Він підтверджує, що політичний міф – це цілеспрямована дія на маніпуляцію свідомістю, а політична міфотворчість посилюється у періоди соціально-політичної нестабільності, допомагає пояснити незрозуміле, створити нову «реальність» для мас. У такому випадку міф впливає на кожного індивіда, навіть якщо він не усвідомлює цього або не бажає.

Важливим також є те, що поняття «міф» та «фейк» досить відрізняються за своїм змістом, хоча вони майже синонімічно використовуються в контексті інформаційних воєн. Фейк – це досить примітивна форма міфу, яку не важко розпізнати. Зазвичай

він створюється однією стороною конфлікту і спростовується іншою. Це можна простежити на прикладі подій в Україні: Російська Федерація «запускає» фейк про те, що Президент України переховується за кордоном, а в цей час В. Зеленський виходить на вулиці Києва. Фейк спростовано.

Натомість міф – це неймовірно сильний духовний витвір, що створюється фахівцями, які знають як можна ефективно вплинути на думки та світосприйняття людей. Він не може виникати ні звідки, на відміну від фейку, який може «вкинути» будь-хто, а завжди створюється конкретною людиною або групою людей задля досягнення певних цілей. Як правило, міф розвивається на основі реальних подій, про які мало що відомо, навколо яких легко створити міфологічний образ. Міфи формуються внаслідок тривалих досліджень певної спільноти, їх архетипів, культури та менталітету, саме це допомагає зачепити найуразливіші місця.

У політичного міфу є різні функції, але найлегше буде розглянути його з позитивної та негативної сторін. Міф виконує позитивну функцію, коли він спрямований на консолідацію нації або пробудження патріотизму (усім відома ситуація з «привидом Києва»). Натомість міфи негативного характеру мають на меті зовсім інше. Наприклад, у піднесенні окремого політичного діяча чи партії, намаганні скерувати маси проти своїх конкурентів або у створенні образу ворога. Такі міфи залишаються у свідомості конкретного суспільства надовго і їх дуже складно або навіть неможливо спростувати.

Уплив міфів під час інформаційної війни неймовірно чутливий, і розпізнати де правда, а де фейк досить важко. Але ще важче зрозуміти чи знаходитесь ви в епіцентрі подій. Чудовий спосіб дізнатися про початок інформаційної війни запропонував Ігор Ніколайчук. В одному зі своїх інтерв'ю він сказав: «Якщо кількість негативних публікацій за одиницю часу в п'ять разів більша ніж кількість нейтральних, тоді ситуацію вже слід розглядати як прояв інформаційної війни».

Влучно спосіб проникнення міфу у свідомість мас описав Р. Барт. У своїй праці «Міфології» він зазначає: «Оскільки міф – це слово, то міфом може стати все, що покривається дискурсом.

Визначальним для міфу є не предмет його повідомлення, а спосіб, яким воно передається». Зазвичай, суспільство не зосереджується на значенні інформації та не буде аналізувати її, шукаючи докази правдивості. Якщо це було сказано політичним діячем, прихильником якого вони є, або почуто з телеканалу, якому довіряють, у підсвідомості людини ця інформація зберігається як факт.

В українському менталітеті переважає архетип домінування минулого над майбутнім, і це негативна риса саме в контексті інформаційної війни. Цей архетип дає безліч підстав для створення міфів, можна «перекрутити» певну історичну подію та маніпулювати нею на свою користь, а для суспільства, у якому історичність посідає важливе місце, не виявиться намірів суперечити «історії».

Отже, міф у контексті інформаційної війни – це навмисна дія, спрямована на певне суспільство з метою його дезорієнтації, підпорядкування та заволодіння його свідомістю. Завдання політичного міфу полягає у легітимізації влади та її дій, без можливості поставити під сумнів їх правильність. І це стосується не лише контексту узурпації влади, а також забезпечення представникам влади гідного місця на політичній арені. Як би не хотілося вірити у демократію, проте за всю історію не було жодної країни, у політичному житті якої не використовувались би міфотворчі засоби.

Список використаних джерел

1. Information and Psychological War Linguistics as a Research Project at the Siberian Federal University: Problems and Achievements Aleksandr P. Skovorodnikov*, Galina A. Koprina and Anastasiia V. Kolmogorova Siberian Federal University.

2. Куцепал С. В. Міф як засіб регуляції суспільно-політичних відносин в умовах інформаційної війни. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 2(37), С. 57–66.

3. Прудникова О. В. Роль засобів масової комунікації у розвитку інформаційної культури вітчизняного соціуму в умовах гібридної війни. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2018. 1(36), С. 33–42.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

ЧАСТИНА II
ОБРАЗ ГЕРОЯ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ
НАРАТИВІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

*Анастасія Бабак,
факультет приватного права та підприємництва,
I курс, I група*

ОЛЕКСАНДР ІРВАНЕЦЬ. ПОЕТОВИЙ ДОСВІД ВІЙНИ

*З міста, що ракетами розтрощене,
До усього світу прокричу:
Цього року у Неділю Прощену
Я, здається, не усіх прощу!*

О. Ірванець

Цей вірш у березні 2022 року в м. Ірпені під ракетними обстрілами написав Олександр Ірванець – відомий український поет, майстер соціальної сатиричної поезії, письменник, драматург, перекладач та співзасновник літературної формації Бу-Ба-Бу (бурлеск-балаган-буфонада). Його твори виходять окремими книгами, стають частиною збірок, альманахів, наприклад, «Мій хрест», «Сатирикон-XXI», «П’яте перо», «Пісні війни», «Харків 1938» тощо [1, с. 10].

На думку дослідників (І. Котик, В. Неборак, А. Усова та ін.), О. Ірванець – чи не єдиний український іронічний поет, який пише якісну політичну сатиру. Він заглиблюється насамперед у соціальні проблеми й намагається зобразити їх у саркастичному вимірі з притаманним йому сатирично-іронічним ставленням до світу. Разом з тим науковці акцентують на природі поетичного таланту О. Ірванця, яка пов’язана із суспільством, а тому соціально-інтегрована, і її сила залежить від реалій буття [2, с. 38].

За словами митця, в юні роки він не сприймав соціальної поезії, але пізніше змінив свої погляди. Як результат – саркастичні, часом пафосні, гострі публіцистичні вірші. О. Ірванець вважає, що

«про високу поезію говорити тут, може, й не випадає, проте сказати у цих строфах мені вдалося рівно стільки, скільки вдалося. Вони писалися по свіжих слідах пережитих подій, і відчуття, виражені в них – теж свіжі, різкі. Такими й віддаю їх на суд читача» [2].

Тож до війни О. Ірванець намагався «не писати нудно», уникати властивого українській літературі феномена «страдництва»: «не вийшло бути ліричним, мінорним поетом – задля того, щоб пропорція мінорної поезії в українській творчості зменшувалася». Так у творчості він прагнув до нової особистісної інтеграції, повноти самореалізації. Це часто реалізовувалося через особливу напругу, яка тільки загострилася після 24 лютого 2022 року – побачених, вертольотів, які летіли атакувати Гостомельський аеропорт («вони летіли низько, як жуки»), почутих звуків обстрілів і раптового відчуття пустоти, коли зникло світло, телефонний зв'язок, Інтернет, а «будинок став звичайною цегляною коробкою» [1, с. 5].

Пережите вилилося у поезію «Ми все здолаємо!», яка відразу стала популярною. Її читають професійні виконавці, аматори. Секрет популярності простий, адже поезія близька тисячам українців, які пережили страхіття Бучі, Гостомеля, Ірпеня, Маріуполя, Ізюма, Харкова та інших містечок і міст України.

Поет відверто зізнається в тому, що ця війна вразила його. Він захоплюється мужністю українських військових, називає їх «нашими янголами». І наразі здається, що не справдиться сказане О. Ірванцем до війни: «Думаю, що в майбутньому я буду писати віршів ще менше», адже у нових поезіях читаємо такі рядки:

Хтось втомився, хтось вже знемагає,
Але буде все у нас гаразд,
Бо й в казках добро перемагає
Остаточно лиш на третій раз!

Отже, якою буде творчість О. Ірванця після перемоги? Чи збережеться сатирично-саркастична манера? Чи писатимуться гострі соціальні поезії? Чи його талант виливатиметься переважно у цікавій постмодерністській прозі? Покаже час. Проте досить обнадійливо для нас, поціновувачів його творчості, звучить поетове звернення до тих, хто зараз боронить нашу землю від

агресора: «Хлопці та дівчата, я старий поет, але для вас напишу найкращі вірші, які зможу» [1, с. 5]. Залишається чекати.

Список використаних джерел

1. Ірванець О. В. Вибране за 33 роки: поезії. Київ: Laugus, 2013. 176 с.
2. Мартинова С. Поетоніми у мові творів Олександра Ірванця. Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. Харків : ХНПУ, 2009. С. 32–39.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Катерина Бойко,
факультет юстиції,
1 курс, 5 група*

ШАРОВАРЩИНА: СУЧАСНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНЦЯ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ

Як правило, під шароварщиною розуміють стереотипізовану, спрощену та нерідко комерціалізовану репрезентацію української культури, не засновану на історичному підґрунті. Здебільшого цей термін застосовують, коли йдеться про одяг (атласні шаровари, вишиванки з китайською машинною вишивкою, пластиківі вінки тощо) та стререотипну поведінку українців (гіперсексуалізація жінок, чоловіча любов до сала та горілки).

Таким є шоу-бізнесове бачення української культури. Так, на початку 2000 років трендовою у поп-культурі стає сексуалізація жіночого тіла, розхристані вишиванки з глибоким декольте. Побутує образ розхристаної українки з непокритою головою і душею наопашки. Зрозуміло, що насправді українські жінки так не виглядали, про що красномовно свідчать світлини XIX початку XX століття. На цих фото красиво одягнені, чепурні, з викладеними косами навколо голови або в очіпках дівчата та жінки. Ніякої непристойності! Вона засуджувалася традиційною мораллю українського суспільства.

На жаль, такий образ України експлуатувався і під час «Євро-2012». Етнограф Н. Лисовець згадує: «Нам знову пхали синтетику, але проблема навіть не в тому, що теоретично її споживали ми – так бачили нашу культуру іноземці».

Шароварщина не зникає і під час війни «шароварщину», хоча на хвилі патріотичного підйому про це мріялося. На жаль, із збільшенням кількості українських музичних творів не збільшилася їх якість. Безумовно, цікавими є нові андерграундні виконавці (SadSvit, SadNovelist, хейтспіч, Туча, Структура щастя), які з'явилися в чартах та радіо-етерах. Почали співати українською JerryNeil, Анна Трінчер, Оля Полякова, POSITIFF, Маша Кондратенко та ін. Спершу її композиції на воєнну тематику наснажували, однак згодом ставали дедалі примітивнішими, адже тексти зводилися до переліку воєнних кліше – «байрактари», «джавеліни», «Арестович», «Джонсонюк», «орки», «пакети», «пес Патрон», а музика до найпростіших бітів. Що ж до кліпів, то вони стали класичними зразками шароварщини.

Отже, на жаль, така «байрактарна» шароварщина набула чималої популярності в соціальних мережах та на стримінгових платформах, адже у пересічного громадянина, на відміну від знавців і поціновувачів фольклорної спадщини, спрощене уявлення, а, відповідно, і ставлення до ціннісних основ української культури. Тому проблема шароварщини є актуальною і потребує детального дослідження.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Назар Бордюг,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 3 група*

КОЛИ ГРИМЛЯТЬ ГАРМАТИ – МУЗИ НЕ МОВЧАТЬ. УКРАЇНСЬКА ЕСТРАДНА ПІСНЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Все можна пережити, якщо підібрати потрібну пісню.
Рок-музикант Курт Кобейн*

Відродження і розвиток національних традицій є одним із пріоритетних напрямків державної культурної політики. Особливого значення це набуває в період збройного протистояння українців воєнній агресії РФ. За таких умов мистецтво загалом і пісенна творчість зокрема відбивають прагнення українців до перемоги, волі, формують ідеали духовно-культурної спорідненості, морального оновлення нації [1, с. 7].

Першою піснею, написаною в умовах війни, став трек українського співака Макса Барських «Буде весна». Музикант, який багато разів отримував титул «Співак року» в росії, одразу після вторгнення негайно скасував там усі концерти й відмовився повертати росіянам гроші за квитки. Крім того, заборонив використовувати в РФ свою музику.

Олег Скрипка, лідер гурту «Воплі Відоплясова», створив пісню-кричалку з добре знаними в усьому світі гаслами, і пообіцяв невдовзі презентувати кліп [2, с. 3].

Гурти «Танок на майдані Конго» та «KOZAK SYSTEM» презентували сингл «Мамо», в якому йдеться про українського солдата, що повертається додому лише на один день і обіцяє мамі, що все буде добре.

Своєрідним гімном людей, які стали на захист української землі стала пісня, написана ще на початку 1914 року в Галичині Степаном Чарнецьким за мотивами останнього куплету козацької пісні XVII ст. «Розлилися круті бережечки». Вона була гімном січових стрільців, а потім стала народною. У 2022 році пісня звучала у виконанні лідера гурту «Бумбокс», нині бійця патрульної поліції Андрія Хливнюка, який від початку російської агресії став на захист України зі зброєю в руках.

У перші дні війни презентувала кавер на повстанську пісню «Bella ciao» і співачка Христина Соловій. Композиція присвячена героям Збройних сил України і всім, хто зараз бореться за рідну землю.

На особливу увагу заслуговує музичний трек від PROBASS (Артем Ткаченко) HARDI (Максим Мокренко) «Доброго вечора, ми з України!» (відоме гасло-привітання під час війни, що стало популярним в 2022 році). Трек вийшов на 8 місце

в українському чарті Apple Music у березні 2022 року та отримав популярність у TikTok, де було створено понад 230 тис. відео з його використанням. Також сингл набрав десятки мільйонів переглядів у різних варіаціях в Інтернеті. Фразу в треку промовляє Марко Галаневич (учасник популярного українського гурту «ДахаБраха»). Регулярне використання фрази, без додаткових перекладів увело її у вжиток за кордоном [2, с. 1].

Отже, творчість цих авторів-виконавців та груп надихає українців на боротьбу, переосмислення свого життя, самовдосконалення, пробуджує потенціал – невмирущий дух славного народу.

Список використаних джерел

1. Джексон Дж. Українська музика – наступний світовий тренд. Що роблять співаки України під час війни. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62709078>

2. Охитва Х. Українська естрадна пісня у музикознавчих дослідженнях: Наукова панорама. Українська культура: минуле сучасне, шляхи р озвитку. № 34. 2020. С. 56–78.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Валерій Григоров,
факультет приватного права та підприємництва,
1 курс, 1 група*

ОБРАЗ УКРАЇНСЬКОГО ГЕРОЯ: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ Г.В. Ф.ГЕГЕЛЯ

*Право на життя є св'ященним, але доводиться від нього відмовлятися, якщо цього вимагає держава від своїх громадян.
Г. В. Ф.Гегель*

Героїзм – це відвага, рішучість, надзвичайна мужність і самопожертва в критичних умовах. Національний характер

героїзму, система його образотворення в українській культурі були предметом дослідження багатьох науковців (Д. Воронік, О. Ліщинської, М. Набок та ін.) [1, с. 48].

Утім, на наш погляд, актуальною видається спроба осмислення образу українського героя на основі класичної політико-правової концепції Г. В. Ф. Гегеля, адже розуміння природи цього феномена розкриває змістовний і ціннісний аспект української національної культури і формує її антропологічний ідеал, ідентифікація з яким є процесом національної ідентифікації.

Аналіз політико-правової концепції Г. В. Ф. Гегеля, свідчить, що філософ велику увагу приділяв саме національним особливостям того чи іншого народу, як визначальному факторові державно-правового розвитку. За Гегелем, інколи людині необхідно йти на самопожертву заради незалежності і суверенітету держави і за таких умов проявляється «моральний аспект» війни [2, с. 140].

Так, у свідомості українців, образ героя – це, передусім, постать захисника, який здатний пожертвувати собою заради свободи рідної землі. Як правило, це образ узагальнений – козак, який боронить свою землю, письменник, що гине у вогні репресій, не зраджуючи своїм принципам, вдовиця-селянка, яка ціною власного життя рятує дітей від голодної смерті. На тепер – це український громадянин: військовий, пожежник, комунальник, волонтер та ін.

Проте, на думку Гегеля, «молох війни» вимагає не тільки жертв, але й хоробрості. У чому її сутність? За філософом, хоробрість вимагає від особистості «високої організованості та дисципліни, порядку й слухняності, а часом і відмови від власного мислення на службі державі».

Зазначимо, що український герой – це хоробра і вольова особистість, яка здатна до рішучих дій заради держави, проте часто не готова нехтувати своїми принципами й ідеалами, а тому вперто відстоює їх (мабуть, дається в знаки притаманний українській ментальності індивідуалізм). Звичайно українець усвідомлює, що «право держави – вище права окремої людини,

однак він не виявлятиме героїзму без переконаності у «справедливості» війни її «моральної виправданості».

Отже, Г. Гегель є прихильником сильної держави, яка здатна захистити себе від агресії інших держав. Народ, на його думку, повинен довести своє право на свободу і незалежність [2, с. 123].

Українці – героїчний народ, який здатний створити сильну державу і захистити її. Він це довів і стверджує: наполегливо уникає крайнощів апокаліптичного песимізму (в темряві та холоді міст і сіл) й істеричного оптимізму (в радості й гордості від фронтових перемог), утілюючи концепцію «політичної гідності».

Список використаних джерел

1. Воронік Д. Конструювання образу героя в українському кіно періоду незалежності. *Мистецтвознавчі записки*, 2018. Том 34. С. 46-50. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-2180.37.2020>.

2. Ряшко О., Остапенко Л. Проблеми війни і миру у філософії Канта, Гегеля, Фіхте. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2016. № 855. С. 123–145.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Марія Губанова,
факультет юстиції,
1 курс, 5 група*

УКРАЇНСЬКИЙ КІНЕМАТОГРАФ ЧАСІВ ВІЙНИ

Мистецтво кінематографу із моменту свого виникнення було одним із маркерів українського художнього простору, виразником атрибутивних рис українського менталітету, концентрованим вираженням світоглядних настанов нації. Це засвідчує діяльність фундаторів національного кінематографу – І. Кавалеридзе, О. Довженка, Ю. Ілленка, С. Параджанова, Л. Осики, М. Мащенко, Б. Івченка, І. Миколайчука. Це засвідчує й діяльність нової генерації

українських кіномитців, спрямованих насамперед на відбиття сучасних реалій, жорстких конфліктів, у яких українська нація обстоює загальнолюдські вищі духовні цінності.

Однією з тенденцій такого духовного спротиву є відродження історичної тематики, зокрема тих сторінок української історії, які тривалий час не були відкритими для широкого загалу або інтерпретувалися відповідно до настанов радянської ідеології. Це закарбовують: історична драма «Поводир» О. Саніна, в якій події колективізації та Голодомору стають тлом, на якому розгортається драма молодого покоління та старшого – носія історичного досвіду; «Чорний ворон. Залишенець» Т. Ткаченка – історія буття людини-пасіонарія, активного учасника повстанського руху часів Холодноярської республіки, репрезентована в синтетичному єднанні рис воєнної драми, мелодрами та літературних читань; історична драма «Крути» О. Шапарєва; біографічна драма «Заборонений» Р. Бровка, в якій висвітлюється доля В. Стуса та українських шістдесятників.

Із подій 2013–2014 рр. український кінематограф однією з пріоритетних ліній має тематику війни, яка подається в синтезуючій стилістиці – єднанні рис художнього, ігрового та документального кіно. Такими є стрічки «Зима в вогні» Є. Анфієвського, яка присвячена воєнним подіям, а також Революції Гідності, подіям Майдану, «Бранці» В. Тихого, в якій події Майдану висвітлено з різних позицій.

Характерна риса сучасного українського кінематографу – мінімальна дистанція між подіями та їх відтворенням, фактично миттєва реакція кіно на реалії. При збереженні комплексу рис, притаманних кіно як виду мистецтва, це обумовлює особливу хронікальність. Прагнення максимально вражаюче відбити трагічну сутність подій, що замінює умовність, художній вимисел, творчу фантазію, стає чинником апробації та утвердження бойовика в жанровій палітрі національного кінематографу. Це засвідчують такі стрічки, як військові драми «Іловайськ 2014. Батальйон Донбас» І. Тимченка, «Кіборги. Герої не вмирають» та «Мирний – 21» А. Сейтаблаєва, «Снайпер. Білий Ворон» М. Бушан, «Позивний Бандерас» З. Буадзе, «Добровольці Божої чоти» та «Міф» Л. Кантера та І. Ясного.

Тенденцію максимальної хронікальності, документальності засвідчують і творчі експерименти – творення стрічки на основі особистих телефонних та гоупро записів подій війни її учасників («Зошит війни» Р. Любого).

Більш ніж своєрідною рисою сучасного українського кінематографу, особливо на воєнну тематику, є активізація діяльності жінок-режисерів, які звертаються до «нежіночої» сфери образів – Мар'яни Бушан, Марини Ер-Горбач. Бачення війни «жіночими очима», місія жінки в трагічних реаліях буття нації, обумовлює й активізацію у просторі сучасного українського кінематографу архетипу Матері – соборного образу жінки та України. Такими є стрічки «Бачення метелика» М. Наконечного, «Мати Апостолів» З. Буадзе.

У баченні сучасних українських режисерів війна постає і в опосередкованому вираженні - як чинник спотворення життя мирних, цивільних людей, які вимушені радикально змінювати життєві пріоритети: «Клондайк» М. Ер-Горбач, «Додому» Н. Алієва, «Атлантида» В. Васяновича, «Погані дороги» Н. Ворожбит, «Земля блакитна, ніби апельсин» І. Цілик.

Війна змінила творчі пріоритети. Організація українських продюсерів, утворена в березні 2022 р., свідомо позиціонує українських кінематограф як потужний засіб розкрити світові очі на реалії війни та назавжди закарбувати їх, щоби світ уникнув повторення. Творчий колектив ОУП працює над документальними стрічками, присвяченими Маріуполю, долі українських біженців за кордоном тощо.

Список використаних джерел

1. Алієв Е. М. Феномен українського кіно. Науковий вісник. Серія «Філософія». Харків: ХНПУ, 2016. Вип. 46 (ч. II). С. 164–170.
2. Єпик Л. Сучасне українське кіно як фактор формування національної свідомості. Knowledge, Education, Law, Management. 2020, № 3 (31), vol. 2, pp. 32–36.

Науковий керівник: доц., канд. мист. О. В. Уманець

*Павло Капелько,
факультет прокуратури,
1 курс, 5 група*

МИСТЕЦТВО НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ МУЗИКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Під час соціально-політичних явищ, що мають національно-визвольний характер, неодмінно з'являється специфічний напрям у мистецтві – мистецтво національного супротиву. В умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну в театральному, сценічному, естрадному, художньому та кінематографічному мистецтві відбулися суттєві зміни соціально-політичного спрямування.

Багаторічне панівне становище Росії сприяло формуванню своєрідного транснаціонального культурного осередку на теренах колишнього СРСР. «Будівництво українського суспільства ніби зупинилося. Ми не будемо, нас будують» [1]. На зміну тривалому братанню та асиміляції культур, на думку, О. Гнатюк, прийшла епоха самостійності, відновлення й стимуляції розвитку автотонності української культури [2].

Сучасний курс суспільної, політичної спрямованості, духовного й економічного розвитку України був остаточно обраний під Революції Гідності (2013-2014 рр.), а у вирі подій 2022 р. фундаментально зміцнився та став більш радикальним, часом навіть з проявами нетерпимості та нестриманості.

Відомі діячі мистецтва є лідерами суспільної думки, відіграють важливу роль, слугують своєрідним ретранслятором ідей [3]. Твори мистецтва лише прискорюють ідеологічну дифузію в суспільній свідомості. Багато митців стали боронити Україну на культурному фронті, підіймаючи бойовий дух та надихаючи громадян на самовіддану працю. Прикладом таких творів є: Jerry Heil – «Москаль некрасивий», «Кохайтесь чорнобриві», Маша Кондратенко – «Ванька-Встанька», Qatoshi – «Допоможе ЗСУ», «Без Обмежень» – «24/02», Ірина Федішин – «Розстріляна весна», Олег Винник – «Сльози на Землі», «Буде жити Україна!», Олександр Пономарьов – «Україна переможе!».

Активізація українських виконавців та імплементація ними національних мотивів сприяє відмові від російського

контенту. За даними сімнадцятого загальнонаціонального соціологічного опитування групи «Рейтинг», попит на російський контент, зокрема на серіали та музику значно зменшився. Саме такі результати опитування доводять неабиякий вплив культури на свідомість і мислення народу.

Слід наголосити на волонтерській спрямованості української музичної естради. Це герти «Без Обмежень», «Mozgi», «Жадан і Собаки», Артем Пивоваров, Сергій Костецький, Нікіта Кісельов, Солоха, Roxolana, Demchuk, Lida Lee та інші. Саме вони є прикладом відповідального національного шоу-бізнесу.

Зі зброєю в руках протистоять людоненависницькому режиму загарбників Тарас Тополя, Сашко Положинський, Фагот, Yarmak, Андрій Хливнюк, Макс Барських, Коля Серга та інші.

Отже, зірки українського шоу-бізнесу здійснюють активну національно-консолідуючу та волонтерську діяльність.

Список використаних джерел

1. Гнатюк О. Відвага і страх : пер. з польської М. Боянівської. Видання четверте. Київ, 2018. 259 с.
2. Хвильовий М. Г. Твори: у 2 т. Т. 2. Київ, 1990. 585 с.
3. Шаповал М. Соціологія українського відродження. Прага, 1936. 13 с.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Максим Крамаренко,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Сучасний етап історичного розвитку України визначається інтенсивним руйнуванням старих основ соціокультурного життя, значними соціально-ціннісними змінами, перетворенням у політичній,

економічній сферах. Реалії сьогодення актуалізують проблеми гуманізації суспільства, відродження національної духовності, а також питання загальнолюдського, що містять у собі норми та принципи, якими керується людство, розбудовуючи своє майбутнє.

Агресія РФ проти України в лютому 2022 року стала непоправним ударом не тільки для нашої країни, але і для всього цивілізованого світу. Через бойові дії, що прокотилися майже по всій території держави, було втрачено велику кількість історичних пам'яток, музейних експонатів, об'єктів культурної спадщини та зразків образотворчого мистецтва. Зокрема, війною повністю або частково знищено не менше 53 об'єктів культури, серед яких 29 церков, 16 історичних будівель, 4 музеї і 4 пам'ятники (список станом на 1 квітня). Також необхідно зазначити, що було знищено чимало діячів культури різних рівнів та напрямів. Серед яких: Сергій Пущенко, Олександр Тарасенко, Олександр Кислюк, Оксана Швець, Артем Дацишин, Юрій Руф та інші.

У сучасних умовах, культура України продовжує розвиватися. Український народ, об'єднаний спільною метою переживає неабиякий інтерес до українського мистецтва.

Розвиток мистецької сфери поєднує в собі нові форми, зокрема це патріотичні арти, мурали, пісні та виставки. Драматичній ситуації в країні вже присвячено багато нових пісень, наприклад «Байрактар», «Ванька-Встанька» та «Доброго вечора, ми з України», проте популярними залишаються і народні пісні «Ой у лузі червона калина». Зокрема, перемога на пісенному конкурсі «Євробачення - 2022» свідчить про високий рівень українського мистецтва та зацікавленість у ньому світової спільноти.

Отже, у сучасних українських реаліях відбувається активна трансформація культурних процесів. Домінують теми патріотизму, консолідації, самопожертви в ім'я свободи і незалежності.

Список використаних джерел

1. Копієвська О.Р. Трансформаційні процеси в культурі сучасної України. Київ: НАКККіМ, 2014. 296 с.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Анна Кузніцова,
факультет приватного права та підприємництва
I курс, I група*

ВОЛОНТЕРСТВО: ПРО ГУМАНІЗМ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Волонтерство – це соціокультурний феномен, який пов’язаний із добровільною активністю громадян у різних сферах життєдіяльності суспільства, що притаманна українцям ментально. Це добровільна неприбуткова діяльність особистості, спрямована на допомогу тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах. В нашому суспільстві волонтерство сформувалося, передусім, як рух на підтримку АТО, а особливого розвою набуло у 2022 році після повномасштабного вторгнення Росії на територію України [1, с. 39]. Тому його дослідження за умов війни стає актуальним.

Слід зазначити, що вивченням феноменів «волонтерство», «волонтерські організації», «волонтерський рух» займалися такі науковці, як А. Капська, Р.Вайнола, Н. Комарова, О. Безпалько, М. Дейчаківський, М. Доманчук та ін. [2, с. 75] Вони обґрунтовували роль громадських організацій в українському суспільстві, аналізували окремі аспекти волонтерства в контексті соціального партнерства тощо.

На думку М. Доманчука та М. Дейчаківського волонтери – це найактивніші представники суспільства, діяльність яких вмотивована суспільно-корисним характером, але разом з тим, волонтерство – це сфера для їх власного саморозвитку, самореалізації.

Наразі волонтерський рух українців, детермінований гуманізацією суспільного життя і є відповіддю на виклики війни.

Однією з найвідоміших волонтерських організацій є Help Ukraine Center – проект, який створили українці в польському місті Гелм для допомоги своїм співвітчизникам, а згодом перевели до м. Люблін Щодня у центрі працює понад 100 волонтерів, які допомагають сортувати, фасувати та відправляти гуманітарну та медичну допомогу в Україну.

Заслужують на особливу увагу і фонд «Повернись живим!», який активно функціонує ще з 2014 року та тільки в переддень повномасштабного вторгнення на його рахунок небайдужі українці надіслали 48 млн. гривень та «Благодійний фонд Притули», відомий збором коштів на легендарні безпілотники Байрактар, які турецька компанія, вирішила подарувати, а зібрані гроші пішли на супутник від компанії ICEYE.

Це тільки деякі з багатьох відомих волонтерських організацій, діяльність яких важко переоцінити.

Отже, волонтери – це унікальні особистості, які, часто ризикуючи своїм життям, працюють на покращення обороноздатності України. На тлі війни ми є свідками того, як швидко налагоджуються координаційні та логістичні процеси, інформаційна підтримка, евакуація та перевезення біженців і переселенців, донорство, пошук дітей та їхніх батьків, порятунок тварин, допомога самотнім людям похилого віку, інформаційна підтримка тощо. Це величезний внесок у перемогу, а значить розбудову української державності та збереження національної культури.

Список використаних джерел

1. Жужа А. Л. О. Волонтерство АТО як політичний інститут: сутність та вплив на громадянське суспільство України. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки, 2019, № 1(7). С. 49. <https://refworks.proquest.com/combinedexport/?detoken=YOTbNcPsLkJjXtjuLe44>

2. Чайка Ю. І. Волонтерство – сутність феномена та особливості його функціонування в сучасній Україні. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2017. Т. 20. № 7(147). С. 72-79 Doi: 10.15421/171798

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Даниїл Нємец,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

ЛІТЕРАТУРНИЙ ФРОНТ: УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

«Бути українцем – це значить бути постійно в стані доказування свого права на існування», – писав Володимир Винниченко. Справді, доля українського народу трагічно пов'язана з постійними національно-визвольними та державотворчими процесами [1, с. 56]. Століттями саме ці події гартували, робили незламними та непереможними українців, які сьогодні, у час повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України, для всього світу є символом і прикладом нескореності, героїзму, сили та волелюбства.

Буттєвий простір української літератури має свою структуру й розвивається як безперервний процес – послідовна закономірна зміна явищ, станів тощо. За В. Іванишиним, саме таку послідовну зміну в часі структурних елементів, учасників і явищ літературного життя, що зумовлює творення і функціонування літератури, виражає повноту і складність, суперечливість визначають як літературний процес [2, с. 157].

Особливої цікавості він заслуговує під час війни.

Війна. Це жахливе слово, сповнене відчаєм та нестерпним болем, останні покоління українців асоціювали лише з Днем перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, але так було лише до 2014 року, коли відбулося цинічне російське вторгнення на територію незалежної, суверенної України. Це вплинуло на українську культуру загалом і на літературний процес зокрема.

Як зазначає Євгенія Подобна (українська письменниця і журналістка), «за ці 8 років видано понад 900 книжок воєнної тематики – від романів до коміксів, від мемуарів до довідкової літератури, від репортажистики до дитячих книжок про війну та фотоальбомів. Ринок воєнної літератури представлений усіма

можливими жанрами на будь-який смак. Автори – від професійних літераторів до волонтерів, журналістів. Головне – на авансцену вийшли військові, котрі пишуть про власний досвід» [3].

Із початком російської агресії проти України багато українських письменників почали боронити країну. Хтось взяв у руки зброю. А хтось розпочав боротьбу на культурному фронті.

Так з'явилася плеяда представників сучасної військової літератури: Сергій Жадан, Софія Андрухович, Макс Кідрук, Тамара Горіха Зерня, Гаська Шиян, Артем Чех, Василь Шкляр та інші. Багато з них під час війни співпрацюють із європейськими медіа, дають десятки важливих інтерв'ю, перекладають сотні актуальних сторінок з української і українською. Крім цього, вони займаються волонтерською діяльністю: збирають кошти і необхідні речі для військових, координують рух гуманітарних вантажів тощо.

Серед письменників багато військових. До лав ЗСУ в перший день війни вступив Віталій Запека, автор антивоєнного роману «Цуцик», та письменник Артем Чапай. Повернулися на фронт письменники-військові – Валерій Маркус (Ананьєв), автор книги «Сліди на дорозі», та лауреат Книги року ВВС 2020 за твір «Юпак» Сергій Saigon. Письменник-ветеран Артем Чех вступив до лав тер оборони [3].

Роль письменників-військових є надзвичайно важливою для української літератури, адже вони, як ніхто інший, можуть відчувати та передати те, що справді відбувається в епіцентрі воєнного виру подій. Писати правду, фіксувати почуття, переживання та настрої, які стануть у майбутньому джерелом усвідомлення того, що відбуваються зараз – це одна з найважливіших місій письменників сьогодення.

Отже, література – це один з методів передачі моменту воєнного буття наступним поколінням. Порівняно зі звичайними історичними джерелами, де викладаються факти, події, обставини тощо, літературні твори передають реальність через переживання і образність. Інакше, «Україна воює не тільки за право жити, а й за право писати, видавати і читати книжки українською мовою».

Список використаних джерел

1. Іванишин П.В. Критика і метакультура як осмислення літературності. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
 2. Іванишин П.В. Свобода нації: герменевтика політичної та культурної дійсності. Львів: ЛА «Піраміда», 2015. 564 с.
 3. Література часів війни. URL: <https://pen.org.ua/literatura-chasiv-vijni>
- Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Олександр Недолівко,
факультет прокуратури,
1 курс, 3 група*

ВІЙНА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Військові дії асоціюються із жорстокістю та руйнуваннями, зупинкою у розвитку цивілізації, але навіть у такому абсурдному явищі як війна, можна знайти свої плюси. Актуальність даної проблеми в Україні дозволяє поглянути на питання під іншим кутом та побачити позитивний вплив війни на розвиток української культури. Як наслідок цього, у зв'язку з відсутністю термінів-аналогів, дослідники пропонують використовувати термін «український позитивізм» для позначення ефекту позитивних наслідків від події негативного характеру [2].

Передусім позитивний вплив війни на розвиток української культури помітний на тенденції світової популяризації української культури, акції підтримки та висвітлення теми війни у світових масмедіа. Бранденбурзькі ворота та Ейфелева вежа сяють кольорами українського прапора, а люди різних національностей співають українських пісень. Не перебільшенням буде, що українцем зараз бути – справжній тренд. Наприклад, станом на початок війни у березні місяці 2022 року популярність української Вікіпедії зросла на 11% [1]. Це

свідчить, що зацікавленість в отриманні певної інформації про Україну невинно збільшується.

Український позитивізм наразі зумовив справжню війну на культурному фронті із державою агресором. Дуже влучно дану ситуацію пояснює цитата Рамсея Макдональда: «Нам кажуть, що війна – це вбивство. Ні – це самогубство». І справді, напад на Україну прирік культуру агресора на негативне ставлення світової спільноти, заборону у країнах Європи та поза її межами – добровільне самогубство.

Поширення української культури також вбачається у інтересі іноземців до української національної кухні. Так популярність українського ресторану «Веселка» у Нью-Йорку станом на початок війни зросла на 75% [3]. Так, українські шеф-кухарі Юрій Ковриженко та Ольга Цибітовська відкрили у Лондоні ресторан «MriyaNeoBistro», що популяризуватиме українську культуру, знайомитиме відвідувачів із традиційною українською кухнею.

Станом на 9 березня 2022 року кількість охочих вивчати українську мову зросла на 577% в усьому світі. Про це говорять на платформі для вивчення мов Duolingo. У зв'язку з цим, кількість людей у Польщі, які вивчають українську мову з початку війни зросла на 2677% [4].

Отже, ефект українського позитивізму зумовив розвиток української культури через популяризацію її географічного положення, національних символів, таких складових культури як мова, національна кухня, пісня. Бути українцем зараз – тренд.

Список використаних джерел

1. Кошова О. Про зростання популярності української мови. Вечірній Київ. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/64613/>

2. Популярність української Вікіпедії у березні 2022. Профспілка працівників освіти і науки України. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9380-populiarnist-ukrainskoi-vikipedii-u-berezni-2022-vyroslo-na-11.html>

3. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/news/> monkey-

cage/wp/2014/04/07/the-less-americans-know-about-ukraines-location-the-more-they-want-u-s-to-intervene/

4. Ukrainian chef opens ‘cultural embassy’ restaurant in London. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/food/2022/jul/04/ukrainian-chef-restaurant-mriya-cultural-embassy-london>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Олександр Пилипенко,
факультет приватного права та підприємництва,
I курс, I група*

РОК-ГУРТ «AVTOR»: АЛЬТЕРНАТИВНА МУЗИКА ПРОТИ ВІЙНИ

Із багатьох визначень рок-музики, які є у науковій літературі, найбільш удалим, на наш погляд, є «спосіб життя в музиці, який об’єднує композиторську творчість та імпровізацію, музику й сценічне дійство, живий звук голосу чи інструмента і складні ефекти електронної музики» [1, с. 82].

Рок-музика зародилася в Західній Європі, а в Україні вона поширилася в 50-х р. ХХ ст. Слід зазначити, що рокова культура була опозиційною до тодішньої тоталітарної культури, тому перебувала у повній блокаді й інформаційній ізоляції. Це спричинило занепад першої рокової хвилі в Україні.

Фольк-рокова або етно-рокова музика є синтезом двох до певної міри не поєднаних явищ: переданого з покоління в покоління словесно-музичного спадку багатьох століть, етніки й сучасних електронних інструментів та техніки. Розквіт фольк-року спостерігається з другої половини 1980-х рр. [2, с. 46].

Натепер це самодостатній музичний напрям, який перетворився на величезну кількість стильових піджанрів. Із роком пов’язані фольк-рок, фольк-метал, етно-рок, інді-рок, нео-фольк, дарк-фольк, індастріал-фольк тощо. Крім цього,

утверджується й субкультура фанатів музики у стилі фольк, фольк-рок та фольк-метал – «фолькери» [1, с. 85].

Цікавим сучасним українським рок-гуртом, який тільки починає активно підкорювати слухачів є «AVTOR». Це нове ім'я української сцени. Рок-гурт, представляє небанальний патріотичний рок, який звучить цікаво і прогресивно.

Дебютний трек «AVTOR» називається «Все буде Україна». Його вдалося випустити за підтримки молодого лейблу «Flaming Records», який рішуче налаштований займатися популяризацією української музики.

Автор текстів, музики Олег Левинський говорить: «На тлі жахливих речей, що відбуваються в Україні, відчаю страху та болю в мене особисто спочатку з'явилось відчуття байдужості до свого життя... Таке відчуття, коли ти розумієш, що в будь-який момент ти можеш втратити все, що тобі рідне, все, що любиш. Та ти нічого не зможеш вдіяти. Тоді входиш в такий стан, мов би тобі вже нічого втратити. «Будь що буде – роби, що мусиш» [2, с. 12].

Отже, це дуже слушні й актуальні думки, в яких звучить тверда громадянська позиція. Як бачимо, рок-гурт «AVTOR» пропонує слухачеві прогресивний рок із якісним текстом. Слова в пісні запам'ятовуються, а філософські думки змушують замислитися:

Що для нас справді важливо?

Задля чого на цій землі?

Ось здійсмається наше Сонце,

Бо пліч-о-пліч на тлі війни.

Бо ж тепер очевидно стало, хто ким насправді є.

Список використаних джерел

1. Бреславець Г. М. Культуротворча специфіка мистецької реконструкції фольклорного тексту в контексті загальних тенденцій фольклоризму в музичному мистецтві межі ХХ–ХХІ ст. *Мистецтво у міждисциплінарних дослідженнях*. 2011. № 2. С.81–87.

2. Євтушенко О. Українська рок-антологія. Легенди химерного краю. Київ: Автограф. 2004. 296 с.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Єлизавета Пономаренко,
факультет юстиції,
1 курс, 10 група*

ПІСНЯ ЯК СИМВОЛ ДУХОВНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Можливо, для когось пісня не на часі в період масштабної війни, але насправді вона піднімає бойовий дух та допомагає підкорити емоції в найскрутніші часи. Українці, як одна з найспівочіших націй у світі не лише боронять країну зі зброєю в руках, а й отримують новий поштовх до творчості.. Для когось пісня – це спроба морального очищення, піднесення душі через мистецтво, для когось – спроба пережити жах війни.

Деякі українські виконавці висвітлюють тему війни протягом усіх 8 років. Та за рік відкритого протистояння, боротьби з російським окупантом у музичному мистецтві стався справжній сплеск патріотичного духу. Символами цього спротиву стали композиції минулого, які на тлі війни зазвучали по-новому й отримали друге життя.

Справжнім європейським хітом стала пісня, яка перемогла на «Євробаченні 2022» – Stefania, Kalush Orchestra. Після виступу у фіналі конкурсу, гурт закликав врятувати Маріуполь та «Azovstal». Цей учинок був засуджений з боку інших країн, адже політичні висловлення на пісенному конкурсі суворо заборонені, але Європейський мовний союз підтримав Україну. «Азов» подякував гурту за підтримку. Цю перемогу присвячують пам'яті усіх, хто загинув у війні за Україну. Уже після перемоги гурт виставив на аукціоні свій кубок та рожеву панамку (символ Калуша). Їх було продано за майже 1,3 млн доларів, а кошти було передано на допомогу армії.

«Ой у лузі червона калина» – це пісня українських січових стрільців, яка під час війни 2022 року отримала друге дихання. Вона стала справжнім хітом, після її виконання Андрієм Хливиюком, лідером гурту «Бумбокс» 27 лютого на Софійській площі. Її співав майже весь світ, від дорослих до дітей, ремікс від

південноамериканського музиканта The Kiffness потрапив у всі топи міжнародних радіохвиль. Також у своєму новому хіті, відомі британські рок-легенди Pink Floyd використали відомий приспів про червону калину на знак підтримки війни у цей скрутний для нас час.

Відомий сучасний виконавець Макс Барських теж не зостався осторонь та записав україномовний хіт «Хай буде весна». Співак родом із Херсона, тому неабияк переймається за долю неньки-Батьківщини. Одразу почав активно допомагати українським військовим, працює з багатьма благодійними фондами, збирає гроші для армії та витрачає на ці потреби також і власні кошти. Згодом Макс вирішив записатись до лав ЗСУ.

Цьогорічні концерти теж набули нового формату виступів виконавців. Головним концертним майданчиком України стало кївське метро: «Підземні виступи» українських співаків та акторів допомагають підтримувати бойовий дух наших захисників та перемогти в війні. Перший великий благодійний концерт був відкритий «Океаном Ельзи» на станції «Золоті ворота» 24 квітня, під час якого було зібрано понад 8 мільйонів гривень для дітей, що постраждали через війну. Вже восени 10 вересня провела свій сольний концерт Тіна Кароль. На станції метро «Майдан Незалежності» в Києві співачка представила новий трек «Вільні. Нескорені».

Цьогоріч вражають не лише дорослі артисти, але маленькі патріоти України. Так Україна дізналася про маленьку дівчинку Амелією, яка стала знаменитістю навіть за межами України. Перебуваючи в бомбосховищі зі своїми однокласниками в перші дні війни, Амелія заспівала відому пісню з мультфільму «Кришталева серце». Відео співу розлетілися по мережі, тисячі переглядів та перепостів зробило дівчинку відомою, редактори газети Sun розмістили фото Амелії на обкладинці журналу. Виконавиці пісні «Let It Go» перепощує акторка Ідіна Мензел, водночас, голівудський продюсер говорить про співпрацю з Амелією після війни.

Отже, українські співаки, композитори всіляко долучаються до підтримки тих, хто зараз потребує її найбільше.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Анастасія Ренцарш,
факультет приватного права та підприємництва,
I курс, I група*

ПОЕТ-ВОЇН О. БОРОДАЙ: ТОЙ, ХТО ЩОДЕННО РИЗИКУЄ ЖИТТЯМ, ПИШЕ ОСОБЛИВІ ВІРШІ

Олег Бородай – відомий поет, бард. Він народився в м. Миргород, що на Полтавщині, в родині вчителів. Закінчив фізико-математичний факультет Полтавського педагогічного інституту ім. В. Короленка. Згодом учителював у Харкові. Був підприємцем. У 2015 р. добровольцем пішов до лав НГУ. Відтоді нацгвардієць-мінOMETник О. Бородай (позивний «Позитив») значну частину свого життя проводить на Донбасі. Зараз він воює під Соледаром.

Вірші та бардівські пісні почав писати на війні. «Вогневий вал», «Релаксація душі», «Відлуння окопів» – збірки поезій, які О. Бородаю вдалося видати до лютого 2022 року. Назви збірок не випадкові. Наприклад, «Вогневий вал», – як пояснює поет, – «вид артилерійського вогню, при якому артбатарей ведуть вогонь, створюючи суцільну вогневу завісу на завчасно визначених рубежах попереду загальновійськових підрозділів противника, що атакує. Він водночас глибоко переорює щедро скроплений кров'ю ґрунт, перемелює людські долі» [1]. Ця збірка теж «перемелює» світосприйняття читача, змінює ставлення до життя.

Звісно, що такі вірші вражають щирістю, щемливим відчуттям причетності до страшних і водночас героїчних подій. У них немає неправди, адже в окопах життя бачиться інакше. В кожному слові відчувається мужність поета-воїна, сила його сталевого характеру. А ще його поезії притаманна виражена лаконічність, мабуть, любов до математики сформувала певну «впорядкованість» мислення, що позначається на творчості.

Нещодавно у харківському видавництві «Майдан» вийшла документальна книга О. Бородая «Перші вісімдесят днів «Спецоперації» очима військовослужбовця в/ч № 3017 НГУ на Луганщині». Це фронтовий щоденник, ілюстрований фотографіями і присвячений побратимам, які полягли у російсько-

українській війні. Його нацгвардієць «Позитив» писав у хвилини тиші. В щоденнику не тільки враження воїна, а й записані ним короткі інтерв'ю зі своїми однополчанами.

Ця книга-щоденник, на думку відомої поетеси І. Мироненко, нагадує (особливо вступ) кіносценарій з деталями пейзажу-панорами: «Уквітчаний польовим цвітом, укритий соковитим буйнотрав'ям яр простягнувся від оточеного сухим очеретинням озерця аж до поля, засіяного озиминою та густо подзьобаного чорними вирвами од ворожих мін... На одному з пагорбів виглядають з-поміж кучерявих садів на диво уцілілі охайні дачі. Під протилежним схилом глибоко вгризся в глину замаскований гілляччям бліндаж, від якого до мінометного гнізда гадюкою звивається вузький перехід. Наразі це місце нашої дислокації на околиці Черкаської Лозової під Харковом, де тримаємо оборону» [2]. І справді, гарний буде в майбутньому фільм! Але, на жаль, зараз на Сході України не будуються кінознімальні майданчики. Навколо мінні поля, згарища, руйнування. Проте О. Бородай оптиміст. Недарма й позивний у нього відповідний. Боєць «Позитив» мріє про перемогу і повернення додому:

Я скоро вже буду вдома, –
зігрію в обіймах сина.
Розвіється раптом втома...
«Дитино моя єдина!
Як часто про тебе думав,
як часто боліло серце!..
Розтягнутий час, мов гума:
розлізлись в негоді берці,
посивіти встигли скроні,
сльоза очі теж росила...
Маленькі твої долоні –
дають мені жити силу.
Тримаю тут оборону,
стою, щоб тобі – не знати,
щоб ти не здригавсь від грому,
коли з жерл плюють гармати.

Для мене це – аксіома!
Пробач за густу щетину...
Я скоро вже буду вдома, –
обнімемось, любий сину

Список використаних джерел

1. Бородай О. Відлуння окопів. Харків: «Майдан», 2018. 150 с.
2. Мироненко І. Пропахле соляркою і порохом. Олег Бородай «Вогневий вал». URL: <https://gromada.group/news/statti/22248-propahle-solyarkoyu-i-porohom-oleg-borodaj-vognevij-val>

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Анастасія Самойлова,
факультет слідчої та детективної діяльності,
I курс, 2 група*

ФЕНОМЕН ВІЙНИ: МИСТЕЦТВО НАСИЛЛЯ ТА ОБМАНУ

За підрахунками дослідників, починаючи з 3600 р. до н. е., у світі відбулося приблизно 14 600 воєн, унаслідок яких загинуло понад 3 млрд. осіб (це половина населення земної кулі). Людство за всю свою історію прожило тільки 292 роки без воєн, але дослідникам видається, що і вони не були повністю мирними, скоріше деякі збройні конфлікти в цей період не вдалося зафіксувати. У сучасному світі щороку відбувається 40-100 збройних конфліктів. Як бачимо, людство мало еволюціонувало в духовному аспекті. Гуманізм був і залишається на рівні світоглядної настанови, яка, на жаль, фрагментарно втілюється в реальній поведінці людини ХХІ століття.

Феномен війни став предметом дослідження філософії. Мабуть, найвідомішою працею є робота Карла фон Клаузевіца «Про війну» [2]. У ній питання стратегії, поєднуються з

проблемами людської природи і метою війни. Слід зазначити, що дослідження цього явища не особливо приваблювало філософів. Тому Стенфордська енциклопедія філософії називає К. Клаузевіца «єдиним філософом війни», знаним дослідником, який розробив філософську систему, сфокусовану винятково на війні.

І якщо К. Клаузевіц називав війну продовження політики іншими засобами, мистецтвом стратегії і тактики, де армія є основним інструментом творення нового світу, то Олександр Довженко, записав у своєму щоденнику: «Війну називають мистецтвом. Вона таке ж мистецтво, як шизофренія або чума» [1].

Український письменник, фундатор національного та класик світового кінематографа знав про що говорив, адже, був учасником Другої світової війни, працював військовим кореспондентом і був очевидцем страшних трагедій, які довелося пережити людству в найкривавіший період ХХ ст.

Для сучасного українського поета, прозаїка, одного з найяскравіших представників постмодернізму Юрія Андруховича, війна – це теж не мистецтво, а злочин, масштабні звірства і насильство. У своєму романі «Московіада» він пише: «Я готовий подати руку кожному на цій землі...Бо нас так мало і ми такі маленькі в порівнянні з холодною космічною пусткою, і аж ніяк не можемо собі дозволити розкіш взаємної ненависті чи територіальних претензій» [3].

Із особливим ставленням до дійсності, що характеризується щирістю та відсутністю будь-якого моралізаторства, він зазначає, що сьогодні українське суспільство проходить через найскладніше випробування, яке тільки можна уявити. Звісно, «...ми не єдина країна, де точиться війна, але ми єдина країна з найцивілізованішого світу. І в той же час жодне інше суспільство тих країн, де зараз точиться війна, не перебуває на такому рівні саморефлексії, як українці. Ми показали себе як надзвичайно свідомі, мислячі, здатні, з одного боку, до тверезої й раціональної самооцінки, а з іншого боку, до інтуїтивних і «нераціональних» проявів патріотизму» [2].

Отже, не схильні українські митці до трактування війни, як мистецтва (майстерності). Якщо вона й мистецтво, то вбивства,

тортур і брехні. Єдине спільне між війною та мистецтвом – це здатність об'єднати народ та налаштувати його на боротьбу, але різними методами.

Їхні думки суголосні думкам П. Флоренського, «мистецтву властиві найбільші можливості виявляти красу...», а ще більше твердженням М. Гайдеггера: «Мистецтво здійснює пошук істини буття і розкриває її».

У війні годі шукати істину, а красу і поготів.

Список використаних джерел

1. Довженко О. П. «Щоденник». URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=872>

2. Лесняк С. Війна – це мистецтво обману: якщо перехитриш, то виграєш. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2016/02/25/208653/>

3. Чернишова Т. «Перверзія» Юрія Андруховича в транскультурному вимірі. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство. 2015. № 8. С. 147-151. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9334/1/29.pdf>

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Данило Соколев,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

ВПЛИВ МЕНТАЛІТЕТУ НА ФОРМУВАННЯ СОЛІДАРНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Менталітет є складною ієрархічною системою, що визначає спрямованість людини, нації, цілі та мотиви життєдіяльності. Разом з тим, менталітет – це своєрідна «квінтесенція культури», в якій фіксуються найістотніші, історично усталені особливості світосприйняття, світовідчуття й

світобачення певної нації, глибинні засади індивідуальної і суспільної свідомості, вчинків і поведінки [1, с. 75]. Ментальні цінності характеризуються підвищеною стійкістю та інертністю, протидіючи революційно-реформаторським перетворенням.

Це дало підстави французькому вченому Ле Гоффу уважати, що менталітет інерційний за своїми ознаками. Адже «люди, які створюють машини, зберігають у своїй свідомості стиль мислення ремісників (водії автомобілів – риси вершників, а фабриканти XIX ст. нагадують селян, якими були їхні предки» [2, с. 57].

Дослідження українського менталітету стало сферою наукових інтересів М. Грушевського, Д. Чижевського, М. Костомарова, В. Липинського, І. Франка та ін. Натепер їх ідеї розвивають чи певною мірою спростовують І. Старовойт, О. Киричук, Є. Бистрицький, О. Кульчицький та ін.

Здобутком науковців є твердження, що менталітет коріниться в глибинах народної свідомості й фіксує усталені характеристики його рис. Тому врахування менталітету у всіх його аспектах (національному, регіональному, особистісному) є важливою умовою соціокультурного розвитку в умовах криз, особливо воєн.

Потрібно зауважити, що саме під час війни 2022 року українці на рівні колективного безсвідомого відчували, що є автохтонами на своїй землі, що вони нізвідки не прийшли, а тому нікуди й не підуть і нікому її не віддадуть. Звісно, попереду тяжкі випробування, поневіряння, але є рідний дім («своя правда, і слава, і воля»), який треба захищати до останнього подиху, адже, на думку професора психіатрії Джерома Д. Франка, автора книги «Образ ворога й процес змін», для багатьох людей думка про підпорядкування чужій ідеології та соціальній системі нестерпніша, ніж думка про смерть.

Для прикладу, наведемо слова воїна-добровольця ЗСУ Миколи Соболева: «Я пішов захищати свою Батьківщину, бо я не можу дивитися як моя сім'я лякається звуків прильоту ракет, як кожную повітряну тривогу мої рідні під час обстрілів біжать до метро зі страхом на обличчях, як хвилюються за рідне місто,

рідний дім. Тому, коли ворог приходить руйнувати все, що тобі найдорожче, є тільки єдиний шлях – захищати!».

У соцмережах багато відео, на яких звичайні незброєні українці перекривали дороги перед танковими колонами окупантів, виходили на мітинги і скандували, щоб агресори йшли геть. Скільки звичайних громадян руйнували барикади, виносили міни з доріг, волонтерами їздили у небезпечні місця, щоб доставити гуманітарну допомогу чи обладнання на передову. Так український народ виявляє притаманне йому на ментальному рівні прагнення до волі та особистої свободи.

Обставини війни детермінували розвиток інших рис українського менталітету, зокрема таких, як взаємодопомога, милосердя, здатність до співчуття. Йдеться насамперед про біженство, яке виявило бажання українців допомогти, дати притулок тисячам людей.

Отже, фундаментальні засади українського менталітету пов'язані з історичним досвідом: чим більше випробувань випало на долю народу, тим більше на рівні національної свідомості розвинені волелюбність, взаємоповага та співчуття. Це риси важливі для формування солідарності, яка є однією з духовних основ державності.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О.В. Українська ментальність в розмаїтті національних ментальних формоутворень й архетипів: історико-культурний аспект. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2008. Вип. 32. С. 66–78.

2. Власевич Т. Ментальність як вихідний вимір народного світобачення. Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії. 2011. Вип. 1. С. 56–65.

3. Данилюк І.В. Менталітет як провідна етнопсихологічна характеристика. *Вісник одеського національного університету. Психологія*. 2017. Том 22 № 1(43) С. 68 канд. юрид. наук 75 DOI: [https://doi.org/10.18524/2304-1609.2017.1\(43\).135654](https://doi.org/10.18524/2304-1609.2017.1(43).135654)

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Неоніла Степанець,
факультет юстиції,
1 курс, 10 група*

АКТУАЛЬНІСТЬ УКРАЇНІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Те, що в окремих регіонах України домінує російська мова, пояснюють довготривалою політикою русифікації українських земель.

Русифікація, або росіянізація – сукупність дій та умов, спрямованих на зміцнення російської національно-політичної переваги в Україні та серед українців внаслідок переходу чи переведу осіб неросійської національності на російську мову й російську культуру та їхньої подальшої асиміляції.

У 1917 році на українських землях, які входили до складу російської імперії, українською мовою вийшло 747 видань, натомість російською – 452. 1918 року, на землях УНР з'явилося 1084 україномовних видань, а російською – лише 386. Якби вдалося зберегти українську державність, немає сумніву, що тенденція українізації мала б продовження і, зрештою, наслідки багатолітньої русифікації були б подолані. Щоправда, радянська влада, аби утвердитися в неросійських регіонах Радянського Союзу, а також маючи певні зовнішньополітичні розрахунки, почала здійснювати так звану політику коренізації. В Україні розгорнулася українізація, яку започаткували в 1923 році і яка тривала до початку 1930-х років. Однак політиці українізації чинили опір русофільські елементи, які мали значний вплив у партійних та державних органах. Вони розглядали українську мову й українську культуру як щось вторинне. Таке розуміння знаходило вияв навіть на рівні законодавчому. Так, у Кодексі законів про народну освіту Української Соціалістичної Радянської Республіки (УСРР), ухваленому в 1922 році, зокрема, зазначалося, що українська мова – це «мова більшості населення України, особливо на селі», а російська мова – це «мова більшості населення в містах і загальносоюзна мова». Власне, утверджувався пріоритет російської мови й культури.

Для національної культури підґрунтям є народна культура, на основі якої поступово утворилися професійні: наука, література, мистецтво. Своєрідність української культури

визначили також впливи географічних умов, особливості історичного шляху, а також взаємодія з іншими етнокультурами, що в різні часи перебували на теренах України. Важливою історичною подією для розвитку місцевої культури стало прийняття Руссю християнства у X столітті. Носієм української культури є український народ,.

На думку М. Грушевського, культурні процеси відіграють визначальну роль в історичній долі народу, адже від розвитку рівня культури залежить вибір народом шляху на перехрестях історії. Більш того, самобутність культури – це характерна ознака самого існування народу. Ось чому вчений поряд з проблемами політичної та економічної історії детально розглядав і проблеми історії культури, розробляв власну концепцію культурного процесу в Україні.

Проте, щоб це зробити, потрібно зрозуміти, на що впливала русифікація. Друкування книг, офіційна державна мова, ведення російської мови на офіційному та розмовному рівні спілкування. Нове покоління росло у хибному середовищі, дорослі з часом перестали розказувати про свою культуру, а малюки із дитинства думали, що шаровари – це одяг козака, що населення України завжди не мало своїх цінностей.

Отже, у XXI ст. українська нація почала відроджуватися, незважаючи на тривалу русифікацію.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Давид Тарас'єв,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 1 група*

АУДІОВІЗУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОБРАЗІВ ВІЙНИ

Аудіовізуальне мистецтво (у звичному вживанні «відеокліп», «музичний кліп») – це інтерпретація художнього образу аудіовізуальними засобами. Музичний відеокліп призначений для ілюстрування пісні або музичної композиції.

Відеокліпи ж в основному знімаються для показу по ТБ або в мережі Інтернет [1, с. 156].

На сьогодні існує багато телевізійних каналів, головною тематикою яких є демонстрування саме музичних кліпів (українські: М1, О-TV, Enter Musik тощо; зарубіжні: MTV, Viva, VH1 тощо) та, відповідно, хіт-паради, де шляхом голосування (в Інтернеті, за SMS) визначаються найкращі роботи.

Перші відеокліпи у форматі короткометражних фільмів на музику з'явилися ще на початку ХХ століття, але справжнього розвитку це мистецтво набуло в 1960-ті на ВВС. Найважливішою подією в історії музичного кліпу стала поява в 1979 році телеканалу MTV, який започаткував сучасну культуру кліпмейкерства.

Дослідженням аудіовізуального мистецтва займалися такі науковці: Кирилова Н., Калабухов В., Агафонов Н., Дворко Н. та ін. На нашу думку, цікавим видається аналіз сучасних українських кліпів, створених під час війни [1, с. 157].

Телевізійна інтерпретація музики (зокрема у відеокліпі) – не тільки новий (екранний) спосіб презентації музики, нова (зображальна) форма її існування, але й новий спосіб переконання, новий спосіб пропаганди у мистецтві. Відомо, що саме кліпи пропагують певний стиль, спосіб життя, диктують моду, формують певні приклади для наслідування тощо. Особливого значення це набуває під час війни.

Слід визнати, що неабияку зацікавленість у глядача викликав «Марш нової Армії», відомий широкому загалу за першим рядком тексту «Зродились ми великої години». Текст пісні було створено 90 років тому українським письменником та літературознавцем Олесем Бабієм. У 1932 році цю пісню уважали гімном ОУН.

Під час війни сучасний переспів звучить дуже актуально. Ініціаторами створення для ЗСУ бойової пісні на основі тексту О. Бабія стали українські музиканти Олег Скрипка (гурт «Воплі Відоплясова») та Іван Леньо (Kozak System). На відео вони виконують Марш із Фомою, лідером гурту «Мандри», Тарасом Компаніченком («Хорєя Козацька») та Тарасом Чубаєм із гурту «Плач Єремії».

Велику популярність здобула робота і Probass та Hardi «Доброго вечора, ми з України». Цей трек з'явився ще до війни, у

жовтні 2021-го. Його випустили двоє саунд-продюсерів із Кременчука: Артем Ткаченко та Максим Мокренко, відомі як PROBASS Δ HARDI. А автором фрази, що встигла стати крилатою, є Марко Галаневич із гурту DakhaBrakha. Саме його голос і звучить у пісні.

Не залишає байдужими нікого і робота Kozak System «Азовсталь». Український рок-гурт присвятив цю композицію захисникам Маріуполя. За словами автора С. Соловія, це «пісня, яку пишеш за півгодини і в цей час зупиняється серце від сліз і гордості одночасно» [2].

Отже, чуттєві та емоційні образи, які створюють кліпи, мимоволі впливають на аудиторію. Людина одразу фіксує деталі побаченого і коли такий процес відбувається регулярно, то це досить серйозно впливає на її життєві цінності та орієнтації. На боротьбу за перемогу.

Список використаних джерел

1. Медведєва А., Лук'яненко В. Виникнення і становлення кліпу: музичний контекст. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво 2020. Т. 2, № 2. С. 156–164. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-2674.2.2.2019.185691>

2. Стасов О. Біль сповільнює час: 15 нових пісень війни. URL: <https://suspilne.media>

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Дар'я Титаренко,
факультет слідчої та детективної діяльності,
1 курс, 2 група*

УКРАЇНЬСЬКА ДОКУМЕНТАЛІСТИКА ВІЙНИ

Термін «документальний фільм» введено шотландським режисером-документалістом Джоном Грірсоном ще у 1926 році.

Принципи його документалістики полягали в тому, що потенціал кіно можна використати в новій формі для спостереження за життям: «оригінальний» актор і «оригінальна» сцена є кращими співінтерпретаторами сучасного світу, ніж їхні художні аналоги. На думку Дж. Грірсона, документальний фільм – це «творче лікування реальності» [1, с. 31]. Ця позиція суперечить іншій – «життя таким, яким воно є» (радянського кінорежисера Дзиги Вертова), тобто життя, зняте таємно і життя, захоплене зненацька, або спровоковане камерою [1, с. 33].

Цю дослідницьку дискусію підхоплюють американський кінокритик Паре Лоренц, який визначає документальний фільм як «фільм, який є драматичним на основі фактів».

А інший кінокритик Б. Маклейн дещо звужено розуміла документалістику – документальні фільми створені для кінематографістів, щоб передати їхні погляди на історичні події, які вони вважають важливими [1, с. 33].

Отже, узагальнюючи погляди дослідників, слід визнати, що документальний фільм вирізняється з-поміж інших типів неігрових фільмів тим, що містить думку про конкретні факти, які він представляє, тому перевага документальних фільмів у представленні нових перспектив політичного, соціально-економічного, мистецького буття суспільства тощо. Відтак документальне кіно може набувати форм журналістики, пропаганди або особистого самовираження.

Сучасна українська документалістика представлена іменами багатьох знаних режисерів: Надія Парфан, Юрій Грицина, Богдан Кутепов, Остап Костюк, Роман Бондарчук та ін. Це майстри світового рівня, які постійно представляють свої роботи на знакових міжнародних фестивалях і отримують престижні премії.

Із сумнозвісного 24 лютого 2022 року минув рік, а проте вже створено сотні документальних фільмів про події цієї війни. Так 8 листопада 2022 року в Ютубі відбулася прем'єра документального циклу про війну «Україна-22: Щоденники війни». Це міжнародний журналістський проєкт, до якого увійшли документальні фільми, інтерв'ю та спеціальні сюжети про волонтерів, журналістів, митців,

військових та митців, які з перших годин російського вторгнення борються за незалежність України.

Першою стрічкою цього циклу є фільм «Одного разу в Маріуполі», присвячений цьому місту і журналістам, які там працювали. У фільмі йдеться про журналіста, волонтера та ведучого телеканалів «Донбас-24» та «Сігма» Макса Грабовського, його життя до та після захоплення міста російською армією, роботу волонтерського штабу «ХАЛАБУДА», евакуацію та роботу телебачення Донбасу в Кам'янці-Подільському.

Цікавою є стрічка «Клондайк» Марини Ер Горбач, що отримала нагороду «За досконалість у кіномистецтві» від кіноасоціації Tallgrass [2].

Талановитим і емоційним є фільм: «Маріуполь. Хроніки пекла» Лізи Татарінової знятий у типовій телевізійній естетиці, на свідченнях маріупольців, які виїхали з міста. Поступово перед глядачем розгортається хронологія подій – від перших обстрілів до жакливної обстановки напередодні тотальної блокади «Азовсталі» [2].

Не залишає байдужим глядача і «День українського добровольця» Володимира Тихого та команди «Вавилон-3». Це історії волонтерів, які складаються в калейдоскоп портретів, що формує цілісну картину українського спротиву, представленого не лише військовими, а й надійним тилом.

З'явився ще один фільм-калейдоскоп від анонімного об'єднання документалістів «Кінодопомога» під назвою «Долаючи темряву», який фіксує воєнну реальність Києва, Миколаєва та Харкова з їхніми «прильотами», зруйнованими будівлями тощо [2].

Отже, бум документального кіно в Україні збігся з глобальною тенденцією: XXI ст. – золота епоха документалістики (за співзасновником продакшину Impact Partners Деном Коганом). Українські документальні фільми про війну 2022 року поповнять скарбницю цієї епохи, оскільки авторська своєрідність української документалістики цікавить не тільки актуальністю теми війни, а й авторською інтерпретацією та сучасним багатожанровим поєднанням.

Список використаних джерел

1. Коробко В. І. Телевізійна документалістика та її види. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації», 2018. № 11, С. 30-35. URL: <https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/11655>

2. Мироненко Т. Режисери озброїлися камерами. Які фільми знімають про війну. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/rezhiseri-ozbroilis-kamerami-vtorgnennya-sprichinilo-bum-dokumentalnogo-kino-v-ukraini-yaki-filmi-znimayut-pro-viynu-13102022-8968>

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Ярослава Хиженяк,
факультет міжнародного права,
1 курс, 2 група*

ОБРАЗ ГЕРОЯ В ТВОРЧОСТІ СВЯТОСЛАВА ВАКАРЧУКА

З початку повномасштабного вторгнення на територію нашої держави більшість людей змінили своє бачення образу героя. Розпочалась популяризація патріотичних мотивів, які простежуються як в матеріальних, так і в духовних надбаннях. У наш час кожна людина – герой. Це той, хто боронить державу на фронті, займається волонтерською діяльністю, підтримує економіку країни. На думку відомого виконавця та громадського діяча Святослава Вакарчука, «ті, про кого складають пісні, легенди, знімають фільми – просто серед нас. Люди без зброї, але з відкритим серцем та істинною любов'ю до своєї землі. Вони герої. Гордість країни. Наші. Непереможені» [1].

Саме творчість С. Вакарчука, як видається, найкраще характеризує тему сучасної трансформації образу українського героя. Наприклад, пісня «Мить» (2015 р.) з її особливою історією подвигу 24-річного Вадима Довгорука, який дивом вижив після

того, як чотири дні пролежав на морозі під містечком Дебальцеве з відірваною вибухом гранати рукою.

Філософсько-психологічним контекстом вражає і пісня «Не твоя війна»: «Скільки ще забере вона твоїх дітей, не твоя війна?». В ній автор розмірковує про війну як неоднозначний феномен. У словах «твоя війна» – заклик до психологічної, внутрішньої боротьби зі своїми страхами, адже, після подолання внутрішнього морального конфлікту, людина теж певною мірою почуватися героєм.

Цікавою інтерпретацією образу героя є і пісня «Квіти мінних зон», написана в перші дні повномасштабної війни, яка, за словами С. Вакарчука, відображує наше сьогодення і щоденні молитви про перемогу в цій війні. Реліз відбувся на шостий місяць війни, саме в той час, коли слова «Як надовго – невідомо. І чи повернешся додому?» були актуальними, особливо для людей, які вимушено покинули свій дім [2].

Отже, у творчості Святослава Вакарчука образ українського героя не втрачає своєї актуальності та набуває цікавого психологічного нюансування і контрастності. Це справляє враження, адже музичне мистецтво здатне передати образ, що надихає на звитягу пересічних людей, які до цього перебували в стані соціальної апатії та допомагає пережити страшні події й зрощує віру в перемогу.

Список використаних джерел

1. П'ять тез Вакарчука про те, що вдалося зрозуміти до сорока. [cultprostir.ua.URL:https://tvoemisto.tv/news/5_tez_vakarchuka_pro_te_shcho_vdalos_zrozumity_do_soroka_70470.html](https://tvoemisto.tv/news/5_tez_vakarchuka_pro_te_shcho_vdalos_zrozumity_do_soroka_70470.html)

2. Ювілей «ОЕ»: що говорять про Вакарчука тексти його пісень. URL: <https://mind.ua/style/20203238-yuvilej-oceanu-elzi-shcho-govoryat-pro-svyatoslava-vakarchuka-teksti-jogo-pisen>

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

ДІЯЧІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна в Україні спричинила руйнівні наслідки для національної та глобальної безпеки. Вона змінила життя мільйонів людей, закарбувавши в пам'яті народу найжахливіші спогади. Діячі української культури розділили зі своїм народом весь тягар війни – «чистого буття, де немає ні часу, ні простору». Адже час зупинився, а буття, як умовна категорія, що не має просторових меж, пульсує на рівні суспільної думки, через яку розкривається парадоксальні воєнні контексти [3, с. 20].

За таких умов, перед дослідником постає необхідність проаналізувати діяльність представників української культури, адже вони, опинившись в епіцентрі подій, реагують на реалії війни і оцінюють їх з особливою духовною глибиною.

Так український репер Yarmak (Олександр Ярмач) пішов служити до лав Збройних сил України добровольцем у перші дні війни. Утім, на службу вдалося потрапити лише 25 лютого, допомогли знайомі.

В ефірі телемарафону Yarmak згадує: «Я 24 лютого поїхав до військкомату, але мене не прийняли, бо не було зброї, і, першочергово брали тих, хто мав бойовий досвід. Але вже 25 лютого я знайшов можливість потрапити до ЗСУ через знайомих» [1].

Спершу артист мусив пройти навчання, однак категорично відмовився. Для того, аби набувати нових умінь та навичок у нього не було часу. Тож Олександр став гранатометником. Згодом все ж таки довелося повчитися, щоб стати аеророзвідником. Наразі виконавець не лише веде розвідку в повітрі, а й налаштовує приціл. «У цьому напрямі я дійсно ефективний», – зізнається співак [1].

Проте багатьом діячам української культури не судилося вижити. Серед них: Юрій Костик, Юрій Керпатенко, В'ячеслав Зайцев, Олександр Шаповал, Роман Барвінок-Скрипаль, Артем Довгополог, Гліб Бабіч, Роман Жук, Олександр Суворов, Денис

Антіпов, Богдан Слющинський, Ілля Чернілевський, Наталі Харакоз, Єлизавета Очкур, Соня Амельчикова, Сергія Скальда, Сергій Буров, Мантаса Кведаравічюса, Надія Агафонова, Юрій Руф, Святослав Пашинський, Сергій Заїковський, Артем Дацишин, Оксана Швець, Павло (Паша) Лі, Олександр Кислюк, Олександр Тарасенко, Сергій Пущенко та ще дуже багато наших земляків Про деяких хочеться розказати окремо.

30 квітня на 85-му році життя померла Любов Панченко – відома художниця-модельєр, одна з тих митців-шістдесятників, які відроджували українську культуру в часи хрущовської відлиги. Протягом місяця вона голодувала в окупованій Бучі. 2 квітня її, виснажену, перевезли до однієї з київських лікарень, де вона померла. Свою творчу спадщину мисткиня встигла передати до Музею шістдесятництва [2].

2 квітня в Мелекіному поблизу Маріуполя помер журналіст Євген Баль – автор численних журналістських матеріалів про війну в Україні, письменник, волонтер. 18 березня його незаконно заарештували російські військові. Будинок Євгена обшукали, а його піддали тортурам. Відпустили за три дні. Смерть Є. Баля – це наслідок знущань окупантів. Він не дожив до 79-річчя лише шість днів.

У бою за Харків 7 березня загинув художник Артем Азаров. Він потрапив під мінометний обстріл, допомагаючи ЗСУ виконувати бойове завдання. Був добровольцем. Мав позивний «Художник».

Отже, діячі української культури у цій війні (часто ціною власного життя) сформували самостійну територію свободи, позбавлену соціалістичних рудиментів та ілюзій про «братні народи». Вони воюють успішно на всіх фронтах, а особливо на інформаційному, виявляють активний супротив шкідливим наративам, спрямованим на фальсифікацію української історії, які транслює ворожа пропаганда. Це волелюбні особистості. А воля і талант перемагають смерть.

Список використаних джерел

1. Репер Yarmak розповів, чим займається на фронті: «У цьому напрямку я дійсно ефективний». URL:

<https://tsn.ua/glamur/reper-yarmak-rozpoviv-chim-zaamayetsya-na-fronti-u-comu-napryamku-ya-diysno-efektivniy-2146330.html>.

2. Родіна Ірина. Люди культури, яких забрала війна (оновлюється). URL: <https://pen.org.ua/lyudy-kultury-yakuh-zabrala-vijna>.

3. Харчук Р. Талант і його одержавлення (Юрій Яновський) Самототожність письменника. До методології сучасного літературознавства. Київ: Українська книга, 1999. 235 с.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Поліна Чаленко,
факультет прокуратури,
1 курс, 13 група*

ОБРАЗ ГЕРОЯ В КЛАСИЧНІЙ ТА СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА КІНЕМАТОГРАФІ

Історична пам'ять є невід'ємною частиною національної ідентичності. Саме колективні уявлення про минуле є важливими соціокультурними феноменами колективної та індивідуальної самоідентифікації.

Незважаючи на спонтанність та еволюційність процесів формування історичних наративів, образи героїв, втілених в класичній українській літературі, демонструють патріотизм та їх значення в історії України.

Яскравими прикладами можуть слугувати, історичні пісні: «Ой Морозе, Морозенку» – зразок всенародної любові до героя, що гине за рідну землю; «Пісня про Байду», в якій реальні та фантастичні епізоди демонструють міфічну силу героя, всенародне захоплення жертвністю і силою духу Байди (Дмитра Івановича Вишневецького). Також історичні постаті, наприклад, Івана Степановича Мазепи у творах Богдана Лепкого «Мотря», «Не вбивай», «Батурын», «Полтава», «З-під Полтави до Бендер», де яскраво втілено героїзацію гетьмана на тлі подій всесвітньої історії.

Дискусії щодо оцінки важливих аспектів історичного минулого України перетнули не тільки межі наукових обговорень, а й державні кордони. Тому сучасний герой – реальна постать, що бореться зі злом, темрявою, агресією та геноцидом.

Про це йдеться і в жорсткому, меланхолійному, реалістичному романі Сергія Жадана «Ворошиловград», в якому ненависть героїв до ворога, що прийшов позбавити свободи, території, забрати минуле і пам'ять.

Цікавим є і роман Тамари Горіха Зерни «Доця», в якому героїня шукає відповіді на риторичні питання, на які немає відповіді.

Якщо розглядати трансформацію образу героя у кінематографі, то можна виокремити два найбільш вдалі фільми.

«Кіборги. Герої не вмирають», прем'єра кінокартини відбувалася 6 грудня 2017 року – в День Збройних сил України. Український повнометражний художній фільм режисера Ахтема Саїтаблаєва за сценарієм Наталії Ворожбит. Фільм про бої у донецькому аеропорту під час війни на Донбасі. Герої фільму незламні, люди зі сталі, що стали легендою боротьби українців за незламність. А також український драматичний фільм 2019 року «Додому» режисера Нарімана Алієва – історія кримського татарина Мустафи, його трагедія (смерть первістка), боротьба за правду, за синів, історія татарського народу в контексті України.

Список використаних джерел

1. Жадан С. Ворошиловград. Харків: Вид-во Клуб Сімейного Дозвілля, 2018. 320 с.
2. С. Saigon ЮПАК. Київ: Вид-во Білка, 2020. 320 с.
3. Горіха Зерня Т. Доця. Київ: Вид-во Білка, 2019, 285 с.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Анастасія Чудаєва,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

ЛІНА КОСТЕНКО: ЕТИКО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ВІЙНИ

Ліна Костенко, як поетеса, є знаковою постаттю української літератури ХХ століття, а як особистість – символом незламності, безкомпромісності та індивідуальності.

Безумовно поетична творчість Ліни Костенко отримала високу ідейно-естетичну оцінку багатьох літературознавців і критиків: В. Брюховецького, В. Стасєєвої, М. Слабошпицького та ін. Проте, на наш погляд, цікавим є осмислення буття поетеси та її творчості в умовах війни [1, с. 20].

Л. Костенко мужній філософ, тому часом скупа на слова. Так вона сама про себе говорить. Однак під час війни Л. Костенко не мовчить. Дає інтерв'ю, спілкується з громадськістю, анонсує нові книги і постійно працює. Свою душевну стійкість і дисциплінованість пояснює тим, що належить до покоління, яке пережило Другу світову війну і їй «оці бомби о 4 ранку» звичні з дитинства. Тому поетесу не лякали бої під Києвом, вона не ходила в укриття і весь час писала [2].

Однак Л. Костенко зізнається, що в перший місяць війни таки писалося важко, відволікалася. Не могла не слідкувати за подіями, кожним новим нюансом, новинами, втратами. Та згодом приборкала свої почуття і занурилася в роботу, адже переконана, що кожен українець під час війни повинен добросовісно робити свою справу. Тільки так можна наблизити перемогу.

Ліна Костенко не приховує, що прогнозувала неминучість цієї війни досить давно, оскільки «...усі 30 років Незалежності знала, що росіяни на нас нападуть». Уважний читач помітить це передчуття-прогнозування не в одному її творі [2].

Зокрема, у романі «Берестечко» згадуються «сусіди-загарбники», століття політичної залежності, неволя українського

народу. Ця думка продовжується і в романі «Записки українського самашедшого», який вийшов у 2010 році тощо.

У цих та в багатьох інших творах Л. Костенко звертає увагу читача не на тактичні прорахунки гетьмана, наприклад, а на глибинні причини усього, що сталося, тобто «хронічні хвороби» нації, від яких, на її думку, українці «не вилікувалися» ще й досі. Однією з причин цього, уважає поетеса, є неоднорідність нації: «є українці, а є ще малороси». Здавалося б війна розвіяла всі ілюзії, але, як бачимо, це не так, про що свідчать приклади ганебного колабораціонізму й проявлені у випробуваннях контрастні риси національного характеру: волелюбність і пригніченість, щирість і хитрість, відданість і зрадливість тощо.

Проте в майбутнє Ліна Костенко дивиться з оптимізмом. Вона все ж переконана, що українці стали більш національно свідомими – «порозумнішали». Єдине її бажання, щоб ця війна закінчилась перемогою України.

Отже, Ліна Костенко в умовах війни продовжує кращі традиції української літератури та громадянськості, які пов'язані з особистісним гострим сприйняттям й етико-філософським осмисленням найважливіших для країни та народу соціально-історичних подій, явищ, процесів:

Історії ж бо пишуть на столі.

Ми ж пишем кров'ю на своїй землі.

Список використаних джерел

1. Брюховецький В. С. Ліна Костенко: нариси творчості. Київ: Дніпро. 1990. 260 с.
2. «Я всі 30 років незалежності знала, що росіяни на нас нападуть»: інтерв'ю Ліни Костенко про війну та творчість під час війни URL: <https://litgazeta.com.ua/interviews/ia-vsi-30-rokiv-nezalezhnosti-znala-shcho-rosiiany-na-nas-napadut-interv-iu-liny-kostenko-pro-vijnu-ta-tvorchist-pid-chas-vijny-tekst-i-video/>

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Шумейко

*Костянтин Чугай,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 3 група*

НАРАТИВИ ЯК СИТУАЦІЙНО-СПЕЦИФІЧНІ ВЕРСІЇ РЕАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Наративи є складними феноменами буття сучасної української культури в умовах війни. Вони мають актуальне значення і постають як важливі фактори суспільного життя, що продукують сенси, які фактично впливають на всі форми свідомості.

На особливу увагу заслуговує твердження науковців (С. Зенкіна, В. Сирова, І. Троцука, О. Трубіна та ін.), які наполягають, що в сучасній науковій думці не існує однозначного трактування наративу: деякі визначають його як метафору різноманітних форм життєпису, яка не припускає систематичних методів аналізу й детального запису; інші зводять наратив до «історії про специфічні події минулого» [2, с. 104].

На нашу думку, найбільш змістовним у контексті сьогодення є визначення наративу Й. Брокмейєра і Р. Харре, які заперечують його як опис певної онтологічної реальності: «Хоча наратив може окреслювати індивідуальні та ситуаційно-специфічні версії реальності, він використовується в загальноприйнятих лінгвістичних формах, таких як жанри, структури сюжету, оповіді, риторичні промови» [1, с. 160]. Отже, історія, яку розповідають, і ситуація, в якій її розповідають, виявляються пов'язаними з базовою культурно-історичною ситуацією [2, с. 105]. Інакше, «репертуар» наративів залежить від того, хто і яку історію розповідає, де, коли і кому.

Так багато українців прагнуть розказати світові, що таке війна і як вона вплинула на їхні долі. Серед них люди різні за віком і статусом: відео оператори-підлітки, які показують «один день із життя» у бомбосховищі, народні артисти, які стали солдатами і беруть активну участь у бойових діях, тимчасово

переміщені особи, які діляться гірким досвідом зруйнованих осель тощо.

У масмедійному просторі народжуються легенди про воїнів, які, захищали острів Зміїний. Таємничий Привид Києва стає головним героєм сюжетів новин та соцмереж не тільки в Україні, а й у світі. Наприклад, у Японії вийшла книжка на його честь.

Особливої уваги заслуговують ефективні зусилля стосовно формування нових наративів радника Офісу президента М. Подоляка та колишнього радника, відомого блогера О. Арестовича. Не зважаючи на трагізм і драматичність жорстокої війни, вони свідомо і наполегливо фокусують увагу українців на тому, хто вони є, «організуюючи» переживання «соціального, біографічного часу, де одиничні події переходять в дещо ціле». В цьому випадку замість того, щоб бути онтологічною сутністю або способом репрезентації, наратив діє як достатньо гнучка модель, що є аналогією, а відтак пов'язує уявне з реальним, інтерпретує минуле, використовуючи його сценарії тощо [3, с. 56].

Отже, аналіз наративів показав, що зазначені феномени є втіленням минулого і праобразами майбутнього, де соціальна реальність виступає результатом інтерпретації суб'єктів, яка відбувається в межах смислового горизонту певної культури. Тому доцільно визнати наративи багатовимірними феноменами, які є способами переживання тих чи інших подій та інструментами конструювання національної ідентичності.

Список використаних джерел

1. Берк П. Історія подій і відродження наративу. Нові перспективи історіописання. Київ: Ніка-Центр, 2004. 363 с.
2. Фуко М. Археологія знання. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 326 с.
3. Якубова Л. Євразійський розлам. Україна в добу гібридних викликів. Видання друге, переробл. ТОВ «Видавництво «Кліо», 2020. 392 с.

Науковий керівник; ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Альона Ядрова,
факультет приватного права та підприємництва,
1 курс, 1 група*

ПОСТАТЬ С. ЖАДАНА НА МИСТЕЦЬКОМУ ВИДНОКОЛІ ПРИФРОНТОВОГО ХАРКОВА

У сучасному українській літературі постать Сергія Жадана є однією з найбільш знакових. Його поезії називають «голосом» сучасного покоління, який вражає оригінальністю творчого мислення і неординарними авторськими способами презентації. Експресивна лексика, яку використовує письменник у своїх творах, є одним із найактивніших засобів увиразнення художнього мовлення. Синкретизм, строкатість, поєднання стилістичного забарвлення та емоційного навантаження дають змогу якнайвиразніше передати свої думки й почуття. На думку Р. Харчук, Жадан – це представник покоління «дев'яностників», якому «владивий естетичний плюралізм – від класицизму до авангарду» [1, с. 160].

Свідченням неабиякого таланту є міжнародне визнання письменника. Так до численних нагород додалася і цьогорічна Премія миру німецьких книгарів, яку Жадану присвоєно «за видатну творчість і за гуманітарну позицію, з якою він піклується про людей під час війни і допомагає їм, ризикуючи своїм життям».

Утім, творчий доробок Сергія Жадана не обмежується досягненнями в літературі, він пише кіносценарії, читає свої вірші, покладені на музику – своєрідне переосмислення кобзарської практики. Жадан – лідер відомого гурту «Жадан і Собаки», який грає суміш СКА і панку. Під час повномасштабного вторгнення музиканти гурту здійснили благодійний європейський тур на підтримку харківського добровольчого батальйону «Хартія», адже благодійництво і волонтерство – це одна із багатьох культурних ініціатив Жадана.

Цікавим результатом завершилася його участь в акції «Так працює пам'ять». Жадан написав слова пісні «Спи моє дитя» для

Руслана Горового, присвячену пам'яті 15-річного активіста Данила Дідіка і всім юним героям, хто віддав життя за незалежність України.

Безумовно, Сергій Жадан – це особистість, яка має вплив на формування громадської думки. Ще у 2004 році під час Помаранчевої революції він був комендантом харківського майдану, а після початку військових дій на Сході України часто їздив у прифронтові райони з концертами та допомогою місцевим і військовим. Така різностороння діяльність дозволила акумулювати значну слухацько-глядацьку аудиторію.

З початку повномасштабної війни Жадан не поїхав із Харкова, незважаючи на постійні обстріли міста. Він займається волонтерством та українським культурним просвітництвом. Розповідає, що у місті «багато роботи», тому він разом із друзями транспортують та передають обладнання для військових, влаштовують мистецькі заходи. На його думку, це підтримує моральний дух харків'ян. Так у своїх соціальних мережах Жадан постійно розповідає про прифронтовий Харків: «Удень місто тихе, ще вчора зауважив цю тишу – дзвінку, літню. Йдеш, і кроки відлунюють. В небі й далі купчаться хмари. Над містом майорять наші прапори» [2, с. 500].

Отже, медійність творчої особистості Сергія Жадана – багатоаспектне питання, що визначає підхід до його постаті як письменника, музиканта і громадського діяча, патріота України ім'я якого відоме далеко за її межами.

Список використаних джерел

1. Харчук Р. Сучасна українська проза: Постмодерний період. Київ: Академія, 2008. 248 с.
2. Свербілова Т. Метафорична семіотика дому в системі постколоніальної гібридної культури прикордонних регіонів у романах С. Жадана «Ворошиловград» і «Месопотамія». Сучасні літературознавчі студії. Феномен дому в літературознавчій перспективі: зб. наук. праць. 2016. Вип. 13. С. 499–514.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Олександр Якушев,
факультет юстиції,
1 курс, 10 група*

ПОЕЗІЯ ВІЙНИ ПАВЛА ВИШЕБАБИ

З початком активної фази російсько-української війни в лютому 2022 року відбувся сплеск вітчизняного мистецтва як одного з проявів національного пробудження. Водночас гостріше постало питання значущості мови, яка стала невід'ємним елементом реалізації української ідентичності в умовах критичного протистояння. Сукупність таких процесів породила звернення до невмирущого слова української поезії. У контексті такої тенденції, на нашу думку, особливу зацікавленість викликає творчість воїна-поета Павла Вишебаби.

Ще Вергілій уважав, що війна не здатна породжувати жодні блага на цій землі, і він був правий. П. Вишебаба, який через дві тисячі років продовжує справу давньоримського митця, в плінні цього буття творить те, що дійсно виправдовує існування людини, навіть коли вона щодня ризикує власним життям

До війни П. Вишебаба вів активну громадську діяльність, зокрема був відомим еко-активістом, учасником Революції Гідності, працював у Кабінеті Міністрів, посланцем при Програмі розвитку ООН з питань толерантності в Україні, музикантом. Все це безпосередньо відбилося на його становленні в якості поета.

На початку війни П. Вишебаба вступив до лав ЗСУ. У складі 68-ї егерської бригади постійно перебуває на лінії зіткнення в одній з найгарячіших точок фронту – на Донбасі. Проте, в перервах між бойовими діями, П. Вишебаба творить власний художній поетичний простір, де оживають почуття та емоції, які нуртують в душі воїна.

Мабуть, чи не найвідомішим твором Павла Вишебаби став вірш «Доньці». Він присвячений дочці поета, яка, як і багато українських дітей, була змушена тимчасово виїхати за межі України. Історія цієї поезії не менш зворушлива, ніж її зміст: донька Павла навчилася писати та запитала в тата, що їй написати йому в її першому листі до нього? Поет відповів: «Все. Аби не про

війну». Так у травні 2022 року і народився вірш, першими рядками якого стали: «Тільки не пиши мені про війну...». Поезія сповнена життєрадісністю, батько ніжно просить дочку бачити тільки прекрасне навіть у непростих умовах чужини. Поготів, він просить дитину запросити всіх нових друзів до України після війни, щоб віддячити їм за спокій наших дітей.

Цікавою є і поезія «Братові», створена на спомин про полеглого в бою брата. Насправді не можна уявити, яку потрібно мати внутрішню силу, щоб після такої втрати зуміти висловити невимовне. Поет говорить про те, наскільки безцінними в порівнянні з усім найдорожчим стають ті, кого ми втрачаємо. У мертвій тиші голос брата стає найвиразнішим для поета, який усе його в сокровенні секунди фронтової тиші. Брата Вишебаба змальовує справжнім мучеником, так він утілює вічний християнський мотив у творі.

Релігійна канва поезій Вишебаби простежується ще у декількох його творах. Наприклад, «Руїни Бога». Перед читачем повтає моторошна картина, де на місці спустошених, понівечених тіл не лишається майже нічого живого. Єдине, що ще жевріє на такому тлі – «присутність переможеного Бога». Лишається тільки Бог, що з боєм споглядає пустки, на місці яких були люди.

Інша прониклива поезія Вишебаби торкається важливих питань віри та людського буття. Вона має назву «Замість сповіді». Але це не зовсім сповідь, а задушевна розмова ліричного героя з капеланом. Водночас не виникає навіть впевненості, чи віруючою людиною є герой, який розуміє, що не заслуговує на відпущення гріхів, оскільки втратив почуття («не відгукується совість»). Та незважаючи на душевну спустошеність героя, він мовить про вічні істини. Для нього втрата душі є болісною, а тому він мріє розпочати шлях повернення до себе, як до людини здатної любити. Поету неймовірно яскраво вдалося показати душевну безодню людини на цій жорстокій війні.

Отже, П. Вишебаба – поет-воїн, що творить філософію та історію цієї війни.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

ЧАСТИНА III ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ

*Крістіна Бакланова,
факультет юстиції,
I курс, 6 група*

СУЧАСНЕ ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ: ФУНКЦІЯ КАТАРСИСУ

Людина завжди прагнула до прекрасного. Проте сучасні реалії примушують жити у постійному стресі, неспокійному стані тощо. Побороти такий тривожний стан допомагає мистецтво. Воно знеболює і має функцію катарсису, очищення через сльози.

Катарсис – піднесення душі через мистецтво, супроводжується гамою полярних почуттів – від радості, захоплення і симпатії до співчуття і скорботи, презирства і ненависті, призводить до емоційної розрядки, в результаті якої такі «афекти» виявляються ніби витісненими (нехай навіть на деякий час) зі свідомості.

Образотворче мистецтво в контексті війни можна розглядати також як арт-терапію, ізотерапію. Це залучення малювання і психотерапії для підтримки психологічного стану людини.

Неможна не згадати про новий пласт культури, так зване «швидке мистецтво»: арт-діджитал, постери та плакати на воєнну тематику. У такий спосіб художники висловлюють свою підтримку Україні, адже, як вони заявляють, «мистецтво – це ментальна зброя».

Вулиці Європи в жовто-блакитних кольорах, художники всього світу малюють національні символи України. Серед них: Марина Абрамович, Дем'ян Херст. Це митці світового рівня, які допомагають благодійними аукціонами тощо.

Загалом варто погодитися з думкою Олександра Ткаченка, який зазначає, що мистецтво, народжене війною, говоритиме довше за людей, які переживуть війну. Воно розкаже нащадкам про боротьбу, героїзм і волелюбність.

Список використаних джерел

1. Єшкілев В. Мистецтво під час війни. URL: <https://matrix-info.com/mystetstvo-pid-chas-vijny/>.

Науковий керівник: асист., к. мист. Т. О. Слюсаренко

*Єлизавета Бараницька,
факультет юстиції,
1 курс, 6 група*

ОБРАЗ ЖІНКИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ЖИВОПИСІ

Образ жінки в живописі має велику історичну спадщину. Наприклад, картина В. Тропініна «Дівчина з Поділля» є унікальним джерелом типажів зображення етнічної самобутності української жінки. Картина «Катерина» Т. Шевченка теж розкриває низку образів-символів. Босонога Катерина символізує український народ, російський солдат на коні символізує російську монархію, а хлібороб – минуле [2].

Аналізуючи сучасну творчість, можна помітити, що більшість картин із патріотичною тематикою теж присвячена образу жінки.

Етнопатріотичні заклики зчитуються з зображення українських національних жіночих костюмів. Зокрема, це робиться для того, щоб зобразити: багатогранність української реальності; психологічний стан народу; духовні перетворення сучасності [1, с. 41].

Натепер є чимало талановитих митців, що вміло зображують трагічні події російсько-української війни. Такими є роботи Марти Пітчук: «Мотанка Маріуполь», «Мотанка – духовна берегиня» та інші. За словами самої художниці, саме лялька-мотанка є прикладом вольової жінки, що може дати супротив кожному агресору, що ступить на її святую землю.

Важливо пам'ятати, що станом на листопад 2022 р. в ЗСУ служить Батьківщині понад 60 тис. жінок. Усі вони так само борються

за перемогу, як і чоловіки. Пов'язати архетип Матері та роль жінок у війні вдалося Тетяні Колісник. Її картина «Воїтелька» правдиво передає воєнні реалії українських жінок: героїня поєднує сімейні обов'язки з обов'язком захищати свою Батьківщину.

Полотно Ірини Калюжної «Все буде добре» привертає увагу до найбільшої трагедії – діти у війні. Авторка зобразила свою доньку з її подругою, як дівчат, що переживають розтавання зі своїм домом та звичним життям. При цьому вони вдягнені в національні українські костюми, що нагадує їм про те, ким вони є.

Отже, образ жінки дійсно є провідним у сучасному українському мистецтві.

Список використаних джерел

1. Dolesko S. The artistic image of the ukrainian folk costume in the genre portrait of ukrainian artists (Russian-ukrainian war of 2022). *Mystetstvoznavchi zapysky: zh. nauk. pr.* 41, 40-47
2. Джей Джи. Опис картини «Катерина». URL: <https://dovidka.biz.ua/opis-kartini-katerina/>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Єлизавета Бобрусь,
факультет юстиції
1 курс, 6 група*

ВІТЧИЗНЯНЕ МИСТЕЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ. ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Сучасні історичні події, що відбуваються в Україні, вплинули на всі сфери суспільного життя загалом і на мистецтво зокрема. Національне мистецтво, характерними рисами якого є збереження традиційних засад, усвідомлення вагомого значення художньої спадщини, курс на новітні, мобільні та ідеологічно вільні форми організації художнього життя, так звана культурна інтеграція у світовий художній контекст при повному збереженні

національної неповторності, доповнилися глибоким національно-патріотичним забарвленням [1]. Це пояснюється піднесенням національної свідомості українців, пробудженням національного духу та відродженням могутньої культурної спадщини, яка є відображенням української ідентичності та ідеї.

Національне образотворче мистецтво, в результаті військового вторгнення країни-агресора на територію України, позначилося доволі гострою реакцією його представників. Особливо це відбилося в сучасному живописі. А тому, проаналізувавши сучасний український мистецький процес, треба визнати формування самобутнього стилю жіночого портретного та жанрового живопису, в якому жінка є провідною героїнею.

Українські митці в якості відображення власної реакції на жорсткі дії агресора обрали образ жінки через його символізм, адже в ретроспективі усталеної національної традиційної культури, саме жінка вважається Берегинею не тільки окремої родини, але й всієї держави. Враховуючи це, портретні живописи, що побачили світ починаючи з першого дня війни, слід вважати не стільки втіленням авторського задуму та вирішенням винятково живописних завдань, скільки демонстрацією трансформації жіночого статусу у сучасному суспільстві [2, с. 41]. Жінка в якості центрального образу в українському образотворчому мистецтві є уособленням сили, витримки та душі нації. Образ жінки покликаний виконати роль «мистецької зброї», яка перебуває на варті захисту вітчизняної культури та її історичних надбань.

Мілітаризація держави, як правило, не веде до культурного розвитку, здебільшого навпаки. Однак Україні це вдалося. Для багатьох це стало несподіванкою. Перед сучасними українськими митцями відкривається глобальна брама безпосереднього зацікавлення, згладженого креативного ландшафту. Є етніка з розквітлим полем і сивою мамою Стефанією. І йдеться не про зовнішнього спостерігача, а про те, що лише мистецтво здатне ставити перед світом запитання породжені або великим відчаєм, або великим проривом або обома одночасно [3].

Отже, сучасне українське мистецтво стверджує незламність та нескореність української нації, яка протягом

історичного розвитку виборює дорогою ціною право на свободу. Образотворче мистецтво, яке народилося та існує в умовах війни, є відтворенням стану свідомості українців, їх почуттів, способом переосмислення національних цінностей та реальності.

Список використаних джерел

1. Долеско С. В. Мистецький образ українського народного костюма в жанровому портреті українських художників (російсько-українська війна 2022 р.). *Мистецтвознавчі записки*. 2022. Вип. 41. № 5. С. 40–47.

2. Єшкілев В. Мистецтво під час війни. URL: <https://matrix-info.com/mystetstvo-pid-chas-vijny/>.

3. Пилип Л. «Ми з України». Як мистецтво і культура допомагають під час війни. URL: <https://rus.lsm.lv/statja/novosti/obschestvo/mi-z-ukrani-yak-mistectvo-kultura-dopomagayut-pd-chas-vyni.a466044/>.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Яна Велегура,
факультет юстиції,
1 курс, 9 група*

ЗНАЧЕННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Образотворчість відбиває як і новаторство, так і традиційні жанри українського мистецтва. Образотворче мистецтво, як і все суспільство, вразливо відреагувало на реалії російсько-української війни. Митців об'єднує спільна мета – протистояння насиллю на рідній землі. Кожний робить свій вагомий внесок у перемогу.

Зрозуміло, що навіть політично орієнтоване мистецтво не здатне змінити хід війни чи серйозно вплинути на її події. Але не

можна стверджувати, що воно не має ніякого сенсу та ніяк не впливає на суспільство.

У війнах перемагають зброєю, але мистецтво – моральна підтримка народу [2]. Воно допомагає військовим на емоційному рівні, надихає до боротьби тощо. Часом картина чи ілюстрація правдивіша за будь-яку іншу інформацію, тому що, щирі почуття (на відміну від інформації) неможливо приховати.

Слід зазначити, що українське мистецтво привертає увагу за кордоном. Численні художні виставки, мистецькі заходи допомагають іноземцям зрозуміти та відчувати те, що відчуває народ України та вмотивувати на допомогу переселенцям тощо.

Отже, у митців свій фронт. Мистецтво слугує потужним інструментом збереження та передання досвіду від покоління до покоління. Кожна робота митця містить прихований сенс, передає почуття та внутрішні переживання автора. На полотні художника закарбовується момент життя під час жорстокої війни.

Крім того, мистецтво – це ще й спосіб відволіктися від невтішних реалій.

Отже, образотворче мистецтво набуває важливого значення під час війни. Воно відбиває не тільки реальні події, а відзеркалює душу народу і його незламну віру в перемогу.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Вікторія Гриб,
факультет адвокатури,
1 курс, 5 група*

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО – МИСТЕЦЬКИЙ ФРОНТ ВІЙНИ

Мистецтво віками зберігає відображення реальності часу, в якому воно зародилось. Воно виникає під впливом подій, які митець переживає у певному часовому просторі.

Страждання, через які проходять українці, стали головною темою в усьому світі. Художні роботи є документальними роботами, які відображають різні почуття та емоції. Проте в кожній роботі закладений контекст подій війни в Україні.

Образотворчість у всіх її проявах дуже чутливо відреагувала на війну та звірства окупантів в Україні. Щодня з'являються нові роботи митців у різних жанрах та стилях, які об'єднує тема протидії жорстокості та насильству. На вулицях європейських міст з'являються нові стінописи про Україну, багато є візуальних робіт в інтернет-просторі в жанрі графічного дизайну. Невичерпна тема, протидії злу, об'єднала навколо України митців з усіх країн.

У період війни 2022 року, на мою думку, найвідомішими «митцями» стали діти. Їхнє бачення всього жахіття відображається у роботах, які вони творять. Малюнки з дуже глибоким змістом, пронизливі, іноді відверто сюрреалістичні, дуже професійні. Усі роботи присвячені війні, українській армії, Україні та надії на мир та перемогу. Замість звичайних веселих, різнобарвних та простих картин ми бачимо, як маленькі діти зображують на папері своїх героїв та кожен зображує єдиного ворога – Росію.

Також малюнки сьогодні використовують як спосіб психологічного розвантаження. Результати цього методу є дійсно хвилюючими.

У цей тяжкий момент образотворче мистецтво не може залишитися осторонь війни. Своїми картинами як діти, так і дорослі допомагають Збройним Силам України швидше дійти до перемоги.

Постійно з'являється інформація про різні благодійні аукціони. На багатьох з них продаються картини не лише професійних митців, а й також просто талановитих людей. Кошти за картини з таких аукціонів перераховуються на потреби ЗСУ.

Слід згадати й про те, що будь-які арти в друкованому вигляді, першочерговому чи в мережі інтернет є одним із засобів підняття у суспільства національного духу. Різноманітні карикатури, які є наразі актуальними, дають змогу підняти настрій та закласти національну єдність кожного.

Отже, образотворче мистецтво, зароджене війною, це одна з важливих пам'яток подій війни в Україні 2022 року. Також образотворче мистецтво розглядається як мистецький фронт війни й активно допомагає прискорити нашу довгоочікувану перемогу.

Список використаних джерел

1. Гулевата Т. Війна очима дітей: у київському метро відкрилася виставка дитячих малюнків (фоторепортаж) URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/kiev/2022-07-08/5710091-voyna-glazami-detey-v-kievskom-metro-otkrylas-vystavka-detskikh-risunkov-fotoreportazh>

2. Гуфельд К. Мистецтво під час війни, актуальне інтерв'ю у Вінниці. URL: <https://presspoint.in.ua/2022/04/07/mystetstvo-pid-chas-vijny-aktualne-interv-iu-u-vinnytsi/>

3. Ткачук Х. Картини, які допомагають ЗСУ. URL: <https://www.vezha.org/kartyny-yaki-dopomagayut-zsu/>

4. Ткаченко М. Мистецтво під час війни говоритиме за нас довше, ніж ми живемо. Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3537665-mistectvo-pid-cas-vijni-govoritime-za-nas-dovse-niz-mi-zivemo-tkacenko.html>

Науковий керівник: д-рка філос. наук, проф. О. В. Прудникова

*Анастасія Донченко,
факультет прокуратури,
1 курс, 13 група*

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО – СВИЧАДО УКРАЇНЬКОГО ОПОРУ

Війна є руйнівною, проте вона водночас є й генеруючою силою. Образотворче мистецтво стає дзеркалом українського опору,

воно продовжує відігравати фундаментальну роль в засудженні та поширенні проблематики воєнних конфліктів та їх наслідків.

Слід наголосити, що українські художники є уособленням воїнів, які, пропускаючи через свою душу всі реалії життя, відтворюють їх на полотні. Микола Євшан слушно зазначав, що «найбільша місія» українського мистецтва – національно-патріотичне виховання «одиниць і цілих поколінь» [2]. Митці репрезентують не лише загальнолюдські цінності, а й жагу до свободи та життя, гідність, захист Батьківщини.

Образотворче мистецтво України нівелює прояви страху та фаталізму. Це помітно в різких мазках пензлем, контрастних кольорах, сміливих інтерпретаціях, серед яких можна виокремити декілька основних жанрів: портретний живопис, пейзажні замальовки, історичні полотна тощо. Звісно всі вони на тему війни.

Головною ознакою є символізм та використання державних кольорів. Часто в роботах митців можна простежити жовто-блакитні відтінки, колосся, маки, які пов'язані з українською традиційною символікою.

Деякі митці розробили нові підходи до репрезентування конфлікту в своїй творчості. Наприклад, агітаційні діджитал-плакати Марії Лешак, Марі Кінович, Катерини Прусенко та інших. Ці роботи мають неабиякий вплив на розповсюдження по всьому світу та допомогу нашій державі.

Отже, українське мистецтво відображає волелюбну динаміку соціальних настанов, які органічно розвинулися в українському суспільстві за останні три десятиліття.

Список використаних джерел

1. Злобіна О., Тихонович В. Особистість сьогодні: адаптація до суспільної нестабільності. Київ: НАН України, Ін-т соціології, 1996. 100 с.
2. Зубченко С. Українське образотворче мистецтво як засіб національно-патріотичного виховання особистості URL: <http://prbdut.at.ua/doku/problema/Zubchenko.pdf>

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Поліна Дорошенко,
факультет прокуратури,
1 курс, 9 група*

МИСТЕЦЬКИЙ ФРОНТ: ВНЕСОК У ПЕРЕМОГУ

Сучасна російсько-українська війна об'єднала митців навколо спільної мети – подолати ворога. На думку міністра культури України О. Ткаченка, «мистецтво під час війни говоритиме за нас довше, ніж ми живемо». Таке бачення можна інтерпретувати, що мистецтво – це найсильніша зброя.

Українські художники не припиняють творити в підвалах під час бомбардувань, в дорозі до більш безпечного місця, закордоном. Кожна робота, безсумнівно, пронизана війною. У творчості проявляється духовність не тільки автора, а й кожного українця в цілому.

Відкриття культурного фронту є важливим кроком до актуалізації національної ідеї та духовного стану українського народу на міжнародному рівні. З квітня місяця 2022 року крилатим став вислів «Be brave like Ukraine», який було зображено на біл-бордах у Нью-Йорку.

Організація благодійних аукціонів, проведення виставок – все це є діяльністю сучасних українських митців. Так, у Лос-Анджелесі пройшла художня виставка та аукціон на підтримку України: десять художників та скульпторів, серед яких були п'ять українців, віддали свої роботи для благодійного аукціону. Багато картин були написані під час війни.

Головним завданням сучасних українських діячів культури є фіксація та архівування творчого надбання в умовах війни. Уже є декілька проектів платформ архівування: «Мистецтво під час війни – Ukraine War Art Collection», «Мистецтво воєнного стану. Архів». Виконання цього завдання є важливим не тільки для сучасності, а й для майбутніх поколінь. Пам'ять про минуле є засобом збереження національної ідентичності.

Отже, образотворче мистецтво є своєрідним дзеркалом духовного світу українського народу та його зброєю під час війни.

Список використаних джерел

1. Зубченко С. Українське образотворче мистецтво як засіб національно-патріотичного виховання особистості URL: <http://prbdut.at.ua/doku/problema/Zubchenko.pdf>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Уляна Дронова,
факультет юстиції,
1 курс, 6 група*

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ЖИВОПИСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна завжди приносить біль, страждання, горе, руйнування та смерть. Мистецтво – це життя, натхнення, надія, радість. Ще під час Другої світової війни прем'єр-міністр Великобританії В. Черчіль не погодився з ідеєю одного з міністрів, який запропонував скоротити витрати на культуру заради військової оборони. Черчилль запитав: «За що тоді ми воюємо?». Ця дуже цікава історія свідчить про те, що культура важлива завжди навіть під час війни [1].

Після повномасштабного вторгнення РФ на територію України, життя кожного українця розділилося на «до» та «після». Українці боронять свою землю на різних фронтах. Культура допомагає пережити цю війну. Митці репрезентують не лише загальнолюдські цінності, а й жагу до свободи та життя, гідність, захист Батьківщини.

Організація благодійних аукціонів, проведення виставок – все це є діяльністю сучасних українських митців.

Живопис – це творчий опір та підтримка духовних сил. Наприклад, виставки, які відбуваються в Україні попри воєнні дії, де митці в своїх роботах діляться переживаннями та почуттями.

Художники у своїх роботах почали додавати жовтий, блакитний, червоний та сірий кольори, які зараз є найбільш актуальними для висвітлення подій нашого часу. В тематиці все частіше з'являються жінки з дітьми, тварини та зруйновані міста. Використовуються слогани та гасла, які формують ставлення та настрої людей до ситуації в країні [3].

Отже, війна це жахливо. Іноді неможна словами передати емоції та почуття. Це найкраще вдається митцям.

Список використаних джерел

1. «Ми з України». Як мистецтво і культура допомагають під час війни. URL: <https://rus.lsm.lv/statja/novosti/obschestvo/mi-z-ukrani-yak-mistectvo-kultura-dopomagayut-pd-chas-vyni.a466044/>
2. «Навіть у Смерті є серце»: російсько-українська війна у роботах художників та ілюстраторів з Вінниці. URL: <https://vezha.ua/navit-u-smerti-ye-sertse-rosijsko-ukrayi-nska-vijna-u-robotah-hudozhnykiv-ta-ilyustratoriv-z-vinnytsi-chastyna-2/>
3. Рік тривоги: київські художники показали роботи, створені під час війни. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/71625/>

Науковий керівник: асист., к. мист. Т. О. Слюсаренко

*Анастасія Дунаєва,
факультет юстиції,
1 курс, 10 група*

ВПЛИВ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Відомо, що людство не може існувати без мистецтва, і війна не виняток.

Митці відчують зміни в суспільстві гостріше, тому створювати передоснову світосприйняття для інших.

Українські художники не припиняють творити в підвалах під час бомбардувань, в дорозі до більш безпечного місця, за кордоном. Кожна робота, безсумнівно, пронизана війною. У творчості проявляється духовність не тільки автора, а й кожного українця в цілому.

Страждання, через які проходять українці, стали головною темою в усьому світі. Художні роботи є документальними роботами, які відображають різні почуття та емоції. Проте у кожній роботі закладений контекст подій війни в Україні.

Потрібно зазначити, що українське мистецтво привертає увагу за кордоном. Натепер створено велика кількість виставок та культурних фондів не тільки в Україні, а й за її межами. Численні художні виставки, мистецькі заходи допомагають іноземцям зрозуміти та відчувати те, що відчуває народ України та вмотивувати на допомогу переселенцям тощо.

Спираючись на те, що війна руйнує традиційні образи, бачимо як створюються нові. Українські митці, які тимчасово перебувають за кордоном та продовжують свою творчу діяльність, у своїх полотнах наче повертаються додому. Дехто працює он-лайн.

Отже, українські митці на міжнародній арені передають прагнення українського народу до нового життя.

Список використаних джерел

1. Геращенко (Шамбур) О. Несвідоме мистецтво. Художні рефлексії. Україна після 2013. Київ: Акценти: 2021. 256 с.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Олександр Євтушенко,
факультет прокуратури,
1 курс, 9 група*

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО: ФОРМУВАННЯ НОВИХ СЕНСІВ

В умовах збройної агресії росії проти України поняття «образотворче мистецтво» набуло нового змісту. Про це зазначив Олександр Никитюк, художник, керівник ГО «Лабораторія актуальної творчості»: «Образотворчість, в усіх її проявах, дуже чутливо відреагувала на війну і звірства окупантів в Україні. Щодня з'являються нові роботи митців у різних жанрах та стилях, яких об'єднує одна тема – протидія жорстокості та насильству. На вулицях європейських міст з'являються нові стінописи про Україну, багато є візуальних робіт в інтернет-просторі в жанрі графічного дизайну. Невичерпна тема, протидії злу, об'єднала навколо України митців з усіх країн. А позаяк мистецтво та культура формують майбутні сенси життя, увесь світ має шанс об'єднатись у запереченні зла» [1].

Слід зауважити, що країни світу виявили підтримку українським художникам [2]. У якості прикладу слід згадати резиденцію Carraig-na-gcat у регіоні Західний Корк, яка щиро запрошує українських митців із родинами.

Війна залишила відбиток майже на кожному стилі українського мистецтва, зокрема, йдеться як про актуальне сучасне мистецтво, так і традиційні жанри. Наприклад, навіть натюрморти та пейзажі опалені війною. (картина «Військовий натюрморт» С. Шинкаренко). Якщо це сюжетна картина, вона теж викриває жахіття війни на побутовому рівні (картина «Татова донька» Б. Куркуль) тощо.

Більшість митців зображають військових головними персонажами, символізуючи силу духу та героїзм («Образи, що запам'ятовуються» Б. Куркуль). Інколи захисники постають в образі сучасних козаків. Деякі митці передають ненависть,

змальовуючи образи ворожих солдат у формі чудовиськ та нечистої сили (серія картин В. Ралко).

Художниця і майстер ліногравюри з Одеси Альбіна Ялоза стверджує, що митцям довелося переосмислити безліч речей і цей хід думок знайшов своє кардинальне відображення у сучасній творчості. Мистецтвознавець стверджує, що ті революційні погляди, які «дрімають» у мирний час наразі «виринаються на полотно». Це провокує пошуки нових форм опису дійсності [1]. Наразі А. Ялоза демонструє зображення матеріальної сторони сакральних предметів: класичні біблійні сюжети. Художниця передає власне бачення дійсності крізь призму образів та знаків, відступаючи від побутових сюжетних уявлень.

Неможливо не відзначити внесок іноземних митців в розвиток образотворчого мистецтва України під час війни. Всесвітньо відомий вуличний художник Бенксі створив низку робіт в Україні: у Києві, Бородянці, Ірпені та Горенці. Його трафаретні графіті з'явилися на стінах зруйнованих російськими загарбниками будинків та на оборонних спорудах. Завдяки популярності Бенксі, впізнаваності його робіт і навіть те, що вони порушують важливі політичні чи соціальні теми, автор привернув увагу всього світу до вторгнення ворога на територію нашої держави, наголосивши що війну потрібно припинити негайно.

Отже, навіть умови воєнного часу не зупинили творчість українських митців. Патріотичне піднесення, звеличення мужніх воїнів Збройних Сил України стали основними темами.

Список використаних джерел

1. Гуфельд К. Мистецтво під час війни. URL:<https://presspoint.in.ua/2022/04/07/mystetstvo-pid-chas-vijny-aktualne-interv-iu-u-vinnytsi/>

2. Старостенко С. Мистецтво під час війни. Резиденції для художників. Розділ: «Культура» № 1. 2022. URL: <https://vogue.ua/article/culture/art/mistectvo-pid-chas-viyni-8-perevirenih-rezidenciy-dlya-hudozhnikov-47890.html>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Марія Ільїна,
факультет прокуратури,
1 курс, 11 група*

ПОЛІТИЧНИЙ ПЛАКАТ: МИСТЕЦТВО В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ

Умови воєнного часу завжди вимагали перебудови всього художнього життя. Проаналізувавши мистецтво Другої світової війни, можна з впевненістю сказати, що всі мистецькі сили українські митці віддали справі перемоги. Як і в період громадянської війни, політичний плакат знову посів першість серед інших видів образотворчого мистецтва. З перших днів війни в Києві був організований штаб з виготовлення плакатів і агітвікон. Мистецька пропаганда була спрямована на перебудову життя радянських людей на військовий лад, мобілізацію всіх сил.

Яскравим прикладом плакатів тих днів була робота В. Литвиненка і Р. Мельничука «На тобі... українського хліба... української сталі... та землі». Вони змогли влучно зобразити те, що на українській землі ворога не чекають, але якщо він прийде, то зустрінуть так, як він на те заслуговує. Ще виділяються серед агітвікон і друкованих плакатів ті, що виконані за шаблоном (І. Кружкова «Палаюча Україна», «Вперед, хоробрі нащадки Богдана!»).

Діяльність митців того часу була колосальною. Бригада художників виїжджала на передову, заводи, колгоспи, для активної пропаганди мистецтва та збору матеріалу для майбутніх робіт. Багато митців працювали безпосередньо в армії, в редакціях фронтових газет і у прямому сенсі зі зброєю в руках боролися з ворогом, не забуваючи про художню діяльність.

Високі почуття радянського патріотизму, любов до рідної землі спонукали багатьох митців взяти зброю до рук. Численні фронтові зарисовки виконав графік Михайло Глуценко, а саме: «Бомбардують», «Повітряний бій» та «Радисти».

Видавництво «Укрвидав» в 1943 році почало виготовлення агітаційних листівок, які викидали з літаків на тимчасово окуповану фашистами територію України. Значний внесок у цю

діяльність зробив В. Литвиненко, автор багатьох малюнків та листівок. Наприклад, «Партизани частують, або новий німецький закон», «Помстимося за кров наших дітей, матерів і сестер». Саме В. Литвиненко створив відомий плакат до вірша В. Сосюри «Не втекти ніколи круку від разючої шаблюки».

Після перемоги над ворогом головним завданням плакатів став заклик до праці та швидкої відбудови народного господарства. У цей час М. Дерегус створює плакат на слова Т. Шевченка «Оживуть степи, озера...», який вселяв віру народу у власні сили. В пресі («Правда України», «Літературна газета»), публікували роботи А. Резніченка, В. Касіяна, М. Дерегуса та багатьох інших українських художників, присвячені темі визволення України та перемозі над фашистськими загарбниками.

Отже, здобутки українського мистецтва – це великий внесок у перемогу і в сучасних реаліях є актуальними.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Поліна Книгіна,
факультет слідчої та детективної діяльності,
1 курс, 2група*

АНТОН ЛОГОВ: ХУДОЖНИК, ЩО МАЛЮЄ ВІЙНУ

*Окреслив для себе місію – максимально
широко говорити про події в Україні мовою мистецтва.
Антон Логов*

В Україні триває війна. Суспільство реагує на болючі виклики сьогодення і демонструє нові трансформаційні форми взаємодії [1]. Найяскравішим виразом цього є мистецтво, що свідчить про невпинність творчого процесу.

Багато художників реагує на війну. Це відбивається в усіх жанрах: актуальному мистецтві, традиційному тощо, в роботах

Алевтини Кахідзе, Влади Ралко, Ігоря Гусева, Антона Логова, Гамлета Зіньковського, Kinder Album та ін.

На нашу думку, напрочуд цікавою є творчість київського художника Антона Логова, який, за його словами, «малює війну в Україні». Його цикл «Війна в Україні» є дуже популярним і здобув визнання у поціновувачів. Роботи з циклу викладають у соцмережах та журналах, видрукують на плакатах і виходять на демонстрації та мітинги на підтримку України. Принти робіт показують на виставках в Америці, Грузії, Норвегії, Італії, Чехії, Великобританії, Німеччині та Болгарії тощо.

Спершу це були роботи, які мають назву «Серія ангелів». Найцікавішою з них є «Ангел, що зупиняє авіабомбу». Художник згадує: «Метою було швидко малювати і викладати роботи у соціальних мережах, аби донести ці послання та розказати про злочини війни до якомога ширшої аудиторії. Не очікував, що буде така взаємодія. Люди з усього світу шукають цю інформацію, співчують, висловлюють свою думку». Так з'явилися серія «Про ЗСУ», «Вибух у Харкові», «Обстріли Києва».

Художника, як це не дивно, надихають новини. Під враженням від почутого, Антон відразу береться за роботу. Так було із серією малюнків, присвячених подіям у Бучі та Маріуполі («Кладовище на дитячому майданчику в розбитому ракетами блокадному Маріуполі»). Саме ці роботи, за свідченням майстра стали «...дуже затребуваними, їх найперше просять на виставки. Отже, вони зачепили щось і ця емоція була справжня».

Є роботи, у яких художник звертається до росіян, що, попри ті жахи продовжують жити звичайним життям (наприклад, «росіянка прийшла в супермаркет за свіжим м'ясом»). В них і розчарування, і заклик до боротьби.

Чимало робіт А. Логова є омажами на відомі шедеври світових майстрів. Наприклад, «Герніка» Пікассо – реакція Пабло на бомбардування фашистами міста Герніка. Схожі емоції переживав і український художник, коли його рідний Київ почали обстрілювати. Так, славнозвісну «Герніку» А. Логов трансформував у роботі «Ракетний удар в Києві» [2].

Згодом за Мунком він намалював «Крик Путіна», який волає від відчаю, що все відбувається не так, як спланував. Путін постає і в «Купанні кривавого диктатора», омажі на «Купання червоного коня» Петрова-Водкіна, де рубає голову українській дитині [2].

Інша цікава супрематична робота у стилі Малевича з'явилася після новини, що у Ватикані напередодні Великодня запропонували росіянці та українці разом нести хрест. «Україна з головою путіна» є переосмисленням полотна італійця П'єро делла Франческа, на якій святий Михаїл тримає відсічену голову змія.

Отже, мистецтво покликане не тільки розважати. Воно має високу виховну місію, адже формування особистості у всій її багатогранності культурного розвитку, професіоналізму, самодисципліни, високого рівня духовності є метою мистецтва, особливо в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Зеленський про прицільний обстріл РФ музею Сковороди: «Не кожен терорист додумався». URL: https://www.pravda.com.ua/news/date_07052022.

2. Київський художник Антон Логов малює «Війну в Україні». URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/68230/>

Науковий керівник: ст. викл., к. ю. н. Ю. А Меліхова

*Тетяна Козлова,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

КОМП'ЮТЕРНА ГРАФІКА. ЗМІНА ЕСТЕТИКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Понад рік в Україні триває повномасштабна війна. Це надзвичайно складний у всіх сенсах період, який неодмінно впливає на кожного українця. Суспільство реагує на ці виклики, трансформується, підлаштовується. Мистецтво – це один із

засобів відображення суспільних почуттів та переживань, саме тому воно є найкращим відзеркаленням подій у нашій країні.

Першочергово слід вказати на зміну естетики, що є цілком закономірним під час війни. Страждання, які переносить український народ, стали центральною темою у мистецтві.

У наше діджиталізоване століття найбільшого розповсюдження набула комп'ютерна графіка. Це прогресивний, молодіжний напрям, який поєднує різні техніки. Його представники відреагували на війну дуже яскраво і бурхливо. Малюнки висвітлюють різні грані сьогодення та весь спектр емоцій кожного українця. Біль, патріотизм, сум, сміливість, життя, смерть – теми сучасної графіки. Не обходиться й без гумору.

Неможливо не згадати про поштові марки. З початком війни вони стали надзвичайно популярними в Україні. Як правило, ескізи до них обирають символічні. Такий бум навколо поштових марок є унікальним. На них викарбовується історія сучасної України.

Сучасні плакати також створюються за допомогою графічних технік. У різні історичні періоди, вони мали функції: інформаційну, естетичну, рекламну, пропагандистську, освітню тощо. В Україні ще з 2014 року основною метою створення плакатів стало висвітлення дійсності, зображення сучасних героїв, привертання уваги світової спільноти до цих подій.

Отже, тема війни викарбовується у сучасному мистецтві. Війна руйнує наше життя, залишає глибокі рани в душі, а мистецтво лікує та дарує втіху.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

***Вероніка Костенко,**
факультет слідчої та детективної діяльності,
1 курс, 2 група*

ГАМЛЕТ ЗІНЬКІВСЬКИЙ: МУРАЛИ ВІЙНИ

Сучасна міська культура характеризується справжнім бумом стріт-арту. Художники малюють на вулицях легально та незаконно, об'єднуються у творчі групи тощо.

Муралом називають монументальний розпис стін і фасадів житлових будинків, парканів та різноманітних промислових

об'єктів. Першими зразками муралів, на думку науковців, є малюнки стародавніх людей на стінах печер, яким уже 40 тисяч років [3, с. 59].

Спершу громадяни до цього ставилися негативно, але завдяки меценатам, фахівцям у сфері культури та ЗМІ, стінописи стали сприймати здебільшого як культурне явище. Незважаючи на критику, яка розцінює вуличний живопис як ознаку занепаду мистецтва, творці муралів стверджують, що це демократична форма мистецтва, яка «дає голос тим, чиї голоси не чують». Якщо мурал створено талановито, то це шанс сфокусувати погляди людей на соціальних, політичних та екологічних проблемах і спонукати їх діяти.

Муралістику як течію вуличного мистецтва розглядали С. Думасенко, О. Івашко, Г. Цуканова та ін. [3, с. 62]. На наш погляд, натеper є актуальним дослідження соціального значення мурал-арту в умовах війни на прикладі творчості Гамлета Зіньківського.

В Україні багато талановитих муралістів, метою яких (до війни) було бажання естетизувати буденність. Утім, усе частіше художники порушують теми, які наразі зачіпають кожного українця, – війна, вплив соціально-політичних реалій на особистість (Олександр Бритцев, Олександр Гребенюк, Олександр Корбан, Юрій Пітчук, Сергій Радкевич та ексучасники дуету *Interesni Kazki* : Олексій Бордусов (Aec) і Володимир Манжос (Waone)).

Відомий митець стріт-арту Гамлет Зіньківський один із тих, хто допомагає світу дізнатися більше про війну в Україні. Він малює на вулицях Харкова з 2007 року. За цей час його монохромні графічні роботи з філософськими написами стали цікавою частиною міського ландшафту. Гамлет найбільше цінує у своїй діяльності діалог із глядачем і називає себе вуличним художником [1].

3 травня 2022 року стріт-артер Гамлет Зіньківський створив чимало цікавих муралів у Харкові на тему війни: «Українська вишиванка зараз – це маскувальна сітка», «Пекельна гостинність», «Наша торба можливостей», «Час чує нас», «У нас війна буде країну», «Твоя кров може воювати. Стань донором».

Це роботи, які митець символічно розташував на руїнах будівель, що зазнали ворожої атаки.

Гамлет вірить, що його творчість потрібна людям: «Те, що я роблю, допомагає справжнім воїнам зі зброєю відстоювати країну, тому що в цій країні, окрім людей і рідних міст, є ще художники, яких вони люблять, музиканти, яких вони люблять, культура, яку вони люблять. І це надихає їх боротися та захищати» [2].

Стріт-арти Г. Зіньківського не тільки прикрашають місто, роблять його особливим, а й змушують замислитись. За словами художника, його муралі відкриті для трактування. Кожен знайде якийсь свій сенс, відтак художник вирішив не пояснювати, яку ідею закладає у власні роботи.

Отже, муралістика як течія вуличного мистецтва, беззаперечно, має вплив на культуру міського простору. На прикладі аналізу робіт Гамлета Зіньковського прослідковується тенденція до соціально-просвітницької, а не просто естетичної функції муралів. Художник не тільки прагне перетворити місто у велику галерею, впливати на людей, які мимоволі стають глядачами та поціновувачами стріт-арту, а надихати їх на боротьбу і перемогу в цій жорстокій війні. Творчість Г. Зіньковського вражає та мотивує до роздумів.

Список використаних джерел

1. Гамалій І. Гамлет Зіньківський розповів про обстріли міста і власну творчість під час війни український художник показав, як живе Харків у час війни. URL: https://24tv.ua/yak-zhive-harkiv-chas-viyni-video-vulits-novogo-muralu_n2149717

2. Панченко Н. Хто такий Гамлет Зіньківський? URL: <https://ukrainer.net/gamlet/>

3. Шпетна С. Соціокультурний феномен муралу як заклик до діалогу та обговорень. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. 2020. № 3 (334). С. 56-70. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-3\(334\)-150-156](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-3(334)-150-156)

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Анастасія Малєй,
факультет прокуратури,
1 курс, 10 група*

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО. ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ВОЛЕЛЮБНИХ НАСТАНОВ

Образотворче мистецтво завжди відіграло важливу роль, не тільки в періоди культурних піднесенень, а й в часи війни. Зараз в Україні триває війна і завдяки мистецтву суспільство реагує на нові виклики сьогодення і перетворює нові досягнення на культурну спадщину.

На думку О. Никитюка (художника, керівника ГО «Лабораторії національної творчості»), «багато дуже художників по-різному реагують на цю біду, яку принесла війна. Це відображається від актуального мистецтва і до традиційних жанрів, навіть, якщо це натюрморти вони теж опалені війною, якщо це пейзажі вони опалені війною. Якщо це сюжетна картина, вона теж, викриває цю біду, яку принесла війна для простих людей, для жінок та дітей...». Митці, скульптори створюють свої шедеври в укриттях, аби довести, що саме їх праця стає для більшості населення спасінням, створенням настрою, емоцій, як було ще за часів Першої та Другої світових війн.

У контексті війни художникам та майстрам довелося переосмислити своє життя. Наприклад, серія картин «По той бік» (2013–2014).

Яку ж психологічну модель вибудовує українське мистецтво? Мистецтво не формує якусь самостійну територію свободи, але воно, безумовно, віддзеркалює волелюбну динаміку соціальних настанов, які органічно розвинулися в українському суспільстві за останні три десятиліття. Мистецтво спітає національний візерунок соціальної етики. Війна обнуляє всяку штучність.

Полотно «Фонтан виснаження», який представляє Україну у Венеції є своєрідним осмисленням української ментальності. Автор Павло Маков зазначає: «Виснаження залишається виснаженням. Тільки у часі робота залишилась позаду. Якщо до

тієї фази війни, яка зараз настала, вона могла «попередити» про небезпеку виснаження нашого «старого» світу, й того, що за цим послідує, то зараз це «попередження» вже не актуальне. Ця робота зараз не попереджає, а констатує. Мені взагалі важко уявити себе зараз за малюванням. Все, що я робив з початку 1990-х так чи інакше говорило про можливість того, що зараз відбувається. Це не передбачення, а простий аналіз ментальності, що превалювала в місці мешкання. І я несказанно радію, що з цією ментальністю покінчено. Прийшли інші люди і вони ведуть».

Українське мистецтво створене під час війни буде зберігатися довше і мати більший вплив на громадян не тільки нашої держави, а й іноземців.

Отже, в мистецтві українського народу завжди переосмислюється та минуле. Мистецтво періоду війни фіксує теперішнє для нащадків.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Єлизавета Миронюк,
факультет юстиції,
1 курс, 5 група*

ТВОРЧИСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

В Україні йде війна. Це надає всьому нового значення. Найяскравіше трансформація простежується в образотворчому мистецтві, яке завжди чутливо реагує на суспільні зрушення, духовні катаклізми тощо.

«Мистецтво, що народилось протягом війни, буде говорити за нас довше, ніж ми живемо», – наголошує міністр культури та інформаційної політики Олександр Ткаченко. Справді, війна породжує досі невідомі художні наративи.

Кожен митець по-різному реагує на події війни. Для художника центральним об'єктом роботи можуть бути різні люди

та події. Втілення образів та драматичних сюжетів може мати різножанровий характер. Однак головна тема – війна. В її умовах люди проявляються по-різному. Відомі приклади справжньої мужності, відданості та героїзму. Саме вони надихають.

Проте тема героїзму часто болюча, адже пов'язана з темою смерті, тому в умовах жорстокої війни деякі митці вирішують тимчасово відійти від до перемоги. А наразі зосередитися на створенні сатиричних картин, що допоможуть відволіктись від жорстоких реалій сьогодення, адже критика і висміювання позитивно впливає на настрій людей, підвищує працездатність, наповнює оптимізмом, слугує знеболенням. До того ж щирий гумор є однією з визначальних рис національного українського характеру.

Отже, представники українського образотворчого мистецтва об'єднані спільною ідеєю – боротьбою з жорстокістю та насильством. Ця тема протидії злу є домінуючою і вселяє оптимізм, віру в перемогу.

Список використаних джерел

1. Старостенко С. Мистецтво під час війни. Резиденції для художників. Розділ: «Культура» № 1. 2022. URL: <https://vogue.ua/article/culture/art/mistectvo-pid-chas-viyni-8-perevirenih-rezidenciy-dlya-hudozhnikov-47890.html>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Ірина Можарова,
факультет слідчої та детективної діяльності,
1 курс, 4 група*

СУЧАСНЕ ВІЗУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ

Найяскравішим виразом трансформацій, які відбуваються сьогодні в українській культурі, є мистецтво у всіх його проявах. Українські художники стають документалістами емоцій та переживань (за свідченням керівника ГО «Лабораторія актуальної творчості» Олександра Никитюка). Нині справді важливо не лише

фіксувати відчуття і рефлексію в мистецтві, а збирати його, зберігати й осмислювати. «Мистецтво – це інструкція до життя. Відстеження того, що відбувається у мистецтві, є найпростішим методом зрозуміти, куди рухається світ» [1].

Мурали – один із різновидів сучасного вуличного живопису. Сьогодні особливої популярності набули патріотичні картини. Меседжі, які доносять художники, потужні й зрозумілі кожному: Україна сильна – вона обов'язково переможе.

Надзвичайно цікавим патріотичним муралом є робота рівненського художника Костянтина Качановського «Красавіца терпіти не буде». На столичній Оболоні з'явився стінопис художника-мураліста Саші Корбана. Він зобразив воїна ЗСУ, який зшиває дві частини українського прапора.

Цікавою мистецькою подією 2022 року стала презентація колекції трикотажного одягу з відтвореними картинами народної художниці Марії Примаченко (листопад, 2022 р., м. Київ). Фірмовий стиль знаменитого Енді Воргола, емігранта з України, впроваджують сучасні митці.

Не можна не згадати і про колекції марок воєнного часу. Перша марка «Русській воєнний корабль... всьо» посилає рашистів за адресою, а «Пес Патрон» став найвідомішою собакою у світі.

Розвивається і мистецтво вишивки. В. Скуратівський у книзі «Берегиня» зазначав: «Берегиня, обереги – наші давні й добрі символи. Їхнє генетичне коріння сягає глибини століть...Маючи такі прекрасні символи, народ зумів зберегти від забуття нашу пісню і думу, нашу історію і родовідну пам'ять...» [2]. І сьогодні оберегами слугують рушники та сорочки, на яких вишиті магічні знаки. На замовлення захисників Вітчизни українські майстрині відправляють на фронт вишиванки.

Отже, незважаючи на відчутні втрати, українське мистецтво розвивається і надихає народ до нових звершень в ім'я перемоги.

Список використаних джерел

1. Балашова О. Війна у мистецтві й мистецтво у час війни. URL: <https://antikvar.ua/vijna-u-mystetstvi-j-mystetstvo-u-chas-vijny-rozмова-z-olgoу-balashovoyu>

2. Скуратівський В. Берегиня, Київ: Рад. письменник, 1987. 276 с.

3. Хаврілаш І. Мурал-арт у контексті масової культури XXI століття DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.34.2018.154059>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Артем Назаренко,
факультет приватного права та підприємництва,
I курс, I група*

«КОДЕКС» ОЛЕКСИ МАННА: МИСТЕЦТВО НАРОДЖЕНЕ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Митцем у цій війні
залишився той, хто
зміг подивитися
смерті в обличчя
О. Самохіна*

Українське мистецтво, що формувалося протягом століть, відбиваючи духовний світ народу, його ментальність, завжди відрізнялося значним морально-естетичним потенціалом.

Мистецтво під час війни не виняток, воно є еволюційним і творить нові шедеври, які в майбутньому будуть сприяти формуванню нового образу українця.

Війна змінила життя суспільства, тому й мистецтво трансформується під сучасні реалії. Вона, на думку міністра культури та інформаційної політики Олександра Ткаченка, дає поштовх досі невідомим наративам у мистецтві, відображенню та переосмисленню реальності, а тому мистецтво, що «народилось протягом війни, буде говорити за нас довше, ніж ми живемо». Отже, завдання сучасного українського митця «фіксувати все, збирати і репрезентувати світу» [1, с. 45].

Саме такою свого роду фіксацією став мистецький проєкт українського художника Олекси Манна «Кодекс», нові сторінки якого можна знайти в соцмережах [2]. Це дійсно «задокументоване» враження митця від війни, звернене до глобальної аудиторії в міжнародних культурних інституціях. Тому цей проєкт привертає неабияку увагу до України – виставки з великим успіхом пройшли у Відні, Брюгге, Цюриху, Брюсселі, Варшаві, Львові. Демонструвалося до сотні робіт.

Олекси Манн вважає, що «ця війна – не за політичні чи економічні свободи, а за власну ідентичність. За те, ким ти себе вважаєш, ким себе усвідомлюєш, ким себе називаєш». А ще художник переконаний, що митці повинні бути відповідальними за те, що вони несуть світу, особливо під час війни.

Сам для себе О. Манн сформулював думку про те, що війна за своєю сутністю бінарне явище. Крім її жахів, є й факт переосмислення знакових речей і феноменів. Наприклад, для нього особисто втратило актуальність усе, що він раніше робив, його життя різко змінилося. Зараз своєю місію художник вбачає у тому, щоб показати світові Україну, що воює за свободу [2].

Отже, мистецтво в контексті війни є досить актуальним та важливим. У нього своя зброя та методи боротьби з ворогом. Воно може залучити суспільство до міжкультурного діалогу, адже на глибинному емоційному рівні здатне занурити глядача, читача та слухача в ті почуття, які переживають українці під час війни. І якщо після перегляду фільму, виставки, концерту тощо у людини виникає питання «Що я можу зробити сьогодні, щоб допомогти Україні», то мистецтво виконало свою місію.

Список використаних джерел

1. Соловійова Ю.О. Українське мистецтво в історичному вимірі. Навчальнометодичний посібник. Харків: Точка, 2017. 89 с.
2. Славінська І. Олекса Манн: «Кожна війна потребує культурної експансії». URL: <https://theukrainians.org/oleksa-mann/>

3. Шевчук В.О. Українська культура: загальні питання: культуростилістичні епохи. Освіта. Національна ідея. Київ: Товариство «Знання» України. 2007. 227 с.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Даріна Олійник,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 3 група*

МИСТЕЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ

Багато талановитих українських митців були вимушені покинути країну під час повномасштабного вторгнення, але це не завадило їм підтримувати Україну на культурному фронті. Художники навіть за кордоном продовжують творити і тим самим розповідають правду про російсько-українську війну. Живописці організовують виставки, які мають не лише культурну та просвітницьку мету, а ще і благодійну. Наприклад, у Нью-Йорку відбулась благодійна виставка «Українські плакати воєнного часу», в якій взяло участь 10 українських митців. Метою показу, крім боротьби з роспропагандою, був благодійний збір коштів на спеціальне медичне обладнання для Ніжинського міського пологового будинку. Або виставки-аукціони в межах проєкту «Ми і світ», які проходили в галереях Берліна, Відня, Парижа, Риму, на яких вдалося зібрати понад 40 000 євро на допомогу ЗСУ. І таких прикладів можна наводити безліч.

Дуже важливим є те, що мистецтво також привертає увагу закордонних лідерів, які не тільки відчують переживання та біль українського народу, але і намагаються в різний спосіб допомогти країні. Саме тому популяризація української культури за допомогою різноманітних виставок доводять важливість культурної дипломатії під час війни.

У сучасних реаліях українці зазнали не тільки матеріальних втрат, але ще і психологічного, емоційного

спустошення. Тому, щоб легше пережити внутрішню тривогу, страхи, що турбують людину, широко практикується арттерапія. Якщо говорити простою мовою, то це зцілення за допомогою творчості.

Спектр проблем, з якими працює арттерапія, є досить широким. Вона дозволяє особистості досягнути внутрішньої гармонії, звільнитися від агресії та негативних емоцій, допомагає людині структурувати свої думки, виставити пріоритети подальшого розвитку.

Існують різні методи арттерапії. Одним з таких є пальчикове малювання. Тактильні відчуття позитивно впливають на нервову систему та стан організму в цілому. Або, наприклад, техніка створення колажу, яка полягає в приклеюванні на папір різноманітних вирізок, що допомагає візуалізувати внутрішні бажання людини і підключити її підсвідомість. Отож арттерапія – це ефективний метод боротьби зі стресом, особливо в умовах війни. Це чудовий спосіб поліпшити психологічний стан людини, який згодом може перерости в захоплення.

Мистецтво завжди надавало наснаги жити навіть у найскладніші часи, і війна тому є прикладом. Воно залишається своєрідним інструментом, щоб почати проживати сьогоднішній день вже зараз, не відкладаючи до перемоги. Широкомасштабне вторгнення в Україну довело, що мистецтво здатне об'єднувати людей, дарувати надію на світле майбутнє та допомагає пережити і відпустити біль.

Дехто вважає, що мистецтво під час війни не на часі, але насправді воно має продовжувати існувати навіть тоді, коли здається, що все закінчилось і сенс буття просто втрачений. Поки є українське мистецтво, в найрізноманітнішому його прояві, живе український дух. Воно ідентифікує нас як націю, як сильний і незламний народ. Мужні воїни захищають нашу державу на фронті, а митці продовжують обстоювати її в тилу, підтримуючи культурні цінності нації.

Мистецтво в Україні не зупинилося, а трансформувалося під сучасні реалії. Скоріше змінилися їх вектори та пріоритети.

Кожен день з'являється величезна кількість плакатів, муралів, фотосерій, присвячених війні.

Отже, культурна ідентичність – це той фундамент, на якому тримається будь-яка держава. Тому народ повинен продовжувати творити, адже мистецтво, яке виникло під час війни, говоритиме за нас довше, ніж ми живемо.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Іван Павлов,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

СУЧАСНЕ ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ПРОТИДІЯ ВІЙНИ

Умови війни вимагають перебудови всього мистецького життя, більшої уваги до форм агітаційно-масових. Художники ведуть активну пропаганду, збирають матеріал для майбутніх творів. Багато з них зі зброєю в руках захищають Україну на фронтах..

Війна – це завжди серйозне випробування для культури. Діячі культури і науки працюють у складних і несприятливих умовах і, слід зазначити, що образотворче мистецтво стає потужним інструментом у боротьбі з людиноненависницькою ідеологією.

Війна об'єднала українців і спонукала кожного робити все можливе, щоб наблизити перемогу. Митці не лише розповідають правду про події в Україні, а й діляться дуже особистими переживаннями, і ці роботи дійсно торкаються сердець.

Українські художники стають документаторами почуттів і переживань, адже фото та відео фіксують реальні події, а мистецтво – почуття: «Багато митців по-різному реагують на це лихо, яке принесла війна... Природно, що митці на це реагують».

Олександр Никитюк, художник, керівник ГО «Лабораторія актуальної творчості», в інтерв'ю зазначив: «Перша реакція була створювати, якісь злі образи, показувати бруд війни. Але ж потім подумав, цього і так багато у світлинах, в документалістиці. Подумав, що не потрібно це і так є, а потрібно якось впливати, розбавити це потік новин, народити оптимізм, спрагу до перемоги. І написав що, перемагати потрібно посміхаючись ворогу в очі. Відтоді розпочав серію сатиричної діяльності через вимальовування карикатурних аспектів цих подій. Адже критикувати й висміювати, це впливати на настрої оточуючих».

Щодня з'являються нові роботи в різних жанрах та стилях, які об'єднує одна тема та мета – протидія жорстокості та насильству. В багатьох містах Європи з'являються нові стінописи про Україну. Цікавими є візуальні роботи в інтернет-просторі в жанрі графічного дизайну.

Отже, невичерпна тема протидії злу об'єднала навколо України митців з усіх країн, адже, боротися за життя, свободу, незалежність – жити у вільній країні.

Список використаної джерел

1. УкрІнформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. *Стаття*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3537665-mistectvo-pid-cas-vijni-govoritime-za-nas-dovse-niz-mi-zivemo-tkacenko.html#>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Артем Пономаренко,
факультет прокуратури,
1 курс, 10 група*

ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЮ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Напрями і цілі роботи музею сучасного мистецтва України (МСМ) із початком повномасштабного російського вторгнення

змінилися істотно. До війни музей працював над стратегічними довгостроковими проектами у партнерстві з Міністерством культури, «Суспільним» тощо.

На сучасному етапі МСМ працює над великим проектом «Мистецтво воєнного стану. Архів». Разом із Т. Лисун і Г. Глебою, музей збирає мистецькі твори з відкритих джерел (переважно, соціальних мереж), де художники викладають свою реакцію на події, що відбуваються. В межах проекту вони мають в полі дослідження близько 150 авторів, яких постійно відстежують, адже більшість із них працюють системно. І це надзвичайно затребуване мистецтво. Співробітники музею намагаються придбати роботи, бо уважають їх спадщиною, яка швидко розкупується: художники, зокрема, беруть участь у різних благодійних аукціонах. Нині справді важливо не лише фіксувати відчуття і рефлексії у мистецтві, але й збирати його, зберігати й осмислювати. Роботи не систематизуються, лише створюється тайм-лайн кожної роботи: дата, коли вона була опублікована художником і час, коли робота потрапила в публічний простір. Фіксація цих дат робить кожен день війни осмисленим: архів завершиться у той день, коли скасують воєнний стан. Згодом буде створено книгу або сайт з презентаціями.

Зараз архів існує лише на гугл-диску. На основі нього вже реалізували кілька проектів. Наприклад, у Венеції куратори Українського павільйону Л. Герман, М. Ланько і Б. Філоненко реалізували проект *PiazzaUcraina*, ініційований кураторкою Бієналі Чечілією Алемані.

Представники музею будуть і надалі працювати, адже запити постійно виникають. Кожен день вони наповнюють папочки з творами колег, фіксуючи той контент, який генерують медіа, різні пабліки й канали. Важко бути впевненим в інформації, коли пропускаєш через себе таку величезну кількість контенту. Фотографії та відео, якими б реалістичними вони не були, нічого не означають поза контекстом, що може змінюватися. Подібний архів втрачає свою здатність свідчити. Відповідно, з'являється потреба у величезній армії людей, які працюють з цим контекстом, верифікують його, аби вони могли бути впевнені, що ці свідчення мають адекватний контекст. З мистецтвом все значно простіше. Є

художники, які фіксують емоційний стан і проживання цього стану, коли ти знаходишся в середині війни. Контекстом для прочитання цих образів є контекст практики художників. Це мистецтво не анонімне, у нього є автор, тому вони знають і можуть реконструювати його практику, що створює відчуття безпеки роботи із таким контентом – воно може сприйматися як свідчення.

Поява фотографії змінила процес документування подій. Однак під час війни така можливість є не завжди, і цю функцію виконують художники, які на окупованих територіях ведуть щоденники з текстами й замальовками. Враховуючи, що фотографія є одним із інструментів пропаганди, ці замальовки стануть живими свідченнями, формою розповіді про трагедію, яку переживає український народ.

МСМ постійно поновлює і розширює список художників в архіві. В перші дні війни небагато авторів повернулися до роботи. Серед них Данило Мовчан, який став відкриттям в українському імпресіонізмі. Данило львівський художник, іконописець, який створює нову іконографію, міфологію, не прив'язану до християнської. Працює щоденно. В цьому велика сила мистецтва: війна руйнує образ, а художник створює новий. Цей образ залишається цілісним: світ розсипався на шматочки, розлетівся на друзки, а митець може його знову зібрати.

Отже, українське мистецтво під час війни є національно орієнтованим. Воно не формулює самостійну територію свободи, але віддзеркалює волелюбну динаміку соціальних настанов, які органічно розвинулися в українському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Балашова О. Війна у мистецтві й мистецтво у час війни. Київ: ООО «Антиквар», 2022. 12 с.

2. Пакальчук О. Українське мистецтво сплітає національний візерунок соціальної етики». Київ: ООО «SOCIUM», 2018. 40 с.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Анна Попова,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

ВІЙНА ОЧИМА МИТЦІВ: ЛЬВІВСЬКА ВИСТАВКА СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА «МУЗИ НЕ МОВЧАТЬ»

*Мистецтво – саме життя, і воно безсмертне
Оскар Уайльд*

В умовах війни в українських митців свій культурний фронт. Його «бійці» мають свою творчу активну позицію. Художники, дизайнери, архітектори через соціальні мережі та масові медіа демонструють безліч нових робіт, в яких фіксується мистецький погляд на війну.

З метою популяризації українського мистецтва в умовах війни 15 червня 2022 року в Центрі архітектури, дизайну та урбаністики «Порохова вежа» (м. Львів) відкрився новий виставковий проект куратора артцентру «Я Галерея» Павла Гудімова «Музи не мовчать». Понад 60 митців із усієї України представили тут свої роботи, які з'явилися під час війни: від живопису, архітектури до відео.

На виставці представлено роботи Ярослава Мотики, Ігора Яновича, Тиберія Сільваші та ін. Ця виставка, як не дивно, пронизана оптимізмом. Як свідчить П. Гудимов, «вона не ллється сльозою, не кричить трагедією», адже кожний із учасників виставки передає в своїх роботах не тільки напругу воєнного лихоліття, а наснагу до боротьби, героїчність і волелюбність українського народу.

«Проект «Музи не мовчать» стався дуже вчасно. На другий день повномасштабного вторгнення ворога мені прийшла ідея збирати всю інформацію про мистецтво, фольклор, музику, що народжується в час війни. Збираючи цю інформацію, я зрозумів, що ця вся творчість така самодостатня і актуальна, що можна зробити те, що мало хто вміє – музей мистецтв воєнного часу в режимі реального часу. Саме тому планується, що ця

виставка буде постійно змінюватись, розвиватись, наповнюватись новими сенсами», – розповів куратор виставки Павло Гудімов.

Виставка експонувалася до 18 вересня 2022 року на трьох поверхах Порохової вежі, кожен з яких мав свою назву та символи. В проєкті вдалося органічно поєднати такі різновиди художньої діяльності як скульптуру, художні твори відеороботів, музику тощо та представити це у вигляді цілісної картини, у якій кожний елемент мав свою цінність та особливість.

Для організаторів неочікуваним стало те, що розвиток культури під час війни виявиться настільки плідним, а роботи митців такими змістовними і ефектними.

Однією з інноваційних особливостей львівської виставки було створення онлайн-платформи, де автори виставляли свої роботи. Її можна було переглянути у режимі реального часу.

Отже, українське мистецтво виконує надважливу місію: закарбувати для нащадків героїчні події сучасності, пробудити в людей жагу до життя в складних умовах воєнного часу. Львівський проєкт «Музи не мовчать» – яскравий приклад втілення в життя цієї місії, оскільки виставка не тільки про війну, а про творчість під час війни, свободу, оригінальність та сміливість українського народу.

Список використаних джерел

1. Григор'єва С. У Львові відкрили мультимедійний проєкт «Музи не мовчать». URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/culture/291892-u-lvovi-vidkryly-multymediinyi-vystavkovyi-proiekt-muzy-ne-movchat>

2. Нельговський Ю.П. Українське мистецтво від найдавніших часів до початку ХХ ст. Київ: «Радянська школа», 1976. 136 с.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Валерія Шановалова,
факультет прокуратури,
1 курс, 8 група*

СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ РЕАЛІЙ

В Україні вже рік триває війна. Вона змінила життя кожного українця. Змінилися сенси буття, зазнали трансформації форми суспільної взаємодії. Найяскравіше трансформації проявляються в мистецтві. Воно не формує самостійної території свободи, але, нерозривно пов'язане із суспільством, віддзеркалює волелюбну динаміку соціальних настанов, які органічно розвинулися в українському суспільстві за останні три десятиліття.

Війна з часів Гомера породжує письмове та образотворче відображення пережитого окремими людьми і суспільством в цілому, ця обставина не змінюється тисячоліттями, поза межами війни – хронічна і невід'ємна частина людської історії. Переживаючи війну, пропускаючи її через себе, у митців з'явилося розуміння, що потрібно підтримувати одне одного, допомагати і рухатися всім разом до перемоги над ворогом, відбудови країни.

Мистецтво допомагає психіці вистояти та не зламатися, зберігати і відновлювати зв'язки між людьми та суспільством в цілому. Щодня з'являються нові роботи митців у різних жанрах та стилях, які об'єднує одна тема – протидія жорстокості і насильству, перемога та незламність українського народу. На вулицях європейських міст з'являються нові стінописи про Україну, багато візуальних робіт в інтернет-просторі в жанрі графічного дизайну.

Отже, мистецтво формує фундамент світогляду майбутнього покоління українців, закликає весь світ зупинити поширення зла та підтримати незламний український народ. В цьому і є велика сила мистецтва. Війна руйнує будинки, життя, а художник створює новий образ, який буде цілісним та незламним.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Катерина Шимоня,
факультет юстиції,
1 курс, 10 група*

ЗНАЧЕННЯ ІКОН ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗАХИСНИКІВ

Ікона супроводжує людину протягом її життя. Вона відображає цей світ не з точки зору живописця, а Божого Одкровення. Силою Божої благодаті через чудотворні ікони подається зцілення від хвороб. Молячись перед іконою, людина звертається до Ісуса Христа, Святої Трійці, Пресвятої Богородиці, ангелів, святих апостолів, пророків. Саме ікона єднає людину з Богом, підносить її духовно.

Під час російсько-української війни людина часто стала звертатися до Бога, молитися за своїх рідних та воїнів. Після читання Святого письма, у людей з'являється надія на краще, на перемогу.

Великий внесок у цю справу іконописців. Одним з таких є Лев Скоп зі Львова, який пише ікони для фронту ще з 2014 року. Присвятивши себе волонтерській діяльності, він виставляє роботи на аукціонах, а гроші перераховує на потреби важкохворих бійців та ЗСУ. Після початку повномасштабної війни, Лев Скоп почав більше працювати. Серед нових витворів, написані на прохання військових, ікони святих покровителів. Журналісти говорять, що намальовані Л. Скопом ікони є оберегами для бійців. Вони в приміщеннях, де відпочивають воїни, у транспортних засобах, на яких виконують бойові завдання, навіть деякі військові носять їх у своїх нагрудних кишенях.

«Вони справді оберігають наших бійців!», – стверджує художниця Вікторія Ніколаєва із Вінниці. У квітні 2022 у неї виникла ідея виготовляти ікони-обереги для військових. Свої перші роботи вона роздала вінницьким захисникам із Повітряних Сил України. З того часу В. Ніколаєва створила вже понад 1300 ікон із білої глини. На кожній іконі вона відтискує надпис «Я молюся за тебе! Повертайся живим». На нашу думку, такі слова зіривають усіх, до кого потрапляють ці роботи.

Майстриня виготовляє ікони малого розміру, щоб можна було покласти в кишеню або носити на шії як оберег. Для воїнів ці роботи мають символічне значення, оскільки створюють відчуття, що про них завжди пам'ятають.

Отже, такими людьми треба пишатися. Вони роблять шляхетну справу: відтворюють образи святих, які обов'язково почують молитви України.

Науковий керівник: асист., к. мист. Т. О. Слюсаренко

*Іван Ющенко,
факультет прокуратури,
1 курс, 2 група*

МУРАЛ ЯК ПАТРІОТИЧНИЙ МЕСЕДЖ ЧАСУ ВІЙНИ

Сучасне мистецтво позначено винятковим динамізмом у формуванні нових явищ, суголосних своєю новаційністю швидко змінюваним реаліям [2]. Таким миттєвим відгуком на реалії буття сучасної людини, сповненим водночас інколи і метафоричного, високого філософського осягнення світу, є мурал. Його існування в урбаністичному середовищі, простота і плакатність форм вираження, інколи анонімність творення обумовлюють і відповідне суперечливе сприйняття широким загалом.

З одного боку, мурал постає у свідомості «пересічного громадянина» як певний прояв вандалізму – розпис великих архітектурних площин. З іншого боку, мурал у контексті сучасного мистецтва має вже усталений статус явища стріт-арту. Це засвідчує: тенденція його визначення у науковому дискурсі як притаманне художньому простору мега-полісів виду «вуличного мистецтва великого масштабу, що являє собою велику картину, нанесену на поверхню стіни як правило житлових висотних будинків» [2, с. 63]; виявлення окреслення специфічних функцій – художньо-декоративної, естетичної, пропагандистської, рекламної

тощо; визначення специфіки побутування, пов'язаної із легалізацією зразків на відміну від графіті [1, с. 81].

У сучасному національному культурному просторі мурали позначені також здатністю до відбиття широкого тематичного та образного кола, зокрема відтворення суспільної, соціальної тематики. Ця соціальна спрямованість муралів набула за сучасних умов особливої актуалізації, забезпечуючи трансформацію в засіб спротиву агресивній інвазії Росії, набуття статусу меседжу про боротьбу української нації за незалежність, суверенітет держави, національну самоідентифікацію на особистісному та суспільному рівнях.

Яскравим свідченням такої трансформації стає пріоритетність національної гами кольорів як концентрованого відбиття концептів Волі, Єдності, Демократії. Синтезування в муралах Державного Гербу України та символу голуба миру демонструє їх позиціонування як утілення загальнолюдських демократичних цінностей у просторі світової культури в синхронії та діахронії.

Своєрідним показником соборності нації та актуалізації прогностичної функції муралів є активне уведення в їх художній простір образів дітей як символів майбутнього, яке постане попри цинічні спроби знищення агресором, визнаним як терорист світовою спільнотою. Так, мурал у Празі (Чехія) метафорично відбиває сутність цієї війни – дівчинка з українським прапором захищає групу персонажів з американського, польського, німецького, британського, французького та скандинавського мультфільмів. Образ цієї дівчинки уособлює Україну, яка наразі захищає усю Європу та світ.

Вагомість такого меседжу щодо загальнолюдської потреби в мирі відбиває мурал, створений 2015 р. в Маріуполі на Проспекті Миру – зображення дівчинки з ведмедиком, яка вижила під час обстрілу міста в 2015 р., знищене Росією під час окупації міста.

Мурали за сучасних умов постають і як форма декларації світовою спільнотою необхідності соборного спротиву агресії ідеології тоталітаризму та геноциду. Це демонструє й приєднання митців зі світовим іменем до творення муралів в Україні. Так,

низка муралів, які у метафоричній формі закарбовують незламність української нації, створено Бенксі – одним із провідних майстрів стріт-арту.

Мурали під час війни – це особлива форма спротиву, яка піднімає бойовий дух, закликає до єдності й, відповідно, так ненависна ворогу.

Список використаних джерел

1. Бітаєва Г. Мистецтво муралу як динамічне художнє явище сучасного українського соціуму. Художня культура. Актуальні проблеми. 2022. Вип. 18. Ч 1. С. 79–86.
2. Естетика: навч. посібник / за ред. В. М. Пивоварова, О. В. Уманець, Л. В. Анучиної. Харків : Право, 2022. 294 с.
3. Колісник О. В., Пономарьова Н. С. Мурали як засіб соціальних комунікацій. Порівняння світового досвіду. Art and Design. 2019. № 2. С. 62–73.

Науковий керівник: доц., к. мист. О. В. Уманець

ЧАСТИНА IV

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

*Ольга Войтович,
факультет юстиції,
1 курс, 1 група*

ПРОБЛЕМИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Однією з найактуальніших проблем української сучасності є становлення освіти в умовах війни. Освітній процес в Україні продовжується. Працюють вищі навчальні заклади, школи, ліцеї, гімназії.

Нам жаль, територія Україна зараз поділена на підконтрольну та окуповану. На власному досвіді, переконалася, що факт «розвитку» освіти на окупованих російськими військами територіях перебільшений. Існує низка невирішених питань, а більшість дітей неспроможні навчатись.

Розглянемо проблеми освітнього процесу на територіях підконтрольних Україні. Майже всі університети переведені на дистанційне навчання, але через постійне знеструмлення немає змоги бути присутніми на парах, читати онлайн літературу, яка потрібна для самопідготовки до семінарів. Через постійне перебування за ноутбуком псується зір, виникають проблеми зі здоров'ям. Кращі роки проходять у приміщеннях і це дуже боляче усвідомлювати.

Що стосується окупованих територій, то там немає української зацікавленості. Російський зв'язок є, але він з'являється нерегулярно та дуже слабкий. Крім того, окупаційна російська влада забороняє навчатись в українських університетах навіть онлайн, тому ситуація складна.

Отже, влада України зробила все можливе, щоб освітній процес не переривався. У воєнний період онлайн-навчання – це

єдина можливість здобути освіту, і якщо такий шанс є, то треба ним скористатися.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Назар Гончарук,
факультет прокуратури,
I курс, 9 грпа*

УКРАЇНСЬКА ОСВІТА В НОВИХ СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Освіта в умовах воєнного стану потребує чітких, швидких та вчасних рішень, доступних роз'яснень, розробки нових нормативно-правових і законодавчих актів тощо.

Питання безпеки освітнього процесу не є новим для суспільства, однак особливої актуальності набуває, коли той чи інший регіон потрапляє в зону конфлікту, військової агресії, окупації. Агресія РФ на території України спричинила низку серйозних проблем в українській освіті. Насамперед, це стосується вимушеного переміщення значної кількості українського населення, в тому числі, викладачів, студентів та власне закладів освіти, а також пошкодження і руйнування навчальних закладів внаслідок бойових дій. Також виникла проблема з підбором педагогічних кадрів, адже частина викладачів не в змозі виконувати свої професійні обов'язки зі зрозумілих причин (не мають постійного доступу до інтернету для проведення онлайн занять, знаходяться у лавах ЗСУ, отримали травми та знаходяться на лікуванні тощо).

На національному рівні не можна недооцінювати роль освіти у сприяттні соціальній згуртованості, економічному зростанню, технологічному та науковому прогресу. І хоча під час війни, зазвичай, освіта не розглядається як спосіб негайного порятунку життя, проте не слід недооцінювати цінність освіти для тих, хто постраждав від воєнних дій.

І батьки, і учні наголошують на її важливості у забезпеченні емоційної стабільності, фізичного захисту та спадкоємності поглядів. Для окремих осіб освіта допомагає розвивати навички, погляди та моделі поведінки, необхідні для здорового, продуктивного та наповненого сенсом життя.

Умови воєнного часу призвели до змін в організації навчально-виховного процесу всередині країни: змінилися терміни навчання, відбувається трансформація форм і методів навчання на всіх рівнях надання освітніх послуг тощо.

Можна виділити такі негативні наслідки впливу війни на освіту: тривала перерва у навчанні; зниження рівня ефективності та якості освіти; неякісний навчальний досвід та результати; небажання або відмова учнів повертатися до навчання, зменшення бажання здобувати освіту; довгострокові психосоціальні проблеми; вимушений відтік високопрофесійних викладачів та вчителів і, як наслідок, труднощі з добором викладачів через вимушену міграцію та незахищеність; нерівний доступ до цифрових навчальних порталів тощо.

Навчальний заклад як осередок, що сьогодні об'єднує учнів та вчителів із різних регіонів, має створювати можливості для спілкування, зокрема організовуючи гурткову роботу, волонтерські проєкти тощо.

Отже, уперше із часу завершення Другої світової війни українці, на жаль, навчаються в умовах воєнного стану. По суті це підтверджує, що вплив збройних конфліктів на освіту породжує низку гуманітарних та соціальних проблем, завдаючи шкоди учням, студентам та педагогічним працівникам, позбавляє величезну кількість учнів та студентів їхнього права на освіту, руйнуючи фундамент, на якому громади будують своє майбутнє.

Саме тому сміливість й усвідомленість, з якою влада та суспільство можуть прийняти виклики в системі освіти, матиме вплив на побудову не лише безпечної школи сьогодні, а й в майбутньому, коли в незалежній суверенній Україні запанує мир.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Софія Гуцул,
факультет юстиції,
1 курс, 5 група*

УКРАЇНЬСЬКА АКАДЕМІЯ ДРУКАРСТВА: ПРОБЛЕМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Реалії такі, що до студентів вищих навчальних закладів не прислухаються, петиції не розглядають і це суперечить демократичним цінностям. Під час воєнного стану люди не можуть виходити на протести та акції, тому виразити своє незадоволення публічно неможливо, вся надія лише на соціальні мережі.

Прикладом цього свавілля може стати Українська академія друкарства, що знаходиться у Львові. Її хотіли поєднати з Львівським національним університетом імені Івана Франка, аналогічна ситуація відбулася з Львівським університетом банківської справи у 2021 році. Керівництво Української академії друкарства навіть не було попереджене, вони були проти цього рішення, аргументуючи, що під час воєнного стану доцільне об'єднання університетів неможливе. Це може спричинити негативні наслідки для навчального процесу, адже споріднених галузей з Львівським університетом імені Івана Франка немає.

На думку Сергія Шкарлета, «неприпустимим порушувати питання скорочення, об'єднання або іншої реструктуризації закладів вищої освіти до закінчення війни, тому що це доли людей», можна дійти висновку, що ніяких об'єднань не може бути, але це не так. Він суперечить своїм словам, це можна назвати «освітнім мародерством».

Українська академія друкарства – єдиний заклад вищої освіти, який готує фахівців з поліграфії. Цей університет є дуже важливим для української культури, адже він пов'язаний з оформленням книг та створенням поліграфічних матеріалів.

На основі тверджень студентів академії формується твердження, що вони категорично проти об'єднання, їх дипломи можуть анулювати, викладачі залишаться без роботи.

Міністерство освіти просто хоче прибрати собі до рук усі надбання друкарства цього навчального закладу.

Отже, освіта є невід'ємною частиною культури України, але під час війни виявляється багато недоліків у навчанні школярі та студентів. Але попри негаразди система освіти продовжує працювати на користь культури та держави.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Вероніка Єгізарян,
факультет прокуратури,
1 курс, 5 група*

ПИТАННЯ ВРЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Освіта є аспектом, який відіграє важливу роль у сучасному індустріальному світі. Вона фактор незалежності, який формує впевненість у можливості виконання складних завдань. Соціально-економічні успіхи держави безпосередньо пов'язані з рівнем освіченості суспільства.

Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства. Одним із головних завдань українського уряду є забезпечення всебічного розвитку людини як особистості, формування громадянина, здатного до свідомого суспільного вибору; збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу. Державна політика в галузі освіти визначається Верховною Радою України відповідно до Конституції України і здійснюється органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Щорічно на освітню діяльність держава виділяє значні кошти з державного бюджету, що дозволяє покращувати та розвивати цю сферу [2].

Проблема освіти в умовах воєнного часу, полягає в тому, що вона відходить на другий план як менш необхідна сфера

фінансування, що спричиняє гальмування її розвитку загалом. Загальнодержавний фонд централізованих коштів скоротив витрати і на інші видатки, віддавши перевагу фінансуванню оборони через повномасштабну агресію країни-терориста.

Отже, єдиний варіант розвитку освіти в умовах війни – дистанційне навчання. Підсилювати сьогодні необхідно саме цей формат навчання, акцентуючи на головній вимозі здобувачів – якості. Наразі державного фінансування потребує саме дистанційна освіта, аби забезпечити її прогресивний розвиток.

Список використаних джерел

1. ВВП України. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/padinnia-vvp-ukrainy-za-9-misiatsiv-2022-roku-otsiniuietsia-na-rivni-30>

2. Держбюджет на освіту 2023. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/derzhbyudzheta-na-2023-rik-vidatki-na-osvitu-ta-nauku>

3. Економіка 2022. Міністерство економіки України URL: <https://tsn.ua/groshi/minekonomiki-prognozuye-glibshiy-obval-ukrayinskoyi-ekonomiki-nizh-nbu-2138824.html>

Науковий керівник: асист., к. мист. Т. О. Слюсаренко

*Марія Єрофєєва,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Поширення інноваційних технологій в освітній галузі стало закономірністю, зумовленою новою філософією освіти. Інновації слід розглядати як ефективні та результативні нововведення у змісті, методах, засобах і формах навчання та

виховання особистості, управлінні системою освіти, організації освітнього процесу, структурі закладів освіти [2].

Особливої актуальності інновації набули з початком пандемії. Та наразі в умовах широкомасштабної війни, стало життєво необхідним переосмислювати функціонування системи освіти, що повинно характеризуватися інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій.

Звичайно, війна негативно впливає на організацію освітнього процесу, що зумовлює потребу в гнучкій трансформації діяльності освітньої сфери на період дії воєнного стану. Та не слід забувати про її наслідки на психологічному стані учнів та студентів. Ст. 76 Закону України «Про освіту» [3] та Положення про психологічну службу в системі освіти України [4], затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 р. № 509, визначають загальне спрямування діяльності психологічної служби в закладах освіти щодо проблеми профілактики стресів, зокрема, вирішення освітніх та виховних завдань, що сприятиме збереженню психологічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, формуванню моделі бажаної поведінки, усвідомленню основних рис відповідальної поведінки, повноцінному розвитку особистості, створенню умов для формування мотивації до самовиховання й саморозвитку.

Війна змусила багатьох учасників освітнього процесу масово залишити місця проживання. Таке масштабне переміщення як у межах України, так і за кордон, стало викликом для системи освіти та самих освітян з огляду на необхідність забезпечення рівного доступу до навчання, створення передумов для утримання учнів і викладачів у сфері впливу української системи освіти. Проте першочерговим завданням влади є збереження життя учасників освітнього процесу [1].

Особливу зацікавленість при дослідженні цієї проблеми викликало питання фінансового забезпечення освіти з боку держави під час воєнних дій. Відповідно до Закону України «Про освіту» [3], держава має забезпечити асигнування на освіту в

розмірі щонайменше 7 % ВВП за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством. Незважаючи на початок російської збройної агресії, ще в 2014 р., в Україні сформовано ставлення до освіти як до пріоритетної галузі, тому держава намагалася підтримувати видатки на освіту на стабільно високому рівні. Паралельно МОН веде активний пошук інших джерел фінансування, зокрема додаткового фінансування від міжнародних фінансових організацій і зарубіжних партнерів.

Отже, із початком війни освітній процес в Україні значно трансформувався та не зупинився, що вже в таких умовах є результатом. Завдяки сучасним технологіям вдається налагодити начальний процес на певному рівні.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-аналітичний збірник «Освіта в Україні в умовах воєнного стану». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>

2. Науково-методичний збірник «Освіта України в умовах воєнного стану Інноваційна та проектна діяльність» Упорядники: Рогова В. Б., Єресько О. В., Баженков Є. В. URL: <https://www.google.com/ur>

3. ЗУ «Про Освіту» від 27.10.2022. №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Наказ МОН «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» від 22.05.2022. №509. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text>.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Олександра Коханова,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ

Україна переживає складні часи. Освіта є не винятком. Багато освітніх закладів переведено в дистанційний формат.

Тому постало питання, як її організувати та зробити комфортною і продуктивною? Міністерство освіти зробило все можливе, для того щоб викладачі, вчителі, студенти та учні мали доступ до різноманітних платформ зручних для викладання та отримання якісної освіти. Компанії Google, Zoom, Microsoft та багато інших, надали безкоштовну підписку на всі свої платформи для освіти [1].

Ще однією суттєвою проблемою дистанційного навчання є відсутність спілкування учасників освітнього процесу між собою. Бракує навичок комунікації з однолітками та з навколишнім світом і в подальшому це може призвести до соціофобії та психічних захворювань тощо [2, с. 73].

Не можна забувати про проблему електропостачання. Через численні обстріли велика кількість українців залишається без світла та зв'язку, що суттєво ускладнює навчальний процес, як для учнів і студентів, так і для вчителів та викладачів.

Болючою проблемою стала освіта на тимчасово окупованих територіях. Багато проукраїнських педагогів готові продовжувати викладати за українською програмою, але отримують погрози від загарбників. На жаль, частина викладачів перейшли на сторону окупанта за різних причин, можливо під примусом та тиском.

На нашу думку, навчання під час війни це неймовірно складна справа. Постійні повітряні тривоги не дають змогу зосередитись на навчанні, морально та фізично виснажують.

Отже, навчання під час війни вимагає неабияких зусиль з боку всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Освіта в умовах воєнного стану
<https://eo.gov.ua/propozytsii-služby-osvitnoho-ombudsmena-shchodo-vyrishennia-problem-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu-v-umovakh-voiennoho-stanu/2022/08/18/>
2. Освіта України в умовах воєнного стану
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Nauk-metod.zbirnyk-Osv.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu%20Innovatsiyna.ta.proyektna.diyalnist.pdf>
3. Організація освіти в умовах війни: рекомендації міжнародних організацій <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3424264-ak-pracuvatimut-skoli-j-ditsadki-pid-cas-vijni-minosviti-viznacilo-poradok.html>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Аріна Кулик,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Дистанційне навчання – організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх, як правило, опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій.

Система української освіти зазнає змін та інновацій. Майже протягом трьох років заклади освіти (починаючи від дошкільної та закінчуючи вищою) вимушені змінювати режим

навчання та методичку подання інформації. Набувають популярності різні додатки та програми для дистанційної освіти, роботу яких не всі здатні опанувати. Деякі студенти або вчителі не мають доступу до інтернет-ресурсів або навіть елементарно гаджетів, завдяки яким вони змогли б працювати.

Слід розуміти, що дистанційна освіта – не альтернатива очному навчанню, а лише можливість. Онлайн-освіта має основний недолік – неможливість комунікувати, а людина – істота соціальна, їй необхідно перебувати в соціумі частіше, ніж це можливо з онлайн-режимом освіти.

Під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну кількість питань щодо способу ефективного забезпечення освітою населення збільшилася. Важливо було швидко й оперативно ухвалювати виважені рішення.

Одними з найбільш актуальних проблем на сучасному етапі є знеструмлення. Ця ситуація унеможливує ефективне навчання через відсутність електропостачання.

В умовах війни також повинна забезпечуватись безпека учасників освітнього процесу під час повітряних тривог тощо.

Однією з істотних проблем дистанційного навчання є втрата мотивації вчитися, зникнення інтересу та бажання до навчання через достатньо комфортні умови, які надає онлайн-освіта. У цьому істотна роль вчителя та викладача: зацікавити, вмотивувати.

Не менш важливим є виховання патріотизму у підростаючого покоління. Тому державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» в цей непростий час координувала та надавала науково-методичний супровід таким експериментам всеукраїнського рівня, як: «Система національно-патріотичного виховання учнів в умовах східного регіону України», «Формування громадянської компетентності учнів в умовах загальноосвітнього навчального закладу», «Розвиток в учнів загальноосвітнього навчального закладу громадянської активності у становленні громадянина-патріота України», «Система виховання громадянина патріота в умовах профільного навчального закладу військово-професійної спрямованості»,

«Виховання патріотизму як базової якості громадянина держави України», «Педагогічні умови виховання свідомого громадянина-патріота у загальноосвітньому навчальному закладі», «Розвиток учнівського, дитячого об'єднання як чинник становлення патріотично-громадянської активності особистості вихованця» та іншим [1, с. 11]. Після закінчення війни та переходу до офлайн-режиму навчання повинен бути акцент на такі предмети як: «Захист вітчизни», «Основи медичних знань», «Воєнна підготовка» тощо.

Отже, дистанційна освіта тільки на етапі свого становлення, адже це складний процес. Потрібно пристосовуватись до нової філософії освіти, по-новому працювати, уміти швидко реагувати на будь-які виклики.

Список використаних джерел

1. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник / за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці: «Букрек». 2022. 140 с.

Науковий керівник: асист., к. мист. Т. О. Слюсаренко

*Луїза Маркосян,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 2 група*

ВАЖЛИВІСТЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Громадянська освіта відіграє ключову роль у формуванні компетентної в суспільно-політичній сфері особистості. Знадобилися тисячоліття розвитку форм суспільної політико-економічної організації для того, щоб у ХХІ ст. в виявленні громадянської позиції стало невід'ємною частиною життя кожного. Особливо роль громадянського суспільства важлива під час надзвичайних ситуацій, політичних зрушень, війн тощо.

В Україні рівень громадянської свідомості населення невинно підвищується, здебільшого серед молодшого покоління, але є ще багато проблем з громадянським вихованням. Особливо це помітно сьогодні, в умовах воєнного стану.

Громадянська освіта охоплює всі процеси, які впливають на переконання, зобов'язання, здібності та дії людей як членів або потенційних членів спільнот [1]. Тобто це навчання, як формальне так і неформальне, що дає змогу усвідомити свої можливості та обов'язки в суспільстві. Громадянська освіта є необхідною в сучасному світі, коли разом з розквітом високотехнологічних розробок одні ресурси стають небезпечними, а інші вичерпуються.

В Україні почали активно розвиватися і вивчатися такі компоненти громадянської освіти як критичне мислення, інформаційна грамотність, фінансова грамотність, функції та обов'язки органів влади. Зараз, у розпалі війни, ці компетенції стали як ніколи актуальними.

Насамперед триває інформаційна війна, багато громадян ризикують стати жертвами медійних маніпуляцій. Тому важливо навчити українців медійній грамотності у школах, університетах та популяризувати платформи громадянської освіти.

Крім того, громадянська свідомість базується на толерантності до оточення. Війна показала, що в єднанні сила, тож необхідно поважати співгромадян. Це може виявлятися у різних питаннях, як побутових так і ідеологічних. Наприклад, свідомий громадянин під час війни не намагається отримати більше соціальної допомоги, ніж йому належить, а навпаки прагне підтримати тих, хто опинився у скрутному становищі, не акцентуючи увагу на спірних питаннях, які ділять громадян на «своїх» та «чужих».

Важливим є усвідомлення громадянами своєї влади. Сенс постійного вдосконалення соціально-політичних компетенцій полягає не тільки в обізнаності, а й в умінні використовувати знання на практиці, тобто важливість громадянської освіти проявляється також у тому, що людина починає розуміти, що

може змінити своє життя на краще власними діями, а не марнує час в очікуванні дива.

Слід визнати, що популяризація громадянської освіти необхідна в усі часи, а особливо в умовах воєнного стану. Важливість цього полягає в можливості українців вміти ефективно аналізувати інформацію та робити висновки, застосовувати знання на практиці. Крім того, громадянське виховання допомагає людині знайти своє місце в суспільстві. Отже, необхідно і надалі дбати про громадянську освіту всіх верств населення задля консолідації українського народу.

Список використаних джерел

1. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Civic Education. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/civic-education/>.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Марія Мартиненко,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: УМОВИ РОЗВИТКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

На сьогодні сфера освіти, як і всі сфери життя суспільства, зазнала суттєвих змін. Головні проблеми в сфері освіти пов'язані з тим, що частина учасників освітнього процесу внаслідок загрози життю, бойових дій та тимчасову окупацію окремих територій вимушено перемістилася в межах України або за кордон. Багато викладачів та здобувачів освіти все ще залишаються на тимчасово окупованих територіях та потребують особливої підтримки держави.

Практично кожен з українців переживає психологічний стрес або викликаною війною депресію, але найбільше від цього страждають діти.

У більшості країн, які приймають українців, це розуміють і створюють умови для психологічної реабілітації: створюють відповідно психологічні центри, безоплатні послуги тощо. Однак проблемою є недовіра наших громадян до психологів, нерозуміння важливості їх роботи, а тому батьки не звертають увагу на психологічні проблеми дітей і не докладають зусиль у подоланні психологічних травм. Психологічний стан дитини впливає на поведінку, комунікацію з однолітками та дорослими, на навчання, адаптацію та інші сфери життя. Це слід враховувати як батькам, так і вчителям, які працюють із цими дітьми в інших країнах.

Великою проблемою є адаптація українських дітей до нової країни, звичаїв та правил. Адже в кожній країні є свої відмінності, які необхідно опанувати й дотримуватися у повсякденному житті.

На адаптацію також впливає мовний бар'єр. Для адаптації у деяких країнах створюються інтеграційні класи, які допомагають адаптувати дітей до перебування в нових умовах, навчити мови країни перебування. Проте інтеграційні класи є різновіковими. Адже в містах та селищах, у яких наразі проживають українці, немає достатньої кількості дітей одного віку для формування класу. Вік учнів у одному класі може бути від 8 до 17 років.

Через те що в деяких країнах є вимога обов'язкової освіти, батьки змушені зараховувати дитину до місцевої школи, і водночас продовжувати здобувати українську освіту в українській школі. Часом батьки та учні змушені обирати лише один заклад освіти, переважно закордонний.

Отже, освіта – це один із ключових факторів розвитку держави. Вона дає людям знання та інформацію, а також сприяє зміцненню почуття самоповаги і впевненості у собі, реалізації власного потенціалу. Освіта одночасно є і правом людини, і необхідним інструментом для реалізації її інших прав.

Науковий керівник: асист., к. мист. Т. О. Слюсаренко

*Катерина Мосейчук,
факультет прокуратури,
1 курс, 8 група*

ОСВІТНЄ ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Російська збройна агресія стала основною причиною колосального впливу на українську освіту. Хоча зміни не відбулися занадто різко та неочікувано, через вже наявний досвід навчання під час пандемії COVID-19, проте вони розширили коло проблем та стимулювали розвиток дистанційної практики.

Основними темами досліджень були безпека та якість освітнього процесу в кожній сфері. Достатню увагу було приділено дошкільній освіті. Дитячі садочки функціонують, але не всі та з певними обмеженнями. Ті, які працюють в умовах війни, мають бомбосховище, щоб у разі будь-якої небезпеки, вихователі змогли перевести дітей в безпечне місце. На особливо небезпечних територіях МОН за підтримки ЮНІСЕФ та MEGOGO пропонує долучитися до «Дитячого садочка онлайн» НУМО. Цей проєкт покликаний зберегти зв'язок малюків з освітнім процесом і забезпечити продовження опановування дошкільнятами важливих навичок для подальшого розвитку.

Українські школи та ліцеї теж працюють за наявністю бомбосховищ. Дистанційне навчання продовжує підтримуватись створенням великої кількості навчального контенту. По-перше, Всеукраїнська школа онлайн – національна електронна освітня програма, яка надає школярам 5-11 класів вільний та безоплатний доступ до освітніх матеріалів, а вчителям якісну методичну підтримку. По-друге, «Навчання без меж» – проєкт, який передбачає трансляцію відео уроків для 5-11 класів. По-третє, Всеукраїнський онлайн розклад для 1-11 класів, розроблений МОН спільно з компанією Google, також пропонує школярам навчатися за допомогою відео уроків, конспектів, тестових завдань тощо. Ці програми систематизують освітній матеріал та

комфортно його подають для того, щоб освітяни могли отримувати знання, навіть без повноцінного освітнього процесу.

Учителям довелося прилаштуватися до онлайн-формату. Вони повинні були оптимізувати навчальне навантаження в умовах війни використанням асинхронного режиму, тобто роботою в месенджерах та в онлайн-ресурсах.

Отже, повномасштабна війна кинула виклик сучасній системі української освіти, проте вона створила добротну онлайн-базу для навчання, яка потребує вдосконалення, але забезпечує розвиток навчального процесу в складних умовах.

Науковий керівник: асист., к. мист. Т. О. Слюсаренко

*Дарина Палетич,
факультет прокуратури,
I курс, II група*

УКРАЇНСЬКА ОСВІТА ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ЧАСУ

Питання освіти відіграє важливу роль у процесі становлення особистості. І тому будь-які проблеми, пов'язані з освітнім процесом, повинні бути пріоритетними в державній політиці.

Так, під час пандемії Covid-19 українська освіта виявилася зовсім не готовою до впровадження дистанційної форми навчання. Вчителі та батьки не розуміли як правильно впровадити достатньо нову форму навчання, зробити його максимально комфортним та доступним як для вчителів, так і для учнів, не втративши якість. Хоча ще з 2019 р. почалася максимально швидка реформація освітнього питання, але, як показала практика, український освітній процес був зовсім не адаптований до великої кількості учнів та вчителів в он-лайн форматі.

В умовах воєнного часу питання освіти постало ще більш гостро. У новій реальності необхідно ще більше реформувати освітній процес, адже на нього вплинуло багато факторів, а саме:

провітрені тривоги, окупація значної кількості українських територій, постійні перебої зі світлом та не найкращий рівень ментального здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Постало питання використання сучасних освітніх платформ та відхід від вже звичних паперових варіантів підручників та зошитів, довелося також шукати альтернативи он-лайн занять в Zoom, оскільки через постійні перебої електроенергії, інтернету, що цей метод навчання не є ефективним.

На момент впровадження воєнного стану освітяни провели опитування «Чи можливо для Вас (Вашої дитини) зараз навчатися (навчати)?» Опитування проводилося під час активних бойових дій, тому відповіді надали близько 500 осіб. Більшість респондентів (72 %), відповідаючи на запитання «Чи можливо для Вас зараз навчатися (навчати)?», підтвердили, що мають все необхідне для навчання. 21,4 % опитаних важко зосередитися на освітньому процесі. Ще 17,7 % досліджуваних не мають необхідного матеріального та технічного забезпечення. Зокрема, опитувані зауважували: «Не маю часу на навчання через близькі бойові дії та волонтерство» (студентка); «У мене часто пропадає інтернет» (учениця), «У місті спокійно, але є великі проблеми у роботі інтернету та мобільного зв'язку» (учитель); «Моє місто обстрілюють російські окупанти. Ховаємось у підвалі» (учениця); «Дуже багато людей прихистили вдома, відволікають» (учитель); «Так, але хотілось би в меншому обсязі. Дитині важко зосередитися на заняттях. Часто повітряні тривоги, нерви, збори» (мати); «Ні, я в армії» (студент).

Зараз, зважаючи на ситуацію в країні, усім, хто пов'язаний з освітою, доводиться впроваджувати нові форми навчання, перекваліфікувати викладачів, бо контакт з педагогами важливий, але через події в країні вони повинні мати певний рівень психологічної підготовки, щоб працювати з учнями. Доводиться шукати шляхи вирішення такого гострого питання як організація навчальних процесів з постійними перебоями світла та інтернету, все частіше викладачі звертаються до асинхронного навчання.

Отже, в такий складний час більшу увагу слід приділяти психологічній підтримці учнів, студентів та викладачів. Ключовим принципом, на якому має ґрунтуватися освітній процес в умовах війни, має бути гнучкість, не треба забувати, що все ж таки безпека в цьому питанні найважливіша.

Список використаних джерел

1. Кречетова Д.А. Яким має бути навчання під звуки сирен? Українська правда. Життя. 8 квітня 2022р. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/04/8/248148/>
2. Цифрове видавництво Експертус// Нові рекомендації МОН щодо організації освітнього процесу під час війни. 06.03.2022р. № 1/3371-22. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/3032-nov-rekomendats-mon-shchodo-organzats-osvtnogo-protsesu-pd-chas-vyni>

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Аліна Підмогильна,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 2 група*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах важливим є забезпечення гарантованого Конституцією України права на освіту, з одного боку, а з іншого – збереження життя і здоров'я дітей в умовах російської агресії. Проблематика формування безпечного освітнього середовища була актуальна в Україні і раніше, однак це переважно стосувалось формування сприятливого психологічного середовища. Війна не лише актуалізувала необхідність протидії булінгу та впровадження адаптаційних заходів, але і змусила кардинально змінити підходи до забезпечення фізичної безпеки учасників навчального процесу.

Статтею 53 Конституції України кожному громадянину України гарантоване право на освіту. При цьому, в умовах війни, можливості реалізації такого права значно обмежуються. Так, якщо в прифронтових регіонах можливим є лише дистанційне навчання (переважно в асинхронному форматі), у безпечніших регіонах існує можливість для продовження навчання за очною або змішаною формою. І саме для таких закладів освіти необхідним є фактичне гарантування безпеки навчального процесу.

Безпечне освітнє середовище – «це стан освітнього середовища, в якому: наявні безпечні умови навчання та праці, комфортна міжособистісна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів і батьків, відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника навчально-виховного процесу» [2, с. 6].

Так, Міністерством освіти і науки сформовано Інструктивно-методичні матеріали щодо порядку підготовки закладу освіти до нового навчального року та опалювального сезону з питань цивільного захисту, охорони праці та безпеки життєдіяльності (лист МОН України від 26.07.2022 № 1/8462-22) в яких сформульовано основні вимоги в тому числі до стану укриттів в навчальних закладах [1]. Окремі рекомендації щодо формування безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану надано Державною службою якості освіти в Україні [2], при цьому ці рекомендації додатково включають блоки про протидію булінгу з особливостями, характерними для воєнного часу, забезпечення особистої стійкості педагогічних працівників, механізми адаптації внутрішньо-переміщених дітей.

Забезпечення таких вимог в багатьох випадках залежить від фінансування та об'єктивних обставин, зокрема наявності у школі укриття, що відповідає встановленим законом вимогам, тощо.

Отже, в умовах військової агресії Російської Федерації і без того актуальна проблематика щодо гарантування безпечного

освітнього середовища актуалізувалася ще більше. На державному рівні сформульовано низку вимог та рекомендацій щодо формування безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану. Разом з цим, виконання таких вимог потребує з одного боку, фінансової підтримки з боку держави та органів місцевого самоврядування, а з іншого – активної позиції керівників освітніх закладів.

Список використаних джерел

1. Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки: рекомендації Державної служби якості освіти України URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Bezpechne_osvitnie_seredovysche_2022_SQE-SURGe.pdf
2. Цюман Т.П. Кодекс безпечного освітнього середовища. Київ, 2018. 56 с.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Мар'яна Платонова,
факультет приватного права та підприємництва,
I курс, I група*

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

На думку науковців, адаптація – це процес взаємодії особистості із середовищем, при якому вона повинна враховувати особливості середовища й активно впливати на нього, щоб забезпечити задоволення своїх основних потреб. Процес взаємодії особистості та середовища полягає в пошуку й використанні адекватних засобів і способів задоволення основних потреб. До них належать: потреба в безпеці; фізіологічні потреби (в їжі, сні, відпочинку тощо); потреба у прийнятті та любові; у визнанні та повазі; у самоствердженні, самовираженні й розвитку.

Саме проблема адаптації учасників освітнього процесу є дуже актуальною для України. Воєнні дії, що відбуваються на території держави, змусили багатьох учасників освітнього процесу, через загрозу життю, тимчасову окупацію окремих територій, стати вимушено переміщеними особами в Україні та поза її межами. І попри все, більшості вдалося адаптуватися до таких умов, а також створити інноваційні освітні проекти, підвищити якість власної роботи, удосконалили дистанційну форму навчання тощо [1].

Позитивно вплинуло на адаптацію і активне постійне спілкування учасників освітнього процесу. Їх сміливі звернення до освітнього омбудсмена, органів місцевих влад тощо, допомогли розв'язати низку проблем і оптимізувати діяльність, встановити прогалини в проведенні дистанційного навчання [2].

На основі проаналізованих доповідей освітнього омбудсмена, вивчення досліджень інноваційних науково-педагогічних проектів вдалося виокремити такі завдання:

1) подальше реформування нової української школи (на сьогодні існує тільки курс «НУШ: базова середня освіта», розроблений Освіторією);

2) розробка алгоритму евакуації закладів освіти (на жаль, до кінця не розроблений та особливо стосується навчальних закладів освіти, що перебувають на окупованих територіях);

3) оцифрування документів закладів освіти (формування електронного архіву);

Зрозуміло, що виконання цих завдань – справа майбутнього, але вже на сучасному етапі українським освітянам вдається досягти неабияких успіхів.

Отже, українська освіта в умовах воєнного стану, потребує змін, швидких та своєчасних рішень, спрямованих на створення та розробку нових нормативно-правових, законодавчих актів. Проте, слід зазначити, що учасники освітнього процесу максимально адаптувалися до умов воєнного стану, що є доволі обнадійливим. Вони докладають значних зусиль, щоб українська освіта була якісною, не зважаючи на форму її здійснення.

Список використаних джерел

1. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці: «Букрек». 2022. 140 с.
2. Освіта в умовах воєнного стану 2022.
URL:<https://eo.gov.ua/osvita-v-umovakh-voiennoho-stanu>

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А Шумейко

*Лілія Руденко,
факультет юстиції,
1 курс, 5 група*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Для вирішення проблем у сфері дистанційної освіти та для організації безпечного процесу навчання, забезпечення прав учасників освітнього процесу, які знаходяться, як в Україні, так і за її межами треба вирішити низку питань. Наприклад, розробка орієнтовних механізмів одночасного функціонування різних форм здобуття освіти; розробка рекомендацій щодо оцифрування документів закладів освіти та формування електронного архіву тощо. Але основною проблемою дистанційної освіти є питання якості знань.

Відомо, що віртуальне спілкування з викладачем не може замінити «живе» заняття в аудиторії. Учені та студенти часто зловживають і не готуються до занять, оскільки завжди можна скористатися електронним підручником, посібником, знайти відповідь на тестове завдання в Інтернеті. Викладачі та вчителі не можуть в умовах дистанційного навчання здійснювати належний контроль за роботою учнів і студентів. Тим більше за умови вимкнених камер і тотального знеструмлення.

За таких умов слід апелювати до правил академічної доброчесності та спрямовувати всі зусилля на вмотивованість тих, хто навчається.

Чимало харківських шкіл запровадили обов'язкову виховну годину. Спершу батьки не схвалювали таку ініціативу і називали радянським пережитком, проте згодом з'ясувалося, що ця ініціатива є ефективною. Все залежить від наставника, який її проводить. Якщо він щиро любить дітей, з якими працює, то докладе неабияких зусиль для того, щоб виховна година стала часом приємного спілкування між учнями. Це привід поділитися враженнями, проблемами тощо, просто поспілкуватися. А спілкування – розкіш в умовах війни.

Деякі навчальні заклади активно залучають до роботи з учнями команди психологів. І така практика принесла результати. Фаховою допомогою користуються не тільки учні, але й їх батьки, які теж нерідко потерпають від депресій та нервових розладів.

Отже, дистанційна освіта в умовах війни має чимало проблем, які доведеться вирішувати, але, треба визнати, що саме вона дає змогу отримувати знання і розвиватися всім, хто цього прагне.

Список використаних джерел

1. Пропозиції щодо вирішення проблем учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. [URL: https://znayshov.com/News/Details/](https://znayshov.com/News/Details/)

propozytsii_shchodo_vyrishennia_problem_uchasnykiv_osvitnoho_protseesu_v_umovakh_voiennoho_stanu

2. Як розв'язати проблеми учасників освітнього процесу під час війни – пропозиції освітнього омбудсмена Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/news/yak-rozv-yazaty-problemy-uchasnykiv-osvitnogo-protseesu-pid-chas-vijny-propozytsiyi-osvitnogo-ombudsmena/>

Науковий керівник: асист., к. мист. Т. О. Слюсаренко

*Владислав Рябокобила,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Дистанційне навчання – це форма освіти з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів та самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі.

У час інтернет-технологій багато аспектів життя перенесено в мережу, що прискорюють темпи розвитку інформаційного суспільства і долають географічні бар'єри. Освіта не є винятком, особливо в умовах війни.

За допомогою дистанційного навчання можна читати лекції, проводити семінари, уроки, практикуми; здійснювати контроль за успішністю; консультувати; працювати індивідуально в асинхронному режимі тощо.

Зрозуміло, що для ефективного функціонування дистанційної освіти особливе значення мають знання, навички та досвід викладачів та вчителів. Крім фахової компетенції вони повинні демонструвати так звану гнучкість – можливість викладення матеріалу курсу з урахуванням підготовки, здібностей студентів. Це досягається створенням альтернативних сайтів для отримання більш детальної або додаткової інформації з незрозумілих тем, а також низки питань-підказок тощо.

Викладачі повинні цікавитися новітніми методичними розробками і намагатися запроваджувати їх у своїй діяльності. Крім того, зосередитися на проведенні дискусій, чатів, які дають змогу розширити можливості ненав'язливого контролю за виконанням завдань.

Необхідно заохотити школярів до навчання. Можливо, слід проводити семінари, на яких опитувати дітей та батьків, що їм не подобається на дистанційних уроках, після цього

дослухатися до них та виконати всі доречні та технічно можливі побажання.

Отже, молодь – це майбутнє країни. Через масштабне військове вторгнення Росії, багато учнів та студентів змушено виїхали за межі держави, перебувають в окупації тощо. Завдання всіх учасників освітнього процесу в тому, щоб вони повернулися. Підвищення якості української дистанційної освіти сприятиме цьому.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Марія Рябчук,
факультет юстиції,
1 курс, 10 група*

ОСОБЛИВОСТІ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

В Україні 24 лютого 2022 року розпочалася повномасштабна війна.

Згодом Міністерство освіти розпочало підготовку до організації дистанційного навчання під час війни. Основними правилами проведення дистанційного навчання були: під час повітряних тривог, студент повинен вийти з навчального процесу в укриття, а вже після закінчення повітряної тривоги приєднатися знов; якщо поганий зв'язок чи немає електропостачання, викладачі повинні поставились з розумінням і продовжували термін перескладання.

Велика жага до знань з'явилась у багатьох, хто усвідомлює себе частиною «навчального фронту», хто в такий спосіб бореться за майбутнє своєї країни.

Улюбленим гаслом тих, хто навчає і тих, хто навчається стало: «Ми – нація розумних людей, а розум перемагає». Студенти та викладачі згуртувалися, працюють в асинхронному режимі в різних куточках світу. Завжди чекають онлайн зустрічі аби поспілкуватися. Група, клас стають родиною. У чатах

студентство обговорює як повернеться до свого улюбленого навчального закладу, як дискутуватиме на лекціях чи семінарах.

Утім, у найнесприятливіших умовах треба не втрачати певну позитивність мислення. Тому слід усвідомлювати, що інформатизація освіти в Україні – це один з найважливіших механізмів, спрямований на модернізацію освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Велику увагу приділяють методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам тощо. Тому дистанційну форму освіти не треба сприймати як можливість, якою потрібно скористатися.

Отже, дистанційна освіта в умовах війни – це ідеальне рішення для самостійних, зібраних, та організованих людей, які здатні до саморегуляції та саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Як розв'язати проблеми учасників освітнього процесу під час війни – пропозиції освітнього омбудсмена Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/news/yak-rozv-yazaty-problemy-uchasnykiv-osvitnogo-protsesu-pid-chas-vijny-propozytsiyi-osvitnogo-ombudsmena/>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Яна Самчук,
факультет прокуратури,
1 курс, 13 група*

НЕДОЛІКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах воєнного часу в дистанційній освіті України є багато проблем.

Наприклад, велика кількість абітурієнтів опинилася в скрутному становищі через так званий «Національний мультимедійний тест». Припустимо, учні готувалися до ЗНО з біології, географії або англійської, проте перед іспитом відбулися зміни. Вони змушені скласти історію України. Часуна підготовку не було, а особливо у порівнянні з тими, хто вчив цей предмет протягом року.

Траплялося, що система оцінювання просто не працювала під час тесту, що неабияк вплинуло на емоційний стан абітурієнтів.

Крім того, досить поширеним було списування, багато цим скористалося. А це спричинило несправедливе розподілення бюджетних місць.

Важливим недоліком є і те, що дистанційне навчання в університетах належно не налагоджено. Багато закладів освіти не надають альтернативи для студентів, які, наприклад, перебувають за кордоном або на тимчасово окупованих територіях. Трапляються випадки, коли викладачі не проводять лекційні та практичні заняття, а на іспитах звинувачують студентів у неналежному рівні знань.

Подібні випадки повинні бути неприйнятними для сучасної освіти, адже зараз, у час технологій, є безліч варіантів надання якісних знань у різних умовах.

Зараз є недоцільним очне навчання, адже більшість закладів освіти не забезпечені придатними для використання бомбосховищами. Також відомі й випадки нехтування вчителями повітряною тривоگوю задля виконання контрольної роботи, що є абсолютно неприпустимим в умовах війни.

Отже, треба докласти значних зусиль для подолання проблем у системі дистанційної освіти. Це обов'язково позначиться на якості знань учнів та студентів. А від них залежить майбутнє України.

Список використаних джерел

1. Пропозиції щодо вирішення проблем учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану.

URL:https://znayshov.com/News/Details/propozytsii_shchodo_vyrishe nnia_problem_uchasnykiv_osvitnoho_protse su_v_umovakh_voiennoh o_stanu

2. Як розв'язати проблеми учасників освітнього процесу під час війни – пропозиції освітнього омбудсмена Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/news/yak-rozv-yazaty-problemy-uchasnykiv-osvitnogo-protse su-pid-chas-vijny-propozytsiyi-osvitnogo-ombudsmena/>

Науковий керівник: доц., канд. філос.н. Л. М. Сідак

*Родіон Свєргун,
факультет прокуратури,
1 курс, 14 група*

ОПТИМІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: НАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Сучасні зміни в освітньому просторі, викликані різноманітними проблемами і суперечностями, – це наше безпечне майбутнє, і щоб зробити його максимально оптимізованим та зручним, особливо в онлайн-форматі, необхідно докласти чимало зусиль.

Так, онлайн-навчання передбачає використання і моніторинг безлічі сервісів, що не сприяє фокусуванню уваги та оптимізованій ергономічності у навчанні, як наслідок – розпорошення уваги і втрата головного. Тому було б доцільним створити новітню платформу, де зібрати всі навчальні матеріали, забезпечивши зворотній зв'язок з викладачами, і найголовніше, що вона буде автономною, адже в умовах війни, наприклад, може не бути світла, Інтернету, а отже, й можливості брати участь у навчальному процесі. Новітня універсальна платформа дозволить записувати лекції, інші допоміжні матеріали з конкретної теми, що дасть можливість самостійно опанувати навчальним матеріалом.

В онлайн-форматі існує також проблема взаємодії викладачів і студентів: нема живого контакту та безпосереднього сприйняття людини людиною. Багато хто не вмикає камери на конференціях через різні причини, а отже, викладач не може встановити зоровий контакт зі студентом, побачити його реакцію, як це було б в аудиторії, і це викликає велику низку проблем у навчанні.

Крім того, не всі викладачі вправно користуються електронною технікою, робити презентації, а студенти хочуть бачити на лекції візуальний матеріал, гарний звук та добре структуровану лекцію.

Але якщо поставити себе на місце викладача в сучасних реаліях війни, можна зрозуміти багато. Наприклад, від тої самої презентації, де потрібні певні знання та володіння комп'ютером, до хорошого звуку, де потрібний якісний мікрофон, який коштує немалих грошей, та ще в цей нелегкий для нас час, і гарний інтернет-зв'язок, що також є не у кожного, і тому потрібно допомагати один-одному насамперед морально, і бути одним згуртованим колективом, ставитись з повагою та розумінням.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Єлизавета Сікан,
факультет прокуратури,
1 курс, 15 група*

ПРОБЛЕМИ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Важливу роль у нашому житті відіграє освіта, адже вона є інструментом, який дає людям знання, вміння, інформацію, дає змогу знати свої права та обов'язки. Вона збагачує світогляд, розширює можливості боротьби з несправедливістю, насильством, корупцією та багатьма іншими неприємними моментами в житті

суспільства. Ще в XVII ст. англійський філософ Ф. Бекон стверджував, знання – сила.

Освіта в Україні в умовах воєнного стану є чи не найбільш болючою проблемою. До війни Україна утримувала лідерські позиції за рівнем якості підготовки учнівської і студентської молоді. Однак оцінка втрат освіти через російське вторгнення свідчать про те, що результати навчання нині нижчі, ніж у країнах Європи з найнижчими показниками. Хоча пандемія залишила по собі багато розробок, здобутків для забезпечення освітнього процесу, їх є не достатньо аби забезпечити високопрофесійну та якісну освіту. Учні, студенти, викладачі, перебувають у постійному стресі, дехто взагалі вимушений покинути рідну домівку. Якою ж може бути дистанційна освіта, коли по усій країні систематично лунають сирени повітряної тривоги, відбуваються ракетні удари та екстрене знеструмлення?

Останні методичні рекомендації, стосуються відновлення навчального процесу, налагодження системи «рівний доступ до освіти», замість рекомендацій щодо вирішення техніко-технологічних проблем. На жаль, он-лайн навчання за теперішніх умов неефективне і неякісне для здобувачів освіти, і насамперед тому, що здобувачі освіти знаходяться у різних життєвих обставинах. Деякі змушені кілька разів на день переховуватися з батьками в укриттях і бомбосховищах, жити в метро, на вокзалі чи у притулку для біженців. Найскладнішою проблемою залишається технічне забезпечення здобувачів освіти та електропостачання. Наприклад, як можна вчитися, якщо нема мобільного зв'язку й електропостачання по декілька годин. Чи можна таке навчання назвати «дистанційним»?

І як би не звинувачував у «поганій дистанційці» викладачів та вчителів, вона від того кращою не стане. Бо у дистанційному навчанні до традиційного комплексу «вчитель-учень» додається іще один дуже важливий, якщо не визначальний чинник – «техніка і технології». Без цього чинника дистанційного навчання не буде.

Отже, відновлення навчального процесу – це не про конкретні досягнення у вивченні математики чи іноземної мови, а

про якісну, високотехнічну, різноманітну система підходів до вивчення та обробки матеріалу. Також важливо виконувати різні вправи та завдання, що передбачають психологічне розвантаження, техніки врегулювання емоційного стану, щоб вони відволікали. Необхідно мінімізувати зустрічі он-лайн, створити альтернативні ресурси, що не залежатимуть від wi-fi для здобувачів освіти, ввести асинхронне навчання, забезпечити спілкування викладачів, студентів через месенджери, адже це є ефективним засобом комунікації та підтримки у такі скрутні часи.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Тетяна Сілкіна,
факультет слідчої та детективної діяльності,
1 курс, 2 група*

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА В ПОШУКАХ ПЕРСПЕКТИВ

Як відомо, освіта є одним із найважливіших факторів, що забезпечують розвиток держави. Саме освіта значною мірою обумовлює буття нації, у якому зростає розуміння її ролі як засобу цілеспрямованого особистісного та суспільного розвитку, адже ХХІ ст. – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості та культури набувають вирішального значення для економічного та соціального поступу України. Тому інтеграція та глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, перспективи розвитку держави вимагають переосмислення і оновлення системи української освіти [2].

Однією з головних проблем сучасної української освіти є її відносна якість через складні умови навчання в умовах воєнного часу. Наприклад, у 2021-2022 навчальному році в 17 областях України було дистанційне навчання, у 3 областях – комбінована освіта, а в 4 областях навчання взагалі було призупинене. За

кількісними показниками цей навчальний рік завершило 430 тис. учнів. Звісно, що за таких умов говорити про якість знань не доводиться [1].

Не оминула війна і вступної кампанії. Уперше за останні 14 років ЗНО було проведено нестандартно та в екстремальних умовах. Було обрано оптимальний, хоча дуже стресовий для випускників, варіант проведення Національного мультипредметного тестування. Держава подбала про абітурієнтів, які були закордоном і вирішила цю проблему, домовившись з іншими країнами про проведення тестування на їхніх територіях. Так більшість випускників змогли стати студентами омріяних вузів, залишаючись у безпеці.

Актуальною проблемою з початком російської агресії стала доля навчальних закладів. Станом на 7 липня 2022 року по всіх регіонах країни було пошкоджено 1938 та зруйновано 133 навчальних закладів різного типу. Деякі постраждали університети Луганської, Харківської, Донецької та інших областей удалося перемістити на більш безпечну територію України [1].

Натепер особливої гостроти набуває проблема нестабільності дистанційного навчання, адже через ворожі дії країни-агресора по всій території України останні 2 місяця простежується знеструмлення, що призводить до тимчасового призупинення навчального процесу.

Звісно, за таких умов важко говорити про перспективи. Проте війни закінчуються, а подбати про майбутнє української системи освіти треба вже сьогодні.

Передусім це стосується позбавлення догматизації методів організації навчального процесу і викладання, запровадження форм навчання, які б наблизили освіту до практики, що стало б запорукою формування професійного універсалізму майбутнього фахівця.

Отже, освіта – це пізнавальна діяльність особистості, спрямована на отримання знань, умінь та навичок, їх постійне удосконалення. Воєнний період функціонування української освіти – це не тільки етап подолання перешкод, які часом потребують надлюдських зусиль від учасників освітянського

процесу, а й етап формування нових актуальних стратегій розвитку, спрямованих на удосконалення системи освіти України, визнання її у європейському і світовому просторі в контексті забезпечення якості.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт профспілки працівників освіти та науки України: Понад 430 тисяч дітей закінчили 2021-2022 навчальний рік – Режим доступу: <https://pon.org.ua/novyny/9506-ponad-430-tysiach-ditei-zakinchyly-2021-2022-navchalnyi-rik.html>

2. Оперативна оцінка втрат активів сектору освіти України у зв'язку з війною (станом на липень 2022) – Режим доступу: <https://voxukraine.org/operatyvna-otsinka-vtrat-aktyviv-sektoru-osvity-ukrayiny-u-zv-yazku-z-vijnoyu-stanom-na-lypen-2022/>

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Шумейко

*Дмитро Скрипник,
факультет прокуратури,
1 курс, 10 група*

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Аналізуючи умови воєнного стану, необхідно перш за все звернутися до поняття прав людини. Права людини – це норми, що сприяють захисту від політичних, соціальних та інших зловживань та пов'язаних з ними правопорушень [2].

Наразі положення про право на освіту міститься в багатьох міжнародних нормативно-правових актах.

Зокрема, у статті 26 Загальної декларації прав людини зазначено, що: кожен має право на освіту; освіта повинна бути безкоштовною, принаймні початкова і загальна; початкова освіта має бути обов'язковою; вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх відповідно до здібностей кожного; освіта має

бути спрямована на всебічний розвиток людської особистості і зрощувати повагу до прав людини, її основних свобод; освіта повинна сприяти взаєморозумінню, толерантності та дружбі між усіма народами, расовими чи релігійними групами [1].

Роль вищого навчального закладу не зводиться до надання якісних освітніх послуг і, відповідно, підготовки кваліфікованих кадрів, які працюватимуть на благо суспільства. Університет є соціальним інститутом, здатним об'єднати людей на основі спільних гуманістичних цінностей, надати якісні можливості для подальшої самореалізації кожного суб'єкта. Не менш важливими є політична та економічна функції університету, які, з одного боку, забезпечують формування нових поколінь прогресивно мислячої молоді, майбутніх лідерів своєї держави, а з іншого – здатні підвищити інтелектуальний розвиток суспільства.

На перший погляд, зв'язок між освітою та війною може бути неочевидним. Традиційно функції виховання, пов'язані з розвитком інтелектуального потенціалу людини, виконує сфера освіти.

Зрозумілим в умовах війни є пріоритет безпеки життя. В цих умовах освіта сприймається дещо другорядним соціальним явищем, що спричинює виникнення певних прогалин у освітній програмі школярів та студентів.

Евакуація та військові дії поставили перед батьками, школярами, студентами багато питань, до яких мало хто був готовий. Багато батьків, рятуючи своїх дітей від обстрілів та збираючись в евакуацію, залишали питання освіти на другому плані, що є логічним людським фактором.

Питання втрати документів, засвідчуючих освітній рівень людини, що їхала з окупації або просто в більш безпечне місце не є винятком. Закордонні ВНЗ та школи відчинили двері для українських школярів та студентів, але не всім їм вдалося взяти із собою документи, які б підтвердили належність до певного навчального закладу. Це питання, як правило, врегульовується в індивідуальному порядку.

Другим варіантом освіти в умовах війни є перехід на заочну чи дистанційну форму навчання. Поширення інноваційних

технологій у сфері освіти стало об'єктивною закономірністю. Під інноваційними технологіями у сфері освіти слід розуміти ефективні та дієві нововведення у змісті, методах, засобах та формах навчання та виховання особистості. Ці нововведення набули особливої актуальності з початком повномасштабної війни, розв'язаної РФ на території України, коли стало життєво необхідно приймати швидкі, нестандартні, по суті інноваційні рішення.

Дистанційне навчання – це та сфера, до якої Україна була частково готова, бо під час війни – це найефективніший інструмент забезпечення доступу до навчання здобувачів освіти із тимчасово окупованих територій.

Функціонування системи освіти за умов воєнного стану характеризується постійним та оперативним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації навчального процесу, ефективного застосування педагогічних та цифрових підходів. Саме тому підтримка активного впровадження інновацій в освітню галузь у часи війни стала одним із ключових напрямків роботи Міністерства освіти і науки України.

Проблемою, яка потребує вирішення є матеріально-технічне забезпечення. Відсутність стабільного інтернет-покриття, недостатня адаптація викладачів до нових умов, відсутність гаджетів, що забезпечують комунікацію як для викладачів, так і здобувачів освіти – це далеко не все, з чим доводиться стикатися в сучасних реаліях.

Багато викладачів, не знайомих безпосередньо з формою дистанційного навчання вважають, що це процес передачі електронних навчальних матеріалів через мережу Інтернет. Однак, без викладача навчання не може бути організовано.

Дистанційне навчання не можна ототожнювати із заочним. Дистанційне – це процес інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу один з одним та з середовищем навчання за допомогою різноманітних мультимедійних технологій. Деякі керівники вищих навчальних закладів вважають, що дистанційне навчання розвантажить викладачів. Насправді навчальний процес у дистанційній формі більш трудомісткий, оскільки він повинен

орієнтуватися на реальні можливості та індивідуальні потреби учнів.

Однак, незважаючи на певні проблеми, слід визнати, що рівень апробації цифрових технологій в системі освіти України є доволі високим. Труднощі, з якими довелося стикнутися стали поштовхом до розвитку та підвищення кваліфікації викладачів. Отже, вимушені міри підуть на користь усій системі освіти.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини, Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року: інтернет-джерело «ЛігаЗакон», URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#

2. Українська освіта в умовах війни : монографія / за наук. ред. С. О. Терепищого. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 234 с.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Дарія Тоток,
міжнародного-правий факультет,
1 курс, 4 група*

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВИТИ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: ВІД ВИПРОБУВАНЬ ДО СТИМУЛІВ

Війна, розпочата 24 лютого 2022 р., спричинила комплекс серйозних проблем в українській освіті. Перш за все це стосується вимушеного переміщення населення України і руйнування закладів освіти внаслідок воєнних дій, зниження доходів населення, значне посилення «освітньої міграції», скорочення державних видатків на вищу освіту та бюджетних місць у ЗВО. Також війна суттєво прискорила перебіг природних тенденцій розвитку системи вищої освіти щодо оптимізації та корекції її структури, обсягів і змісту [2, с. 10].

Широкомасштабне вторгнення змінило плани українських учителів, школярів та студентів. Кожному із них довелося рятуватися від небезпеки, оговтуватися і намагатися звикнути до нових реалій життя. Багато із звичного перестало працювати й існувати, багато вчителів не захотіли відновлювати навчання у дистанційній формі, бо змінили місце проживання, або ж через стан здоров'я, втрату домівки і близьких.

Крім того, на окупованих територіях спостерігаються проблеми з відсутністю Інтернету та енергопостачання, тому в багатьох місцях дистанційна освіта неможлива. Загарбники спалюють українські підручники, руйнують систему освіти та нав'язують свою. Чимало шкіл на непідконтрольних Україні територіях вже перейшли на російську навчальну програму.

Микола Кіккас, адвокат та аналітик Регіонального центру прав людини, стверджує, що за міжнародними нормами на окупованих територіях має зберігатися освіта в тому вигляді, якою вона була до окупації. Він закликає стежити за навчальним процесом, освітніми програмами, засвідчувати факти тиску на вчителів і порушення їхніх прав [1]

Служба освітнього омбудсмена зареєструвала більше 700 звернень від учителів з непідконтрольних Україні територій щодо порушення їхніх прав. Більшість стосуються проблем з виплатою заробітних плат через те, що зруйновано управління чи відділ освіти, знищено документацію, бухгалтерські документи тощо [2, с. 34].

Отже, питання з навчанням на окупованих територіях є досить складним, але водночас його необхідно вирішувати. Країна-агресор не зможе зруйнувати українську освіту і нав'язати свою. Україна відбудує пошкоджені школи та заклади вищої освіти і модернізує навчання, щоб воно було набагато кращим, ніж до війни. Перш за все це стосується розвитку цифрової та дистанційної освіти, але перспективи трансформації не обмежені лише цими напрямками. Також потребує уваги розвиток неформальної та інформативної освіти, створення механізмів визнання її результатів у системі формальної освіти. Тому для української освіти війна стала випробуванням, але водночас і

своєрідним стимулом, який відкрив багато нових можливостей, став каталізатором модернізаційних змін.

Список використаних джерел

1. Кіккас М. Особливості та порядок документування злочинів під час збройного конфлікту URL: <https://advokatpost.com/about/>

2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник/ за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці: «Букрек». 2022. 140 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А Шумейко

*Аріна Трегубова,
факультет приватного права та підприємництва,
1 курс, 1 група*

УКРАЇНЬСКА ОСВІТА. ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Війна в Україні спричинила багато проблем у сфері освіти. Тимчасова окупація, руйнування закладів освіти, вимушені переміщення людей до інших регіонів, постійна небезпека для життя та проблеми з електроенергією стали головними з них. Вирішення цих проблем є нагальним завданням.

Міністерство освіти і науки України оперативного надало інформацію щодо можливих форм навчання учнів та студентів під час війни: дистанційну або змішану. Але, на жаль, рекомендації та заходи не дають відповіді на низку питань, які турбують учасників освітнього процесу [1].

Наприклад, не всі учні, студенти, вчителі та викладачі мають доступ до Інтернету через знеструмлення. Досить ефективним за таких умов є використання методу асинхронного навчання. До того ж ним можуть скористатися і ті, хто опинився в окупації або за кордоном і змушений поєднувати навчання у двох освітніх закладах.

Крім цього, через постійні повітряні тривоги всі учасники освітнього процесу змушені спускатись в укриття. Освітній процес переривається, починається відставання від навчального плану, учні та студенти не можуть отримати знання в повному обсязі.

Не всі студенти можуть повернутися з-за кордону або з інших місць України до попереднього місця проживання. Проте деякі заклади освіти досі наполягають на тому, щоб учні та студенти змінювали начальний заклад, який забезпечить дистанційне навчання, або поверталися до очної форми навчання, що є неможливим у випадку втрати домівки або інших важливих обставин.

Також деякі освітяни не мають змоги вести навчання очно і через це адміністрація закладу висуває вимоги щодо звільнитися, або повернення до місць постійного проживання. Це факти неприпустимої поведінки з боку адміністрації деяких закладів освіти, адже безпека співробітників має бути на першому місці. Треба зберегти педагогічні колективи, які формувалися десятиліттями.

Зазначимо, що збереження освітянських кадрів – це доволі складна проблема на тимчасово окупованих територіях. Для освітян постійно виникає збоку окупантів, які погрожуючи, змушують викладати за російською програмою навчання. Хтось не витримує тиску і пристає на сумнівні пропозиції.

Слід зазначити, що на початку війни студенти та викладачі підлягали мобілізації, що аж ніяк не пішло б на користь країні. Для вирішення цієї проблеми було ухвалено закон «Про внесення змін до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо відстрочення від призову на військову службу під час мобілізації деяких категорій громадян», головною метою якого було надання відстрочення від призову на військову службу під час мобілізації для того, щоб в майбутньому забезпечити Україну кваліфікованими працівниками задля її відбудови [1].

Отже, повністю забезпечити отримання якісних знань в умовах війни складно через об'єктивні причини. Проте

забезпечення конституційного права на освіту, навіть в умовах його правомірного обмеження, є пріоритетним завданням демократичної та соціальної держави. Адже від рівня інтелектуального розвитку особистості громадян України залежить її майбутнє.

Список використаних джерел

1. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник/ за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці: «Букрек». 2022. 140 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Шумейко

*Марія Фартушко,
факультет прокуратури,
1 курс, 15 група*

УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Із 2020 року на українську освіту впливають різні фактори: від коронавірусу до війни. По-перше, учасники освіти – здобувачі та вчителі пережили багато стресових ситуацій. По-друге, 3 млн дітей були вимушені переїхати в інші регіони України та, за даними ЮНІСЕФ, 2,2 млн тепер перебувають за її межами. Але процес отримання знань не припинився, заклади освіти перейшли на альтернативну форму навчання – дистанційну. Проте через умови війни існує низка проблем в освіті.

Велика кількість здобувачів освіти виїхала за кордон зі своїми сім'ями й буде там проживати надалі. Це погано вплине на систему української освіти, може призвести до скорочення освітньої мережі, що в подальшому зменшить кількість освітніх закладів, тому наша освіта стане неконкурентоспроможною на міжнародному рівні й, взагалі, є вірогідність припинення її існування.

Наразі у багатьох здобувачів освіти не стабільний зв'язок, наявні перебої зі світлом, тому не всі учні та студенти можуть бути присутніми на заняттях. Проте цю проблему не можна сприймати об'єктивно, адже деякі учасники освітнього процесу намагаються її вирішити, переїжджаючи в інше місце або використовуючи мобільний інтернет, а дехто просто цим зловживає.

Не всі студенти можуть навчатися в омріяному закладі освіти. Багато мають матеріальні проблеми, втратили джерело прибутку, тому не спроможні оплачувати контрактну, заочну форми навчання, не мають підручників як у друкованому, так і в електронному вигляді, що значно ускладнює навчальний процес, оскільки студенти та учні часто не можуть знайти інформацію в Інтернеті, а інколи вона не відповідає дійсності.

Також у переміщених закладах освіти немає архівних документів – особових справ, що містять оригінали документів про освіту. Як наслідок – неспроможність переведення з контракту на бюджет та вступ за останньою формою навчання здобувачів освітніх закладів за чинною постановою КМУ від 28 жовтня 2022 № 1224 «Про затвердження порядку переведення на навчання за державним замовленням окремих категорій здобувачів фахової передвищої освіти, вищої освіти, які зараховані до закладів фахової передвищої, вищої освіти до 2021 року включно на місця, що фінансуються за кошти фізичних та/або юридичних осіб».

Несвоєчасна евакуація закладів освіти призвела до відсутності технічного забезпечення учасників освітнього процесу, засновницьких документів: печатка, статут, витяг з реєстру, бухгалтерських документів, токенів тощо. Це спричинило затримання виплат заробітної плати, нарахування стипендій, оплати харчування дітей-сиріт тощо. Як наслідок, освіта почала втрачати кваліфікованих працівників, студенти емігрували за кордон у пошуку кращих умов навчання, а отже, через це ми втрачаємо потенціал нашої країни.

Отже, українська освіта в умовах війни вийшла на новий рівень, стала віртуальною. На даному етапі є багато проблем, пов'язаних з її ефективним функціонуванням.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Олександра Яременко,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ ВІЙНИ

Здавна українці приділяють багато уваги, докладають чимало зусиль, щоб поглибити свої знання та вміння, вийти на новий рівень особистісного саморозвитку – здобути вищу освіту. Зростання ролі вищої освіти в умовах війни зумовлено політичними, економічними та соціальними перетвореннями в Україні, що вимагають оперативної адаптації до нових способів функціонування.

Проблеми й тенденції функціонування та розвитку вищої освіти розглядалися І. Вакарчуком, Л. Ващенко, І. Гавришом, В. Євдокимовим, О. Коваленко, В. Кременем та ін. Проте дослідження цих науковців стосувалися проблем довоєнної освіти [1, с. 24]. Наразі ґрунтовних досліджень розвитку української вищої освіти в реаліях війни ще немає.

На нашу думку, до початку війни навчальний процес в Україні був добре організований, виражено і послідовно спрямований на ґрунтовне засвоєння матеріалу. У тих, хто щиро прагнув навчатися була така можливість. Навіть під час пандемії COVID-19 і карантинних заходів заклади вищої освіти в Україні працювали злагоджено і ефективно, використовуючи онлайн-ресурси, онлайн-конференції тощо.

Війна стала жажливим випробовування для системи вищої освіти і водночас каталізатором давно назрілих модернізаційних

змін. Так, скорочення державних видатків на вищу освіту та бюджетних місць у ЗВО, зниження доходів населення, значне посилення «освітньої міграції» можуть спричинити суттєве зниження попиту на вітчизняну вищу освіту з відповідними наслідками для викладачів, адміністрацій та мережі закладів вищої освіти. Наразі вкрай важко продовжувати отримувати освіту через постійні перебої з електропостачанням та відсутністю Інтернету. Однак більшість закладів освіти працює онлайн, адже український народ звик долати найстрашніші перешкоди в складні моменти життя, дбаючи про майбутнє [2, с. 135].

Водночас війна стрімко прискорила необхідність запровадження назрілих тенденцій розвитку системи вищої освіти стосовно її оптимізації. Ідеться про нагальну потребу в розвитку цифрової та дистанційної освіти, неформальної та інформальної. Також слід зосередити увагу на створенні механізмів визнання їх результатів у системі формальної освіти. На часі апробація та широке впровадження сучасних методів навчання з використанням інформаційних технологій.

Отже, вища освіта в Україні покликана формувати відповідальну і компетентну особистість, яка вміє критично мислити, патріота своєї країни. Можна стверджувати, що цю місію українська вища освіта здійснить.

Список використаних джерел

1. Архипова С. П. Якість освіти у контексті вимог сучасності. Вчені записки Університету «КРОК». Економічна теорія. 2013. № 33. С.17-25 URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/

2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Шумейко

ЧАСТИНА V ЗНАЧЕННЯ МОВИ В ПРОДУКУВАННІ НОВИХ СЕНСІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Дарина Арзунова,
факультет юстиції,
1 курс, 3 група*

МОВНЕ ПИТАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Культурологи та лінгвісти стверджують, що мова визначає свідомість, виступає як чинник об'єднання спільноти, а також утворює стереотипи мислення людини. Мова формує національний дух, зокрема, український історик, релігійний діяч Іларіон Огієнко довів це у своїх наукових працях. Національна мова, національна культура і нація настільки взаємозумовлені, що наслідком зміни або зникнення мови може бути не тільки трансформація культури і буття нації, а і їх знищення.

Саме задля цього російська влада насаджує свою мову на тимчасово окупованих територіях: змінює дороговкази, намагається ввести свої стандарти у навчання, роздає підручники з російської мови та літератури, знищує українську мову у всіх сферах. Такий характер притаманний Росії і на ранніх етапах історії. Не можна не згадати часи українського буття під порядкуванням Російської імперії: Емський указ російського імператора Олександра II 18 травня 1876 р., спрямований на витіснення української мови з культурної сфери; Валуєвський циркуляр 30 липня 1863 р. – таємне розпорядження міністра внутрішніх справ Російської імперії Петра Валуєва до територіальних цензурних комітетів, в якому наказувалося призупинити видання значної частини книг, написаних «малоросійською», тобто українською мовою; 1753 р. – указ Катерини другої про заборону викладання українською мовою у навчальних закладах. На території України спостерігався значний лінгвоцид, тобто знищення мови, період, коли українську мову

забороняли, принижували її статус та престиж, переслідували її носіїв, позиціонували її як копію іншої мови [1].

Вторгнення російських військ на територію України, широкомасштабну війну визнали геноцидом українського народу, української нації. Авжеж, першим намагаються знищити українську мову, адже за переходом мови до розряду наріччя неминуче настає поступове вимирання нації.

Із початком повномасштабної війни в Україні постало гостре обговорення мовного питання. Головною проблемою є двомовність, адже російська мова претендує на всі сфери вжитку поряд з українською. Більш того, популярність української мови занепадає. Даний процес є характерним для колоніальних країн, де підкорена спільнота піддається примусовому знищенню мови, вона повинна оволодіти мовою колонізатора. Рідній мові загрожує зникнення, якщо інша переймає всі її функції.

Зокрема, мова має ідентифікуючу функцію для військових. Те, що російські військові чи диверсанти не знають української, дозволило їх ідентифікувати серед своїх. Відомо, що до лав захисників і захисниць України увійшли і російськомовні українці. Але на сьогодні військові спілкуються українською, навіть якщо виходить не ідеально, саме задля ідентифікації за групами «чужі», «свої». Це вкотре наголошується на тому, що масової двомовності не має бути, повинна бути єдина державна мова.

Збереження ідентичності, відродження історичної пам'яті, утвердження української мови є питаннями національної безпеки держави. За останнє десятиліття виражається динамічне зростання кількості тих, хто вважає українську мову рідною: з 57% у 2012 р. до 76% у 2022 р. Що стосується російської мови, кількість зменшилась з 42% до 20%. Безпрецедентне єднання суспільства на тлі війни різко вплинуло на ставлення до статусу мови: 83% опитаних вважають, що українська має бути єдиною державною мовою в Україні. Також проявляється зменшення російськомовних українців та українок: на початку війни таких респондентів стало 18%, а у 2012 р. їх було 40%.

Процес переходу на іншу мову спілкування потребує певної адаптації. Дві третини тих, хто користується двома мовами

у побуті готові перейти виключно на українську найближчим часом. Серед російськомовних – таких третина. За статистичними даними, можна зробити висновок, що мова є не способом мислення, а регіональною особливістю. Наприклад, у грудні 2021 р. Росію вважали агресором 65 % серед двомовних, серед російськомовних – половина. Водночас, у сегменті україномовних кожен десятий мав проросійські погляди. Прихильність до Росії визначалася політичними поглядами і впливом пропаганди значно сильніше, аніж мовою спілкування. На часі більшість (67%) вважають, що ніяких проблем між україномовними та російськомовними громадянами в Україні не існує. 19% вважають, що мовна проблема існує, але вона не є настільки важливою. 12% вважають, що це питання є загрозою для внутрішньої безпеки.

Отже, на часі спостерігається стрімкий розвиток і популярність україномовного культурного продукту, дерусифікація громадського простору, зацікавленість у вивченні державної історії, найвищий рівень підтримки української мови за роки незалежності. Це все призводить до відновлення національної свідомості національного духу та підвищення мовної самоідентифікації. Перехід на українську в побуті відбувається еволюційно.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Юлія Бацман,
факультет прокуратури,
1 курс, 11 група*

ЧОМУ МОВНЕ ПИТАННЯ АКТУАЛЬНЕ ПІД ЧАС ВІЙНИ?

Сьогодні в українському суспільстві мовне питання є проблемою, оскільки багато людей продовжують спілкуватися російською та суржиком. За таких умов українська мова є зброєю в боротьбі за незалежність та перемогу.

Чому мовне питання настільки актуальне та важливе? Тому що зачіпає питання національної ідентифікації. Воєнна агресія є ознакою того, що проблема болюча.

Мова – це історія народу, у ній відображені всі періоди його розвитку. І якщо переглянути українську історію, то у найбільш складні періоди виникало мовне питання. Вороги увесь час хотіли знищити українську культуру і найголовніше – українську мову через полонізацію, русифікацію тощо. Незважаючи на це, українці продовжували спілкуватись російською та споживати цей контент. І, на жаль, тільки після 24 лютого 2022 року почало виникати усвідомлення наскільки є важливою мова. Зараз можна спостерігати масовий перехід на українську, дерусифікацію громадського простору, стрімкий розвиток і популярність україномовного культурного продукту. Це свідчить, що багато співвітчизників переосмислили й усвідомили важливість національного самовизначення, зокрема й через мову, рівень підтримки якої в суспільстві зріс чи не найбільше за роки незалежності України.

Вивчення рідної мови дуже важливе через її вплив на культурне і політичне життя суспільства. Вона є невід’ємним складником у формуванні менталітету народу, його національної свідомості. Необхідно, щоб у всіх українських вищих і середніх навчальних закладах студенти здобували освіту державною мовою. Неможливо бути наполовину вільним, а наполовину рабом.

Носіями зразкової української мови повинні стати державні діячі, урядовці всіх рангів та їхні родини, якщо вони виявляють активність в соціально-публічних місцях, виступають перед аудиторією безпосередньо чи у ЗМІ.

Отже, значення української мови, яка має статус державної, в період війни надзвичайно важливе. Мова сьогодні – це зброя у боротьбі за культурну ідентичність.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Даріна Берегова,
факультет прокуратури,
1 курс, 11 група*

ДЕРЖАВНА МОВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Загальновідомим та перевіреним фактом є те, що мова – генетичний код нації. Самоідентифікація та громадянська свідомість кожної особи бере свій початок саме з мови, яка поєднує покоління та визначає національний характер особистості. Мова та культура, що є соціально успадкованою сукупністю практичних ідей та навичок, які відображають національний спосіб життя, тісно взаємодіють, оскільки мова є стратегічно важливою складовою культури. Саме за допомогою мови «забезпечується формування людського потоку в етнос, створення нації завдяки зближенню та передачі культури, традицій або суспільної свідомості мовного колективу» [1, с.119]. Вагоме значення відіграє мова у формуванні свідомості та мислення особи, але насамперед мовне питання є чи не найбільш актуальним сьогодні в умовах війни.

Протягом багатьох століть українська мова постійно перебувала під загрозою знищення, а україномовна еліта зазнавала постійних репресій. Оскільки історії властива циклічність, в умовах сьогодення спостерігаються аналогічні дії з метою позбавлення української нації культурної унікальності та самобутності.

Саме тому на сучасному етапі боротьби за незалежність, мова стає головною духовною зброєю, яка об'єднала народ навколо національної ідеї.

На жаль, слід визнати, що тільки в умовах загрози знищення атрибутів національної ідентичності, приходиться розуміння їх справжньої цінності, виникає потреба у активній протидії ворожому, формуються стратегічно нові шляхи відродження національної культури, її популяризації тощо. Отже, мова як інтегруючий чинник української нації є важливим інструментом для об'єднання нації в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Шумейко О.А. Значення мови для саморозвитку особистості в сучасному українському суспільстві. Проблеми саморозвитку особистості в сучасному українському соціумі: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 2019. С. 117–121. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16939/1/Shumeiko_117-121.pdf
2. Українську мову нищили упродовж віків. Це підтверджено понад сотнею фактів. Інтернет – ресурс газети Галичина: веб – сайт. URL: <https://galychyna.if.ua/article/ukrayinsku-movu-nishhili-stolittyami-tse-pidtvrdzheno-ponad-sotneyu-faktiv/>

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Катерина Бєлих,
факультет юстиції,
I курс, 9 група*

ВПЛИВ ВІЙНИ НА МОВНЕ ПИТАННЯ

Мовне питання для українського народу було, є та залишається актуальним. О. Олесь писав, що мова – це не просто засіб спілкування. Це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків. Мова – це ще й музика, мелодика, барви буття, сучасна художня, інтелектуальна і розумова діяльність народу.

На жаль, протягом історичного розвитку української державності простежуються постійні утиски та репресій стосовно мови: від політики Петра I (указ «Про заборону друкувати книги в Україні»), Катерини II (заборона викладання українською) до радянської влади (депортації українських діячів, звинувачених у націоналізмі, арешти тощо).

В умовах гібридної війни (2014–2022) відбувався процес насадження так званої двомовності для певних регіонів України.

З 24 лютого 2022 року в свідомості громадян відбулися тектонічні зміни. Українці нарешті зрозуміли значення мови для національного самовизначення. Наприклад, за статистичними даними, після повномасштабного вторгнення близько 42% громадян України стали спілкуватися українською.

Громадян, які зробили свій упевнений вибір стосовно мови, умовно можна типологізувати на тих, хто свідомо зробив цей крок та не нав'язує іншим свій вибір і громадяни, які є апологетами «примусової українізації».

Слід зауважити, що кожний вибір треба поважати, оскільки визначальною рисою українського менталітету є толерантність як усвідомлене позитивне ставлення до інакшості. Хоча в умовах війни толерантним бути складно.

Безумовно, мова є важливою в житті людини та суспільства. Мову треба вивчати, удосконалювати, а, найголовніше, любити, відчувати і плекати. Говорити українською – виявляти усвідомлену відповідальну любов до національної культури. В цьому майбутнє.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Ольга Болдирева,
факультет прокуратури,
1 курс, 7 група*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ

Застосування термінології української мови в юридичній сфері є проблемою. Аналіз функціонування юридичної термінології в Україні в усіх її вимірах, таких як процес нормотворення, мовленнєва культура фахівців, упровадження усталених стандартів юридичної термінології на рівні держави, свідчить про непослідовне вживання термінологічних одиниць, порушення мовної цілісності текстів, калькування конструкцій із

російської мови, невдалу синонімію, відсутність адекватних юридичних понять, низький рівень мовленнєвої культури, зокрема, використання русизмів, діалектизмів, полонізмів тощо [1, с. 102]. Відсутність єдиних стандартів та норм щодо вживання мови в юридичній сфері призводить до ситуації, коли терміни та поняття можуть трактуватися різними людьми по-різному. Це може створювати труднощі в судових процесах та призводити до неправильних рішень.

Іншою проблемою є переклад законодавчих актів та юридичної документації з іноземних мов українською. Досить часто такий переклад не відповідає змісту документа, що може призвести до неправильного застосування законів та порушення прав людини. Зокрема, однією з основних проблем перекладу юридичної документації є відсутність однозначної і точної термінології. Кожна галузь права має свої специфічні терміни, які часто не мають точних еквівалентів у іншій мові, що призводить до неточності та неправильності перекладу. Оскільки юридична сфера ґрунтується на нормах, правах та законах, то юридичний переклад потребує спеціального підходу до вибору відповідних термінів і правильної інтерпретації юридичної лексики. При перекладі необхідно враховувати мовні реалії, а також лексичні та лінгвістичні відмінності між мовами. Наприклад, в кожній мові наявні певні фрази, які не мають відповідників при перекладі на іншу мову: «ordinances» – місцеві муніципальні постанови, «totalitarian governing» – свавілля. Також в юридичних текстах присутні давньоанглійські слова, які вже давно вийшли зі вжитку: «cordial», «therein», «gelid» [2, с. 38].

Крім того, важливо враховувати різницю між правовими системами різних країн. Кожна країна має свою специфіку, що відображається в її правовій системі, тому важливо мати достатні знання про правову систему країни, з якої проводиться переклад, щоб забезпечити правильність перекладу [3, с. 107].

Проблема використання іншомовних термінів в українській юридичній мові набуває актуальності у зв'язку зі швидким розвитком міжнародних зв'язків України з іншими державами, зокрема країнами Європи та США. Використання

іноземних слів може створювати бар'єри для людей, які не говорять цими мовами, особливо в контексті судових процесів та інших юридичних питань. Це може призвести до неправильного розуміння правових документів та порушення прав людей. Також використання іноземних слів може призвести до зниження престижу української мови в цілому, зменшення інтересу до її вивчення та використання, якості юридичної діяльності та ускладнення спілкування між українськими та іноземними фахівцями.

Для вирішення цих проблем необхідно здійснювати такі кроки: покращувати якість перекладу законодавчих актів та інших юридичних документів, залучаючи до цього досвідчених фахівців з мови та права; розробляти єдині стандарти перекладу термінів та понять, зокрема відповідно до міжнародних стандартів транслітерації; проводити навчання та підвищення кваліфікації перекладачів, які займаються перекладом судової документації; забезпечувати доступність та зрозумілість законодавчих норм та понять шляхом використання простої й зрозумілої мови.

Отже, для покращення ситуації необхідно працювати над створенням єдиних стандартів та норм використання української мови в юридичній сфері. Також необхідно активізувати діяльність лексикографічних установ та наукових закладів, які займаються вивченням та розробкою термінології в галузі права. Розвиток української мови як фахової мови відповідно до вимог часу та відповідних стандартів є важливим етапом на шляху до відродження національної культури та зміцнення держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Власенко М.С. Комунікативно-прагматичний аспект англійського законодавчого тексту: дис ... канд. філол. наук. Київ, КНУ імені Т. Шевченка, 2001. 246 с.
2. Кострюкова В.О. Особливості перекладу юридичної термінології: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра. Суми: СумДУ, 2021. 60 с.

3. Юридична термінологія як спеціалізована система правових понять. *Термінологічний вісник* : Зб. наук. пр. К.: ІУМ НАНУ, 2013. Вип 2 (2). С. 99–103.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Єлизавета Бородієнко,
факультет юстиції,
1 курс, 9 група*

НЕОЛОГІЗМИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО ЧАСУ

Мова є дуже гнучкою. Вона постійно змінюється та доповнюється новими словами та виразами. Мова фіксує суспільні настрої, історичні події, вчинки, модні тенденції тощо [1]. Отже, мова реагує на зміни в суспільстві появою неологізмів – новостворених слів, термінів чи фраз, які описують реальіі. Природно, що така подія, як повномасштабне вторгнення Росії в Україну, призвела до сплеску словотворення [2].

Перш за все це неологізми, якими українці називають агресорів: «рашисти», «русня», «різкі», «свинособаки», «моні», «іроди», «Путлер» (співзвучне з прізвищем Гітлер) «Пуйло» (поєднання з лайливим словом) тощо [1].

Багато неологізмів походить від назв військової техніки. Звідси, наприклад, «джавелініти», «барайктарити», «відхаймарсити» – боротися з ворогом, застосовуючи відповідну техніку.

До неологізмів, що виникли після 24 лютого, також можна віднести: «затридні» – нереалістичні обіцянки; «кімити» – зберігати оптимізм; «наволонтерити» – знайти те, що здавалося неможливим; «аналоговнет» – те, що позиціонується як унікальне, а насправді не є таким; «де бахнуло» – нерозумна людина, яка ставить свій інтерес вище безпеки; «задвохсотитися» – померти на передовій; «іхтамнетити» – знищувати ворогів, видаляти те, чого не повинно бути; «кадирити» – видавати бажане за дійсне (пішло

від прізвища Кадирова); «мамкувати» – не виконувати простих дій для збереження життя (пішло від реакції багатьох батьків на тривогу); «мак ронити» – робити дуже стурбований вигляд щодо певної ситуації, усім це показувати, але нічого не робити по суті (від прізвища Макрона, Президента Франції); «хлопок» – вибух у Росії, Білорусі чи на території, яку тимчасово контролюють окупанти; «чорнобаїти» – наступати на одні й ті ж самі граблі [5].

Також багато слів із початком війни отримало нові значення: «бавовна» – вибух у Росії; «дискотека» – бойові дії; «Мордор» – росія; «орк» – російські військові, нелюдська істота; «приліт» – влучання ворожої ракети чи снаряда у що-небудь [3].

У мові з'явилися не тільки нові слова, а й вирази: «дзеркальна тиша» – бойові дії; «завести трактор» – застосувати найбільш неочікуваний аргумент, засіб боротьби; «від'ємне виринання» – втрати, які ворог традиційно намагається нівелювати чи видати за перемоги.

У такий спосіб вдається полегшити стрес [6]. Проте існує і негативна сторона таких жартівливих та зневажливих назв. Наприклад, коли вживаємо назви «оркостан», «Мордор», часом маскуємо справжнього ворога, якого слід називати його іменем, назавжди маркуючи вбивцею. Також, використовуючи жартівливі слова в офіційних джерелах, применшуються злочиння росіян в очах міжнародної спільноти. З огляду на це у ЗМІ все ж радять використовувати офіційні терміни [1].

Отже, неологізми у такий непростий час одночасно оновлюють мову, роблять її живою і підбадьорюють людей, допомагають зберегти високий моральний дух. Наразі складно говорити, чи увійдуть ці слова й вирази у повсякденне життя українців після війни. Проте вони стануть історією і передаватимуться від покоління до покоління як приклад мужності й незламності.

Список використаних джерел

1. АрміяInform представляє словник неологізмів української мови. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/20/armyainform-predstavlyaye-slovnnyk-eologizmiv-ukrayinskoyimovy/>

2. Блог Дяченка: мова під час війни. URL: <https://suspilne.media/238617-blog-dacenko-mova-pid-cas-vijni/>

3. Неологізми війни: слова, що з'явилися за останні пів року. URL: <https://varianty.lviv.ua/89865-neolohizmu-viiny-slova-shcho-ziavylisia-za-stanni-piv-roku>

5. Словник неологізмів війни від проєкту АрміяInform. URL: <https://suspilne.media/264155-zavivsa-slovník-neologizmiv-vijni-vid-proektu-miainform/>

6. Смій та почуття гумору – надійні ліки проти стресу. URL: <https://brovary.net.ua/smij-ta-pochuttya-gumoru-nadijni-liki-proti-stresu/>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Володимир Бровченко,
факультет адвокатури,
1 курс, 3 група*

ФОРМУВАННЯ МОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Історія української юридичної термінології сягає корінням часів Київської Русі. У цей період юриспруденція формувалась на основі слов'янської правової традиції та взаємодії з правом інших народів, зокрема греків та візантійців. Із прийняття християнства Київська Русь запозичувала рецепції візантійського права. За аналогом із Візантією, у Київській Русі духовенству було надано право суду.

Мова юриспруденції ще не мала єдиного стандарту і ґрунтувалася на діалектах, які використовувалися в різних регіонах Київської Русі, потребувала систематизації. Першим систематизованим збірником звичаєвого права Київської Русі вважається «Руська правда». Це найголовніша пам'ятка того часу [1].

Мовою законодавства, діловодства, офіційного та приватного листування в добу Київської Русі була давньоукраїнська мова. Один із її підвидів – юридично-ділова мова, яку використовували під час укладання міждержавних документів, регулювання внутрішніх адміністративно-державних

норм. Уже в ті часи юридичний документ відповідав своєму призначенню, був точним, лаконічним, зрозумілим. Все, що могло викликати непорозуміння або двозначність не допускалося у творах ділової писемності [1].

У давніх писемних джерелах можна знайти терміни, які свідчать про наявність правової термінології в той час. Наприклад, «право» (закон, правило, постанова) та «правити» (управляти, керувати), «карати» (завдавати мук, тортур), «князь» (керівник, правитель), «суд» (правосуддя, суддя), «присяжний» (підтверджувати під присягою) тощо.

У період Великого князівства Литовського та Речі Посполитої юриспруденція продовжувала розвиватись в умовах польсько-литовського правового простору. Юридична термінологія запозичувала багато елементів з польської та латинської мов. У цей період з'являються юридичні твори та документи, наприклад, «Судовий устав» (1527 р.), «Разорення землі литовської» (1569) та інші.

За часів Польсько-Литовської держави було затверджене Магдебурзьке право. Це міське право, що виникло в XIII ст. у Німеччині. Воно передбачало звільнення міста від управління, судової та адміністративної влади місцевих феодалів-власників міст і створення міського самоврядування. Назва права походить від саксонського міста Магдебург, хартія якого на самоврядування була зразком для одержання привілеїв такого роду. Терміни, які з'явилися: «магістрат» (орган міського самоврядування), «лава» (суд у кримінальних справах), «рада» (адміністративний орган і суд у цивільних справах).

На початку XX століття українська юриспруденція відчувала сильний вплив російської мови, адже Україна знаходилась під владою Російської імперії. Завдяки діяльності національно-просвітницьких організацій та видавництв було здійснено значний крок у розвитку української юридичної мови.

Одним із найважливіших досягнень української юриспруденції на початку XX століття було видання Універсалів УНР, у яких уперше на офіційному рівні закріплювалися правові норми українською мовою. Проте аналіз юридичної термінології

законодавчих актів УНР свідчить про непослідовне вживання термінологічних одиниць, відсутність певних юридичних понять і термінів на їх позначення, випадки невдалої синонімії, порушення мовної цілісності текстів, калькування російськомовних конструкцій, низький рівень мовленнєвої культури законотворення, використання русизмів, діалектизмів, полонізмів тощо.

Мова української юриспруденції в період УРСР була офіційною мовою держави. В українській юридичній термінології з'явилося багато нових термінів, які відображали радянську ідеологію та юридичну систему. Деякі з найбільш поширених: «колгосп» (сільськогосподарське товариство, організоване за принципом колективної власності на землю та інші ресурси), «комсомол» (комуністичний союз молоді, молодіжна організація, яка підтримувала радянську ідеологію та молодіжні ініціативи), «держплан» (державне планування, система управління економікою, що базується на державних програмах та планах).

Отже, упродовж історичного розвитку юриспруденція на теренах України зазнала значних змін. Вона мала як власні традиції, так і запозичені, що сприяло подальшому розвитку мови української юриспруденції.

Список використаних джерел

1. Чулінда Л.І. Українська правнича термінологія : навч. посіб. Київ, 2005. 112 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Діана Ведмеденко,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

ЛЕКСИЧНІ НОВОТВОРИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Неологізми характеризуються абсолютною новизною як щодо форми, так і змісту. Вони називають нові реалії й поняття, людей та їх

чесноти, підкреслюють особливу характеристику їх авторів: образність мислення, здатність переосмислення дійсності та велике почуття гумору, з якими безперервно виникають нові метафори чи метонімії, звужуються чи розширюються попередні значення слів тощо.

Із початком російської збройної агресії проти України щоденний дискурс зазнав змін, адже з'явилася велика кількість неологізмів та словосполук, які номінують нові поняття та дають їм емоційно-експресивну оцінку. Їх використання найбільш актуальне в новинному, медіа-дискурсі та дискурсі соціальних мереж.

Лексичні новотвори воєнного часу є важливим феноменом мови, який відбиває наслідки війни та її вплив на культуру і спілкування, а також є показником соціальних, політичних та технологічних змін у суспільстві. Вони не тільки є результатом потреби в нових термінах для опису нових реалій, а й можуть мати емоційно-експресивну складову, яка відбиває трагічний характер війни та її наслідки для людей. Ці нові слова можуть бути використані для створення нових стереотипів та міфів про війну, що впливає на сприйняття інформації та взаємодію людей у майбутньому.

До неологізмів воєнного часу належать слова, які описують нові технології та зброю, такі як «бомбардувальник», «танк», «ракетний комплекс», «дрон». Крім того, війна призводить до змін у суспільному мовленні, як-от скорочення слів або використання аббревіатур. Наприклад, відомі скорочення, що були популярні у воєнний час, такі як «відвід» (військовослужбовець), «завзятка» (захоплення території), «неприятель» (ворог).

Взагалі-то неологізми воєнного часу є складовою мовного розвитку та культурної спадщини, яка відображає важливі зміни в суспільстві та культурі в період війни. Вони є необхідною частиною мовної системи, що відображає особливості соціально-історичного контексту та відображає війну як важливе суспільне явище.

Такі новації можуть виникати як штучно, з метою поліпшення комунікації між військовими, так і природно, в результаті соціально-історичних процесів. Вони мають різну природу: скорочення слів, аббревіатури, словосполучення, невідомі раніше слова та вирази, а також фразеологізми та метафори. Деякі з них стають усталеними і

використовуються тривалий час після закінчення війни, інші ж зникають, як такі, що втратили свою актуальність.

Не лише війна сама по собі, але й різноманітні аспекти, пов'язані з воєнним конфліктом, впливають на виникнення нових лексем. Тому вивчення лексичних новотворів воєнного часу є важливим для розуміння соціально-історичних процесів та мовної системи в цілому.

Отже, лексичні новотвори воєнного часу мають великий культурний та соціальний вплив, оскільки вони не тільки відбивають реалії воєнного життя, а й впливають на сприйняття та розуміння воєнних подій, можуть бути використані для створення нових мовних елементів, які в подальшому поповнять активну лексику української мови.

Список використаних джерел

1. Гаврилук А.П. Метафора, її природа та роль у мові та мовленні. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія: Філологія. Педагогіка. Вип. 2. 2013. С. 29–33.
2. Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Вип. 32. Ч. 2. 2022. С. 9–13.
3. Єлісєєва С.В. Концептуальна метафора у воєнному дискурсі та її переклад. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019 № 38 т. 1. С. 138–140.
4. Жулінська М. Сучасні тенденції створення англійських неологізмів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологія». Вип. 6(74). 2019 р. С. 8–10.
5. Інформаційний портал «РБК-Україна». Шойгувати, арестовлення, затримні: українці вигадали «Словник сучасної мови». URL: <https://www.rbc.ua/ukr/styler/shoiguvati-arestovlennya-zatridni-ukraintsy-1648713076.html>

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Єлизавета Вітовецька,
факультет юстиції,
1 курс, 10 група*

МОВА – ГЕНЕТИЧНИЙ КОД НАЦІЇ

Складні процеси походження народів та їх культур постійно привертають до себе увагу. Однією з головних детермінант формування особливості національного менталітету, які визначають свідомість, утверджують стереотипи мислення, є мова. Разом з тим, саме менталітет багато в чому визначає стан мови. Отже, мова є потужним джерелом формування буття нації.

Українська мова зазнала переслідувань і заборон. Бездержавність українського народу, його підпорядкування іншим державам, політика денационалізації, яку здійснювали інші держави стосовно України, спричиняли зниження статусу української мови. XVII – XX ст. характеризує тенденція обмеження, заборони використання української мови практично в усіх галузях духовної діяльності: як освітньої, так і художньої. Її функціонування охоплювало лише сферу спілкування нижчих верств населення, а також сільське середовище. Практично це був період лінгвоциду (знищення мови), коли мову забороняли, принижували її статус та престиж, переслідували її носіїв, позиціонували її як копію іншої мови. Леся Українка говорила: «Нація повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію».

Процес формування української нації супроводжувався зміцненням національної самосвідомості, відчуття права на розвиток власної мови і культури.

Проте наразі українська мова посідає 44 місце в списку найпоширеніших мов світу. Вона уважається однією з найбагатших і наймилозвучніших у світі. Нація, національна культура, національна мова – явища настільки взаємопов'язані, взаємозумовлені, що наслідком зміни або зникнення мови може бути не тільки трансформація культури і буття нації, а і їх зникнення. Отже, мова – найважливіша цеглинка у фундаменті

кожної нації, найвища форма патріотизму. Вона – це своєрідний ключ до вивчення культури, історії, традицій.

Хочеться згадати людей, які готові були віддати своє життя заради своєї Батьківщини й процвітання рідної мови. Тарас Шевченко. Для нього мова стала мовою-зброєю. Василь Стус, який відстоював думку про те, що українська культура має зберігатися та розвиватися, за що зазнав репресій з боку радянської влади. М. Хвильовий, М. Куліш, В. Симоменко, В. Підмогильний та багато ін., які пожертвували своїм життям заради майбутнього України. Право говорити рідною мовою на рідній землі виборювали багато поколінь українців, і сьогодні за це право гинуть захисники і захисниці України.

Отже, українці – незламний народ, який відстоює свою мову в часи боротьби за незалежність. Хочеться згадати вислів Івана Огієнка: «Мова – то серце народу: гине мова – гине народ!».

Список використаних джерел

1. Наулко В. І. Культура і побут населення України. Київ: Либідь, 1993. 288 с. С. 9–14.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Яна Воробчак,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

СУЧАСНІ МОВНІ ІННОВАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ

Головною умовою існування мови є її постійний розвиток. Поява сучасних понять, соціально-культурні зміни, суспільно-політичні потрясіння відбуваються безперервно, що вимагає від мови забезпечити мовців необхідною кількістю нових лексичних одиниць.

Кожне слово відображає те, що знайоме всім українцям. Крім того, воно підкреслює особливу характеристику нації: образність мислення, здатність переосмислення дійсності та

велике почуття гумору, з якими безперервно виникають нові метафори чи метонімії, звужуються чи розширюються попередні значення слів тощо [4].

На тлі російської агресії в Україні з'явилась велика кількість нових лексичних одиниць, які вимагають від дослідників не тільки фіксувати, а й аналізувати їх. Новотвори швидко підхопили і почали активно використовувати офіційні представники влади, ЗМІ, соцмережі. З часом вони мають шанс стати зафіксованою словниками нормою [2].

Усі неологізми з часу повномасштабного вторгнення в Україну характеризуються однією спільною ознакою – їх мета осоромити та зневажити ворогів. Для позначення загарбників українці споконвіку послуговуються згубілою формою слів, лайкою. Це можна простежити як і в усній народній творчості, так і в сучасній літературі.

Воєнні реалії не тільки змусили змінити поведінку, але й активізували в лексичному обігу слова, які раніше вживались значно вужче – у професійній сфері військових чи для обслуговування історичних подій минулого. Ідеться про звичні вже, на жаль, «війна», «повітряна тривога», «комендантська година», «світломаскування», «колаборант», «денацифікація» та ін. [3].

Російсько-українська війна 2022 року має вплив не тільки на лексичний склад нашої мови. Зокрема, в онлайн-словнику англійської мови Urban Dictionary з'явилося дієслово *Ukrained* – «зукраїнити». Автори так описують семантику нового слова: коли вдираєшся в іншу країну, то у відповідь отримуєш приниження на глобальному рівні [5]. Визначення словника тлумачать сленг, неологізми, субкультурні висловлювання, фрази та явища, які відсутні у стандартних словниках.

Цікаво, що неологізми не є назвами нових предметів чи явищ, які з'явилися нещодавно; це новий підхід до того, що вже було відомо раніше [3]. Наприклад, для позначення воєнних злочинців почали використовуватись: «орки», «ваньки», «московити», «кацапи», «русня», «z-окупанти», а саму країну-агресора називають «мордор», «мокша», «ерефія». Слід зауважити, що слова «орки» і «мордор» мають книжкове

походження: їх взято з творів англійського письменника-фантаста Джона Толкіна «Володар пернів» та «Гобіт». Орки – це вигадана раса істот, яких зображують варварами зі звіриними рисами.

Шляхом співставлення виникла також низка назв: «путлер», «рашизм». Назви для російських військових такі, як «фашисти», «рашисти» скоріше метафоричні. «Рашизм» позначає ідеологію та практику войовничого російського шовінізму, що прагне до ліквідації української державності та знищення українців як нації; сучасний різновид нацизму.

Уживання цих емоційно забарвлених слів і виразів у щоденному мовленні є зрозумілим, а от у дипломатичних відносинах і медіакомунікації краще послуговуватися словами «росіяни», «російські військові», «російська армія» тощо, аби чітко фіксувати винуватців цієї війни [1].

Ще одне слово, яке набуло значного поширення у соцмережах – «бавовна». Вибухи на території країни-агресорки у російських ЗМІ називають не «взривами», а «хлопками», що співзвучне з назвою волокна для одягу рослинного походження. «Хлопок» українською – «бавовна». «Чорнобаїти» – дієслово, утворене суфіксальним способом, що означає феноменальне вміння вчиняти раз за разом ідентичні безглузді вчинки, що несуть за собою важкі й болючі наслідки.

Отже, мова змінюється. І це природно, адже в мові відображається сутність українського світогляду, ментальності. В складні, напружені часи переоцінки цінностей, як правило, відбувається процес актуалізації певних тематичних груп лексики. Поряд із вживанням загальновідомих, закріплених у мовній практиці слів, з'являються інновації, які згодом матимуть різні перспективи щодо їх унормування та кодифікування.

Список використаних джерел

1. Гриценко С. П. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. *Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2(32) 2022. С. 9–13.

2. Малафей М. Лексичні новотвори як репрезентанти новітніх політичних подій (на матеріалі мовлення Євромайдану). *Стиль і текст: щорічний науковий збірник*. Київ, 2014. Вип. 15. С. 202–210.

3. Петрів О.І. Українська мова у воєнний час. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 14 (82). С. 13–16.

4. Тимчук І.М. Шляхи викладання української мови за професійним спрямуванням в умовах дистанційного навчання. *Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 425–430.

5. Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com/>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Вікторія Восьмачкина,
факультет прокуратури,
1 курс, 8 група*

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ ПРО ЗНАЧЕННЯ МОВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Однією з головних детермінант формування національного менталітету, які визначають свідомість, утверджують стереотипи мислення, мова. Разом з тим саме менталітет багато в чому визначає особливості мови. Отже, мова є потужним джерелом формування і буття нації, її самобутності.

На думку Президента України В. Зеленського, «українська – це мова свободи й волі, могутня зброя українського народу в боротьбі за нашу незалежність і Перемогу». Він зазначив, що росія століттями намагалася знищити разом з мовою українське культурне національне обличчя, русифікувати українців, спотворити історичні факти. «Руйнуючи культурну спадщину, ворог і нині на окупованих територіях забороняє навчання державною мовою, вилучає книги, фізично розправляється з усіма, хто живе з Україною в серці. Проте йому не вдасться нас зламати», – наголосив Президент. За його словами, бажання експансії «руського міра» обернулося його нищівною поразкою та потужним мовним відродженням.

«Масовий перехід на українську, дерусифікація громадського простору, стрімкий розвиток і популярність україномовного культурного продукту свідчать, що багато співвітчизників переосмислили й усвідомили важливість національного самовизначення у тому числі й через мову, рівень підтримки якої в суспільстві зріс чи не найбільше за роки незалежності України», – зауважив В. Зеленський. Він висловив упевненість, що збереження нашої ідентичності, відродження історичної пам'яті, утвердження української мови є питанням національної безпеки держави.

Отже, мова під час війни стала зброєю, яка допоможе українському народові здолати ворога.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

Вікторія Гриб,
факультет адвокатури,
1 курс, 5 група

ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕНЬ СУЧАСНИХ НАУКОВЦІВ

Поняття «юридична термінологія» можна визначити як сукупність термінів, що використовуються в галузі права. Їх можна знайти в юридичних документах, судових рішеннях та інших правових джерелах. Сучасні науковці вивчають юридичну термінологію з метою кращого розуміння права та покращення правової комунікації.

Особливість юридичної мови полягає в тому, що антиномічність існування природної мови, спонтанність її законів існування та швидке набуття мовними одиницями нового значення протистоїть приписуваній обов'язковості юридичних текстів і жорсткій смислотворчості мовних одиниць, що використовуються в юридичній мові.

Досліджуючи саму термінологію, важливо не забувати про те, що терміни розвиваються самостійно. Звичайно, терміни виникають і розвиваються на основі певної національної мови, автори якої є носіями цієї ж мови. Однак умови, за яких виникає термін, відрізняються від умов виникнення загальнозживаної мови. Термін визначається понятійним апаратом науки, яку він обслуговує, закономірностями та процесами розвитку саме цих наук. Юридична термінологія є своєрідним представником юридичної науки та юридичної практики, оскільки формується з урахуванням їхніх результатів. Терміни використовуються для передачі правової інформації та для розрізнення правових понять і категорій.

Українська юридична термінологія збагачувалася в процесі історичного розвитку української мови від часів Київської Русі до сьогодення. Основними джерелами юридичної термінології є такі: питомі слова української літературної мови; творення похідних термінів на основі слів рідної мови або запозичень; запозичення іншомовних термінів; термінологізація.

За останні кілька десятиліть інтерес до правової мови та її різних аспектів значно зріс. Це привело до появи «юридичної лінгвістики» – відносно самостійної дисципліни, що знаходиться на стику лінгвістики та юриспруденції. Термін трактується як міждисциплінарна галузь знань про взаємозв'язок мови і права, лінгвістичні засоби вираження правових понять і категорій, лінгвостилістичні ресурси у сфері правового спілкування. Вперше він був уведений німецьким вченим Адальбертом Подলেখом у його праці «Юридична лінгвістика».

На думку М. Вербенец, упродовж тривалої історії лінгвістичних досліджень в Україні не було зроблено спроби системного розгляду правничої термінології з погляду комунікативних стратегій національної мови та зіставлення української й іноземних мов.

Отже, юридична термінологія є важливою сферою досліджень для науковців, які вивчають мову права. Вивчення юридичної термінології, зважаючи на різні мовні аспекти, може допомогти краще зрозуміти складні концепції та ідеї, які виражені в юридичних текстах. Існує чимало наукових праць присвячених

дослідженню юридичної термінології, в яких увага звертається на те, як юридична термінологія змінюється з часом, як вона вивчається і використовується, впливає на спілкування в межах правової системи. Завдяки цим працям формується якісне й точне уявлення про правові поняття, що вживаються в юриспруденції.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. В. Юридичне термінознавство в Україні: сучасний стан, основні напрями та перспективи розвитку. URL: https://iul-nasu.org.ua/pdf/termvisnik/terv_2019_5_3.pdf
2. Лисенко О. А. Джерела та способи творення української юридичної термінології. URL: https://lingvj.oa.edu.ua/assets/files/full/2013/n40/NZ_Vyp_40.pdf
3. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17318/1/Lubchenco_mon-2015.pdf
4. Яцишин Н. П. Юридична термінологія як об'єкт мовознавчих досліджень. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2327/1/Yasyshyn.pdf>

Науковий керівник: доц., к. філол. н. О. А. Лисенко

*Мар'яна Дмитрук,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

МОВНИЙ МЕТОД БОРОТЬБИ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Мова – це найважливіший засіб спілкування між людьми. Вона є потужним джерелом формування буття нації. Ф. Ніцше наголошував, що позбавити народ мови – це позбавити його минулого, а тим самим і майбутнього [1, с. 123]. Із цим важко не погодитися. Кожна людина тоді засвоює культуру свого народу, коли оволодіває рідною мовою, оскільки сприймає її через пісні, казки, звичаї тощо.

На нашу думку, мова – це феномен, який об'єднує людей в націю, що дало привід Л. Костенко стверджувати: «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову». Особливою гостроти питання мови набуває в умовах війни.

Війна в Україні триває з 2014 року. Країна-агресор своїми діями вже довела, що її головна мета – знищити все українське. Саме тому український народ повинен гідно протидіяти ворогові, щоденно доводити, що український дух не зламати. За таких умов мова є потужною силою і зброєю, хоча дехто недооцінює мовний метод боротьби, забуваючи, що мова також боронить Україну на фронті, адже російські військові чи диверсанти не знають української. Це гарний спосіб ідентифікувати своїх [2, с. 74].

Слід наголосити, що з 24 лютого 2022 року в Україні стало більше української мови. Чимало російськомовних українців натеper починають говорити українською, цікавитись історією та культурою. Відомі особистості, які до повномасштабного вторгнення спілкувались російською, нині також стали активно переходити на українську.

Чимало волонтерів і політиків із зарубіжних країн намагаються говорити українською. На площах різних міст світу люди виходять на акції підтримки України з україномовними плакатами. Це позитивні тенденції, які утверджують думку про те, що мова стала символом незламності українського народу.

Отже, в умовах війни саме мова підсилює і надихає українців і послаблює ворога. Український народ воює не тільки за територію. Він бореться за мову, традиції, цінності – те, що жорстоко нищить ворог.

Список використаних джерел

1. Іванішин В., Радевич-Вінницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Відродження. 1994. 217с.
2. Огієнко І. Історія української літературної мови / Упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошик. Київ : Наша культура і наука, 2001. 440 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Шумейко

*Олександра Дуєнкова,
міжнародно правовий факультет,
1 курс, 2 група*

МОВА ЯК ЗАСІБ СИМВОЛІЗАЦІЇ МИСЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мова – це чинник національної безпеки, що під час війни набуває виняткового ідентифікаційного значення. Крім того, мова – не тільки ознака національної ідентичності та громадянської позиції, а й інструмент боротьби з ворогом (за Л. Українкою, внутрішнім та зовнішнім) [2, с. 15].

Відомі дослідники В. Гумбольд, О. Потебня розглядали мову в тісному зв'язку з історією народу і еволюцією його суспільного мислення. На думку О. Потебні, історія людської мови є історією людської свідомості, а єдність спілкування визначається єдністю мови. Він наголошував: «Правильна, єдина прикмета, за якою ми пізнаємо народ, і водночас єдина, незамінна нічим і неодмінна умова існування народу є єдність мови...Вона – інструмент свідомості й елементарного оброблення думки, адже зумовлює прийоми розумової праці... Тому народність, тобто те, що робить народ народом, полягає не в тому, щоб висловлюватися мовою, а в тому, як висловлюватися». Отже, саме мова є необхідним елементом удосконалення мислення: «духу без мови не буває, бо витворюється він за допомогою мови, і мова в цьому є перша за часом подія», а ще «процесом постійного творчого зусилля духу ...вона ніколи не завершується, не «застигає» як готовий результат» [2, с. 80].

Прикладом наведеного є мовна ситуація в Україні під час повномасштабної війни з Росією. Наразі ми є свідками активних, динамічних змін у світогляді українців. Це простежується не тільки у використанні українських стрілецьких пісень чи гасел («Слава Україні! Героям слава!»), а й у формуванні неологізмів, фразеологізмів тощо. Наведемо декілька прикладів неологізмів. «Чорнобаїти» – постійно робити одне і те саме, не отримуючи очікуваного результату, і потерпати від цього, «макронити» – удавати стурбованість стосовно певної ситуації, але насправді не діяти, «затридні» – поставити перед

собою нереалістичну мету і бездумно вірити у її здійсненність, «рашизм» – російський фашизм тощо.

Серед фразеологізмів загальноновживаними стали: «як долар у Росії» (дуже дорогий) та «не будь москалем» (поганцем).

Значно розширився і синонімічний ряд іменників на позначення російських окупантів: «орки», «русня», «русаки», «рашисти», «рузкі», «свинособаки» тощо. Зауважимо, якщо вживання цих емоційно забарвлених слів у побуті виправдане, то у дипломатичній та медіа комунікаційній сферах треба дотримуватися мовних норм і послуговуватися словом «росіяни», «російські військові», «російська армія» тощо. Це стосується і назви країни-агресора та прізвища її президента, які стали писати з малої літери: «рф», «росія», «путін». Звісно, це суперечить нормам правопису і, мабуть, у майбутньому немає ніяких перспектив. Адже «фашистська Німеччина», «Гітлер», «Муссоліні», писалися й пишуться відповідно до мовних норм з великої літери (як власні назви), незважаючи на ненависть мільйонів людей на планеті та злочини, які вони скоїли проти людства. Цікавими є і сучасні скоромовки, особливо авторські, створені українською режисеркою Поліною Коробейник. Наприклад, «Клара для Карла вкрала байрактара» або «Чорної ночі червона калина хилилась, хилилась під Хливнюка, та не схилилась, а розвеселилась» тощо.

Отже, війна вплинула на мову українців, яка (як найважливіший засіб формування знань людини про об'єктивний світ), зафіксувала словесно результати пізнання війни, ворога, смерті, тривоги. У мові змінилися не тільки значення слів, а й закони їх уживання. За своєю сутністю в основному нейтральні, слова набувають зневажливого значення і викликають цілеспрямовану емоційну реакцію. Такою є мовна репрезентація світу в умовах війни, яка після перемоги, сподіваємося, зміниться.

Список використаних джерел

1. Маленко О. Науковий дискурс О.О. Потебні. Слово і творчість. *Культура слова*. № 83. 2015. С. 16–21

2. Франчук В.Ю. Олександр Опанасович Потебня: Сторінки життя і наукової діяльності. Київ: Видав. дім Д. Бураго, 2012. 376 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Шумейко

*Аліна Зубченко,
факультет прокуратури,
1 курс, 11 група*

ЗАХИСТ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ЯК ФАКТОР БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

До 24 лютого 2022 року більшість громадян України розглядала українську мову як засіб комунікації між людьми, але після повномасштабного вторгнення Росії на українську територію пріоритети в українців змінилися, мову почали сприймати як засіб боротьби проти геноциду українського народу.

Українське суспільство на тлі російської агресії починає більше розуміти значення захисту державної мови як фактору безпеки держави. Українці були масово занурені в російський культурний простір, більш того, для великої частини він був єдиним, тому що люди говорили російською, дивилися російські серіали та кіно, слухали російськомовних виконавців тощо. Це ознаки ментальної окупації українців ще задовго до вторгнення.

Після 2014 року серед жителів східних і південних регіонів різко впав відсоток тих, хто вважав рідною мовою російську. Попри це, частка людей, які говорили нею в повсякденному житті, на жаль, не зменшилася.

З початком активної фази війни зміни торкнулися не лише ставлення людей до мови, а й змінилося саме мовлення. Деякі слова отримали нові додаткові лексичні значення, які є актуальними в умовах російсько-української війни.

Щоб полегшити сприйняти війни, вбивства, українці почали словесно розмежувати «своїх» та «чужих», морально знижуючи значущість ворогів.

Серед прикладів заниження – міфічні, вигадані негативні персонажі, що вже стали культурним надбанням світу. Орки – це вигадана раса істот, яких зображують варварами зі звіриними рисами. Походження цієї назви від латинського Orcus – Орк Діспатер, імені одного з давньоримських божеств смерті і підземного світу; Мордор – походить зі синдарської мови (вигадана мова, розроблена Дж. Р. Р. Толкіном). Значення – «чорна країна», яка існувала у вигаданому світі Середзем'я Дж. Р. Р. Толкіна і була осередком сили Чорного Володаря Саурона [1]; росія. Назву країни почали писати з малої літери. Це теж варіант війни у мовній площині, адже загальні іменники на позначення територій не пишемо з великої літери: болото, смітник, хащі та інше. За цією ж аналогією почали писати слово «росія».

У сучасних умовах українська мова, крім комунікативної та оборонної функції, активно почала виконувати ще й розпізнавальну (ідентифікаційну). Наприклад, вдень стрічка на одязі солдата слугує орієнтиром, який відрізняє «чужих» від «своїх», а вночі, коли кольору стрічки не видно, оберегом, який дає безпеку, стає українська мова. Навіть ті, хто вдень говорили російською, після заходу сонця переходять на українську. Великою перевагою є те, що російські військові не знають української мови, це дозволяє ідентифікувати їх. Найпоширенішим методом для перевірки на «своїх», який шириться мережами, стали українські слова: паляниця, полуниця, Укрзалізниця та ін. Слово «паляниця» вже стало одним із мовних символів цієї війни. Паляниця – це не лише плескатий хліб із пшеничного борошна круглої форми. Це слово є шиболетом, що означає характерну мовну особливість, тобто є своєрідним мовним паролем, за яким можна впізнати людину, для якої та чи інша мова не є рідною.

Отже, мова є одним із засобів боротьби проти рашистських загарбників.

Список використаних джерел

1. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. К. : Наукова думка, 2006. Т. 5. 704 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Юлія Іващенко,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 3 група*

УКРАЇНЬСЬКА МОВА – ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мовне питання під час війни є одним з найбільш актуальних. Протягом століть сусідня країна намагалася знищити разом з мовою українську культуру, позбавити українців самоідентифікації та асимілювати народ.

Двомовність в країні – одна з головних проблем України, що призводить до розшарування суспільства. Для України став характерним асиметричний білінгвізм. Безумовно, забезпечення вільного вибору мови спілкування є одним з основних прав людини, але в країні з історією геноциду відмова від мови агресора є беззаперечно важливим заходом. У національному просторі спостерігається порушення усвідомлення призначення мови. Принципово не всі розуміють, що основна функція не тільки комунікативна, а й націєтворча, тобто мова формує народ, вона є фундаментом у становленні нації. Українська мова може опинитися під загрозою зникнення, якщо російська надалі продовжуватиме панувати в суспільстві.

Мовне питання, насамперед, є важливим для Російської Федерації. Наразі на окупованих територіях відтворюється ситуація: ворог забороняє навчання державною мовою, насаджуючи російську, вилучає українську літературу, знищує пам'ятки і навіть змінює українські дороговкази, намагаючись у такий спосіб зруйнувати культурну спадщину нашого народу. Тому, аби захистити Україну та протистояти окупантам, насамперед треба зберігати українську мову.

Наразі кожен українець здатен боронити свою державу, адже захищати Україну можуть не лише військові за допомогою зброї, а й звичайні громадяни за допомогою слова. У воєнних умовах українська мова дійсно стала своєрідною стратегічною зброєю, могутнім засобом боротьби за незалежність.

Крім того, мова – ідентифікація для військових, яка здатна гарантувати безпеку та врятувати життя. Багато російськомовних українців знаходяться на фронті, захищаючи суверенітет України, проте на полі битви мова, якою спілкується військовий, відіграє значну роль. Статтею 13 Конституції України передбачено, що «Мовою Збройних Сил України є державна мова». Отже, задля унеможливлення перехвату інформації ворогом українські військові зобов'язані спілкуватися державною мовою.

Мова – культурна спадщина, через яку можна відслідкувати історію українського народу. Наразі твориться історія. І ця війна є одним з етапів становлення, розвитку та посилення держави. Збройна агресія вплинула на національну свідомість громадян, оскільки після повномасштабного вторгнення все більше українців почало цінувати національні культурні традиції та запроваджувати у своє повсякденне життя спілкування українською мовою.

Отже, в умовах цієї війни українці воюють насамперед за збереження нації, яка не може існувати без мови. Питання популяризації української мови є актуальним і важливим. Знання національної мови – це громадянський обов'язок, який кожен громадянин зобов'язаний виконувати. Категорична відмова від цього – зневага до культури й держави.

Список використаних джерел

1. Вишневський А. Ми воюємо за власну ідентичність, за власну свободу і право самовизначення URL: <https://vision.nazk.gov.ua/interview/mi-vouemo-za-vlasnu-identichnist-za-vlasnu-svobodu-i-pravo-samoviznacenna/>

2. Кремінь Т. Російськомовні відкидають «мову ворога», вивчаючи українську URL: https://lb.ua/blog/taras_kremin/519604_rosiyskomovni_vidkidayut_movu.html

3. Хрищук А. Чому мовне питання під час війни надважливе URL: <https://explainer.ua/ukrayinska-mova-zbroyna-narodu-chomu-movne-pitannya-pid-chas-vijni-nadvazhlive/>

4. Шевчук Ю. Про війну і потребу нової мови. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mova-maye-znachennya/31750018.html>

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Марія Ільїна,
факультет прокуратури,
I курс, II група*

РОЛЬ МОВИ В КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Основною мовною проблемою сучасності є те, що до початку воєнних дій більшість українців сприймала мову винятково з огляду її соціальних функцій. Сприйняття чіткого розуміння значення мови через цю призму є досить неточним, тому викликало знецінення, залишивши по собі думку, що мова є додатком до нації. Але цьогорічні події показали, що таке ставлення докорінно неправильне.

Мова – творець думки. Також мова об'єднує людей у певні нації. Звідси й впливає значення мови як культуротворчої сили народу, яка не тільки зближує людей на основі взаєморозуміння, а й на рівні творчого здобутку предків. Саме тому без мови немає нації.

Незважаючи на те, що українська мова вважається однією із наймелодійніших мов світу, вона неодноразово впродовж чотирьох століть піддавалася репресіям і була на межі знищення. Тільки зафіксованих випадків лінгвоциду існує більше ніж 100 (у XVIII ст. Петро I заборонив друкування українських книг, згодом Катерина II припинила викладання української мови у Києво-Могилянській академії, XIX ст. Емський указ тощо).

І тільки 1989 року ухвалено Закон «Про мови в українській РСР», який закріпив позиції, що виборили національна інтелігенція та народний рух. Але на рівні з українською вагомий статус надавався і російській, зокрема: у школах викладалося дві мови, службовці були зобов'язані знати

українську і російську, акти вищих органів опубліковували двома мовами. На заміну прийшов Закон, ухвалений 2019 року «Про забезпечення української мови як державної», який є чинним і сьогодні.

Отже, берегти рідну мову в умовах війни – це великий крок до перемоги. Адже недарма відомий мовознавець Іван Огієнко наполягав: «Поки живе мова – житиме й народ... От чому мова завжди має таку велику вагу в національному рухові, от чому ставлять її на перше почесне місце серед головних наших питань».

Список використаних джерел

1. Семенов О. М. Культура наукової української мови: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
2. Сливка С. С. Юридична деонтологія: правнича етика. Професійна культура. Київ: Атіка, 2006. 295 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Єлизавета Ковбасюк,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 3 група*

МОВНИЙ ПУРИЗМ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

На початку ХХІ ст. у мовознавстві з'являється чимало досліджень із питань української мови, оскільки вона є однією з ознак національного та державного суверенітетів. Крім того, суспільство переживає період величезних змін та реформувань протягом тридцяти років. На зміну тоталітарному режиму прийшов демократичний лад, який забезпечив основні права людини; на зміну репресій проти національних мов – свобода в усіх проявах: мистецтві, літературі, освіті тощо.

Новий етап спостерігається й у розвитку української мови. У період, коли світ прагне до глобалізації, комфорту та спрощення, триває і стильова перебудова мов. Активний словник кожного українця поповнюється великою кількістю запозичених слів та термінів з інших мов, насамперед англійської.

Мова – це національна ознака певного народу, відображення права на свободу та незалежність. Тому саме в період повномасштабної війни Росії проти України постає проблематика пуризму в українській мові. Пуризм – крайній вияв турботи про чистоту літературної мови, очищення її від впливу іншомовних запозичень [2].

Чим більше українська мова буде наповнена питомими українськими словами, тим менше буде витрачено часу на докази того, що українці – самобутній народ з власною історією та культурою.

Запровадження таких процесів є дуже важливим не тільки для культури України, а й для її державності. Проблема полягає в тому, що велика кількість людей не підтримує таких проєктів. Наприклад, підлітки, які прагнуть максимального зближення з молоддю таких провідних країн, як Велика Британія, США та Канада.

Також інтенсивне проникнення іншомовних слів відбувається через сучасні ЗМІ. Насамперед англіцизми, які не тільки витісняють українські питомі слова, а ще й зберігають своє графічне відтворення, що суперечить мовним нормам.

Отже, пуризм на сучасному етапі розвитку України є необхідним явищем, яке слід стимулювати на державному рівні та пояснювати його сутність та актуальність.

Список використаних джерел

1. Масенко Л. Т. Український пуризм: міф чи реальність? *Дивослово*. 2009. №7-8 (628-629). С. 48-52.

2. Уманська Т. О. Розмовна, просторічна лексика. Молодіжний сленг. Екзотизми, пуризми. Знижена лексика. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2011. № 10 (266). С.9–17.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Антон Комісар,
факультет адвокатури,
1 курс, 1 група*

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ АДВОКАТА

Культура мовлення адвоката є важливою складовою його професійної компетентності. Юрист, який володіє високим рівнем культури мовлення, може успішно захищати інтереси своїх клієнтів та виконувати свої професійні обов'язки. Розглядаючи деякі аспекти проблематики культури мовлення юриста, слід визначити, як вдосконалювати свою мовленнєву компетенцію. Культура мовлення правника – це не просто засіб комунікації, а невід'ємна складова його професійної діяльності. Послугування нормами та правилами мови й етикету, контроль за лаконічністю, грамотністю та влучністю – ключові фактори, які впливають на сприйняття та розуміння висловлюваної юристом думки.

По-перше, юрист повинен володіти правильним мовленням, враховуючи граматичні правила та лексичний склад мови. Це дозволить уникнути неточностей у договорах, заявах та інших документах. Також важливо користуватися професійним термінологічним словником, щоб уникнути неправильного вживання термінів і понять. Фахівець повинен на високому рівні володіти державною мовою, влучно застосовувати мовленнєві засоби та вузькоспеціалізовану лексику.

По-друге, важливо мати гарну дикцію та вміння правильно вимовляти слова, щоб мовлення юриста було зрозумілим для аудиторії. Для цього рекомендується займатися артикуляцією та диханням, щоб зберігати правильний ритм та темп мовлення. Надзвичайно важливим є застосування та розвиток вмінь, знань та навичок ораторського мистецтва, яке допомагає мовцю правильно акцентувати увагу при доповіді, влучно висловити свою думку.

По-третє, важливо вміння вести діалог зі своїм клієнтом та іншими учасниками процесу. Грамотність адвоката допомагає йому при веденні суперечок та дискусій, а вміння чітко довести основу своєї думки – запорука удачі при переконанні

співрозмовника. Для цього потрібно бути уважним слухачем і демонструвати емпатію до позиції співрозмовника. Також важливо дотримуватися професійних етичних норм та дотримуватися культури спілкування, яка базується на повазі та взаємному поважанні. Згідно з прикладами, вдосконалення культури мовлення можливе через регулярну практику.

Однією з ключових проблем культури мовлення юриста є недостатня увага до специфіки комунікації з клієнтами та іншими учасниками правового процесу. Юристи повинні пам'ятати, що не кожен клієнт є фахівцем у галузі права та може не розуміти складні юридичні терміни. Тому, щоб забезпечити ефективну комунікацію з клієнтом, адвокат повинен використовувати зрозумілу та доступну мову, уникати складних технічних термінів і надмірного вживання аббревіатур, які можуть заплутати клієнта, відволікти від суті діалогу та завадити розумінню інформації, яку надає правник.

Ще однією проблемою є неуважне ставлення до правил правопису та граматики. Помилки в написанні та вживанні слів можуть призвести до непорозумінь та помилкового тлумачення правових норм. Тому юристи повинні приділяти увагу правопису та граматиці в своєму писемному та усному мовленні.

Також важливо враховувати влучність етикетної мовної форми в конкретній ситуації. У правовому середовищі існують специфічні правила етикету, яких адвокати повинні дотримуватися при комунікації з колегами, суддями, клієнтами та іншими учасниками правового процесу. Неправильне вживання етикетних формул може викликати негативну реакцію та призвести до порушення ділових відносин. Культура мовлення має надзвичайно важливе значення при забезпеченні толерантності між співрозмовниками.

Отже, культура мовлення юриста є дуже важливим аспектом у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Власенко Л. А. Фахова українська мова: навч. посіб. / Київ: Центр учбов. л-ри, 2008. 272с.

2. Слов В. А. Основи адвокатської етики: посіб. викл. Київ: Прецедент, 2010. 132 с.

3. Культура української мови: довідник / за ред. В. М. Русанівського. Київ: Либідь, 1990. 304 с.

4. Семенов О. М. Культура наукової української мови: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 216 с.

5. Сливка С. С. Юридична деонтологія: правнича етика. Професійна культура. Київ: Атіка, 2006. 295 с.

6. Українська ділова і фахова мова : практич. посіб. на щодень / за ред. М. Д. Гінзбурга. Київ: Фірма «ІНКОС», Центр навчальної літератури, 2007. 672 с.

7. Уманець О.В. Етикет у просторі спілкування та професійній діяльності юриста: [навч. посібник]. Харків: Колегіум, 2011. 147 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Олександра Копачинська,
факультет прокуратури,
I курс, 8 група*

РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Юридичне життя України, а отже, і юридична лексикографія, переживає важкі випробування, через російську збройну агресію. Війна зумовила зміни в законодавстві, пов'язані з оборонною діяльністю, захистом національної безпеки та територіальної цілісності держави.

В умовах сьогодення правники використовують політико-юридичну термінологію на різних мовах, але особлива увага приділяється українській та англійській. Це робиться з метою подолання воєнного конфлікту, адже готуються обвинувачення і судові справи проти держави-агресора, що будуть передані до

Європейського суду з прав людини, які мають бути правильно оформленими та належно перекладеними англійською.

Умови війни потребують від юристів розуміння специфіки військового права, включаючи відповідні поняття та терміни. Тому розвиток сучасної лексикографії є важливою сходинкою до перемоги.

Доба Незалежної України передбачала створення нового законотворчого процесу. Потрібно було упорядкувати та вдосконалити юридичну термінологію. Проблема в тому, що більшість юридичних термінів було запозичено з російської мови, оскільки територія України перебувала під владою СРСР, а отже на правничій мові позначився російський вплив. Почали виникати труднощі стосовно правильності й точності вживання термінів російською мовою. Тому наразі є популярною тенденція до «очищення української мови від невласливих їй елементів і відновлення її питомих рис». Нині в Україні укладаються та випускаються різні юридичні словники. Завдяки правникам-ентузіастам розвивається юридична лексикографія. Тепер українське юридичне словникарство налічує такі розділи, як металексикографія, що вивчає методологічні, дидактичні питання теорії лексикографії, термінографія, фразеографія, комп'ютерна лексикографія, навчальна лексикографія і наукова лексикографічна критика.

У лексикографії використовують сучасні технології, за допомогою яких створюються і редагуються словники, аналізуються тексти, проводиться автоматичний збір інформації. Це полегшило роботу науковцям у сфері словникарства. Однак у сучасної юридичної лексикографії є проблеми, такі як відсутність або недостатня кількість актуальних словників, проблеми з термінологією, відсутність стандартизації лексикографічної діяльності, а також недостатнє фінансування з боку держави.

Отже, сучасна юридична лексикографія розвивається в нелегких умовах. Війна, вплив російської мови, проблемна термінологія, і не тільки це, позначилося на юридичному словникарстві. Попри все це, лексикографія стає кращою, завдяки людям, які зацікавлені в її розвитку.

Список використаних джерел

1. Гороть. Є. Сучасна лексикографія: проблеми й перспективи. *Актуальні питання іноземної філології*. 2015. № 3. С. 42–48.
2. Зубець Н.О. Українська лексикографія другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 128 с.
3. Юридична лексикографія у 20-ті роки ХХ ст. і сучасність. *Вісник Академії адвокатури України*. 2006. С. 149–155.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Катерина Корнєва,
факультет прокуратури,
1 курс, 4 група*

МОВА: ДУХОВНА ЗБРОЯ ЧИ ЗАСІБ СПІЛКУВАННЯ?

Доля української мови в бутті національної культури може бути окреслена одним терміном – лінгвоцид та провідною тенденцією – протистояння лінгвоциду. Із XIV ст. – часу становлення та розвитку національних європейських культур – саме українська мова зазнавала потужних експансивних впливів, які мали на меті нівелювання національного начала та витісняли її на периферію, у сферу побутового спілкування. Численні заборони мови протягом XVII–XIX ст., штучне надання їй статусу засобу спілкування саме в селянському середовищі, розмивали національний мовний простір та значно ускладнювали процес національної самоідентифікації. Зі здобуттям незалежності Україною мовне питання набуло виняткової гостроти як таке, що насамперед пов'язане із забезпеченням засад буття держави. Статус української мови закріплено у ст. 10 Конституції, яка декларує: «Державною мовою в Україні є українська мова» [3].

Потужне прагнення формування саме національного культурного простору у мовному вимірі виявилось в тенденції його

всеохопної українізації. Це набуло конкретизації насамперед у державо-діяльнісному вимірі – у «Концепції державної мовної політики», яка декларує, що «українська мова є визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, системотвірним складником української громадянської нації» [6], визначає нагальність вирішення потреби протистояння деформації національного мовного простору шляхом забезпечення повноцінного функціонування української мови у всіх сферах суспільного життя, та декларує. Ст. 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» визначає, що державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави [1]. Державодіяльнісна та державотворна функції української мови відповідають світовим тенденціям щодо осмислення національної мови як чинника буття держави. У багатьох країнах світу знання національної мови є необхідним для набуття громадянства. Про це свідчить досвід таких країн, як США (складання іспиту на громадянство в тестовому форматі на знання мови та історії США), Велика Британія (складання усного та письмового іспиту з мови), Польща (складання іспиту з мови із отриманням відповідного сертифікату), Бельгія (володіння однією з державних мов – нідерландською, французькою, німецькою), Латвія (складання іспиту з мови, що є необхідним також і для набуття освіти в країні) та багатьох інших.

В освітньому вимірі статус української мови конкретизований у Законі України «Про освіту», за яким на рівні законодавства українська мова закріплюється як мова викладання у системі освіти [2]. Інтенсифікація оприлюднення творів сучасних українських літераторів, україномовний дубляж кінопродукції, активізація створення перекладів світової літератури тощо закріплюють титульний статус української мови в художньому просторі України [7].

Жорсткі реалії війни надали особливої актуальності мовному питанню. І не тільки тому, що питання свідомого вибору мови постало як фактично тотожне вибору громадянської позиції, духовна зброя в протистоянні нелюдській агресії. Для багатьох українців, які раніше нейтрально ставилися до вибору мови спілкування та за інерцією, що

склалася протягом тривалого часу, «оберталися» в іншому мовному просторі, актуалізувалася потреба відмови від осмислення української мови як «меншовартісної». Потужну тенденцію свідомого, декларативного вибору української як єдино можливого відповідника власної національної ідентичності засвідчили результати сімнадцятого національного опитування «Ідентичність. Патріотизм. Цінності» (17-18 серпня 2022 року) [5]. Проте і поза офіційними, соціологічно підтвердженими даними сьогодні реальним для всіх українців є прагнення повноцінного входження в національний мовний простір – сформувався тенденції неформального навчання мові (як дорослих, так і дітей), взаємного тренажу спілкування українською (особливо серед українців Південного та Східного регіонів середнього та старшого віку), утвердження української у віртуальному просторі (зокрема у соціальних мережах), свідомого вибору україномовної літератури, відмови від російськомовного інформаційного контенту. Інший бік загострення мовного питання в сучасних умовах пов'язаний із переосмисленням мовного простору, тривало забарвленого тенденцією зросійщення, насиченого суржиком. Чистота мови сьогодні – політична та соціальна проблема, що має вирішуватися кожним вільно та свідомо.

Мова – вічно живий феномен, який миттєво віддзеркалює новачі буття людини і соціуму. Тому не дивно, що сучасний мовний простір, резонуючи із новими реаліями протистояння української нації, насичується неологізмами, позначеними інколи вічним українським гумором, оптимізмом і непереборною вірою в перемогу.

У сучасному культурному просторі України закріплюється статус української мови як духовної зброї, поля битви, простору гібридної війни, позначеному як мовною грою, вербальною агресією, семантичним перекодуванням лексем [4], і як засобу виборювання загальнолюдських демократичних сенсів і цінностей, виховання почуття національної гідності, сконцентрованого в мові як генетичному коді нації.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

2. Про освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#TextL>
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Парахонський Б., Яворська Г. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл. Київ: НІСД, 2019. 560 с.
5. Сімнадцяте загальнонаціональне опитування: ідентичність, патріотизм, цінності (17 – 18 серпня 2022). URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/s_mnadcyate_zagalnonac_onal_ne_opituvannya_dentichn_st_patr_otizm_c_nnost_17-18_serpnua_2022.html
6. Про Концепцію державної мовної політики : Указ Президента від 15.02.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010#Text>
7. Уманець О. В. Мистецтво в культурному просторі постучасності: зміни та проблеми. *Духовна культура України перед викликами часу*: матеріали і тези допов. учасників IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 14 трав. 2021 р.) [редкол.: А. П. Гетьман (голова), В. М. Пивоваров, О. В. Уманець, О. А. Стасевська]. Харків: Право, 2021. С. 92–95.

Науковий керівник: доц., канд. мист. О. В. Уманець

Аліна Кумеда,
факультет прокуратури,
1 курс, 8 група

УКРАЇНЬСЬКА МОВА В МЕДІАПРОСТОРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ. ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ

Українська мова як ключовий символ національної самобутності завжди відігравала важливу роль у формуванні української ідентичності. З початком ведення агресивної політики Росії проти України, українська мова стала питанням національної

безпеки та суверенітету. Україна як багатомовна країна зіткнулася з багатьма викликами, серед яких особливе значення має використання української мови в медіапросторі.

Перш за все слід зазначити, що використання української мови в медіапросторі є важливим чинником збереження національної ідентичності та підтримки державного суверенітету України. У зв'язку з цим важливо, щоб українська мова активно використовувалася в усіх сферах суспільного життя, включаючи медіапростір. Для досягнення цієї мети необхідно розвивати національну медіа інфраструктуру й забезпечувати доступ до якісної україномовної інформації. Крім того, важливо підтримувати та розвивати україномовні медіаорганізації та журналістські асоціації, які мають сприяти розвитку української мови в медіапросторі.

Надзвичайно актуальним є питання мовної культури українського медіапростору, адже мова є найважливішим засобом людського спілкування та інтелектуального розвитку особистості, безцінною і невичерпною скарбницею культурного надбання народу [1, с. 64]. Мова сучасних українських засобів масової інформації еволюціонує та наповнюється новими лексемами, серед яких можна виокремити новотвори, які не завжди відповідають чинним нормам української мови. Представники ЗМІ все частіше дозволяють собі використовувати неетичну лексику, заповнюють медійний простір жаргонізмами. Серед найбільш поширених порушень норм літературної мови є неправильна вимова звуків, наголошування слів, уживання мовних кальок з російської мови, що виявляється переважно на лексичному та морфологічному рівнях, перенасичення не завжди виправданими запозиченнями, зокрема неологізмами [2, с. 112]. З огляду на те, що представники ЗМІ не тільки інформують, а й впливають на формування комунікативних навичок, словниковий запас глядачів і слухачів, вони повинні дбати про чистоту свого мовлення.

Один із основних викликів полягає у тому, що Україна є багатомовною країною, і інші мови, зокрема російська, також є популярними серед українських громадян, зокрема на сході України. У зв'язку з цим деякі ЗМІ використовують російську мову як засіб залучення аудиторії та забезпечення

конкурентоспроможності на ринку медіа. Українські ЗМІ мають сприяти розвитку української мови та її популяризації в середині країни та за її межами. Мовні матеріали повинні бути якісними та дотримуватись стандартів української мови, а також враховувати специфіку аудиторії та потреби читачів.

Сучасні виклики вимагають розробки ефективних стратегій для збереження та розвитку мовної ідентичності під час війни. Українські ЗМІ повинні використовувати різні мовні стратегії для забезпечення різних потреб аудиторії. Наприклад, українськомовні матеріали можуть бути адресовані внутрішній аудиторії, тоді як англomовні – зовнішній [3].

Однією з ефективних стратегій збереження української мови в медіапросторі є забезпечення доступу до україномовного контенту. Це досягається шляхом підтримки україномовних ЗМІ, зокрема, у вигляді фінансової підтримки та забезпечення доступу до інформаційних ресурсів. Іншою ефективною стратегією є забезпечення якості україномовного контенту. Для цього потрібно залучати висококваліфікованих спеціалістів, які володіють мовою на професійному рівні та вміють коректно відтворювати інформацію. Крім того, важливо забезпечити підтримку держави та центральних медійних організацій у збереженні української мови в медіапросторі. Зокрема, держава може забезпечувати фінансову підтримку україномовних ЗМІ та проєктів, спрямованих на розвиток та збереження української мови.

Отже, ефективне використання мовних стратегій може допомогти українським ЗМІ забезпечити якість та достовірність інформації, зберегти об'єктивність та нейтральність в медіапросторі.

Список використаних джерел

1. Бондарчук К.С. Українська мова в сучасному медіапросторі. International scientific and practical conference «The European development trends in journalism, PR, media and communication», 2020. с. 64.
2. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ: Видав. Дім Д. Бураго, 2008. 336 с.

3. Лалл Дж. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід. Київ: «К.І.С.», 2002. 264 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Анастасія Лучникова,
факультет юстиції,
1 курс, 5 група*

НОВОТВОРИ В ЗМІ: УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА В ПЕРІОД ВІЙНИ

Мовна практика засобів масової інформації найбільш чутлива до продукування лексичних інновацій. На думку мовознавця О. Стишова, мова українських ЗМІ відображає стан сучасної літературної мови, відбиваючи її багатofункціональність, ступінь інтелектуалізації, оновлення та стилістичної реорганізації словника, тому слід мати на увазі, що лексичний склад сучасної української літературної мови активно поповнюють засоби масової інформації.

Після початку повномасштабного вторгнення саме ЗМІ почали активно поширювати новотвори, окрім цього, нові слова активно поширювалися й в соціальних мережах (Facebook, Instagram, TikTok), тому вони охопили більшу аудиторію. Війна і збройна конфронтація спричинили утворення значної кількості неологізмів з образливим для супротивників забарвленням: «рашизм (путінізм)», «російський фашизм», «орк» (рашист); «кремлебот» тощо.

Новотвори тепер активно використовуються у новинах та офіційних заявах органів публічної влади, при цьому ведуться активні дискусії з приводу написання певних слів. Відомий філолог Олександр Авраменко пояснив, чи можна наразі писати назву країни-агресора з маленької букви, після чого Міністерство культури та інформаційної політики України опублікувало неформальні правила українського правопису, де вказали, що тепер допустимо писати слова «кремль» та «путін» з маленької літери.

Крім того, з'явилися інші слова, які стали активно використовуватися в суспільстві, зокрема: «чорнобаїти», «арестовлення», «шойгувати», «кімити», «мак ронити», «бандера-смузі», «байрактарити (джавелініти)», «тер оборонець» тощо. Розтлумачимо декотрі з них.

«Чорнобаїти» – постійно робити одну і ту саму дію, але не отримувати бажаного результату та страждати через це. Слово з'явилося через бої під селищем Чорнобаївкою, які тривають там з 27 лютого 2022 року. Саме в с.Чорнобаївка розташований аеропорт, де рашисти намагалися створити стратегічний пункт, але постійно зазнавали втрат. Серія поразок російських військ під Чорнобаївкою принесла селищу репутацію «проклятого» місця і символу знищення російських військ.

«Арестовлення» – заспокійливе повідомлення. Воно походить від імені колишнього радника керівника Офісу Президента України Олексія Арестовича, який постійно проводить брифінги. Він став надзвичайно популярним, завдяки тембру свого голосу і заспокійливим повідомленням. Спочатку активно поширювалася теза про те, що Арестович – українська валеріана, а через деякий час почали використовувати новотвір «арестовлення».

«Шойгувати» – удавати на робочому місці, що все йде за планом.

«Кімити» – зберігати оптимізм навіть у найскрутніші та найважчі часи. Голова Миколаївської обласної державної адміністрації Віталій Кім завжди оптимістично налаштований. Саме він став для багатьох українців символом доброти і гумору в такий непростий час, саме тому слово «кімити» походить від його прізвища та асоціюється з оптимізмом.

«Макронити» – робити дуже стурбований вигляд щодо певної ситуації, усім це показувати, але нічого не робити по суті.

«Думскролінг» – довготривале читання негативних новин. Явище з'явилося ще в 2020 році через пандемію COVID, але саме зараз набуло ширшого значення, оскільки після початку повномасштабного вторгнення поганих нових стало набагато більше. Ці та інші слова з'являються як реакція на актуальні події

в Україні та світі. Доповнюють палітру і фразеологізми, що потребують знань контексту цієї повномасштабної війни.

Отже, трансформації у мові під час війни реалізуються насамперед шляхом входження до лексичної системи значного масиву раніше не відомих слів, що відображає процес пристосування мовної системи до нових умов комунікації. Пам'ятаймо, що тільки на ґрунті національної мови, яка духовно обрамлює націю, можливий розвиток національної свідомості, пам'яті й національного пізнання.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Владислав Назаренко,
факультет прокуратури,
1 курс, 7 група*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Збройна агресія Російської Федерації проти України мала негативні наслідки для українського народу. Военні злочини характеризуються особливою жорстокістю, масовістю [1, с. 93]. В таких умовах юристи повинні проводити спеціальні слідчі дії, збирати докази, здійснювати експертизи різних рівнів складності та групувати справи для подання до Міжнародного кримінального суду в Гаазі та Європейського суду з прав людини в Страсбурзі.

Для характеристики злочинів та обмеження правового статусу агресора на міжнародній арені використовують юридичні терміни, які мають особливі значення, закріплені в конвенціях і відповідають певним положенням. Слід зазначити, що для кожного виду протиправних військових діянь з боку РФ є визначення, які доцільно використовувати в справі, опираючись на докази. За словами міністра внутрішніх справ України Ігоря Клименка, станом на жовтень 2022 року зафіксовано сорок тисяч воєнних злочинів з боку окупантів [2]. Національна поліція

України, працівники прокуратури України, Служба безпеки України та інші структурні підрозділи займаються розслідуваннями справ відповідно до своєї компетенції, використовуючи мову юриспруденції.

Через діяння колаборантів, загарбників і правлячої верхівки Російської Федерації правоохоронні органи використовують при описі злочинів проти українців терміни: «геноцид», «депортація», «дезертирство», «реабілітація», «ексгумація», «кремація», «експатріація» та інші. На жаль, ця термінологія з початком повномасштабного вторгнення зустрічається доволі часто в правовій сфері.

Стосовно майнових питань, то уповноважені особи часто використовують такі терміни, як: «шантаж», «вимагання», «мародерство», «конфіскація», «руйнування», «викрадення» і «вивезення».

Слід зазначити, що у довоєнні часи міжнародне та вітчизняне право були тісно пов'язані. У надскладний час для України ці дві галузі співпрацюють задля майбутньої перемоги нашої держави та її подальшого розвитку. У своїй діяльності працівники цих двох сфер використовують певну термінологію, а саме: «деокупація», «ленд-ліз», «ембарго», «моніторинг», «ратифікація», «репарації», «капітуляція», «відшкодування», «де-факто», «інвестиції», «контрибуція», «націоналізація» та багато інших.

Отже, повномасштабне вторгнення РФ завдало значної шкоди Україні. Злочини окупаційної влади та її армії потребують розслідувань і винесення справедливих вироків. Для досягнення цих намірів кожна структура правоохоронних органів України використовує певну юридичну термінологію у своїй діяльності. Крім того, геноцид українського народу з боку Росії спонукав до активного використання специфічної юридичної термінології, яка до бойових дій використовувалася менш активно.

Список використаних джерел

1. Волошина М.О., Пеньков С.В. Щодо визначення поняття воєнного злочину. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.

(м. Львів, 21 жовтня 2022 року). С. 89–94. URL : <https://cutt.ly/U363B9a>

2. Офіційний вебпортал Національної поліції України «За вісім місяців повномасштабного вторгнення військових РФ на територію України поліція зареєструвала 212 тисяч злочинів – Ігор Клименко». URL: <https://www.npu.gov.ua/news/za-visim-misiatsiv-povnomasshtabnoho-vtorhnennia-viiskovykh-rf-na-terytoriiu-ukrainy-politsiia-zareiestruvala-212-tysyach-zlochyniv-igor-klymenko>

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Даниїл Немец,
міжнародно-правовий факультет,
I курс, 4 група*

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Україна як багатонаціональна держава стикається зі складними завданнями щодо збереження мовної ідентичності та розвитку мовної політики в цілому. Особливо гостро ця проблема постає в умовах воєнного часу, коли національна безпека країни під загрозою, а зміни в її політичній сфері вимагають відповідних заходів стосовно мовної політики, яка безпосередньо впливає на формування національної ідентичності та єдності суспільства.

«В умовах війни жодних дискусій щодо мовного Закону бути не повинно. Захищати мовний фронт – це об'єднувати суспільство довкола головних цінностей. Володіти українською – захищати національні інтереси», – зазначає Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень [3].

Проблему недостатньої ефективності мовного законодавства українці відчули ще дев'ять років тому, коли Росія

почала окупаційні дії на території Криму, Донецької та Луганської областей. Саме тоді Кремль, викривляючи історичні факти та інформацію про мовно-демографічний простір України, почав виправдовувати акти агресії проти територіальної цілісності нашої держави необхідністю захисту прав російськомовного населення. Поширеність серед українців російської мови окупанти почали використовувати як інструмент для знищення України, для них мова – це засіб агресії.

Нині триває боротьба за життя, незалежність, змогу спілкуватися українською. Наразі агресор руйнує не лише міста та села, але й вбиває мирне населення, вкотре нищить культуру, мистецтво, мову. Це ніщо інше як геноцид проти українського народу, ідея якого активно панувала та втілювалася ще за часів Радянського Союзу, коли влада, застосовуючи терор, намагалася досягнути повного винищення всього українського.

У 20-х роках минулого століття інтелігенція поширювала українську мову попри переслідування російською владою. Митці виступали за друкування українських газет, викладання української мови в школах, популяризацію мови серед молоді. На жаль, багато письменників було репресовано [4]. Справді, російськомовних українців не існує, є лише русифіковані [1].

Однією з найважливіших змін у сучасній мовній політиці України було ухвалення в 2019 році Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», що передбачало пріоритетність української мови в понад 30 сферах суспільного життя, зокрема в державному управлінні, засобах масової інформації, сфері освіти, науки, культури, реклами, послуг тощо. Однак нелегко виявилось надолужувати те, що втратила українська мова внаслідок малоефективної мовної політики, але, безперечно, Закон відіграв велику роль у мовному відродженні, а повномасштабна війна прискорила усвідомлення громадян щодо місця та ролі української мови в суспільстві. Усе більше людей прагнуть покращити власні знання української мови, для цього відвідують курси та тренінги, використовують українську не лише в публічному, а й у буденному, приватному спілкуванні. Заклади освіти прибрали зі своїх навчальних програм

теми, що стосуються російських митців, науковців, відомих постатей. Рівень національної свідомості українців значно підвищився, так звану ідею «русифікації» української нації Росія власноруч змінила на активну «дерусифікацію» [2].

Отже, мова – це не лише засіб спілкування, але й національний код – вагомий елемент культурної спадщини, збереження якого є ключовим завданням будь-якої держави, адже тотальне знищення мови призводить до знищення нації як такої. Звісно, це вільний вибір – якою мовою розмовляти, але кожен вибір має свою ціну. Війна – це теж ціна такого вибору.

Список використаних джерел

1. Сінченко Д. «Російськомовних українців» не існує. Є лише русифіковані. *Українська Добровольча Армія*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/17/7352949/>

2. Уповноважений із захисту державної мови. Тарас Кремень: <https://mova-ombudsman.gov.ua/news/v-umovakh-viiny-zhodnykh-dyskusii-shchodo-movnoho-zakonu-buty-ne-povynno-taras-kremen>

Науковий керівник: доц., к. філол. н. О. А. Лисенко

*Ірина Пивовар,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ УСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЮРИСТА

Усна комунікація юриста є ключовим елементом в професійній діяльності. Успішне використання вербальних і невербальних засобів комунікації допомагає юристам встановлювати довіру з клієнтами, сприяє ефективному вирішенню конфліктів та дозволяє досягати успіху в робочих процесах. Слід погодитися з О. В. Афанасьєвою, яка стверджує, що «серйозні недоліки у спілкуванні: відсутність

комунікабельності, закритість, невміння встановлювати психологічний контакт з людьми – протипоказання до діяльності юристів: слідчих, суддів, адвокатів та прокурорів».

Проблематика мовленнєвої компетентності юриста є предметом постійного наукового пошуку. Відомими є дослідження К. Баєва, Л. Баландіна, Г. Кірова. Юрист повинен володіти високим рівнем мовленнєвої компетентності, тобто усна комунікація має бути чіткою, зрозумілою та логічною, щоб уникнути непорозумінь та помилок. Це знання професійної лексики, термінології та фразеологізмів, що вживаються в юридичному середовищі, які забезпечать точність та грамотність висловлювань юриста. Усне мовлення повинне бути нормативним, тобто відповідати прийнятим орфоепічним, орфографічним, граматичним, лексичним нормам. Еталоном правильності слугують норми, правила вимови, наголошування, словозміни, слововживання тощо. Завдяки цьому реалізується інформаційно-інформативна функція мовлення, здійснюється цілеспрямований вплив на свідомість людини.

Юридичне мовлення має бути зрозумілим, чистим та логічно структурованим, з уникненням надмірного слововживання та заплутаних конструкцій, що означає точність вживання слів і словосполучень, правильність побудови речень, смислова завершеність тексту. Важливими умовами логічності є такі: уникнення повторення спільнокорених слів (тавтології), зайвих слів (плеоназм); чіткість у побудові ускладнених речень. Чистота мовлення виявляється в уникненні вульгаризмів, провінціалізмів, архаїзмів, діалектизмів, слів-«паразитів». Суттєво доповнюють мову юриста засоби невербальної комунікації: жести, міміка, пози, просторове розміщення сторін, різні засоби вокалізації мови, темп мови, паузи, сміх. Невербальні засоби усної комунікації юриста можуть бути ще більш важливими, ніж вербальні, оскільки вони можуть передавати емоції та настрій, які впливають на ефективність комунікації.

На думку Є. Г. Фалькової, невербальна комунікація – це обмін невербальними повідомленнями між особами, а також їх інтерпретація. Юрист повинен уважно слідкувати за своєю мімікою,

жестикуляцією та позами. Міміка може передавати емоції та ставлення до ситуації: спокійна міміка передає довіру та самовпевненість, тоді як нервозна міміка може викликати враження неспокою та незрілості. Жестикуляція може допомогти юристові передати свої ідеї та думки, а також доповнити вербальну комунікацію. Поза є ще одним невербальним засобом комунікації, спокійна поза може передати довіру та самовпевненість, тоді як нервозна поза може викликати враження неспокою та незрілості. Контакт очима може передати повагу, довіру та інтерес до співрозмовника. Правильна інтонація й голосова модуляція є також важливими засобами комунікації, адже юристи повинні вміти використовувати різні інтонації та голосові модуляції для передачі важливих ідей та підкреслення деталей.

Важливість слухання є такою ж великою, як і важливість говоріння. Юристи мають бути уважними слухачами, щоб зрозуміти потреби своїх співрозмовників та відповісти на їх запитання. Юрист мусить звертати увагу на свій тон голосу та інтонацію, щоб передати не лише інформацію, а й емоції та настрої.

Отже, юристи повинні добре володіти як вербальними, так і невербальними засобами комунікації, оскільки це допомагає передати інформацію та забезпечити ефективну взаємодію з іншими учасниками юридичного процесу. Добре розвинені комунікативні навички допоможуть правникам досягати успіху в професії.

Список використаних джерел

1. Марченко О. В. Комунікативна культура юриста : навч. посібник / Дніпропетровськ: «Інновація» 2015. 200 с.
2. Писаренко Л. М. Мова як чинник формування ментальності юристів. Актуальні проблеми держави і права. 2003. Вип. 21. С. 63-67.
3. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : Матеріали XVI Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листоп. 2020 р.) / Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 184 с. DOI: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/19741>

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Олег Саєнко,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

МОВА – ДУХОВНА ЗБРОЯ ПРОТИ ЗАГАРБНИКІВ

Життя кожного українця 24 лютого 2022 року зазнало змін у зв'язку із збройною агресією Росії, яка набула повномасштабного характеру.

Росія століттями намагалася русифікувати українців, спотворити факти української історії. Проте, в таких складних умовах функціонування всієї системи державного та суспільного механізму України, всі громадяни об'єдналися.

Знищення української мови, яке почалося з 1654 року і триває досі, є частиною інформаційної агресії. За часи царської та радянської імперій було видано 480 циркулярів, указів, постанов, наказів тощо про заборону української мови та всебічну підтримку розвитку російської.

З початком повномасштабної війни західні засоби масової інформації у своїх аналітичних матеріалах про війну в Україні все більше уваги приділяють спробам кремлівських агресорів знищити українців не лише фізично, а й духовно [1]. Зокрема, провідні видання світу зазначають, що в тилу, далеко від прямого артилерійського обстрілу на передовій, точиться не менш запеклий бій – духовний. Саме українську мову іноземні засоби масової інформації називають ще одним полем битви. Це стало відкриттям для самої міжнародної спільноти.

Значення мови також можна пояснити з точки зору того, що державна мова є таким же символом держави, як прапор, герб і гімн. Відповідно до статті 65 Конституції України повага до державних символів є обов'язковою для всіх громадян. Отже, неповага до державної мови повинна мати такі ж наслідки, як і нехтування державними символами. Адже, як писав О. Гончар: «Коли ми говоримо про незалежність України, то це, перш за все про мову! Без неї незалежність – пусті слова» [2].

Отже, мова – зброя проти загарбників. Це питання ідентичності й національної безпеки. Це треба усвідомити.

Список використаних джерел

1. 200 днів Опору: українська мова – сакральне поле перемоги України. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubricato/3568684-200-dniv-oporu-ukrainska-mova-sakralne-pole-peremogi-ukraini.html>

2. Незалежність – це найперше мова... Тому війну проти українського слова Москва веде вже понад 350 років. 2021. URL: <https://galychyna.if.ua/article/nezalezhnist-tse-naupershe-mova-tomu-viynu-proti-ukrayinskogo-slova-moskva-vede-vzhe-ponad-350-rokiv/>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Валерія Сіробаба,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

УКРАЇНЬСЬКА МОВА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

Кожен українець до початку війни говорив тією мовою, якою було зручніше. На жаль, для більшості це була російська. Війна змінила уявлення громадян стосовно мови, її значення. Навіть ті, хто вивчав у школі, використовував на роботі та в побуті російську, почав вивчати українську, усвідомивши, що мова – це теж зброя.

Ведучі, зірки шоу-бізнесу почали активно спілкуватися українською мовою. Відмовлятися від виконання популярних пісень російською. Пості, новини почали також публікувати українською.

На фронтах також спілкуються українською. Це допомагає ідентифікувати своїх. Українці почали вигадувати нові слова, терміни, які було важко зрозуміти чужинцю. Наприклад, «орки», «оркостан», «Мордор» тощо.

Мова підтримує традиції, культуру, історію, надихає народ і послаблює ворога. Вона передається у спадок від наших предків, а ми повинні користуватися нею і розвивати, щоб у майбутньому також передати нащадкам.

Визнання людською спільнотою своєї єдності є головною ознакою етносу як системи. Існує і низка інших важливих ознак: мова, культура, територіальна єдність, спільність економічного життя, самоназва (етнонім) та ін. Етнічна ідентичність – це не лише прийняття певних групових уявлень, готовність до подібного способу мислення і етнічні відчуття, що розділяються.

Мова є головним чинником консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, свободу та культурний розвиток національної спільноти тощо. Держава має стати фактором гармонізації етнічних відносин та консолідації поліетнічного українського народу.

Отже, мова має значення в створенні нових сенсів під час війни. Тому потрібно експериментувати в мовленні й оновлювати його.

Список використаних джерел

1. Незалежність – це найперше мова... Тому війну проти українського слова Москва веде вже понад 350 років. 2021. URL: <https://galychyna.if.ua/article/nezalezhnist-tse-naupershe-mova-tomu-viynu-proti-ukrayinskogo-slova-moskva-vede-vzhe-ponad-350-rokiv/>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Родіон Свергун,
факультет прокуратури,
1 курс, 14 група*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ

Актуальність теми полягає в тому, що треба привернути якомога більше уваги до проблем комунікації сьогодення, а саме до рівня володіння мовленнєвим етикетом та правильного

використання української мови як в повсякденних, так і в публічних сферах життя.

Мета роботи – на основі опрацьованих статей, а також власних спостережень за процесом мовлення, висвітлити особливості сучасного мовленнєвого етикету.

Мовленнєвий етикет перш за все ґрунтується на засадах ввічливості і толерантності до оточення та формує такі загальноприйняті норми поведінки, як: ввічливість, чемність, тактовність, скромність. В українському мовленнєвому етикеті є правила, хто з ким, коли і як повинен вітатися: молодший першим вітається з людиною старшого віку, чоловік – із жінкою. У приміщенні першим вітається той, хто заходить: «Добрий день», «Добрий вечір», «Доброго ранку». Прощаючись, використовують етикетні мовні формули: «До побачення», «Бувайте здорові», «Усе буде Україна», «Віримо в перемогу». Актуалізувалися сьогодні і такі мовні формули, як «Слава Україні», «Героям слава».

Сутність ввічливості полягає у доброзичливості. Прикладами такої поведінки є привітання при зустрічі, дотримання простих правил спілкування, побажання гарного дня. В арсеналі нашої мови чимало цінних порад, які втілені в афоризмах: «Перед тим як сказати, то спочатку обміркуй», «Дав слово – дотримай його», «Слухай тисячу разів, а говори один раз», «Говори мало, слухай багато, а думай ще більше». Із ввічливістю пов'язане поняття «коректність», яка полягає в умінні дотримуватися загальноприйнятих правил етикету в різних ситуаціях. Звичайно, за будь-яких правил етикету поведінка людини значною мірою залежить від стану її нервової системи, характеру та темпераменту. Важливим є дотримання коректності у взаємовідносинах, що відповідає інтересам кожного. Під коректністю ми розуміємо толерантне ставлення до людей будь-якої раси, та людей з вадами, тих хто сповідує іншу релігію, або розмовляють іншою мовою. При дотриманні цих вимог можна швидко дійти згоди у разі виникнення суперечки. У службових відносинах справедливість допомагає усунути те, що шкодить інтересам справи, а в особистих – сприяє взаєморозумінню між людьми.

Слід звернути особливу увагу на тактовність. Це почуття міри, якої необхідно дотримуватися в розмові, в особистих і

офіційних стосунках. Тактовність вимагає ретельного врахування всіх обставин, у тому числі психологічного стану людини, враховуючи її унікальність як особистості. Тактовність – уміння не помічати недоліків інших.

Також важливою є скромність як невід’ємна частина культури стосунків. Скромна людина ніколи не вважає себе особливою і незвичайною. Вона не відмовляється від самооцінки і завжди порівнює її з думкою оточення. Скромність – це не самознущання, зречення гордості, самостійності, незалежності в поведінці. Це вміння бути собою.

Слід зауважити, що зі стилістичного погляду мовленнєвий етикет – явище гіперболізоване, не прив’язане ні до якого стилю. Можна лише говорити про те, наскільки воно виражене в тому чи іншому стилі. Наприклад, найбільш типовим проявом мовленнєвого етикету в розмовному стилі є спонтанна діалогічна мова через усний контакт.

Отже, особливості сучасного мовленнєвого етикету нерозривно пов’язані з етичними правилами поведінки людей у соціумі. Проаналізована проблема має велике значення для становлення сучасного суспільства, а для її вирішення необхідно зважати перш за все на моральні принципи як основу людських стосунків.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Нікіта Свірідов,
факультет адвокатури,
1 курс, 1 група*

МОВНА ПОЛІТИКА ШВЕЙЦАРІЇ ЯК ПРИКЛАД РЕІНТЕГРАЦІЇ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

Мовна політика є важливим аспектом розвитку будь-якої країни, особливо тих, які стикаються зі складними мовними проблемами. Швейцарія вважається прикладом успішної мовної політики, зокрема, завдяки своєму досвіду у розв’язанні мовних

конфліктів. У цьому контексті розгляд можливості використання мовної політики Швейцарії як прикладу для реінтеграції Криму може бути корисним для розуміння та вирішення мовних проблем в регіоні. Розглянемо детальніше, які елементи мовної політики Швейцарії можуть бути корисними для реінтеграції Криму та що потрібно врахувати в цьому процесі.

Мовна політика країни побудована на кількох ключових принципах. Першим і головним є принцип територіальності. Це означає, що кожна мова визнається і захищається у відповідному регіоні, і що громадяни мають право використовувати свою мову у спілкуванні з урядом. Державні послуги, такі як школи та суди, також доступні кожною з чотирьох офіційних мов.

Ще одним ключовим принципом мовної політики Швейцарії є сприяння багатомовності та вивченню мов. Мовна освіта є обов'язковою в школах, і більшість громадян Швейцарії вільно володіють принаймні двома офіційними мовами. Це має когнітивні та соціальні переваги, такі як покращення навичок вирішення проблем та краще міжкультурне розуміння.

Однак мовна політика Швейцарії також створює виклики, такі як потреба в послугах письмового та усного перекладу, труднощі ведення бізнесу та державних операцій через мовні кордони, а також періодична напруженість у відносинах між лінгвістичними групами. Тим не менш, прагнення країни сприяти мовному розмаїттю та підтримувати соціальну згуртованість зробило Швейцарію взірцем для інших багатомовних суспільств.

Існує кілька законодавчих актів, які регулюють мовну політику в Швейцарії:

1. Федеральна конституція 1999 року, яка забезпечує правову основу для мовної політики країни, встановлює, що офіційними мовами Швейцарії є німецька, французька, італійська та ретороманська, і що всі громадяни мають право використовувати свою рідну мову у спілкуванні з урядом.

2. Федеральний закон про мови (2010), який встановлює принципи та цілі мовної політики Швейцарії. Він спрямований на розвиток багатомовності, захист мовного розмаїття та забезпечення всім громадянам рівного доступу до державних послуг рідною мовою.

3. Федеральна постанова про підтримку чотирьох державних мов (2011), що визначає заходи та ресурси, доступні для просування чотирьох офіційних мов..

4. Закон про мовні регіони (2000), який ділить Швейцарію на мовні регіони на основі переважаючої мови, якою розмовляють у кожному регіоні. Закон передбачає, що державні послуги та спілкування повинні надаватися мовою регіону, а мова меншини також повинна бути захищена.

5. Федеральний закон про міжнародне приватне право (1987), що встановлює правила для визначення того, яка мова повинна використовуватися в судових процесах за участю сторін з різних мовних регіонів.

У разі реінтеграції Автономної Республіки Крим мовна політика Швейцарії може стати цінним досвідом стосовно вирішення мовних конфліктів. Наприклад, визначити статус різних мовних груп, забезпечити рівність використання різних мов, створити законодавчу базу для захисту меншинових мовних груп та забезпечити рівний доступ до освіти та інформації на різних мовах.

Отже, мовна політика Швейцарії є прикладом того, як суспільство може успішно розвиватися в складних умовах полілінгвізму. Завдяки унікальному підходу, заснованому на територіальному принципі, Швейцарія визнає і захищає кожен з чотирьох офіційних мов, одночасно сприяючи їх вивченню у всіх регіонах.

Список використаних джерел

1. Кулик В.М. Мовна політика в багатомовних країнах. Закордонний досвід та його придатність для України. 2021. 312 с.

2. Рудич С. Швейцарія: суспільно-політичний устрій. Наукові записки: збірник ІПіЕНД. Серія «Політологія і етнологія». Київ, 2004. Вип. 25. С. 192-201.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Данило Соколев,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Сукупність спеціальних найменувань різних галузей науки, техніки та мистецтва, які вживаються у сфері професійного спілкування та втілюють результати теоретико-пізнавальної діяльності людини, становлять термінологію. Сучасна термінологія як галузь науки, зважаючи на основні властивості терміна (співвіднесеність із поняттям, точність, лаконічність, однозначність, експресивна нейтральність), поєднує в собі фрагменти логіки, предметних знань, лінгвістики, філософії, концептології, інформатики та елементи символіки.

Сучасна українська юридична термінологія – це складна, широко розгалужена, відкрита, динамічна система найменувань правових явищ, понять, інститутів, категорій. Вона ієрархічно структурована на підсистеми (галузі, підгалузі) і групи термінів (родо-видові, синонімічні) на основі логіко-сміслових зв'язків між поняттями.

Основні напрями унормування сучасної української юридичної термінології – усунення кальок з російської мови і заміна українськими. У сучасному термінознавстві виокремлюється самостійний науковий напрям – юридична лексикографія, що має на меті повну інвентаризацію, опис і впорядкування юридичної термінології. Під цим терміном також розуміють сукупність юридичних словників і наукових праць з цієї галузі. Юридичні терміни в тих чи інших аспектах вивчають різні розділи і підрозділи мовознавства: лексикологія, термінознавство, семасіологія, ономасіологія, когнітивна лінгвістика, етимологія, словотвір, фразеологія, стилістика, історія мови, історична лексикологія, порівняльна лексикологія, лексикографія, термінографія та ін.

Терміносистема сучасної української мови є потужною лінгвістичною базою, на основі якої формуються, усталюються і функціонують усі сфери науково-професійної діяльності. Основним завданням сучасного термінознавства є практичний аспект – систематизація, упорядкування та стандартизація наявної наукової термінології шляхом вилучення з неї невинуватених слів-покручів, відродження окремих забутих або несправедливо «репресованих» термінів, створення галузевих словників, україномовних підручників, посібників, довідників, військових статутів, державних стандартів на терміни та визначення, вироблення різних законодавчих актів державною мовою. Українська наукова мова, її термінологія визначаються, з одного боку, особливостями мовної ситуації в Україні, з другого – станом і тенденціями розвитку літературної мови, частиною якої вона є.

Спостерігається прагнення відмежуватися від російської мови, тобто диференціювати слова, що звучать однаково в українській та російській мовах, замінити їх питомими українськими словами.

У систематизації, нормалізації та стандартизації існуючих терміносистем значна роль належить галузевим словникам. Уперше в Україні створюються власні державні стандарти на терміни та визначення, де рекомендовано загальноприйняті їх визначення, які стають основою для розроблення стандартів на технічні умови, продукцію, методи випробувань тощо. Оскільки терміни через загальні поняття пов'язуються зі спеціальними сферами знань та діяльності, вони є об'єктами всіх наук, що вивчають ці сфери. Для вирішення термінологічних проблем потрібні висококваліфіковані фахівці, які поєднували б професійні знання з лінгвістичними.

Отже, Україна має розвинуту кодифіковану термінологію майже з усіх галузей знань, здатну забезпечити практичні потреби суспільства. Робота щодо її розбудови та кодифікації проводиться в кількох аспектах: дослідження процесів становлення окремих терміносистем, встановлення часу їхньої появи та визначення шляхів формування, співвідношення в них національних та інтернаціональних компонентів; вироблення основних моделей

творення нових термінів; перегляд та нормалізація наявних у мові термінів; створення галузевих словників тощо.

Список використаних джерел

1. Азарова Л. Є. Термінологія та її сучасний стан розвитку. *Типологія мовних значень у діахронічному і зіставному аспектах*: Зб. наук. пр. Донецького держ. ун-ту, 1999. Вип. 2. С. 163-168.
2. Лисенко О. А. Склад сучасної юридичної термінології на походженням. *Розвиток науки в ХХІ столітті*: зб. наук. праць. Харків: Науково-інформаційний центр «Знання», 2018. С.114 – 123.
3. Словник сучасного правничого терміновживання: українсько-російсько-англійський. Близько 30 тисяч слів і словосполучень / уклад. С. М. Бервено, В. С. Калашник, В. С. Козадаєв, О. А. Лисенко, Г. А. Сергєєва; за ред. В. С. Калашника, С. М. Бервена. Харків: «Право», 2017. 368 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Вікторія Сушкова,
факультет юстиції,
1 курс, 9 група*

ХРОНІКИ МОВНОГО ОПОРУ

Мова є засобом вираження власних думок, ідентифікації особи з кола інших. Акт мововикористання – це акт великої творчості. Українська нація плекає свою рідну мову, як код своєї держави, що має свою особливу історію кровопролитних визвольних змагань, які тривають і донині.

Руйнація національного коду відбувалася ще за часів Петра I, Катерини II. Саме цариця здійснила остаточну «зачистку» України і наполягала, що малороси відчувають стосовно всього великоросійського «внутренню ненависть».

При більшовицькому пануванні, пропагувався код двомовності, а насправді, витіснялася українська мова. Її

перетворювали її на «декорацію». Це було пропагандистське загравання з українцями щодо українізації. Реальна ж картина констатувала звуження української наукової термінології, словникового запасу і спрямування в російськомовне річище.

Героїчний спротив України у війні із загарбницькою Росією став темою численних публікацій у закордонних ЗМІ. Зокрема, провідні видання світу наголошують, що в тилу, далеко від безпосередніх артилерійських обстрілів на передовій, ведеться не менш запекла битва – ментальна. Саме українську мову закордонні медіа називають ще одним полем бою, тим сакральним місцем, де, на думку Путіна, і має відбутись криваве знищення українців.

Саме це поле стало підґрунтям до глобалізаційних процесів. На площах європейських міст люди виходять на акції з україномовними плакатами, а чимало зарубіжних волонтерів і політиків стараються говорити українською слова підтримки нашому народу. Вже в перший місяць повномасштабної війни з Україною глобальний показник зацікавленості вивченням української мови на платформі Duolingo становив 577 %. Найбільші цифри зафіксували у США, адже саме там найбільше користувачів цієї платформи.

З'являються нові поняття в словниках англomовного сленгу: *Ukrained* – у перекладі – «заукраїнити» або «бути заукраїненим» має кілька значень, що разом окреслюють нинішній стан і майбутні перспективи Росії через розпочату повномасштабну війну з Україною.

Також у слововживанні утворюються неологізми і фразеологізми воєнного часу. Наприклад, «чорнобаїти», «затридні» тощо.

Про мову як державний рубіж німецький журналіст Флоріан Кулмас так написав у «Новій цюрихській газеті»: «Мова є інструментом влади та панування. Нею держава Україна проводить уявні кордони». Журналіст наголошує: «Знищення мови та культури цілком реальний сценарій для такого агресивного політика, як Путіна».

Отже, українська мова стає зброєю, захистом і символом нескореності. Війна в Україні має значно глибинніший сенс, ніж битва за свою територію, незалежність.

Список використаних джерел

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: «Світ», 2003. 432 с.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Яна Трибушко,
факультет юстиції,
1 курс, 9 група*

МОВА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЄДНОСТІ НАЦІЇ

Мова і нація – неподільне органічне ціле. Це цілком зрозуміло: адже мова – це не просто соціальна категорія, що об'єднує людей на основі порозуміння, а категорія національна, оскільки тільки національна мова, як органічний продукт національного духу, може служити засобом повного розуміння й розвитку всього. Не дарма давні слов'яни ототожнювали ці два поняття зі словом «мова», яке може позначати як поняття «народ» (нація), так і поняття «мова».

Доки нація розмовляє однією мовою, вона утворює органічне ціле. У Німеччині та Америці, в Австрії та Африці, у Туреччині та Україні німець, незалежно від того, чи він католик, чи протестант, всюди усвідомлює себе членом єдиної німецької нації.

Багато яскравих прикладів можна побачити в історії українського народу: різновекторність етнічної ідентифікації Східного і Західного регіонів; відстоювання власної ідентичності депортованими народами (кримськими татарами, греками); посилення ролі етноконфесійного чинника, розкол церков. Внаслідок заборон і дискримінації, адміністративно-силового тиску, якому піддавалася

українська мова упродовж останніх століть, значна частина українського населення, в тому числі етнічних українців, відчужена від використання рідної мови як засобу національної комунікації та головного інструменту консолідації нації [1].

Визнання людською спільнотою своєї єдності є головною ознакою етносу як системи. Існує і низка інших важливих ознак: мова, культура, територіальна єдність, спільність економічного життя, самоназва (етнонім) та ін. Етнічна ідентичність – це не лише прийняття певних групових уявлень, готовність до подібного способу мислення і етнічні відчуття, що розділяються [2].

Отже, мова є не лише засобом спілкування, а й головним чинником консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, свободу та культурний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі збереження національної самобутності, здорового духовного та психологічного розвитку. Держава має стати фактором гармонізації етнічних відносин і консолідації поліетнічного українського народу.

Список використаної джерел

1. Костюк Г.С. Здібності та їх розвиток у дітей. Київ: «Знання», 2019.
2. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. Київ: «Промінь», 2022.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Ярослава Хижняк,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 2 група*

ПРОБЛЕМА БІЛІНГВІЗМУ В УКРАЇНІ

Однією з особливостей мовної ситуації в Україні є широке використання російської мови поряд з державною українською, що більшість дослідників-лінгвістів характеризують як білінгвізм. Білінгвізм – це реальна соціально-мовна ситуація, сутність якої

полягає у співіснуванні та взаємодії двох мов у межах одного мовного колективу. Проблема білінгвізму постала предметом дискусій в Україні ще у 2014 році після Революції гідності, проте актуалізувалася вісім років потому – у час повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію України.

Білінгвізмом також називають стан, коли людина володіє двома мовами. Найбільш поширеними є українська та російська. В окремих регіонах поширені румунська, угорська, білоруська та інші. У нашій країні двомовність є проблемою з низки причин: дисбаланс між державною і другою мовою. У багатьох регіонах України російська все ще домінує, тоді як українська має менше поширення, що призводить до проблеми самоідентифікації народу; недостатне висвітлення мовної проблеми в усіх сферах життя. Усталено розглядати мовну проблему як фольклорну або культурну, насправді мова охоплює більшість сфер нашого буття, одна з таких – економічна. З мови випливає логічне право носіїв цієї мови на власність на ті чи інші території, право управління на них та право розпоряджатися ресурсами цих територій; брак підтримки мовної політики. Україна потребує ефективної мовної політики, яка б або підтримувала білінгвізм, або встановлювала чіткі кордони використання певної мови.

Зважаючи на географічне розташування України та ситуацію, що постала приводом для російсько-української війни, ми можемо зробити висновок, що білінгвізм, який склався сьогодні, більше є недоліком для розвитку країни, ніж перевагою.

Масова двомовність є наслідком тривалого процесу монокультурної асиміляції. Здобуття державної незалежності призупинили цей рух, але ця непевна і хитка позиція залишається й досі, тоді як завдання збереження й зміцнення самостійності потребує рішучої зміни вектора двомовного розвитку [1].

Іншою причиною може бути недостатня увага до мовної політики в Україні. Деякі мовні закони не забезпечують достатнього захисту української мови, а також не мають ефективних механізмів її примусового використання. Крім того, існує проблема з недостатнім знанням української мови серед населення, зокрема через низький рівень освіти та культури спілкування.

Отже, підхід щодо вирішення мовної проблеми в Україні має бути комплексним. По-перше, потрібно забезпечити якісну освіту з української мови і культури задля підвищення національної самосвідомості народу. По-друге, важливо проводити ефективну мовну політику, яка б забезпечувала захист та примусове використання української мови в державних установах та бізнесі. Така політика повинна бути чіткою та прозорою, а також враховувати потреби різних груп населення, зокрема тих, для кого українська мова не є рідною.

Список використаних джерел

1. Kostyuk Natalia. «Bilingualism in Ukraine: Current Status and Future Prospects». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 2020. Vol. 23, no. 5. P. 463–475.

2. Павліченко Ю.В. Білінгвізм в Україні: причини й наслідки. *Управління розвитком*. 2013. № 15. С. 36–38.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Анна Чернишук,
факультет прокуратури,
1 курс, 12 група*

ВІЙСЬКОВА РИТОРИКА СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

У сучасному світі може здаватися, що військова риторика взагалі не потрібна, адже часи античності, середньовіччя та світових війн вже минули, і провідні країни світу віддають перевагу перемовинам та мирним способам вирішення конфліктів. Але реалії сьогодення змушують змінити свої переконання та спосіб мислення. Незважаючи на те, чи відбуваються військові дії у країні, чи ні, підготовка якісної та боєздатної армії – це запорука безпечного життя суспільства та держави у цілому.

Проте ж у чому могутність риторики? Предметом її впливу є звичайне слово, але воно несе у собі набагато більше, ніж здається на перший погляд. Слово вражає своєю силою, воно передає не тільки

певний зміст, а ще й почуття, заклик до дії. Правильно підібране слово вражає в саме серце та залишає після себе відбиток у душі.

Українці завжди славилися своєю волелюбністю, силою характеру, патріотизмом та любов'ю до Батьківщини. Це можна прослідкувати ще з періоду козацтва та національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, який був видатним військовим оратором.

Військова риторика існує насамперед для того, щоб забезпечити чітке розуміння команд та наказів командира. Головним чинником успіху на війні є те, як командир надихає, підбадьорює, змушує вірити у неминучість та близькість перемоги. Жодна людина не зможе безперечно виконувати усі накази та викладатися на 200%, якщо не буде знати навіщо вона це робить, та не буде впевнена у побратимах, командирі та істинності його слів.

Промова перед боєм є особливо цінною для кожного воїна. Саме вона може викликає почуття патріотизму, яке стає рушійною силою та надає моральної переваги у битві з суперником.

Можна стверджувати, що саме ці риси притаманні військовим ЗСУ, які щодня гинуть за майбутнє України.

Отже, військова риторика формує самосвідомість військових та закладає норми поведінки.

Науковий керівник: доц., канд. філос. наук Л. М. Сідак

*Анастасія Чудаєва,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЯК ПОКАЗНИК КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА

Сучасне суспільство не може існувати без мови – найважливішого засобу спілкування, вираження думок і передачі досвіду.

Культура мовлення як невід’ємна складова загальної культури особистості – один із найважливіших показників освіченості та цивілізованості суспільства. Практичне оволодіння культурою спілкування передбачає формування певних якостей особистості, зокрема комунікативних здібностей. Важливе значення має також вивчення й правильне використання мовних засобів залежно від мети й змісту висловлювання, яке досягається тільки за допомогою культури мовлення.

Мовлення має бути не тільки правильним, а й лексично багатим, синтаксично різноманітним. Щоб цього досягти, необхідно дотримуватись норм літературної мови: користуватися словниками, вдумливо читати політичну, економічну, наукову літературу, звертаючи при цьому увагу на вживання окремих слів, особливо вдалі висловлювання, побудову речень. Потрібно активно розвивати мовлення: вчитися усно і письмово викладати думки, виправляти себе, правильно будувати сказане, шукати найкращі й найдоцільніші варіанти висловлювання.

Найчастіше культурою мовлення володіє той, хто має відповідну освіту та виховання, тобто той, кого привчили бути чемними при спілкуванні з іншими, а також навчили правил мови, поваги до її краси та багатства. Слово має таку силу, що може і ранили, і вбити людину, вилікувати і врятувати її.

Від юриста, крім знань закону, вимагаються ще й певні комунікативні здібності. Поза цим процесом важко уявити діяльність юриста. Мовний етикет професійного юриста відзначається стійкістю і консервативністю, і в цілому відповідає офіційно-діловому стилю.

Слово юриста – це інструмент, знаряддя його діяльності. Воно має бути зрозумілим, а отже, грамотним, правильним і етичним. «Хто має справу з людьми повинен мислити добре, але говорити ще краще», – зазначав Михайло Сперанський. Людина, яка майстерно володіє словом, здатна досягти значних успіхів у своїй діяльності.

Юрист щодня стикається з різними юридичними фактами, які він зобов’язаний об’єктивно оцінити, ухвалити правильне

рішення і заповнити людей, які до нього звертаються, в юридичній правильності своїх суджень.

Отже, мова юриста за змістом повинна бути науковою, відповідати правовим нормам, а за формою – логічною й яскравою.

Список використаних джерел

1.Кацавець Р.С. Мова у професії юриста. 2-ге видання : підручник. Київ : Центр учбов. л-ри, 2007. 304 с.

2.Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: навч. посібник. 2-е вид., випр. і доп. Київ: Ліра, 2006. 240 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Тетяна Шведун,
факультет прокуратури,
1 курс, 7 група*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СУДОВИХ ПРОЦЕСАХ

Українська мова є державною мовою та посідає особливе місце у житті суспільства. Однак питання використання української мови в судових процесах залишається актуальним і потребує ретельного вивчення з правових та практичних позицій. Мовне регулювання в судових процесах визначається Конституцією України та іншими законами та нормативно-правовими актами. Згідно зі статтею 10 Конституції України, державною мовою в Україні є українська. Відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (ст. 14), судові засідання проводяться українською мовою, але учасники мають право виступати мовою, якою вони володіють. У такому випадку суд має забезпечити переклад мови виступу та забезпечити можливість участі в процесі всіх учасників. За порушення законодавства про використання державної мови в судових процесах можуть бути притягнуті до відповідальності судді, адвокат, сторона процесу або інші

учасники процесу. Найбільш поширеними формами порушення законодавства про використання української мови в судових процесах є використання інших мов без дозволу суду, недостатній рівень знання української мови з боку учасників процесу, а також відсутність перекладу на українську мову в разі виступу учасника процесу іншою мовою. Отже, судова практика в Україні свідчить про те, що вимоги щодо використання державної мови в судових процесах дотримуються, а невиконання цих вимог може мати правові наслідки для учасників процесу.

Незважаючи на те, що в Україні існує законодавство, яке регулює використання державної мови в судових процесах, все ж є деякі проблеми, які потребують вирішення. Одна з основних проблем, пов'язаних з мовним регулюванням в судових процесах полягає у недостатній підготовці учасників процесу до використання української мови, особливо у випадках, коли сторона процесу не є українцем або не має достатніх знань української мови. Це може викликати труднощі з розумінням змісту процесу та висновків суду. Іншою проблемою є недостатня кількість кваліфікованих перекладачів, які здатні професійно перекладати зміст судових процесів іншими мовами. Це може призвести до неточностей у перекладі та спотворення змісту процесу. Для вирішення цих проблем необхідно вдосконалити систему підготовки учасників процесу до використання української мови, зокрема, розробляти програми навчання української мови для іноземних громадян та забезпечувати доступність таких курсів. Також потрібно збільшити кількість кваліфікованих перекладачів та забезпечувати високу якість їхньої роботи. Крім того, можна розглядати можливість використання технологій штучного інтелекту для автоматичного перекладу судових процесів на інші мови. Такі технології можуть допомогти вирішити проблему нестачі кваліфікованих перекладачів.

Отже, дотримання мовних норм є важливим елементом забезпечення справедливого та об'єктивного розгляду справ у суді, необхідною умовою для забезпечення правової держави та збереження довіри громадськості до судової системи. Українська мова є державною мовою України та має використовуватися в судових процесах відповідно до законодавства, є важливим чинником забезпечення рівності всіх учасників судового процесу перед законом та підтримання поваги до судової системи та її процесів.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII : станом на 5 лют. 2023 р. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/76996.html>

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Аліна Шевель,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНИХ ЗМІ

Сучасні медіа відіграють надзвичайно важливу роль у світі та в Україні. Вони слугують потужним інструментом для поширення інформації та формування громадської думки, використовуються для розваг, інформування та підвищення рівня освіти людей.

Слід зауважити, що війна в Україні докорінно змінила медіапростір. Ще з 2014 року, коли почалася окупація Росією міст України в журналістиці з'явилися нові слова, вирази та способи подачі матеріалу. Серед них такі: «учасники АТО», «гібридна війна» тощо.

Із початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року громадяни України потребували оперативної інформації про хід подій та наслідки від щоденних атак. Саме для цього у перший день війни більшість телевізійних каналів України («1+1», «Інтер», «СТБ», «UA: Перший», «UA: Культура», «ICTV», Рада ТРК Київ та декілька провідних радіостанцій) об'єднали зусилля у підготовці новин та аналітичних матеріалів про оборону держави. Було розпочато телевізійний марафон «Сильні разом», що передбачав продукування і трансляцію єдиних новин «#UАразом» українською, англійською, російською мовами [1].

Наразі журналісти змушені збільшити словниковий запас лексикою воєнної тематики. Деякі вирази взагалі стають кодовими та народними. Наприклад, «паляниця» та «Доброго вечора, ми з України!».

Також слід акцентувати на складності роботи журналістів під час війни. Кореспонденти змушені працювати в дуже небезпечних умовах, зокрема під час повітряних тривог та обстрілів, відвідувати зони бойових дій та деокупованих територій.

Війна зачепила й закордонні ЗМІ. Україна стала головною темою більшості західних медіа. Велика кількість кореспондентів, незважаючи на ризики, прибули в Україну. 10 березня 2022 року радник голови Офісу Президента України Михайло Подоляк заявив: «Майже 2000 іноземних журналістів щодня перебувають у найгарячіших точках цієї війни» [2]. На жаль, працівники ЗМІ також гинуть від обстрілів агресора. Станом на 11 вересня 2022 року в Україні це 38 журналістів [3].

Паралельно з бойовими діями, країна-агресор активізувала гібридні методи ведення війни (поширення дезінформації та фейків, використання цифрових технологій тролів, ботів тощо), підняла їх на особливий рівень. Інтенсивність застосування таких інструментів досягла апогею у перші два тижні війни. Тож, ведучі новин змушені були закликати аудиторію не довіряти неперевіреній інформації. В умовах повномасштабної війни така діяльність журналістів, спрямована на протидію медіавійнам та підвищення медіа грамотності, значно посилилася та інтенсифікувалася [4].

Отже, суспільне мовлення в сучасних ЗМІ зазнало значних змін. Роль журналістів та їх праці, а також соціальних мереж для поширення журналістського контенту значно зросла. На думку Президента України: «Телемарафон – це зброя. Вона показала, як вона діє. Це є об'єднане інформаційне поле».

Список використаних джерел

1. Від 24 лютого війна забрала життя у 38 журналістів в Україні. Читомо / URL: <https://chytomo.com/vid-24-liutoho-vijna-zabrала-zhyttia-u-38-zhurnalistiv-v-ukraini/>

2. Mykhajlo Podolyak. 2000 foreign journalist arrived to Ukraine. URL: https://twitter.com/Podolyak_M/status/1501833363497406465

Науковий керівник: доц., к. філол. н. О. А. Лисенко

*Софія Шевцова,
факультет адвокатури,
1 курс, 1 група*

МОВНЕ ПИТАННЯ КАНАДИ І УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Мовний конфлікт Канади й досі залишається проблемою та викликає низку суперечностей. Двомовний характер, біполярність мови та культурні відмінності призвели до мовно-політичних конфліктів та виникнення в країні мовного сепаратизму, які серйозно можуть впливати на подальшу долю та розвиток захисту мовних інтересів громадян. Поділ Канади на англomовне та франкомовне населення є однією з найсерйозніших проблем в історії країни. Англійська мова в Канаді здавна була діловою мовою, а всі престижні і високооплачувані посади в канадському суспільстві посідали англomовні громадяни, які вважали, що французька мова неповноцінна [1, с. 53].

В умовах становлення демократичного українського суспільства, трансформації ціннісних орієнтирів у структурі суспільної свідомості, вивчення механізмів виникнення та розвитку мовної політики набуває особливої актуальності [2, с. 100; 3, с. 64].

Мовне питання в Україні та Канаді має чимало спільних рис. Наприклад, використання української і російської мов можна порівняти з канадським білінгвізмом, який існує завдяки наявності двох мов, французької та англійської, яка має державний статус. Так як і в Канаді, в Україні одна мова має статус державної, а інша виступає функціонуючою та незабороненою Конституцією України.

Мовно-політичний сепаратизм у Канаді досяг рівня загрозового для подальшого існування держави через наявність протистояння двох спільнот [1, с. 56]. Такий стан мовної політики нагадує боротьбу російської мови з українською.

Отже, треба зазначити, що не слід запроваджувати в Україні другу офіційну державну мову. З огляду на те, що в Канаді боротьба триває між франкомовними канадцами та англійцями, а в Україні вона має суто політичний та інформаційний характер через російську пропаганду, вирішення цієї актуальної проблеми має бути на користь єдиної державної української мови.

Список використаних джерел

1. Мацнева Є.А. Мовне регулювання у поліетнічному суспільстві. *Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. Серія «Наука. Релігія. Суспільство».* № 2. 2010. С. 100-106.

2. Міхнева С.І. Мовна політика України і Канади: порівняльний аналіз. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. Серія «Соціологія і політичні науки».* Т.19. Вип. 1 (20). 2014. С. 63-71.

3.Савойська С.В. Канадська модель мовної політики: порівняльний аспект. Міжрегіональна академія управління персоналом. Регіональні студії. 2018. С. 53-56

Науковий керівник: доц., к. філол. н. О. А. Лисенко

*Михайло Шевчук,
факультет адвокатури,
1 курс, 1 група*

СОЦІАЛЬНЕ ТА КУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ МОВНИХ НОРМ

Питання потреби суспільства у мовних нормах на сьогодні є важливим та актуальним, адже під час війни особливо зростає необхідність у єдності нації, з чим нерозривно пов'язана мова та її

норми. Вочевидь можна сказати, що унормована мова, тобто єдиний правопис, синтаксичні, лексичні, орфоепічні та інші правила забезпечують ефективне виконання основної мовної функції – чіткості та зрозумілості комунікації. Крім виконання практичних функцій, використання мовних норм – важливий елемент культурної ідентифікації та символ поваги до власної культури, оскільки багатство мови, є відображенням культурного багатства нації, а сумлінність її використання – поваги до себе.

Мовні норми – це національний код. Наприклад, фонетика – це той ланцюг, який утримує всю мовну систему, роблячи її унікальною. У членороздільних звуках виражається мислетворча сутність мовлення, а в нечленороздільних – почуттєва. Наприклад, в англійській та німецькій мовах: слово «чай» є досить схожим (нім. Tee [te:] та англ. Tea [ti:]). Вистачає лише одного звуку, щоб зрозуміти, розмовляєте ви з німцем чи з англійцем. Як зазначав О. Синявський: «Сталий правопис і стала однакова (у межах можливого) вимова – це цемент суспільства, бо це ж найхарактерніші ознаки єдиної мови народу».

Для України і українців питання культурної ідентифікації завжди було і залишається вкрай важливим. Саме через те, що український народ та його ідентичність постійно піддавались пригніченню та спробам тотального знищення, а мова зазнавала різноманітних гноблень для України актуальним є мовний пуризм, тобто вияв крайньої турботи про чистоту мови, догляд за дотриманням правил і принципів мовного етикету, уникання запозичень і, зокрема, намагання позбутися суржику.

Отже, значення мовних норм для людини та суспільства важко переоцінити, а їх дотримання є необхідним задля збереження та процвітання національної культури.

Список використаних джерел

1. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей). Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 331 с.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

*Катерина Юрченко,
факультет адвокатури,
1 курс, 1 група*

МОДЕЛЬ ВИРШЕННЯ МОВНОЇ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ

Наразі мовна політика України ґрунтується на визнанні і всебічному розвитку української мови як державної і гарантуванні вільного розвитку регіональних мов або мов меншин, інших мов, а також права мовного самовизначення і мовних уподобань кожної людини. Українці визнають мову основою ідентичності та все більше використовують у своєму повсякденному житті. При цьому держава не надто активно втручається в мовну ситуацію, поважаючи бажання як українськомовних, так і російськомовних громадян.

Українське питання є досить унікальним для сучасного світу, тому тема потребує вивчення, а проблема мовної політики в Україні є вельми актуальною. Прикладом багатомовності також постають країни Західної Європи: Швейцарія, Бельгія; Східної Європи: Латвія, Молдова; Центральної Азії: Казахстан.

Швейцарія є країною чотирьох мов, хоча домінуючими є лише дві. Цю ситуацію здавалося б, складно вирішити, особливо без суперечок, але громадяни дійшли згоди і останній конфлікт був у 1979 році, коли франкомовна меншість німецькомовного кантону Берн утворила новий кантон Юра.

Громадяни Швейцарії мають право отримати послуги федеральних органів всіма офіційними мовами, освіту, захист в суді, хоча іноді й стикаються з труднощами.

У Бельгії схожі проблеми, в основі яких протистояння двох одномовних регіонів – Фландрії та Валлонії. Незважаючи на те, що країна має три офіційні мови, з кожним днем частини все більше віддаляються одна від одної, перетворюючи країну з унітарної в федеративну. Брюссельців обмежують у праві самостійного вибору мови, а політичні партії в країні формуються, спираючись на неї.

Латвія досі не в змозі позбутися насадженої російської мови, хоча активно з цим бореться, роблячи все можливе для

відновлення своєї національної ідентичності. З перших днів незалежності має чітку позицію щодо розширення сфери використання державної мови. Мовна політика Латвії стосовно російської мови є досить упередженою, але поступовою.

Не оминула ця проблема й Казахстану, де рівень вільного володіння російською мовою тільки зростає. Звісно, що влада вживає заходів для підтримки національної мови, залишаючи її пріоритетною для всіх громадян і розширюючи сфери її використання. Опитування засвідчують, що майже 100% казахів визнають рідною мовою казахську і більшість нею вільно володіє, але, незважаючи на це, лише 47,2% вживають її у сімейному колі.

Отже, у мовній політиці не існує ідеальної моделі, яку варто було б наслідувати, адже на це впливає багато чинників, такі як історичні передумови або спроможність держави. Українське питання є досить унікальним і складним. Проте більшість українців визнає проблему русифікованості та шукає шляхи її подолання, все більше заглиблюючись у багатства української культури й мови.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Лисенко

ЧАСТИНА VI

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ АРХЕТИПІВ У МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ (СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, КЛІПИ, МЕМИ)

Юлія Кудінова,

*факультет приватного права та підприємництва,
1 курс, 1 група*

ФЕНОМЕН АРХЕТИПУ. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Осмилення української культури в умовах війни неможливе без звернення до глибинних пластів національної свідомості, так званих «першообразів» (архетипів) колективного несвідомого, яке є своєрідною скарбничкою глибинного людського досвіду.

На думку основоположника аналітичної психології К. Юнга, архетипи – форми колективного несвідомого, що відіграють у культурі конструктивну роль, адже саме завдяки їм можливий зв'язок епох і поколінь, збереження духовної цілісності культур [2, с. 20].

Як би ми не тлумачили несвідоме (позитивно чи негативно), воно є істотною складовою загальної системи свідомості. Свідоме і несвідоме взаємопов'язані. Свідоме є дискретним: враження чи думки ми можемо розрізнити. Несвідоме, навпаки, – континуальне. У ньому домінує безупинність потоку значень. Акти усвідомлення підлягають контролю, перевірці, повторенню, координації в часі. Несвідоме цих ознак позбавлене. Свідоме краще виявляється в усній формі, а неусвідомлене у мові образів-символів [1, с. 250].

Слід наголосити, що під час війни народжуються нові легенди, символи, образи, засновані на архетипах. Так серед архетипів українського народу виокремлюють архетип матері, який визначає провідну роль жінки в родині і суспільстві, що породжує прагнення захищати рідну землю, шанувати

Богородицю тощо. Натепер його репрезентацію втілює образ «київської Богородиці» – мами, яка годує немовля у столичному метро під час ворожих бомбардувань.

Велике значення має архетип долі, що репрезентується у витривалості українського народу, високій стресостійкості в екстремальних умовах, здатності швидко ухвалювати рішення, концентруватися на головному, різнопланово мобілізуватися. Очевидним є той факт, що повномасштабна війна стала катализатором для консолідації нації, зростання рівня національної свідомості, єдності політичних поглядів.

Цікаво репрезентується в сучасній українській культурі архетип домінування минулого над майбутнім, який виявляється не тільки у міфологізації, ідеалізації здобутків минулого, а у й пошуці відповіді на вічні питання: «А якби, то що?». Так у соціальних мережах читаємо пости присвячені питанням: «Якою була б українська культура, якби наше Відродження не розстріляли?», «Що знав би світ про українську літературу, якби Стус протримався у карцері ще 50 діб і отримав Нобеля», «Якою була б наша мова, якби її не забороняли 134 рази за останні 400 років?».

Однак історія не має умовного способу, і те, що ми маємо завдяки чи всупереч є цінністю, адже народна мудрість засвідчує: «Людина яка не знає минулого як перекотиполе, куди вітер подме, туди й покотиться». Проте, шануючи предків, зберігаючи традиції, українці не повинні фокусуватися тільки на минулому, а сміливо вибудовувати стратегії побудови майбутнього.

Отже, архетипи – це закріплені когнітивні зразки поведінки, які зберігають родовий досвід нації, її нормативно-ціннісні орієнтації. В українській культурі домінують специфічні етнокультурні архетипи, які визначають особливості світосприйняття етносу і мають вагомий вплив на життя конкретної людини, суспільства і народу тощо. Вони стають тими домінантами, що визначають національну ідентичність українців у символіко-текстуальному контексті війни.

Список використаних джерел

1. Купцова Т. А. Теорія архетипів та їх гендерна складова. *Наукові записки. Серія «Філософія»*. Острог : Вид-во нац. ун-ту «Острозька академія», 2013. Вип.12. 480 с.

2. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Київ: Астролябія, 2018. 356 с.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Микита Кудрін,
факультет приватного права та підприємництва,
1 курс, 1 група*

МЕМИ ЯК МЕТАМОВА СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО КОНТЕКСТУ

Особливості світогляду українців виявляються в інтернет-просторі у вигляді різних полікодових систем. Такими є меми.

Термін «мем» було уперше використано англійським біологом і засновником теорії мемів Річардом Доукінзом у 1976 році у книзі «The Selfish Gene» («Егоїстичний ген»), де науковець провів аналогію між генетичною та культурною еволюцією, у якій мем функціонує як ген, що здатний до самовідтворення, самокопіювання, мутації та штучної селекції [1].

У ХХІ ст. мем став невід'ємною частиною загальнокультурного простору і безпосередньо впливає на свідомість людини, поширюючись шляхом копіювання від однієї людини до іншої та від покоління до покоління.

Зауважимо, що після Р. Доукінза, меми ставали предметом наукових розвідок Д. Рашкоффа, Д. Бека, Ч. Ламсдена та ін. Наприклад, Д. Бек вирізняв особливості цього феномену наголошуючи, що меми виникають у вільному, комунікативному просторі; вони є уособленням незвичайної емоції чи специфічного виразу обличчя, що ілюструє ставлення автора до ситуації; меми безпосередньо чи опосередковано впливають на мислення людини, ухвалення нею рішень; меми набувають кінцевого змісту в межах певного соціально-історичного контексту [1].

На жаль, таким контекстом натепер є війна. На нашу думку, саме під час випробувань, втрат і болю меми дуже потрібні

для людей, адже частіше за все вони націлені на розраду, оскільки в їх створенні використовують різні види гумору, іронії та сатири. Так заявили меми на воєнну тематику.

Найвідомішим, мабуть, є мем про пса Патрона, який працює у підрозділі розмінування, сформованому при Міністерстві Внутрішніх Справ України. Популярність пес здобув після того як його господар Михайло Ільєв почав публікувати на своїй сторінці в соціальній мережі його фото. Вони дуже сподобалися українцям і як наслідок почали з'являтися меми різних авторів, героєм яких є Патрон.

Наступним за популярністю напевно слід назвати мем про херсонські кавуни. Він існував ще до початку воєнного вторгнення Росії, але на піку популярності опинився після деокупації Херсона. Це свого роду народна творчість, адже мем створила Інтернет-спільнота і авторів встановити неможливо.

Цікаві меми і про Чорнобаївку. Ідейним натхненником їх створення став В. Кім – очільник героїчного Миколайова, який у новинах часто висловлював іронічний подив стосовно ситуації, коли ворожі війська вперто звозили велику кількість техніки в Чорнобаївку, яку українські війська постійно обстрілювали.

Оригінальними є меми про байрактар. Саме ця зброя зіграла велику роль у ході війни. Тому українці не оминули її увагою у створенні мемів, анекдотів, навіть пісень, наприклад «Весняний байрактар» Тараса Боровака.

Отже, меми в інтернет-просторі функціонують як метамова, часто складаються з алюзій, формують нові сенси, передаючи основну інформацію імпліцитно, що властиво для епохи Постмодернізму і важливо в контексті війни.

Список використаних джерел

1. Дацкевич І. Феномен масової культури. URL: <http://polutona.ru/books/datskevich-fenomen-p1.pdf>

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Віка Кудрик,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

РОЛЬ АРХЕТИПІВ ЯК ЦІННІСНИХ ДЕТЕРМІНАНТ У ПРОЦЕСІ ДУХОВНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ НАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ще на початку ХХ ст. К. Юнг доводив вплив архетипів на психологічний стан народів як колективного несвідомого уявлення. За К. Юнгом, серед основних чинників розвитку культурної і поведінкової манери розрізняють символічні форми, що еволюціонують протягом всього періоду історії [2, с. 20].

Загальновідомо, що кожна історична епоха базується на типових константах, які є основою духовного життя людської цивілізації. У різних філософських концепціях вони отримують різні назви: «архетипи», «праобрази», «універсалії», «інваріанти», «форми без змісту», «наскрізні інформаційно-енергетичні структури». Інваріантність простежується в тих сферах духовного життя людини, де є прототипи та повторюваність, зокрема в міфології, фольклорі, мистецтві тощо.

Безумовно, трансформація українських архетипів у зв'язку з новими реаліями є цікавим предметом осмислення і аналізу, адже з'ясувати вплив та ступінь поширення архетипного усвідомлення суспільства в колах інформаційного простору є досить актуальним [1, с. 92].

Насамперед зазначимо, що українські архетипи відбиваються в міфах, легендах, фольклорі, що передає сформований досвід предків. Одним із найбільш яскравих є архетип Матері, який можна вважати основним. Він є уособленням безлічі духовних символів, породжених хліборобськими витоками української цивілізації.

Архетип Матері в умовах війни на підсвідомому рівні спрямовує особистість на захист рідної землі та консолідацію навколо цієї ідеї.

Про стійкість та історичну актуальність, а також незмінність священних для українців образів матері та України в призмі національної парадигми свідчить і часте звернення митців до цього архетипу, що простежується в художній культурі воєнного часу. Наприклад, для художників стріт-арту він є головним орієнтиром творчості, адже, як правило, в їх роботах домінуючими образами є Богородиця, земля та українська мати.

Ще одним з найбільш актуальних є архетип Героя, а саме нездоланного борця за волю. Це простежується навіть у звичайних рекламних оголошеннях, які все частіше звертаються до образу воїна.

Соціальні кліпи також присвячуються образу героя, який постає як уособлення вищого ступеню мужності, притаманного українському солдатові.

Отже, війна дала новий поштовх до переосмислення та пошуку нових форм прояву архетипної свідомості в інноваційному просторі, а саме соціальних мережах та інформаційних пабліках.

Активне звернення до архетипних символів сприяє консолідації нації та збереження її генофонду. Сучасна художня репрезентація архетипів є їх своєрідним перекладом на новітню мову інформаційного суспільства. Крім того, архетипи (як психологічна структура колективного безсвідомого) створюють цікаві майбутні орієнтири для розвитку культури в умовах війни та формують усвідомлену національну ідентичність українців. Трансформація зовнішнього прояву архетипів у новітніх джерелах інформації зумовлює широку просвітницьку та виховну функцію соціальних мереж серед суспільства, збільшуючи межі досягання культурного простору. Як бачимо, війна продемонструвала необхідність збереження та переосмислення культурного зв'язку між поколіннями задля подальшого історичного розвитку нації.

Список використаних джерел

1. Міщенко М. М. Українські національні архетипи: від колективного несвідомого до усвідомленої національної ідентичності (до актуальності методології архетипічного аналізу).

Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філософія. Філософські перипетії. 2014. № 1130, Вип. 51. С. 90–94.

2. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Київ : Астролябія, 2018. 356 с.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Владислав Лисак,
факультет юстиції,
1 курс, 5 група*

ПОПУЛЯРНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ МЕМІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Російське вторгнення в Україну спричинило найбільший збройний конфлікт у Європі після закінчення Другої світової війни. Багато українців загинуло. Війна роз'єднала сім'ї, позбавила віри у майбутнє тощо [1]. Витримати неабияку психологічну напругу, вистояти в боротьбі допомагають меми – новий атрибут сучасної пост-індустріальної культури.

Мем – одиниця інформації, зображення або відеозапис гумористичного характеру, який поширюється за допомогою різних інтернет-форумів, сайтів або графічних дошок, наприклад «4chan» [2].

Незважаючи на поширення популярності мемів в Європі, США тощо, в Україні ця галузь інтернет-мистецтва мала повільні темпи розвитку. Як правило, українці лиш споживали меми, створені в інших країнах [3].

Розвиток соціальних мереж сприяв активнішому приєднанню населення до створення мемів [4].

Під час війни меми є ідеальним засобом запобігання депресії або страху перед ворогом. Тому меми завжди об'єктивно зумовлені суспільними настроями. Водночас, саме меми війни є найкумедніші. «Чмоня», «Руский военний карабль», «Руднічок в Макеєвке», «Гопніки на БТРі» та ін. стали надзвичайно популярними серед українців.

Меми відбивають історію нації та сприяють її консолідації. Вони популяризують українську культуру за кордоном, створюють певний культурний діалог з іншими користувачами-поціновувачами мемів у всьому світі.

Отже, українські меми є цікавим явищем, яке знаходиться в стадії розвитку і обов'язково привертатиме все більшу увагу критиків і поціновувачів.

Список використаних джерел

1. Дацкевич І. Феномен масової культури. URL: <http://polutona.ru/books/datskevich-fenomen-p1.pdf>

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Ганна Прохорова,
факультет приватного права та підприємництва,
1 курс, 1 група*

АРХЕТИП У МЕДІАПРОСТОРИ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕНТ В УМОВАХ ВІЙНИ

Для сучасного етапу життєдіяльності українського суспільства характерною є взаємодія трьох констант, що становлять систему ціннісних координат, результатом якої є сформоване поле соціокультурного простору: масова культура, мас-медіа, масове суспільство. У цьому процесі важливу роль відіграють архетипи. Саме на основі цих символів-праобразів ЗМІ (як механізм), який формує масову свідомість, вибудовує тенденції розвитку масового мистецтва і суспільно-політичні вектори. Через систему масової комунікації, яка підтримується багато в чому за допомогою ЗМІ, культура мас стає надбанням суспільства, без обмежень за будь-якою ознакою. Це є важливими особливостями функціонування культури в умовах війни.

У науковий обіг термін «архетип» було уперше введено у 1919 році К. Юнгом. У своїй роботі «Про архетипи колективного

несвідомого» Юнг визначив архетипи як «фактори і мотиви, які впорядковують психічні елементи в певні архетипні образи»; вони – «володарі, боги, тобто образи домінуючих законів і принципи, які надають певної закономірності протіканню тих образів, які душа кожен раз переживає заново» [3, с. 38]. Основою теорії архетипів К. Юнга є положення про те, що крім індивідуального підсвідомого існує також і колективне несвідоме, яке успадковується з досвіду минулих поколінь і формується саме архетипами. З цих архетипів виростають архетипні образи та символи, які закріплені в мисленні та культурі певного етносу [1, с. 60].

У сучасних українських, світових ЗМІ та соціальних мережах, Україна та українці характеризуються такими архетипічними образами: по-перше, архетип Матері-землі, що у своїй основі містить споконвічно високий рівень довіри до «доброї неньки-землі» та формується у сучасному медіапросторі за допомогою порівняння кадрів із власне українського пейзажу та кадрів війни, що узагальнюються в уявленні про Україну як державу в цілому; по-друге, архетип Воїна-героя, тобто чоловіка, який готовий захищати рідну землю та свій народ; по-третє, архетип Духу, який формується в процесі героїчної боротьби за рідну землю та архетип Свободи як фундамент волелюбного духу українського народу, який не сприймає нав'язаного ззовні авторитету, прагне волі; архетип Дому – батьківської хати, малої батьківщини тощо [2, с. 18].

Отже, зрозуміло, що названі архетипи не вичерпують їх перелік, оскільки ця тема вимагає детальнішого вивчення в контексті сучасності. Тому науковці пропонують різні класифікації українських архетипів, які яскраво репрезентуються в суспільній свідомості під час війни. Так, для характеристики українського національного характеру важливими є й такі, як архетип Серця, архетип Слова, архетип Софії-мудрості.

Список використаних джерел

1. Ворніков В. Конвенціональність та її роль у соціальній адаптації в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки*. 2018. Вип. 20. С. 58–68.

2. Гордійчук О.О. Архетипи української ментальності: соціально-філософський аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2018. Вип. 1 (84). С. 15–19.

3. Грицюта Н. Етнокультурні архетипи як етична парадигма сучасних рекламних комунікацій. *Інформаційне суспільство*. 2011. Вип. 13. С. 30–35.

Науковий керівник: доц., канд. філол. наук О. А. Шумейко

*Олег Синяк,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 3 група*

МЕМИ ВІЙНИ: ЕВОЛЮЦІЯ ВІД БЕЗКОНТЕКСТНОЇ ОДИНИЦІ ІНФОРМАЦІЇ ДО АКУМУЛЯТОРА КОЛЕКТИВНИХ ІДЕЙ

Мем є унікальним інформаційним репліка тором, який містить певну ідею та внутрішній сенс. Незважаючи на поширення цього явища, небагато науковців (Д. Рашкофф, Р. Докінз, А. Ашкерів, А. Рязанов, Т. Ісакова) присвячували дослідження цьому феномену. На думку Т. Ісакової, мем – це прояв колективного безсвідомого в момент набуття ним словесної чи знакової форми. В основі будь-якого успішного мема є висвітлення ділянки суспільного несвідомого – теми, яка з певних причин пригнічувалася [1]. Саме мем є доволі ефективним способом здолати захисний бар'єр свідомості людини, що не під силу звичайній інформації, яка викладається чітко, доступно і лаконічно. Тому глибинний зміст мема, як правило, закамouflований. Це «приколісує» на певний час критичне, раціональне мислення і дає змогу без перешкод проникнути в підсвідомість людини за допомогою непрямих, опосередкованих асоціацій. Тому реакція на мем майже завжди емоційна, що зумовлює швидке поширення, «тиражування» в свідомості людей і впливає на їх світогляд. Водночас мему акумулюють нові культурні ідеї, що викликають зміни в суспільній свідомості і спричиняють еволюцію

суспільства. В Україні мему набули неабиякої популярності в медіа-просторі відразу після початку війни. Мабуть, за мемами можна реконструювати її основні події, починаючи від новин про атаку країни-агресора в середині лютого до херсонських кавунів і бавовни. Найвідомішими і найулюбленишими мемами війни є міфічне створіння Бавовнятко, пес Патрон, бойові гуси, Джонсонюк, півник Васильківської майолики з уцілілої кухонної шафки в Бородянці (як символ народної стійкості), рожева панамка Калуша, кодове слово «паляниця», легенда про «привида Києва» (символ українського пілота, захисника, який з'являється там, де на нього не чекають) тощо. Більшість дослідників схильна вважати, що мем стає таким тільки тоді, коли з конкретної прецедентної події перетворюється на безконтекстну одиницю інформації, тобто має загальний сенс, який походить з певної ситуації, проте не пов'язується з нею надалі.

З психологічної точки зору, мему не тільки дають змогу посміятися над супротивником, а й пожартувати (якщо це можливо) над власною травматичною ситуацією, пом'якшуючи її болочий вплив. Тож мему допомагають впоратися з внутрішнім напруженням і безпосередньо впливають на вчинки. Наприклад, «У Кремлі паніка – дружині Залужного захотілося горішків», «Куме, а чому «наші» пішли в наступ тільки зараз? Бо картоплю викопали». Це дало привід А. Ашкерову, ставитися до мему як до кульмінаційної частини анекдоту, яка «закручує» в дію всю історію. Треба визнати, що серед мемів є чимало недоречних жартів, але їх кількість помітно зменшується. Гумор повинен бути відповідальним і, якщо нація себе поважає, вона здійснюватиме постійну внутрішню самоцензуру, щоб бути ресурсною і перемагати [1].

Отже, створення і розповсюдження мемів, забезпечує психологічну підтримку громадян під час війни, дає змогу відчути колективну радість від перемог, згуртовує в хвилини скрути, оскільки у часи страждань, болю і втрат, гумор не просто доречний, а конче необхідний.

Список використаних джерел

1. Рязанов А. С. Мем як комунікативна одиниця: синхронія та діяcronія поняття. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»,

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Дар'я Трофімова,
факультет прокуратури,
1 курс, 5 група*

УКРАЇНСЬКІ АРХЕТИПИ В РЕАЛІЯХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БОРОТЬБИ

У новітньому просторі соцмереж простежується дедалі більше звернень архетипів. Як відомо саме вони є фундаментом менталітету. Найбільш глибокими, впливовими чинниками їх формування є природне і соціальне середовище, а також етнічний темперамент, пасіонарність.

Архетипи відіграють в історії культури етносів конструктивну роль, забезпечують зв'язок між епохами та поколінням та цілісність етнічної культури.

Натепер притаманні українцям архетипи набувають нового значення. Наприклад, архетип Матері, який традиційно є уособленням землі, України, жінки, стає більш вагомим і часто використовується у масмедійному дискурсі, зокрема у кліпах (пісня «Стефанія» групи CALUSH), мемах («Про бабу Галю, яка посилає ворогів з України») постах, коментарях тощо. Архетип Матері виявляється у возвеличенні рідної землі, бажанні її захищати.

Архетип рівності синів та доньок своєї Батьківщини, сприяє втіленню демократичних засад, а в інформаційну добу зображується як рівність жінок та чоловіків, що захищають Батьківщину.

Архетип домінування минулого над майбутнім відображений як зв'язок історичних подій з сьогоденням (наприклад, кліп на пісню YARMAKA «Вставай»).

Отже, збагачення масмедійного простору архетипами, сприяє розвитку української культури та її традицій, ознаменує

новий етап національного відродження, що буде мати позитивні результати: згуртує націю та сприятиме подальшій боротьбі за самовизначеність і самореалізацію.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Єва Харченко,
факультет юстиції,
1 курс, 4 група*

ВИКОРИСТАННЯ АРХЕТИПІВ У МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Найбільш вагомим архетипом українського народу є архетип Матері. Наявність цього архетипу визначає шанобливе ставлення до жінки, прагнення оберігати рідну Землю, захищати Батьківщину, шанувати Богородицю.

Важливим є архетип рівності синів та доньок своєї Матері-Батьківщини, який унеможлиблює жорстку соціальну диференціацію, обумовлює зосередженість на почуттях, а не на умовах їх виникнення.

Крім цього, неабиякого значення набуває архетип особистої свободи, що спрямовує жити за принципом «у кожного своя доля і свій шлях широкий» та архетип едукативності, сутність якого в тому, що завдяки навчанню можна змінити своє життя.

Архетип домінування минулого над майбутнім ідеалізує минуле, сприяє розвитку історичної пам'яті народу.

Натепер відбувається своєрідна репрезентація цих архетипів (в рекламах, соціальних мережах, кліпах, мемах тощо). Саме за допомогою їх маркетологи краще сегментують аудиторію брендів.

Наприклад, архетип Матері використовують в рекламі і пов'язують з конкретним продуктом: «Коли ти знаєш, про що мріє мама, а мама знає, про що мрієш ти».

Архетип едукативності використовують у соціальних мережах під час реклам різних ВНЗ для аргументації чому саме до нього потрібно вступити.

Архетип рівності синів та доньок має протилежний вияв, тобто в кліпах, мемах молодшу дитину люблять більше, дають або купують все, що вона захоче.

Архетип домінування минулого над майбутнім використовують у рекламах на телебаченні.

Якщо говорити про архетип обрядовості, то слід наголосити, що на ньому ґрунтується багато реклам, фільмів, мультфільмів.

Отже, архетипи пронизують усе духовне життя суспільства та на рівні підсвідомості впливають на світобачення й світорозуміння, забезпечують зв'язок між поколіннями, визначають подальші вектори суспільного розвитку. Ґрунтовне дослідження архетипів певного народу дозволяє сформувати об'єктивне уявлення про особливості його менталітету.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Володимир Чеверда,
факультет юстиції,
1 курс, 9 група*

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ АРХЕТИПУ МАТЕРІ В СУЧАСНОМУ МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Особливе місце в культурі українського народу посідає архетип матері, який має сакральне значення, адже є уособленням жінки та України. Наявність цього архетипу, як зазначав К. Г. Юнг, передбачає шанобливе ставлення до жінки, визнання її провідної ролі в суспільстві і родині, наявність сильного жіночого начала. Водночас цей архетип став джерелом прагнення оберігати рідну землю, захищати Батьківщину, виявляти відданість та любов, ушановувати Богородицю.

Тож видається абсолютно логічним, що українське суспільство відчуває на собі великий вплив саме цього архетипу. З моменту повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України значення архетипу матері для українського народу надзвичайно зросло, адже саме в цей момент потреба в захисті рідної землі стає питанням національної безпеки.

Архетип матері втілюється в створенні образу сильної та героїчної жінки, яка дасть відсіч будь-якому окупанту. Він яскраво демонструється в мемах «Про жінку на ім'я Олена, яка збила російський дрон консервованими помідорами», «Конотопські відьми», «Про жінку, яка отруїла російських солдат пірижками», «Про жінку з Херсону, яка принесла військовим патрони, які вона сховала від окупантів». Це свідчить про неймовірний вплив архетипу матері, яка здатна бути надійним тилом для синів та дочок України.

Цікаво виявляється архетип матері і в музичному мистецтві. Наприклад, в пісні-переможниці Євробачення-2022 «Stefania» гурту Kalush Orchestra. Вона є чудовим прикладом втілення цього архетипу, адже написана про матір лідера цього гурту Олега Псюка, Стефанію, і демонструє всю палітру українських традицій та уявлень про українську матір. Тож не дивно, що саме ця пісня підкорила Європу, гідно репрезентувала українську культуру.

Отже, архетипу матері відведена одна з провідних ролей у масмедійному дискурсі, що визначає розвиток сучасної української культури в умовах війни, проте лише у поєднанні з іншими, не менш значущими архетипами, архетип матері здатен надихати українців та вести Україну до довгоочікуваної перемоги.

Науковий керівник: асист., канд. мист. Т. О. Слюсаренко

*Аліна Шевель,
міжнародно-правовий факультет,
1 курс, 4 група*

АРХЕТИП ЯК ЗАСІБ ВІД ФУТУРОШОКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Архетипи – це культура поперед нами
С. Кримський*

Духовне самовизначення української нації в умовах війни потребує аналізу різних, нерідко діаметрально-протилежних ціннісних орієнтацій. Тим більше, що різка зміна життя більшості українців, трагедії і втрати призводять часом до неспроможності людини швидко зрозуміти, переосмислити, прийняти нове.

За О. Тоффлером, цей стан можна назвати «футурошоком» – жахом перед майбутнім, спричиненим ціннісним розривом між минулим та прийдешнім. Подолати його, на думку Н. Ковтуна, вдасться тільки за умови детального вивчення позачасових носіїв соціокультурного буття людини, оскільки розвиток національної спільноти залежить від наявності архетипів – вертикальних інформаційно-енергетичних структур, які пронизують історичний процес від давнини до сучасності [1, с. 63].

Архетипи передаються від покоління до покоління, забезпечуючи безперервність духовної традиції. З огляду на це, виникає зацікавленість про те, як проявляється архетипова концепція К. Юнга в сучасному духовному бутті української нації.

Наприклад, архетип Матері. В умовах війни він проявляється в пошані до матері та України, прагненні самовіддано оберігати та захищати рідну землю, виявляти безмежну любов до неї.

Архетип Долі, зумовлює ірраціональні героїчні вчинки в екстремальних умовах, віру в те, що «коли щось мається, то його і конем не об'їдеш». Яскравим прикладом є зняті українськими воїнами відео, в яких вони жартують, співають, навіть, слухають лекції в окопах.

Архетип домінування минулого над майбутнім в умовах війни виявляється не стільки у міфологізації, ідеалізації здобутків минулого, а у й пошуці відповіді на вічні питання: «Хто ми, звідки, куди йдемо?». З цього приводу видається доцільним навести твердження відомого українського філософа С. Кримського: «Спіралі історії накручуються на стрижневі цінності, які, збагачуючись, не гинуть, а постійно відроджуються в нових формах, перетворюючи сучасність та всечасність метаісторії» [2, с. 80].

Буває, що структурні складові архетипів «перегрупувуються», трансформуються в інші архетипи, а за певних умов знову виринають на рівні індивідуальної та суспільної свідомості.

Отже, архетипи – це своєрідні ретранслятори національного духу, ціннісно-ієрархічні форми міфологічного минулого, позбавлені релятивності. Як позачасові механізми передавання духовних надбань, вони втілюють реальність у процесі змін та мають здатність «програмувати» сенсо-життєві орієнтації майбутніх поколінь, але не визначати фактичне наповнення майбутнього. Тому в умовах війни, архетипи наповнюються змістом відповідно до реального соціально-культурного контексту.

Як бачимо, звернення до архетипів не означає повернення в минуле. Це особливий методологічний ракурс, в якому завдяки перетворенню минулого в символ, творяться нові сенси майбутнього.

Список використаних джерел

1. Бичатін С. Символи та міфи. Культурологічна концепція К. Юнга. *Людина і світ*. 2002. № 1. С. 60-65.
2. Кримський С. Архетипи української культури. *Вісник НАН України*. 2019. № 7-8. С. 74-87.

Науковий керівник: ст. викл., канд. юрид. наук Ю. А. Меліхова

*Дар'я Шинкарьова,
факультет слідчої та детективної діяльності,
1 курс, 2 група*

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ МЕМІВ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕПЛІКАТОРІВ

Мемі – соціокультурний феномен, який став результатом і наслідком розвитку кіберпростору, що викликає дедалі більшу зацікавленість у нових користувачів [1, с. 9]. Через мемі відбувається вплив на індивідуальну свідомість людини, тому вони стають предметом дослідження науковців різних галузей знань (соціології, психології, культурології, філософії, конфліктології тощо). Це Т. Поду, М. Лук'янчикова, Е. Берднікова, Е. Циховська, К. Соколова, З. Саїдова, О. Дзюбіна та ін.

Дату виникнення першого мему не знає ніхто, та Інтернет-спільнота знайшла прообраз гумористичного мему ще в 1921 році у гумористичному журналі «Judge», що виходив у США до середини ХХ століття. Інтернет-мемі також не мають точної дати створення, тому не можна достеменно виявити, який контент був першим.

Слід зазначити, що мем є цікавим інформаційним реплікатором, який містить у собі ідею та внутрішній сенс, а також може самопоширюватися. Тож дослідники наполягають на класифікації мемів, наприклад, за способом походження вирізняють: навмисно створені (маркетологами або користувачами Інтернету для привернення уваги); кооптовані – що виникають ніби спонтанно, проте підхоплюються зацікавленими сторонами та популяризуються з певною метою; самозароджені – народна творчість, яка отримала розголос через вірусний характер [2, с. 120].

За семіотичними ознаками мемі поділяють на: візуальні – це одиниці візуальної інформації, які є масовими через розповсюдження у соціумі (фотожаби, демотиватори, картинки, макроси, комікси, фейси тощо); аудіальні – пісні, слогани, гасла

тощо; текстові – будь-які слова, неологізми, гасла та вірші, які існують у текстовому вигляді, наприклад, «Добрий вечір, ми з України!»; змішані – відеомеми, завдяки поєднанню візуальної та аудіальної інформації, картинки з текстовим супроводом, через сумісництво візуального та вербального контентів.

Крім цього, меми розрізняють за терміном існування: короткостроковими та довгостроковими. До перших належать ті меми, які втрачають актуальність так спонтанно, як і виникають, тобто їхній появі не передували якісь події, вони просто стали «вірусними». Довгостроковими є ті меми, які розповсюджуються набагато довше, ніж тривала історія, що стала основою для мема

Під час війни найпопулярнішими серед українців платформами для розмноження мемів стали соціальні мережі «Instagram» «Facebook», «Telegram». Символи і образи війни надихають на створення особливих мемів. Наприклад, кавунчик «Херсон – це Україна», вкрадений енот Толік із мелітопольською черешнею тощо. Це часто проявляється як засіб дегуманізації ворога, висміювання його вад і помилок.

У цілому постійний розвиток нових медіа, основною функцією яких є інтерактивність, змінює культуру комунікації, тому з розвитком соціальних мереж змінюються і канали комунікації.

Отже, мем є своєрідним сучасним фольклором. Якщо сприймати меми за концепцією Р. Докінза, то ними можуть бути афоризми та приказки, які є жанрами народної творчості, тоді як Інтернет-меми – мережевим фольклором, або самодіяльним мистецтвом.

Найбільше цікавиться мемами молодь віком від 19 до 25 років. Саме вони найактивніші користувачі Інтернету. Меми викликають особливий інтерес у аудиторії через свою емоційну насиченість, візуалізацію контенту, легкість у запам'ятовуванні.

Список використаних джерел

1. Рязанов А. С. Мем як комунікативна одиниця: синхронія та діяcronія поняття. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації».*

2019. № 14. С. 9–13 Doi:
<https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/>

2. Соседко К. Д. Інтернет-мем як інтелектуальний продукт колективної творчості інтернет-користувачів. Інтегровані комунікації, 2019. № 2 (8), С. 118-124 Doi:
[https://intcom.kubg.edu.ua > article > download](https://intcom.kubg.edu.ua/article/download)

Науковий керівник: ст. викл., к. ю .н. Ю. А. Меліхова

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

ЧАСТИНА I ВІЙНА І МІФОТВОРЧІСТЬ

<i>Андрєєва Таїсія</i>	Війна як складова соціальної міфології...3
<i>Бельський Франц</i>	Міфотворчість у гібридній війні України з Росією.....5
<i>Бідонько Владислав</i>	Міфи та їх значення в контексті воєнного часу.....8
<i>Гречка Владислав</i>	Сучасна міфологія війни.....9
<i>Журавльова Юлія</i>	Роль міфотворчості у моделюванні сучасної соціокультурної реальності.....11
<i>Зибцева Діана</i>	Міфи та їх вплив на суспільну думку під час воєнного стану.....13
<i>Манько Богдан</i>	Воєнна міфотворчість. вплив на соціокультурне становище України.....15
<i>Острий Вадим</i>	Політичний міф в умовах сучасної війни.....16
<i>Панчук Костянтин</i>	Міфотворчість в умовах війни.....19
<i>Пивовар Ірина</i>	Сленг війни: мовна лабораторія на «бенкеті» метафор і експресії.....21

Побочій Дарина

Війна як концепт соціальної міфології...23

Скрипаль Поліна

Міф як засіб інформаційної війни.....26

ЧАСТИНА II

**ОБРАЗ ГЕРОЯ. ТРАНСФОРМАЦІЯ
ІСТОРИЧНИХ НАРАТИВІВ У СУЧАСНІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ**

Бабак Анастасія

Олександр Ірванець: поетовий досвід
війни.....29

Бойко Катерина

Шароварщина. сучасний образ українця
в контексті війни.....31

Бордюг Назар

Коли гримлять гармати – музи не мовчать.
Українська естрадна пісня під час війни...32

Григоров Валерій

Образ українського героя: репрезентація
крізь призму політико-правової концепції
Г. В. Ф. Гегеля.....34

Губанова Марія

Український кінематограф часів війни...36

Капелько Павло

Мистецтво національного спротиву:
основні тенденції розвитку української
естрадної музики під час війни.....39

Крамаренко Максим

Трансформація культуротворчих процесів в
Україні під час війни.....40

Кузніцова Анна

Волонтерство. Про гуманізм під час війни...42

Немець Даниїл

Літературний фронт: українські
письменники в умовах війни.....44

Недолівко Олександр	
Війна як чинник розвитку української культури.....	46
Пилипенко Олександр	
Рок-гурт «AVTOR». Альтернативна музика проти війни.....	48
Пономаренко Єлизавета	
Пісня як символ духовної консолідації українського суспільства під час війни...	50
Ренцарш Анастасія	
Поет-воїн О. Бородай: той, хто щоденно ризикує життям, пише особливі вірші...	52
Самойлова Анастасія	
Феномен війни: мистецтво насилля та обману.....	54
Соболев Данило	
Вплив менталітету на формування солідарності під час війни.....	56
Степанець Неоніла	
Актуальність українізації в сучасних умовах державотворення.....	59
Тарас'єв Давид	
Аудіовізуальне мистецтво: інтерпретація образів війни.....	60
Титаренко Дар'я	
Українська документалістика війни.....	62
Хижняк Ярослава	
Образ героя в творчості Святослава Вакарчука	65
Хоменко Дар'я	
Діячі української культури в умовах війни.....	67
Чаленко Поліна	
Образ героя в класичній та сучасній українській літературі та кінематографі...	69

Чудаєва Анастасія	Ліна Костенко: етико-філософське осмислення війни.....	71
Чугай Костянтин	Наративи як ситуаційно-специфічні версії реальності в умовах війни.....	73
Ядрова Альона	Постать С. Жадана на мистецькому видноколі прифронтового Харкова.....	75
Якушев Олександр	Поезія війни Павла Вишебаби.....	77

ЧАСТИНА III ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ

Бакланова Крістіна	Сучасне образотворче мистецтво України: функція катарсису.....	79
Бараницька Єлизавета	Образ жінки в сучасному українському живописі.....	80
Бобрусь Єлизавета	Вітчизняне мистецтво в умовах війни: вплив на формування національної свідомості	81
Велегура Яна	Значення образотворчого мистецтва під час війни.....	83
Гриб Вікторія	Образотворче мистецтво – мистецький фронт війни.....	84
Донченко Анастасія	Образотворче мистецтво – свічадо українського опору	86
Дорошенко Поліна	Мистецький фронт. внесок у перемогу...88	

<i>Дронова Уляна</i>	
	Розвиток українського живопису в умовах війни.....89
<i>Дунаєва Анастасія</i>	
	Вплив війни на розвиток сучасного мистецтва.....90
<i>Євтушенко Олександр</i>	
	Образотворче мистецтво: формування нових сенсів.....92
<i>Ільїна Марія</i>	
	Політичний плакат: мистецтво в контексті війни.....94
<i>Книгіна Поліна</i>	
	Антон Логов: художник, що малює війну.....95
<i>Козлова Тетяна</i>	
	Комп'ютерна графіка: зміна естетики під час війни.....97
<i>Костенко Вероніка</i>	
	Гамлет Зіньківський: мурали війни.....98
<i>Малей Анастасія</i>	
	Образотворче мистецтво: віддзеркалення волелюбних настанов101
<i>Миронюк Єлизавета</i>	
	Творчість українських художників під час війни.....102
<i>Можарова Ірина</i>	
	Сучасне візуальне мистецтво в умовах війни.....103
<i>Назаренко Артем</i>	
	«Кодекс» Олекси Манна: мистецтво народжене під час війни.....105
<i>Олійник Даріна</i>	
	Мистецтво в умовах війни.....107
<i>Павлов Іван</i>	
	Сучасне образотворче мистецтво як

протидія війні.....	109
Пономаренко Артем	
Діяльність музею сучасного мистецтва України під час війни.....	110
Попова Анна	
Війна очима митців: Львівська виставка сучасного мистецтва «музи не мовчать».....	113
Шаповалова Валерія	
Сучасне мистецтво як віддзеркалення реалій.....	115
Шимоня Катерина	
Значення ікон для українських захисників.....	116
Ющенко Іван	
Мурал як патріотичний меседж часу війни.....	117

ЧАСТИНА IV ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Войтович Ольга	
Проблеми здобувачів освіти під час воєнного стану.....	120
Гончарук Назар	
Українська освіта в нових сучасних реаліях.....	121
Гуцул Софія	
Українська академія друкарства: проблеми під час воєнного стану.....	123
Єгіазарян Вероніка	
Питання врегулювання освітніх процесів в умовах воєнного часу	124
Єрофєєва Марія	
Інноваційні процеси в освітній сфері в умовах воєнного стану.....	125

<i>Коханова Олександра</i>	
	Освіта в умовах війни.....128
<i>Кулик Аріна</i>	
	Дистанційне навчання в умовах воєнного часу.....129
<i>Маркосян Луїза</i>	
	Важливість громадянської освіти під час війни.....131
<i>Мартиненко Марія</i>	
	Освітній процес: умови розвитку під час війни.....133
<i>Мосейчук Катерина</i>	
	Освітнє програмне забезпечення в умовах воєнного часу.....135
<i>Палетич Дарина</i>	
	Українська освіта перед викликами часу.....136
<i>Підмогильна Аліна</i>	
	Проблеми формування безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану.....138
<i>Платонова Мар'яна</i>	
	Проблеми адаптації української освіти до умов воєнного стану.....140
<i>Руденко Лілія</i>	
	Дистанційне навчання в Україні під час війни.....142
<i>Рябокobiла Владислав</i>	
	Проблеми якості дистанційної освіти в умовах воєнного часу.....144
<i>Рябчук Марія</i>	
	Особливості онлайн-навчання під час війни.....145
<i>Самчук Яна</i>	
	Недоліки української дистанційної освіти в

умовах воєнного часу.....	146
<i>Свергун Родіон</i>	
Оптимізація освітнього процесу: нагальні проблеми і шляхи їх подолання.....	148
<i>Сікан Єлизавета</i>	
Проблеми онлайн-навчання в умовах воєнного стану.....	149
<i>Сілкіна Тетяна</i>	
Сучасна українська освіта в пошуках перспектив.....	151
<i>Скрипник Дмитро</i>	
Функціонування системи освіти за умов воєнного стану.....	153
<i>Тоток Дарія</i>	
Проблеми української освіти на окупованих територіях: від випробувань до стимулів.....	156
<i>Трегубова Аріна</i>	
Українська освіта: виклики воєнного часу.....	158
<i>Фартушко Марія</i>	
Українська освіта в умовах воєнного часу. Фактори впливу.....	160
<i>Яременко Олександра</i>	
Актуальні проблеми вищої освіти в українських реаліях війни.....	162

ЧАСТИНА V

ЗНАЧЕННЯ МОВИ В ПРОДУКУВАННІ НОВИХ СЕНСІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

<i>Аргунова Дарина</i>	
Мовне питання під час війни.....	164
<i>Бацман Юлія</i>	
Чому мовне питання актуальне під час війни?.....	166

Берегова Даріна	
Державна мова в умовах війни.....	168
Бєлих Катерина	
Вплив війни на мовне питання.....	169
Болдирєва Ольга	
Актуальні проблеми української мови в юридичній сфері.....	170
Бородієнко Єлизавета	
Неологізми та їх значення в контексті воєнного часу.....	173
Бровченко Володимир	
Формування мови української юриспруденції	175
Ведмедєнко Діана	
Лексичні новотвори воєнного часу.....	177
Вітовецька Єлізавета	
Мова – генетичний код нації.....	180
Воробчак Яна	
Сучасні мовні інновації в контексті війни.....	181
Восьмачкина Вікторія	
Президент України В. Зеленський про значення мови під час війни.....	184
Гриб Вікторія	
Юридична термінологія як об’єкт досліджень сучасних науковців.....	185
Дмитрук Мар’яна	
Мовний метод боротьби: українські реалії.....	187
Дуєнкова Олександра	
Мова як засіб символізації мислення в умовах війни.....	189
Зубченко Аліна	
Захист державної мови як фактор безпеки держави.....	191

Іващенко Юлія	Українська мова – засіб національної консолідації в умовах війни.....	193
Львіна Марія	Роль мови в консолідації суспільства....	195
Ковбасюк Єлизавета	Мовний пуризм у сучасній українській культурі.....	196
Комісар Антон	Культура мовлення адвоката.....	198
Копачинська Олександра	Розвиток юридичної лексикографії в Україні під час війни.....	200
Корнєва Катерина	Мова: духовна зброя чи засіб спілкування?.....	202
Кумеда Аліна	Українська мова в медіапросторі під час війни. Виклики та ефективні стратегії...	205
Лучникова Анастасія	Новотвори в ЗМІ: українська практика в період війни.....	208
Назаренко Владислав	Особливості використання юридичної термінології в умовах війни.....	210
Немець Даниїл	Мовна політика України в умовах воєнного часу.....	212
Пивовар Ірина	Вербальні та невербальні засоби усної комунікації юриста.....	214
Саєнко Олег	Мова – духовна зброя проти загарбників.....	217
Сіробаба Валерія	Українська мова та її значення в контексті	

сучасної війни.....	218
Свергун Родіон	
Особливості сучасного мовленнєвого етикету	219
Свірідов Нікіта	
Мовна політика Швейцарії як приклад реінтеграції автономної республіки Крим.....	221
Соболев Данило	
Особливості української сучасної термінології.....	224
Сушкова Вікторія	
Хроніки мовного опору.....	226
Трибушко Яна	
Мова як важлива складова збереження єдності нації.....	228
Хижняк Ярослава	
Проблема білінгвізму в Україні.....	229
Чернишук Анна	
Військова риторика сучасної війни.....	
Чудаєва Анастасія	
Культура мовлення як показник компетентності юриста.....	232
Шведун Тетяна	
Правові аспекти використання української мови в судових процесах.....	234
Шевель Аліна	
Особливості публічного мовлення в сучасних ЗМІ.....	236
Шевцова Софія	
Мовне питання Канади і України: порівняльний аналіз.....	238
Шевчук Михайло	
Соціальне та культурне значення мовних норм.....	239

Юрченко Катерина

Модель вирішення мовної проблеми в
Україні.....241

ЧАСТИНА VI
РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ
АРХЕТИПІВ У МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ
(СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, КЛІПИ, МЕМИ)

Кудінова Юлія

Феномен архетипу: репрезентація в умовах
війни.....243

Кудрін Микита

Мемі як метамова сучасного соціально-
історичного контексту.....245

Кудрик Віка

Роль архетипів як ціннісних детермінант у
процесі духовної консолідації нації в
умовах війни247

Лисак Владислав

Популярність українських мемів під час
війни.....249

Прохорова Ганна

Архетип у медіапросторі: український
контент в умовах війни.....250

Синяк Олег

Мемі війни. Еволюція від безконтекстної
одиниці інформації до акумулятора
колективних ідей.....252

Трофімова Дар'я

Українські архетипи в реаліях національної
боротьби.....254

Харченко Єва

Використання архетипів у масмедійному
дискурсі.....255

Чеверда Володимир

Репрезентація архетипу матері в сучасному
масмедійному дискурсі256

Шевель Аліна

Архетип як засіб від футурошоку в умовах
війни.....258

Шинкарьова Дар'я

До питання створення мемів як
інформаційних реплікаторів.....260

Наукове видання

КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Електронне видання

**УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ВІЙНИ:
МІЖ ТРАДИЦІЄЮ
І НОВОЮ РЕАЛЬНІСТЮ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**
(м. Харків, 23–24 березня 2023 р.)

Відповідальний за випуск *В.М. Пивоваров*

Редактор *Людмила Русанова*
Технічний редактор *О. В. Разумовська*
Комп'ютерна верстка *Юлія Бойко*